

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΘ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1972 | ΑΡΙΘ. 15-16

Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ Ο Α'
(† 7 ΙΟΥΛΙΟΥ 1972)

ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ Ο Α΄

Ἡ σκιαγράφησις τῶν Μεγάλων τῆς Ἱστορίας δὲν εἶναι ἔργον τῶν συγχρόνων των. Πρέπει νὰ ἀπομακρυνθοῦν ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ προσκῆνιον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν σκηνήν, διὰ νὰ φανῇ ἐναργέστερον ἡ λάμψις τῆς προσωπικότητός των καὶ ἡ ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς συγχρόνους των ἀναμφισβήτητος ὑπεροχὴ των.

Ἐντεῦθεν καὶ ἡμεῖς, εἰς τὸ βραχὺ τοῦτο, ἐπὶ τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου τοῦ Α΄, σκαρίφημα θὰ σημειώσωμεν ὀλίγα τινὰ κυρίως περὶ τοῦ ἔργου του, τὸ ὁποῖον εἶναι εἰς πάντας γνωστόν.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐκ προοιμίου θὰ σημειώσωμεν καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι πασίδηλον, εἶναι ὅτι ὁ ἀπὸ Κερκύρας καὶ Ἀμερικῆς Ἀθηναγόρας ὁ Α΄ ὁποθενδήποτε καὶ ἂν διήλθεν, ἀφῆκεν ἀνεξίτηλα τὰ ἔγγραφα τῆς διαβάσεώς του καὶ ὁποθενδήποτε καὶ ἂν ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου Του, ἵνα εἰσφέρῃ τὰς πολυτίμους καὶ πολυποικίλους δυνάμεις του, ἐγκατέλειπεν ἔργον θαυμαστὸν καὶ μένον.

Παραμερίζοντες σκοπίμως τὰς λεπτομερείας καὶ ἀπαλλασσόμενοι ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τῶν προκαταλήψεων, ὡς περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὰ ἐν Ἀμερικῇ καὶ τῷ Φαναρίῳ καὶ ὡς σκεφθῶμεν τί παρέλαβε καὶ τί παρέδωκε τόσον εἰς τὸ ἐν, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἄλλο.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν παρέλαβε τὰς ἑκατοντάδας τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν, σπαρασσομένων ἀπὸ τὰς ἀγεφυρώτους διαιρέσεις καὶ τὰς ὀξείας πολιτικὰς διαμάχας, τὰς ὁποίας εἶχον μεταφέρει καὶ εἰς τὴν νέαν των πατρίδα. Πάρελαβεν ἐν ἀσύντακτον στίφος ἑλληνικῶν Κοινοτήτων, εὐρισκομένων εἰς τρομερὰς πρὸς ἀλλήλας διαμάχας καὶ στερουμένων κεντρικῆς διοικήσεως καὶ κατευθυντηρίου γραμμῆς. Ἀποχωρῶν δὲ μετὰ δεκαοκταετίαν, παρέδωκεν εἰς τὸν διάδοχόν του ὠργανωμένην τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, ἀποτελουμένην ἐξ ἑκατοντάδων πειθαρχημένων Κοινοτήτων, μὲ λειτουργοῦσαν τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν διὰ τὴν κατάρτισιν τῶν κληρικῶν της, μὲ Διδασκαλεῖον διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν διδασκάλων της, μὲ τὰς Φιλοπτώχους Ἀδελ-

φότητας καὶ τὰς Κοινότητας θαυμασίως λειτουργοῦσας, μὲ τακτικῶς ἐκδιδόμενον περιοδικόν, μὲ ὅλους τοὺς Ἑλληνας συσπειρωμένους περὶ τὸν στοργικόν των ποιμένα, τοὺς ὁποίους ἄνευ ὑπερβολῆς ὅλους ἀνεξαιρέτως ἐγνώριζε κατ' ὄνομα.

Πάρελαβε τὸ Φανάριον κατάφορτον μὲν ἀπὸ πνευματικὸς θησαυροὺς καὶ παλαιὰν δόξαν, πλὴν ὅμως ἀπομεμονωμένον καὶ περίπου ἄγνωστον εἰς τὸν εὐρύτερον παγκόσμιον χῶρον. Τώρα, ἀπερχόμενος, παραδίδει ἓνα Οἰκουμενικὸν Θρόνον, τὸν ὁποῖον ἡ φωτεινὴ του διάνοια, ἡ ἀκαταμάχητος θέλησίς του καὶ ἡ ἀνεξάντλητος ζωτικότης του, κατὰ τὸ τέταρτον περίπου αἰῶνος τῆς πατριαρχείας του, κατέστησαν φάρον οἰκουμενικῆς ἀκτινοβολίας. Τὸ Οἰκουμενικὸν μας Πατριαρχεῖον ἀνεδέιχθη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ὄντως Οἰκουμενικὸν καὶ εἰς τὴν παλαιάν του δόξαν προσετέθη νέα καὶ περίλαμπρος, ἡ δὲ Ὁρθοδοξία, τῆς ὁποίας ὁ Ἀθηναγόρας ἦτο ἐμπνευσμένος ἡγέτης, ἀπὸ οἰκογενειακῆς μας ὑπόθεσις κατέστη θέμα παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος.

Ἐξ αὐτῶν τῶν ὀλίγων διαφαίνεται ἤδη ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὅλοι διηστανόμεθα, ὅτι δηλαδή ὁ Ἀθηναγόρας ὑπῆρξε Μέγας, ὅσονδήποτε καὶ ἂν θελήσουν νὰ τὸ ἀρνηθοῦν ὅσοι ἐνόμισαν, ὅτι ἔπρεπε νὰ τὸν πολεμήσουν. Ὅτι δὲ ὑπῆρξε Μέγας, ἀποδεικνύεται ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ ἔργον του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὸν ἑτι τὸν θάνατόν του. Διότι οὐδέποτε μέχρι τοῦδε εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὁ θάνατος τοῦ ἡγέτου της εἶχεν αὐθορμήτως προκαλέσει παγχριστιανικὸν πένθος καὶ παγκόσμιον συγκίνησιν. Προκαθήμενοι τῶν μεγάλων Χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν, Ἀρχηγοὶ Κρατῶν, Πρωθυπουργοί, παγκοσμίου κύρους κορυφαῖ τῶν Γραμμάτων καὶ τοῦ πνεύματος, ὅ,τι ἐξέχον ἔχει νὰ παρουσιάσῃ σήμερον ἡ ἀνθρωπότης, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνωνύμου, τοῦ ἀνὰ τὸν κόσμον ἀπλοῦ ἀνθρώπου ἔσπευσαν νὰ συμμετάσχουν εἰς τὸ πένθος τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ ὁποία διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀθηναγόρου ἔστερεῖτο τοῦ ἀνυπερβλήτου ἡγέτου της. Διότι τὸ μέγεθος τῆς μορφῆς του καὶ τὴν ἀκτι-

ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ Ο Α΄

Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

(1 Νοεμβρίου 1948 - 7 Ιουλίου 1972)

1. Εἴκοσι καὶ δύο λεπτὰ μετὰ μεσονύκτιον τῆς 6ης πρὸς τὴν 7ην Ἰουλίου, ὑποφασκούσης τῆς Πέμπτης ἡμέρας τῆς Ἑβδομάδος, κεκοιμήται ἐν Κυρίῳ ὁ Σεπτὸς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηνῶν ὁ Α΄. Ἡ θλιβερὰ εἰδήσις διαχέεται ἀνὰ τοὺς αἰθέρας αὐθωρεῖ. Οἰκουμενικὴ ἡ συγκίνησις! Διεκκλησιαστικὴ ἡ θλίψις! Πανορθόδοξος ὁ θρῆνός! Μεγάλη ἡ ἀπώλεια! Δυσαναπλήρωτον τὸ κενόν! Πῶς νὰ ἐκφράσωμεν τὰ διακατέχοντα πάντας τοὺς χριστιανοὺς καὶ κατ' ἐξοχὴν τοὺς Ἕλληνας Ὁρθόδοξους αἰσθήματα ὀδύνης καὶ

θλίψεως ἐπὶ τῷ συμβάντι; Μέγας ὁ πόνος τῶν Πανελλήνων, τῶν ἐν διασπορᾷ καὶ τῶν ἐν τῇ ἀσπασίᾳ Ἑλλαδικῇ γῇ γηγενῶν! Εἴπερ τις καὶ ἕτερος ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες αἰσθανόμεθα τὸ μέγεθος τῆς ζημίας. Ἀλλ' ὥς πιστοὶ ἀκόλουθοι τῶν ἀποστολικῶν διδασκῶν, ἀναγνωρίζομεν ὅτι ὀφείλομεν νὰ μὴ ἐπιτρέπωμεν εἰς ἑαυτοὺς νὰ περιπίπτωμεν εἰς κατάστασιν ἀθυμίας, ἐγγιζούσης τὰ ὅρια τῆς ἀπελπισίας. Οὔτε ἐπίσης ν' ἀφεθῶμεν νὰ καταπέσωμεν ἐξ ἐπιπολαίας ἀντισταθμίσεως τοῦ λυπηροῦ συμβάντος εἰς ψυχρὰν ἀπάθειαν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα

νοβολίαν τῆς προσωπικότητός του δὲν τὰ ἐγνώριζον μόνον ὅσοι εἶχον τὴν εὐλογίαν νὰ ἔλθουν εἰς προσωπικὴν μετ' αὐτοῦ ἐπαφήν, ἀλλὰ τὰ εἶχε διαισθανθῇ καὶ ἡ παγκόσμιος κοινὴ γνώμη. Ἡ φωτεινὴ του διάνοια καὶ ἡ βαθεῖα καὶ διεισδυτικὴ σκέψις του τὸν εἶχαν βοηθήσει νὰ συλλάβῃ τὸ νόημα τῆς ἐποχῆς του καὶ τοὺς μυχίους πόθους τῶν συνανθρώπων του, ἡ δὲ φλογερὴ του ἀγάπη νὰ τὰ μετουσιώσῃ εἰς συγκεκριμένα διαβήματα καὶ πρωτοβουλίας. Ποῖον δὲ μεγαλεῖον ἐκρύπτετο ὑπὸ τὴν ἀπλὴν καὶ ἀπέρριπτον προφητικὴν του ἐμφάνισιν, ἐφαίνετο καὶ ἐκ τοῦ ὅτι, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς σφοδρότερας θνέλλας καὶ τὰς ἀγριωτέρας καταγίδας τὰς ὁποίας ἀντεμετώπιζε, κατώρθωνε νὰ διατηρῇ τὸν προσανατολισμόν του, νὰ ἀκολουθῇ τὰς ὑψηλὰς του πτήσεις καὶ νὰ μὴ ἀποκλίνῃ ἀπὸ τὰς μεγάλας του γραμμάς.

Τὰ βήματά του, ἀνάλογα καὶ πρὸς τὸ ὕψος του, ἦσαν ἐνίοτε τόσοσιν μεγάλα δι' ἡμᾶς τοὺς κοινούς θνητοὺς, ὥστε κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν νὰ ἀσθμαίνωμεν καὶ μετὰ δυσκολίας νὰ τὸν παρακολουθῶμεν. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἐπροχώρει, τέμνων πάντοτε νέας ὁδοὺς καὶ συνεχῶς διανοίγων ἀγνώστους καὶ εὐρεῖας λεωφόρους.

Ἦδη τὸν Ἀθηναγόραν τὸν παρέλαβεν ἡ Ἱστορία, τῆς ὁποίας ἐπὶ μίαν εἰκοσαετίαν ἐσφυρηλάτησε σημαντικὸν μέρος τῆς μορφῆς της, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀπετύπωσεν ἀνεξιτήλως τὴν σφραγίδα τῆς μεγάλης του προσωπικότητος. Ὅσον χρονικῶς θὰ ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ αὐτὸν καὶ ὅσον αἱ μετριότητες καὶ οἱ μικρολόγοι ὑπολογισμοὶ θὰ παραδίδονται εἰς τὴν ἀμείλικτον λησμοσύνην, τόσοσιν φωτεινότερα καὶ πλέον μεγαλειώδης θὰ προβάλλεται ἡ μορφὴ του. Ἡ δὲ μνήμη του θὰ παραμείνῃ αἰωνία ὅχι μόνον εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἅπαντα τὸν Χριστιανικὸν κόσμον, ἢ μᾶλλον καὶ πολὺν πέραν αὐτοῦ.

Ὁ δικαιοκρίτης Κύριος, τὸν Ὅποῖον τόσοσιν πιστῶς καὶ καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του ὑπηρέτησε, θὰ τοῦ ἀπονεύμῃ «τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον» (Α' Πέτρο. ε', 4), διότι ὁ ἀείμνηστος μέγας ἐν Πατριάρχαις παρέμεινεν ἀγωνιζόμενος μέχρι τῶν τελευταίων του ἡμερῶν ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων καί, ὥς «καλὸς οἰκονόμος», ὑπῆρξε «πιστὸς ἄχρι θανάτου» (Ἀποκ. β', 10).

Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

γενναίας ἀντιμετώπισεως τῆς ἀπωλείας τοῦ πνευματικοῦ ἡμῶν Πατρὸς καὶ Ποιμενάρχου Ἀθηνῶν ὁ ὅτι Α'.

2. Αἰσθανόμεθα βεβαίως ἡμεῖς πρῶτοι οἱ Ἕλληνες Ὁρθόδοξοι τὴν ἀνυπολόγιστον ζημίαν ἐκ τῆς ἐκδημίας τοῦ Μεγάλου Ἡγέτου τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀλλὰ καὶ δὲν καταπίπτομεν εἰς ἀπελπισίαν ὑπὸ τῆς λύπης, ἀναλογιζόμενοι ὅτι ὁ Μέγας καὶ ἰσχυρὸς Οἰακοστροφὸς τοῦ Θεοῦ σκάφους τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἐν γῆρα πίνον τὴν ζωὴν Αὐτοῦ κατέλυσε καὶ ταῖς μεγίσταις παρὰ τοῦ Κυρίου τιμαῖς ἐπανεπαύθη. Κεκοίμηται, πλήρης ἡμερῶν, ἡ Κορυφή τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας! Κεκοίμηται ἐν τιμῇ, ἐν δόξῃ, ἐν ἀγάπῃ ὑπὸ τῶν ἐγγύς καὶ τῶν μακρὰν, τῶν ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην τέκνων Του. Τὸ πρόσωπον τοῦ Σεπτοῦ Πατριάρχου Ἀθηνῶν ὁ ὅτι Α' φωτίζει καὶ θά φωτίζῃ ἐσαεὶ τὴν Ἱστορίαν τοῦ ἐνδόξου Ἀποστολικοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μεταξὺ τῶν 267 Πατριαρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἡ Μορφὴ τοῦ Ἀθηνῶν ὁ ὅτι Α' θά καταλάβῃ τὴν ἐμπρέπουσαν θέσιν, ἐμφανῇ, περιφανῇ, εὐκλεᾷ καὶ ἐνδοξον! Οἱ Μεγάλοι ἄνδρες γεννῶνται, εἶναι τῆς Θείας Προνοίας ἐκγονοί. Ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων τοῦ ἐπιγείου βίου των, δύναται τις νὰ μαντεύσῃ τὴν μεγαλειώδη πορείαν των καὶ νὰ προῖδῃ τὸ ἐνδοξον μέλλον αὐτῶν, ὡς καὶ τὰς μεγαλουργικὰς ἱκανότητάς των.

*

3. Ῥίψωμεν ἐταστικὸν καὶ ταχὺ βλέμμα εἰς τινὰ σημεῖα τοῦ βίου τοῦ Σεπτοῦ ἡμῶν Πατρὸς καὶ Ποιμενάρχου, ἵνα καὶ διδάγματα ἀνάλογα ἀντλήσωμεν καὶ ἐναργῇ τὴν ὑπόληψιν σχηματίσωμεν περὶ τοῦ ὅτι ὁ κατὰ κόσμον Ἀριστοκλῆς Σπύρου, τὸ ἄριστον κλέος τῶν Μεγάλων ἀνδρῶν ἐν σπυρίδι μεθ' ἑαυτοῦ διὰ βίου ἔφερε. Βασιλικὸν τὸ χωρίον, ἐν ᾧ ἐγεννήθη ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1886. Τσαρπλανᾷ τὸ πρὶν ὁ τόπος ἐκαλεῖτο, ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Πωγωνίου τῆς εὐάνδρου Ἡπείρου κείμενος. Ματθαῖος ὁ πατὴρ Του ὠνομάζετο, Ἑλένη δ' ἡ μήτηρ Αὐτοῦ ἐκ γένους Μοκόρου. Ὡραία τὴν τε ψυχὴν καὶ τὴν μορφήν ἡ μήτηρ Αὐτοῦ Ἑλένη, εὐσταλὴς καὶ μεγαλόσωμος ὁ καλοκάγαθος Αὐτοῦ πατὴρ Ματθαῖος, ὁ καὶ

ἰατρός. Ἐπόμενον καὶ ἡ κατὰ φύσιν συζυγία ἄριστα τέκνα ν' ἀποδώσῃ, πεπρωτισμένα διὰ σπανίων ἀρετῶν καὶ προσόντων. Δὲν ἔχει τις ἢ τὴν ἐν κυριολεξίᾳ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς Ἀγαθὴν Ἀλεξιάδου ν' ἀντικρύσῃ, διὰ ν' ἀντιληφθῇ πάραυτα τοῦ λόγου ἡμῶν τὸ ἀσφαλές. Σεμνὴ, ταπεινὴ, παντοδαπῆς ἀρετῆς σκεῦος, πραεῖα, γλυκυφραδὴς, εὐγενής, ἀρχοντική, ἀξιοπρεπής, ἀξιάγαστος καὶ ἀξιοσέβαστος. Ἀλλ' ἂν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Σεπτοῦ Πατριάρχου Ἀθηνῶν ὁ ὅτι Α' τοσούτων καὶ τοιούτων ἀρετῶν καὶ χαρίτων ἐνδιαίτημα εἶναι, ὅποιον σκεῦος ἐκλογῆς τῆς Θείας Προνοίας ὑπῆρξεν ὁ δι' ἀμφιλαφεὺς καὶ λιπαρᾶς παιδείας τραφεὶς καὶ ἐν τοῖς τῆς Θεολογίας γράμμασιν παιδευθεὶς ἀδελφὸς αὐτῆς Ἀριστοκλῆς; Ὑψηλὸς τῷ ἀναστήματι, μεγαλοπρεπής, ἐπιβλητικὸς, ὠραῖος, χαρίεις, μὲ ἀστράπτοντας μεγάλους ὀφθαλμοὺς καὶ ὑπὲρ τὰ σωματικὰ χαρίσματα, εὐφυῆς φύσει, φίλεργος, φιλομαθής, γλυκὺς, πρᾶος, ἰσχυρᾶς θελήσεως, εὐτολμος, τοῖς φίλοις ἀγαπητὸς, τοῖς πᾶσιν εὐπροσῆγορος, ἀκάματος καί, ἵνα κατὰ Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, τὸν καὶ Ναζιανζηνὸν, εἴπω, «Ἔρνος ἀμώμητον, Μουσῶν τέκος, εἶαρ ἑταίρων» Καὶ χρύσειον Χαρίτων πλέγμα ἱοστεφάνων» (Migne, P.G. 38,27), ἥτοι «Παῖδιον ἄγνόν, τῶν Μουσῶν γέννημα, ἕαρ τῶν φίλων καὶ χρυσοῦν σύμπλεγμα Χαρίτων ἱοστεφάνων»!

*

4. Τὰ ἐγκύκλια γράμματα ἐδιδάχθη ἐν τῇ ἐν γενετείρᾳ αὐτοῦ ὁ νεαρὸς Ἀριστοκλῆς. Ἡ ἀκριτικὴ περιοχὴ τῆς εὐάνδρου Ἡπείρου γαλουχεῖ τοὺς νέους ἀπὸ τοῦ λίκνου, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, εἰς τὰ ἰδεώδη τῆς Ὁρησκείας, τῆς Οἰκογενείας καὶ τῆς Πατρίδος, ἐπειδὴ ἀντικρύζουν καθ' ἐκάστην τὸν κίνδυνον τῆς ἐπιβουλῆς τῶν ἐγγύς τῶν συνόρων των παρατεταγμένων καὶ ἐπιβουλευομένων τὸ ὕψιστον ἀγαθὸν τῆς Ἐλευθερίας των, μετὰ πάντων τῶν λοιπῶν ἀγαθῶν των, ἐχθρῶν. Τὰ ἰδεώδη λοιπὸν Ὁρησκείας, Οἰκογενείας καὶ Πατρίδος ἐκαλλιέργουν τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῶν ἐξ Ἡπείρου νέων, ὅθεν καὶ ὡς ὕψιστον ἰδανικὸν τοῦ βίου των ἔθετον τὴν μόρφωσιν καὶ μάλιστα τὴν ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν ἐπίδοσιν, ὥστε νὰ περιβληθῶν ἐνηλικιούμενοι τὸ τετιμημένον ἔνδυμα τοῦ κληρικοῦ καὶ καταστοῦν οὕτω ἱκανοὶ νὰ

διδάξουν και ποδηγετήσουν εις τὰ αὐτὰ ιδεώδη τοὺς νέους τῆς πατρίδος των. Οὕτω πως καὶ ὁ νεαρὸς Ἀριστοκλῆς Σπύρου, μετὰ τὴν βασικὴν ἐγκύκλιον προπαιδεῖαν του ἐν τῷ Δημοτικῷ καὶ τῷ Ἑλληνικῷ Σχολείῳ τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος, στέλλεται ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν γονέων του εἰς τὴν ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης ἐν ἔτει 1903, διὰ νὰ σπουδάσῃ τὴν Θεολογίαν καὶ περιβληθῇ τὸ τετιμημένον ἔνδυμα τοῦ κληρικοῦ. Δεκαεξαετῆς ἀφικνεῖται εἰς Κων/πολιν καὶ εὐθὺς περιβάλλεται τὸ μελανὸν ἔνδυμα τοῦ ἱεροσπουδαστοῦ. Φιλομαθῆς, φίλεργος καὶ εὐφυῆς φύσει, πεπρωτισμένος καὶ ὑπὸ τεραστίας μνήμης, ἀριστεύει ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέρατος τῶν θεολογικῶν του σπουδῶν. Τὸ 1910 ἀποφοιτᾷ τῆς Σχολῆς Χάλκης μὲ πλήρη τὸν καταρτισμὸν ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ τῆς Θεολογίας. Εὐθὺς δὲ καὶ συγκεκριμένως τὸν Μάρτιον τοῦ ἰδίου ἔτους χειροτονεῖται διάκονος, εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν.

5. Τὸν Ἰούλιον τοῦ ἰδίου ἔτους καλεῖται ὑπὸ τοῦ πεπνυμένου Ἱεράρχου Πελαγονίας (Μοναστηρίου) Στεφάνου. Ἐπὶ μίαν ὅλην ὀκταετίαν διακονεῖ ἐν τῇ Μητροπόλει ταύτῃ, ἐν ἀφοσιώσει καὶ τελείᾳ ὑπσταγῇ, ἐπὶ διετίαν μὲν ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Στέφανον, ἐπὶ ἑξαετίαν δὲ ὑπὸ τὸν διάδοχον ἐκείνου Μητροπολίτην Χρυσόστομον. Αἱ ἱκανότητες, ἡ μεγαλοπρεπὴς ἐμφάνισις, ἡ ἐξαιρετος παιδεία καὶ τὸ ὑποδειγματικὸν ἥθος, κατέστησαν τὸν μετονομασθέντα Ἀθηναγόραν γνωστὸν καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἀκριτικῆς περιοχῆς τῆς Πελαγονίας-Μοναστηρίου. Πρόσκλησις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τότε Ἀθηνῶν, ἀοιδίμου Μελετίου Μεταξάκη πρὸς τὸν νεαρὸν διάκονον τῆς Πελαγονίας, φέρει τοῦτον εἰς τὴν ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν. Διακονεῖ καὶ ἐνταῦθα τὸν τε Ἀρχιεπίσκοπον Μελέτιον ἀπὸ τοῦ Μαρτίου τοῦ ἔτους 1919, ὡς καὶ τὸν διαδεχθέντα τοῦτον ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν ἀοίδιμον Θεόκλητον. Τὰ προσόντα καὶ αἱ σπάνιαι ἱκανότητες τοῦ βιβειοῦ πλέον διακόνου ἀναγνωρίζονται ὑπὸ πάντων, ὅθεν καὶ ἀνατίθενται αὐτῷ τὰ καθήκοντα τοῦ Γραμματέως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἅτινα δεξιότηχως διεξεπεραίωσεν.

*

6. Μητροπολίτης Κερκύρας. Ὁ ἀγαθὸς Θεὸς καλεῖ μετ' οὐ πολὺ τὸν ἀπλοῦν διάκονον εἰς τὴν ὑψίστην τῆς Ἀγίας Ἐκκλησίας Του ὑπηρεσίαν. Ἐν ἔτει 1922, μηνὶ Δεκεμβρίῳ, ὁ Ἀθηναγόρας ἐκλέγεται καὶ ἀνυψοῦται εἰς Μητροπολίτην τῆς ἐγγύτατα τῆς πεφιλημένης του Ἡπείρου ἱσταμένης Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας καὶ Παξῶν, ἀφοῦ πρὸ τινων ἡμερῶν ἔλαβε χειροτονηθεὶς τὸ τοῦ πρεσβυτέρου ἀξίωμα. Ὡς πρωτιστον καθῆκον ἐθεώρησεν, ὁ τὴν διαποίμανσιν τῆς θεοσώστου ἐπαρχίας Κερκύρας καὶ Παξῶν ἀναλαβὼν νέος Μητροπολίτης Ἀθηναγόρας, ὅπως ὁργανώσῃ τὸν περὶ αὐτὸν κληρὸν καὶ ἐμπνεύσῃ τὰ ὑψηλὰ ιδεώδη, εἰς ἃ ἐκλήθη νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ εὐσεβὲς του ποίμνιον. Ἰδοὺ τί μετέδωκε σχετικὴ ἀνταπόκρισις τότε ἐκ Κερκύρας: «Τῇ 27ῃ, λήξαντος Ἰουλίου 1923 ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Ἀθηναγόρου συνεκλήθη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Γυμνασίου Κερκύρας ἑκτακτος Γενικὴ τοῦ Ἐνοριακοῦ Κλήρου Κερκύρας καὶ Παξῶν Συνέλευσις, καθ' ἣν παρέστησαν περὶ τοὺς 125 ἱερεῖς. Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἱερεῖς ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ἀνασκοπήσας τὰς ὑπὸ τοῦ Κλήρου τῷ Ἐθνει παρασχεθείσας πολλαπλᾶς ὑπηρεσίας καὶ τὰ ἐσχάτως ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Βασιλείου ληφθέντα μέτρα πρὸς βελτίωσιν τῶν τοῦ Κλήρου, ἐπιπροσέθηκεν ὅτι, παρὰ ταῦτα, ἡ βελτίωσις τούτου θὰ ἐξαρτηθῇ οὐχὶ τόσο ἐκ τοῦ νόμου, ὅσον ἐκ τῆς ἀποκτήσεως πλήρους συναισθήσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κλήρου, ἅτινα ἀποτελοῦσιν ἅμα καὶ ὑποχρεώσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν λαόν. Περαινῶν ὁ Μητροπολίτης παρέσχεον ὁδηγίας εἰς τοὺς ἱερεῖς περὶ συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς χριστιανούς, περὶ ἀναζητήσεως τῶν παρανόμως συζώντων, περὶ ληξιαρχικῶν καὶ ἐνοριακῶν καταλόγων, περὶ διατηρήσεως ἀρχαίων εἰκόνων, ὧν τόσῃ ἀκόμῃ γίνεται ἱεροκαπηλεία, περὶ καθαριότητος ἐν τοῖς Ναοῖς καὶ ἐν τῇ ἱερατικῇ περιβολῇ, περὶ προσαρμογῆς πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ Παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰς συγχρόνους θρησκευτικὰς τοῦ ποιμνίου ἀνάγκας». Ἐκ τῶν πρώτων ἐπίσης ἐπεμελήθη ὁ νέος Μητροπολίτης καὶ τῆς χριστιανοπρεποῦς μορφώσεως τῶν νέων. Διὸ καὶ συνεστή-

σατο πρῶτος τὸν «Κερκυραϊκὸν Σύλλογον τῆς Νεολαίας». Σὺν τούτοις ἱδρυσε καὶ Ἱερατικὴν Σχολὴν μὲ Δ/ντὴν τὸν Ἀρχιμ. Παρθένιον Πολάκη, τὸν μετέπειτα καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσ/κης.

7. Ἀρχιεπίσκοπος Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς. Τὰ πρῶτα βήματα τοῦ ἐμπνευσμένου Ἱεράρχου εἶναι ἱκανὰ νὰ προβάλλουν τὴν μεγαλεπήβολον καὶ ἰδανικὴν Μορφὴν τοῦ διακεκριμένου Ποιμενάρχου Ἀθηνῶν γόρου καὶ νὰ προδιαγράψουν τὴν ἀνοδικὴν τούτου πορείαν εἰς κατὰκτησιν πνευματικῶν δικαιοδοσιῶν οἰκουμενικῆς ἀνταυγείας καὶ πανορθόξου σημασίας. Καὶ πράγματι, τὸν Αὐγούστον τοῦ σωτηρίου ἔτους 1930, ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν Μητροπολίτης ἐξελέγη ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Ἀρχιεπίσκοπος Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. Ἡ σχετικὴ ἀνακοίνωσις τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔχει οὕτως: «Ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐξελέγη τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην, 12 τρ. μ. 1930, Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κερκύρας καὶ Παξῶν Ἀθηνῶν γόρος. Ἐχορηγήθη δὲ ἡ συγκατάθεσις τῆς Δ. Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν νέον Ἀρχιεπίσκοπον αἰτήσαντα αὐτὴν καὶ ὑποβαλόντα κανονικὴν παραίτησιν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας καὶ Παξῶν. Ταῦτοχρόνως δὲ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος προέβη εἰς τὸν διορισμὸν ὡς τοποτηρητῶν τοῦ μὲν Ἐπισκόπου Σικάγου Φιλαρέτου τῆς Μητροπόλεως Σισανίου Σιατίστης, τοῦ δὲ Ἐπισκόπου Βοστώνης Ἰωακεῖμ τῆς Μητροπόλεως Σιδηροκάστρου καὶ τοῦ Χαλδεῖας Βασιλίου τῆς Μητροπόλεως Δράμας». [«Ἐκκλησία» ἔτ. Η' (16 Αὐγ. 1930) σ. 269]. Αὐτόθι δὲ ἐδημοσιεύθη καὶ τὸ ἀκόλουθον, λίαν χαρακτηριστικὸν σχόλιον: «Ὑπῆρξε γενικῶς εὐχάριστος ἡ ἐντύπωσις, ἥτις παρήχθη ἐκ τῆς εἰδήσεως ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐξελέξατο Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Κερκύρας καὶ Παξῶν Ἀθηνῶν γόρον, ἂν ὑπάρχῃ δέ τι τὸ δυσάρεστον ἐν τούτῳ εἶναι ὅτι στερεῖται ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τῶν περαιτέρω ὑπηρεσιῶν τοῦ διαπρεποῦς Ἱεράρχου. Ἀλλ' ἡ ἀποστολὴ αὐτοῦ ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ εἶναι μεγίστη, πιστεύομεν δὲ ὅτι διὰ τῆς

διακρινούσης αὐτὸν συνέσεως καὶ ἔμφρονος δραστηριότητος, τῆς κεκτημένης ἤδη πολυτίμου ποιμαντικῆς πείρας, τοῦ ἐνθέου ζήλου καὶ τῆς μεγάλης μορφώσεως, θὰ φανῇ ἀντάξιός τῆς ἀποστολῆς ταύτης. Θὰ δυνηθῇ ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν εἰρήνην ἐν τῇ μεγάλῳ δοκιμασθείσῃ Ὁρθοδόξῳ Ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀμερικῆς, νὰ διοργανώσῃ αὐτὴν καὶ ἀναδείξῃ, ἐπὶ πλεον δὲ νὰ ἐκπροσωπήσῃ τὴν Ὁρθοδοξίαν ἐνώπιον τῶν ξένων. Οἱ Ἕλληνες ἀπόδημοι τῆς Ἀμερικῆς εἶναι εὐτυχεῖς τοιοῦτον ἀποκτήσαντες Ἀρχιερέα θεῖα βουλῇ καὶ προνοίᾳ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας»!

*

8. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τὰ πράγματι μεγαλειώδη ἐπιτεύγματα τοῦ Ἀθηνῶν γόρου, ὡς Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ἀμερικανικῇ Ἡπείρῳ, ἀνάγκη πρότερον νὰ λάβωμεν ποιὰν τινα ἰδέαν τῆς κρατούσης πρὸ αὐτοῦ ὀδυνηρᾶς καταστάσεως ἐν αὐτῇ. Ἐν μικρὸν ἀπόσπασμα τοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος, δι' οὗ συνιστᾶτο ὁ ὡς Πατριαρχικὸς Ἐξάρχος ἀποσταλεῖς Σεβ. τότε Μητροπολίτης Κορινθίας αἰδίδιμος Δαμασκηνός, ἀρκεῖ διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν ἐν διαλύσει σχεδὸν διατελοῦσαν Ἐκκλησίαν τῶν ἐκεῖ Ὁμογενῶν. «Δεόμεθα -ἔλεγε σὺν τοῖς ἄλλοις τὸ διεξοδικὸν Πατριαρχικὸν Γράμμα- ὅπως ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἡμετέρας ἐκλογῆς -ὁ Πατριάρχης Φώτιος ὁ Β', ὁ τὸ Γράμμα τοῦτο ὑπογράφων, εἶχε μόλις ἐκλεγῇ Πατριάρχης (7 Ὀκτ. 1929-29 Δ/βρίου 1935) - καὶ τῆς ἐνώσεως πάντων ὑμῶν διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πατριαρχικῷ προσώπῳ τείνητε καὶ πρὸς ἀλλήλους τὰς χεῖρας καὶ τερματίσθητε τὴν διχοστασίαν, τὰς ἐριδας καὶ τὰς διχονοίας, αἵτινες ἀπὸ τόσων ἐτῶν διαιροῦσιν ὑμᾶς, ἐξασθενίζουσαι τὴν κοινὴν δύναμιν ὑμῶν, μαραίνουσαι τὴν ζωτικότητα ὑμῶν, καταστρέφουσαι τὴν ζωὴν, τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν ὑμῶν ὡς τε Ἐκκλησίας, ὡς τε κοινότητος, ὡς τε ἀτόμων, λυποῦσαι δὲ καιρίως καὶ τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, ἥς εἶνε καύχημα καὶ στέφανος καὶ παραμυθία πολλή ἡ ὑμετέρα κατὰ Χριστὸν προκοπὴ καὶ ἐπίδοσις.... Πρὸς τί δέ, τέκνα ἡμῶν ἀγαπητά, τὰ μίσση καὶ τὰ πάθη ταῦτα; Πρὸς τί αἱ ἐριδες καὶ αἱ διχοστασίαι ἐν μέσῳ

ύμῶν, ὥστε νὰ θίγεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἡ φήμη τοῦ εὐσεβοῦς γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐνώπιον χριστιανικοῦ λαοῦ, καὶ νὰ ὑφίστασθε τὰ ἐκ τῆς διχονοίας καὶ τῆς ἐριδος δεινά;» [«Ἐκκλησία» ἔτ. Η' (28ης Ἰουνίου 1930) φ. 26 σ. 211]. Σημειωθῆτω, ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον προέβη καὶ εἰς καθαιρέσεις, παύσεις, ἀργίας καὶ μεταθέσεις Ἐπισκόπων καὶ ἄλλων κληρικῶν τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἐκκλησίας τῶν Ὁμογενῶν, ὡς πρωταιτίων τοῦ διχασμοῦ καὶ ἀποστατῶν. Μετ' οὐ πολὺ, ὁ Πατριαρχικὸς Ἐξάρχος Σεβ. Μητροπολίτης Κορινθίας Δ α μ α σ κ η ν ὁ ς ἐτληγράφει πρὸς τὸν Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν ἀοίδιμον Χ ρ υ σ ὁ σ τ ο μ ο ν τὰ ἀκόλουθα: «Εὐχαρίστως ἀναφέρω συντελεσθεῖσαν ἐνότητά Ἑλληνισμοῦ Ἀμερικῆς. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλέξανδρος ἐπαύθη· Βασίλειος ὑποταχθεὶς ἀποκατεστάθη. Ἀλέξανδρος φέρεται πρὸς ὑποταγήν. Πᾶσαι ἀνεξαίρετως Κοινότητες προσεχώρησαν Ἐξάρχῳ. Ὁμογένεια ἐνθουσιωδῶς πανηγυρίζει εἰρήνην. Γόητρον Ἐκκλησίας ἐξήρθη. Ἑλληνισμὸς ἡνωμένος εὐγνωμονεῖ Ἐκκλησίαν. Ὑποβάλλω Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι, Ἱερᾷ Συνόδῳ, συντελεσταῖς τοιοῦτου ἔργου, εὐλαβῇ συγχαρητήρια» (αὐτόθι σ. 215).

9. Ἄλλ' ἦτο δυνατόν ὡς διὰ μαγείας νὰ ἐπέλθῃ ἡ ποθητὴ εἰρήνευσις τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἐκκλησίας, μάλιστα μετὰ τὰς μακροχρονίους ἐριδας, τὰ πάθη καὶ τὰ μίσση μεταξὺ τῶν ἀντιμαχομένων Ὁμογενῶν; Βεβαίως, ἡ πρώτη ἀρχὴ εἰρηνεύσεως ἐπετεύχθη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου. Ἄλλ' ἦτο ἔτι δυσχερεστέρα ἡ διατήρησις τῆς περὶ εἰρήνης ὑποσχέσεως. Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ὁμοδόξων τῆς Ἀμερικανικῆς Ἡπείρου εἶχεν ἀνάγκην ὀργανώσεως, καταστατατικῆς διαρθρώσεως καὶ μεθοδικῆς διακοινοτικῆς διοικήσεως διὰ συνεργασίας κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Ἐσωτερικοὶ Κανονισμοὶ μιᾶς ἐκάστης Κοινότητος καὶ ὅλων ὁμοῦ, ἐν ἐξαρτήσῃ ἐκ τῆς προϊσταμένης Ἀρχῆς αὐτῶν, ἔπρεπε νὰ τεθῶσιν εἰς ἐφαρμογήν. Ἐπρεπεν ἐπίσης ν' ἀντιμετωπισθῶσι τὰ πολύπλοκα προβλήματα ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας, πειθαρχίας καὶ τάξεως. Ἡ ἐκλογὴ δὲ τῶν ἀξίων ταγῶν καὶ ποιμένων ἐν ταῖς Κοινότησιν ἦτο τότε ἐκ τῶν τὰ μάλιστα δυσχερῶν. Ἡ προσέλκυσις τῶν νέων πρὸς Ἱερωσύνην ἦτο

συνυφασμένη μὲ τὸ πρόβλημα τῆς εἰδικῆς μορφώσεως, θεολογικῆς καὶ ἱερατικῆς, ὡς καὶ μὲ τὸ οἰκονομικόν. Τὸ πρόβλημα τῆς Παιδείας ἦτο καὶ αὐτὸ τῆς ἀμέσου ἀνάγκης. Ἀλλὰ καὶ τὸ κοινωνικὸν καὶ φιλανθρωπικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἀπῆτει ἄμεσον διοργάνωσιν, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἀποκαταστάσεως πτωχῶν μεταναστῶν, ἀσθενῶν, γεγηρακότων, κ.ἄ. Ἀκόμη καὶ περὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἐξ Ἑλλάδος πρὸς μετεκπαίδευσιν ἐρχομένων νέων ὤφειλεν ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς νὰ μεριμνήσῃ. Τέλος, καθῆκον εἶχεν ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ νὰ ὀργανώσῃ τὰς δημοσίας σχέσεις αὐτῆς πρὸς τε τὰς πολιτικὰς Ἐξουσίας, τὰς κατὰ τόπους δημοσίας Ἀρχὰς καὶ μάλιστα πρὸς τὰς ἄλλας χριστιανικὰς Ἐκκλησίας, ἀκόμη καὶ ξένας Ὁρθοδόξας πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ὀφειλομένου ἀμοιβαίου σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀπαραιτήτου ἀνθρωπίνης ἀλληλεγγύης τῶν ἐν τῇ αὐτῇ Χώρα βιούντων διαφόρου προελεύσεως λαῶν, φυλῶν καὶ ἐθνῶν, ἵνα τὴν ἐν ἀρχῇ ἀνεκτικότητα διὰ τὸν μετανάστην ἀπὸ μέρους τῶν γηγενῶν διαδεχθῇ ἡ ὁμόψυχος συναδελφότης καὶ ἡ συμπατριωτικὴ διάθεσις, φιλαλληλία καὶ συνεργασία. Πάντα ταῦτα καὶ ἔτι πλείονα προβλήματα διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ὁμογένειαν καθῆκον εἶχε νὰ μελετήσῃ, νὰ ἀντιμετωπίσῃ καὶ νὰ λύσῃ ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἀμερικανικῇ Ἡπείρῳ Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Καὶ πρὸς τοῦτο ἡ Θεία Πρόνοια ἐξέλεξε, τοῖς ἀφύκτοις δικτύοις τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἐλκύσασα, τὸν ἀπὸ Κερκύρας καὶ Παξῶν Μητροπολίτην Ἀ θ η ν α γ ὁ ρ α ν !

*

10. Δ ρ ᾱ σ ι ς ἐν Ἀμερικῇ. Ἀμα τῇ ἀναλήψει ὑπ' αὐτοῦ τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων του ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ τῆς Ἀμερικῆς ἐπελήφθη ἄνευ καθυστερήσεως τῆς διοργανώσεως τοῦ διοικητικοῦ συστήματος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐξ ἧς ὥσπερ ἀκτῖνες θὰ ἐξεπορεύοντο πᾶσαι αἱ δραστηριότητες τῆς ποιμαντικῆς του δεοντολογίας καὶ τῆς πνευματικῆς του δικαιοδοσίας. Τί ὡς πρῶτον ἐπραξεν; Ὀλίγας ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του ὀργανώνει καὶ συγκαλεῖ κληρικολαϊκὰς Συνελεύσεις. Τὸν Φ/ριον τοῦ 1931 ἀνακοινεῖ τῷ Πατριαρχεῖῳ ὅτι ἀφικόμενος εἰς Ἀμερικὴν ἐγένετο δεκτὸς ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ τοῦ ποιμνίου του, μετὰ τὴν

προλείανσιν τοῦ εἰρηνευτικοῦ ἔργου τοῦ ἀπὸ Κορινθίας Δαμασκηνοῦ. Τὸν Μάρτιον 1932 συγκαλεῖ τὴν Δ' Κληρικολαϊκὴν Συνέλευσιν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ. Κατ' αὐτὴν ἐνεκρίθησαν 12 εἰδικοί Κανονισμοὶ ρυθμίζοντες τὰ τῆς λειτουργίας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, τῶν γραφείων τῆς, τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων, τὰ τῶν γάμων καὶ διαζυγίων, τὰ τοῦ Περιοδικοῦ, τῆς φιλανθρωπίας, τῆς Ἱεραποστολῆς, τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, τῆς ἐν γένει Ἐκπαιδεύσεως, τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου, τῶν Κοινοτήτων, Ναῶν, Ἐφημερίων καὶ τὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συνελεύσεων («Ἐκκλησία», ἔτ. Ι' 26 Μαρτ. 1932, ἀρ. φ. 13 σ. 109). — Ἡ μεγάλη ἐπίδρασις τῆς προσωπικότητος τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου διαφαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἐπιτυχοῦς δράσεως αὐτοῦ διὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν Ὁρθοδόξian τῶν ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰ. μεταστάντων εἰς τὸν Καθολικισμόν, τῶν γνωστῶν ὡς Οὐνιτῶν Οὐκρανῶν ἐν Ἀμερικῇ. Τριμελὴς ἐξ ἱερέων ἀντιπροσωπεία τῶν Οὐκρανῶν υπέγραψεν ἐπὶ τῆς ἀγίας Τραπεζῆς τοῦ ἐν Ἀστωρίᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης παρεκκλησίου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ὁμολογίαν Ὁρθοδόξου Πίστεως, μεθ' ἧς ἐν μεγάλῃ συγκινήσει ἀντηλλάγη μετὰξὺ αὐτῶν καὶ τῶν συμπαριστάμενων Ὁρθοδόξων Κληρικῶν ὁ πρῶτος ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸς («Ἐκκλησία», 17, 1932 σ. 135).

11. Ἐτερον ἔργον τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου ἦτο καὶ ἡ κατάθεσις ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ τότε Προέδρου τῶν Η.Π.Α. Ἐλεονώρας Ροῦσβελτ τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ ὑπὸ ἀνέγερσιν νέου Καθεδρικοῦ Ναοῦ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, βυζαντινοῦ ρυθμοῦ. Ἀξίζουν νὰ καταχωρισθοῦν ἐνταῦθα τὰ λεχθέντα ὑπὸ τῆς Κυρίας Ροῦσβελτ κατὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ θεμελίου, πρὸς ἑξαρσιν καὶ τοῦ ἔργου, ἀλλὰ καὶ τοῦ ρέκτου Ἀρχιεπισκόπου, τοῦ ἐκτελεστοῦ τοῦ ἔργου καὶ πρωτοπόρου εἰς ἀνίδρυσιν ἐν Ἀμερικῇ Ὁρθοδόξων Ναῶν βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, τοῦ ἑκτοτε ἐπικρατήσαντος καθ' ὅλην τὴν Ἀμερικανικὴν Ἡπείρου ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς Κοινοτήσιν. Ἰδοὺ καὶ ἡ προσλαλία τῆς Κυρίας Ροῦσβελτ: «Εἶναι ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, ἥτις ἀνεγείρεται ὑπὸ τῶν ἠνωμένων Κοινοτήτων τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ἐνθα κατοικοῦν τόσαι

χιλιάδες Ἑλλήνων. Δὲν ὑπάρχει περίοδος εἰς τὴν Ἱστορίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος νὰ μὴ ἐσημείωσε τὴν προσοδευτικὴν ἐξέλιξιν του διὰ τῆς ἀνοικοδομήσεως ἱερῶν Ναῶν εἰς δόξαν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ. Οἱ Ἕλληνες, οἵτινες ἀπὸ θανάτισαν τὰς ἀρχαίας δόξας διὰ τόσων λαμπρῶν μνημείων λατρείας, ἰδρύνοντες τώρα τὸν Καθεδρικὸν τοῦτον Ναὸν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ἐπιδεικνύουν οὕτω καὶ τὴν πρὸς τὴν Χώραν ταύτην ἀφοσίωσιν των» («Ἐκκλησία» 42, 1931, σ. 342). Οἱ λόγοι ἀπηυθύνοντο εἰς τὸν παριστάμενον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, ὅστις ἑκτοτε δὲν ἐπαύσατο νέους ἱεροὺς Ναοὺς νὰ θεμελιοῖ καὶ ἐγκαινιάζῃ καθ' ἅπασαν τὴν Ἀμερικὴν, οὓς καὶ σήμερον οἱ ἐπισκέπται θαυμάζουσι διὰ τὴν βυζαντινὴν τῶν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ εἰκονογράφησιν.

12. Ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ» (ἔτ. Ι', τῆς 20ῆς Φεβρουαρίου 1932, σ. 62) ἀναγινώσκομεν: «Ἡ περὶ λῆγον τὸ παρ. ἔτος συγκροτηθεῖσα ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ Δ' Γεν. Συνέλευσις κληρικῶν καὶ λαϊκῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Ἀθηνῶν ἐψήφισε νέον Καταστατικὸν Χάρτην τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐπὶ τῇ βάσει μακροχρονίου καὶ ἐπιμελοῦς εἰσηγητικῆς ἐργασίας διαφόρων Ἐπιτροπῶν. Κατὰ τὸν Χάρτην τοῦτον τὸ κλῆμα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ Περιφερείας διοικητικὰς, μετ' ἰδίου Συμβουλίου ἐκάστη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου, τελούσας ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ἐν τῇ Συνελεύσει ταύτῃ, ἀπαρτισθεῖσα ἐκ 300 καὶ πλέον πληρεξουσίων πασῶν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Κοινοτήτων, ἐξεδηλώθη πλήρης σύμπνοια ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἑλληνικῇ Ὁμογενείᾳ τῆς Ἀμερικῆς». Καὶ τοῦ ἔργου τούτου τῆς ὁργανώσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς ἐμπνευστῆς, καθοδηγητῆς καὶ ἐκτελεστῆς ὑπῆρξεν ὁ προορατικὸς καὶ ὁργανωτικὸς νοῦς τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν. Τὸ διοικητικὸν δὲ σύστημα, τὸ ὑπ' αὐτοῦ θεμελιωθέν, ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον ὑφιστάμενον διὰ νὰ διαδηλοῖ τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ συλλαβόντος τὸ σχέδιον ὁργανώσεως καὶ διοικήσεως καὶ ἀρίστης ἐξέλιξεως τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ἀμερικανικῇ Ἡπείρῳ.

13. Καὶ συνεχίζει ἀδιακόπως, χωρὶς ἀνάπαυλαν, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενος ὁ μεγαλεπήβολος Πρωθιεράρχης, ἀγωνιζόμενος τὸν καλὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς Ὁμογενείας, ὑπὲρ τῆς Ἑλληνορθοδόξου Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τοῦ Κλήρου, ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου του, ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τῆς πνευματικῆς ἀνταυγείας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς του. Ἀμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ νέου σωτηρίου ἔτους 1933 ἀναγγέλλει τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ Κων/πόλεως τὴν παρὰ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ του ἱδρυσιν Μονῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγ. Στεφάνου, τῆς ὁποίας οἱ ἀδελφοὶ θὰ ἀσκῶσιν ἔργον ἱεραποστολικὸν ἐν ταῖς περὶ αὐτὴν ἄνευ Ἐφημερίων Κοινότησιν. Ἡ αὐτὴ Μονὴ θὰ χρησιμεύῃ καὶ ὡς Ἑσυχαστήριον τῶν ἀπόρων ἀνικάνων Ἱερέων καὶ ὡς Ὀρφανοτροφεῖον μετὰ Οἰκοτροφείων. Ἀλλ' ὁ Ἀ θ η ν α γ ὁ ρ α ς εἶναι μὲν ὁ ἀγαθὸς Πατὴρ πάντων τῶν ὀρθοδόξων πιστῶν τῆς δικαιοδοσίας του. Δὲν διστάζει ὁμῶς νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ τὰ πλέον αὐστηρὰ μέτρα κατὰ παντὸς ἀτακτοῦντος ἢ καὶ ἐπαναστατοῦντος κατὰ τῆς Ἐκκλησίας. Πόθος αὐτοῦ διακαῆς εἶναι ἡ παντὶ σθένει διατήρησις ὑπακοῆς καὶ πειθαρχίας, ἰδίᾳ ἀπὸ μέρους τοῦ ἑαυτοῦ Κλήρου. Οὕτω πῶς προτείνει εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἐπιτυγχάνει τὴν καθάρεσιν παρεκτραπέντων Κληρικῶν τῶν Κοινοτήτων τοῦ Μπρόνξ, τῆς Φιλαδελφείας καὶ τοῦ Λόουελ. Ἡ καθάρεσις προὐκάλεσε βαθεῖαν ἐντύπωσιν ἐν Ἀμερικῇ, ὅθεν ἀθρόα ψηφίσματα καὶ τηλεγραφήματα διεδῆλωσαν πρὸς τὴν Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν. Ἐκτοτε τὸ κῦρος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἠῤῥξησε μέχρι δέους καὶ σεβασμοῦ διὰ τὴν ἀναχθῆναι εἰς τὰ ὕψη τῆς ἀγάπης καὶ τοῦτ' αὐτὸ τῆς λατρείας ἄχρι καὶ τῆς σήμερον ἡμέρας, μάλιστα διὰ τοὺς ἔτι καὶ νῦν ζῶντας εὐγενεῖς Ὁμογενεῖς τῆς Ἀμερικῆς, οἵτινες καὶ ὁμνῶσιν εἰς τὸ ὄνομά του, ἔτοιμοι διὰ πᾶσαν θυσίαν ἀκόμη καὶ δι' ἀπλοῦ νεύματος, τοῦ φεῦ! κοιμηθέντος Μεγάλου Ἀρχιεπίσκοπου καὶ Πατριάρχου.

14. Ἀνωτέρω ἐπεσημάναμεν δι' ὀλίγων τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Ἀ θ η ν α γ ὁ ρ α διὰ τοὺς νέους Ἑλληνας φοιτητάς, τοὺς ἐν Ἀμερικῇ μετεκπαιδευόμενους. Ἐν τῇ μερίμνῃ αὐτοῦ περὶ ὁργανώσεως

τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικοῦ φοιτητικοῦ κόσμου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δι' ἐπιστολῶν πρὸς τοὺς Προέδρους καὶ Πρυτάνεις τῶν ἐν Ἀμερικῇ Πανεπιστημίων καὶ Ἀνωτάτων Σχολῶν παρεκάλεσε νὰ τῷ παρασχεθῶσι πληροφορίαι περὶ τῶν εἰς αὐτὰ σπουδαζόντων Ἑλλήνων φοιτητῶν καὶ τῶν συνθηκῶν ὑφ' ἃς διατελοῦν. Λαβὼν δὲ ἀπαντήσεις πανταχόθεν ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς φοιτητάς Ἐγκύκλιον, διὰ τῆς ὁποίας ἐζήτησε νὰ τῷ ἀνακοινώσουν στατιστικὰς περὶ ἑαυτῶν πληροφορίας, νὰ σχηματίσουν συλλόγους, νὰ ἀνακοινώσουν ποῖα προβλήματα τοὺς ἀπασχολοῦν περὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντός των, ἂν θέλουν νὰ ὁργανώσουν συνέδρια Ἑλλήνων φοιτητῶν κ.λπ. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὁργανώνει Σύλλογον Ἑλλήνων ἐπιστημόνων. Ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τούτου γίνονται διαλέξεις, μεταδίδόμεναι καὶ διὰ τοῦ Ραδιοφώνου εἰς τὴν ὥραν τῆς Ἑλληνικῆς ἐκπομπῆς. Ὁ ἀοίδιμος Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων Ἀ θ η ν α γ ὁ ρ α ς Κ α β β ἄ δ α ς, Ἀρχιμανδρίτης καὶ Πρωτοσύγκελλος τότε τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, ἐπραγματεύθη τὸ θέμα «Περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἀμερικῇ». Ἀξίζει νὰ καταχωρισθῶσι καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐν ἀποσπάσματι, πρὸς ἐνδειξιν τῆς θυμαστῆς ὁργανώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῶν Ὁμογενῶν ἐν Ἀμερικῇ ὑπὸ τοῦ πεπνυμένου Ἀρχιεπισκόπου Ἀ θ η ν α γ ὁ ρ α, τοῦ πάνυ, τοῦ ὕστερον Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Εἶπεν ὁ Ἀρχιεπ. Θυατείρων: «Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Ἀμερικῇ εἶναι τὸ δημοκρατικώτερον πάντων τῶν πολιτευμάτων καὶ μοναδικὸν μεταξὺ ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν». Σημειωθῆτω ἐνταῦθα, ὅτι ὁ πεπνυμένος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς Ἀ θ η ν α γ ὁ ρ α ς δὲν παρέλειψε νὰ συστήσῃ εἰς τὰς Ὁρθοδόξους Ἑλληνικὰς Κοινότητας τὴν ἱδρυσιν Ἑλληνικῶν λαϊκῶν Βιβλιοθηκῶν, ἰδίᾳ διὰ τὴν παιδικὴν καὶ νεανικὴν ἡλικίαν.

15. Μέγα ὑπῆρξε τὸ ἔργον τοῦ Μεγάλου Ποιμενάρχου ἐν Ἀμερικῇ διὰ τὴν συναδέλφωσιν πασῶν τῶν «ἐθνικῶν» λεγομένων ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1935 οἱ ἐν Σικάγῳ κληρικοὶ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Ἑλληνικῆς, Ρωσικῆς, Σερβικῆς καὶ

Ρουμανικής, ἐπινεύσει τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, τῇ Κυριακῇ τῆς Ὁρθοδόξιας ἐτέλεσαν Ἐσπερινὸν ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ Ναῷ τοῦ Παν/μίου Σικάγου, τεθέντι εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Πρυτάνεως. Ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν 72 κωδῶνων τοῦ Ναοῦ συνέρρευσαν εἰς αὐτὸν 3.000 Ἕλληνες, Ρῶσοι, Σέρβοι καὶ Ρουμάνοι, οἱ χοροὶ ἐψάλλον ἐκ περιτροπῆς ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν γλῶσσαν, ἐν τέλει δ' ἀνεγνώσθη Ἑλληνιστὶ ὁ περὶ τῶν ἱερῶν Εἰκόνων ὅρος τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (787). Ἀλλὰ τὸ θαυμασμοῦ καὶ ἄξιον ἀλήστου μνήμης ἔργον τοῦ Μεγάλου τούτου ὁραματιστοῦ καὶ ρέκτου Ἀρχιεπισκόπου ὑπῆρξεν ἡ ὁργάνωσις ὑπ' αὐτοῦ τῆς Παιδείας πρὸς ἐλληνοπρεπῆ μόρφωσιν καὶ πρὸς ἀνάπτυξιν ἡθους παρὰ τε τοῖς νέοις τῶν Ὁμογενῶν καὶ ἰδίᾳ πρὸς ἀνάδειξιν Ἑλληνορθοδόξου Κλήρου ἐν Ἀμερικῇ, φορέως Ἑλληνικῆς Συνειδήσεως, Ἑλληνικῶν Παραδόσεων, καὶ διατηρήσεως τῶν Ἑλληνικῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων. Εἰς ἀναφορὰν τοῦ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1935, γνωρίζει ὅτι τὰ ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ τοῦ Σχολεῖα ἀνέρχονται εἰς 360. Εἰς ταῦτα ἐφοίτησαν 22.000, ἐδίδαξαν δὲ 480 διδάσκαλοι. Τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ μορφωτικοῦ ἐν γένει ἔργου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου διαδηλοῖ ἡ ἐν Καλλιφορνίᾳ τότε ὁμώνυμος Ἐφημερίς, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ἰδοὺ τί ἔγραφε σχετικῶς: «Ἀπὸ τὰς παροικίας ποῦ διῆλθεν ὁ Σεβασμιώτατος, γενικὴ ἀναδιοργάνωσις ἐπετελέσθη εἰς τὰς Κοινότητας. Εἰς ὅλας τὰς Κοινότητας ποῦ εἶχον διαφανῆ κοινοτικὰ διαμάχαι ἐπῆλθε συμφιλίωσις καὶ ἀγάπη καὶ ἤρχισαν ἐν ὁμονοίᾳ νὰ βαδίζουν πρὸς τὸν δρόμον τῆς προόδου. Σχολεῖα ἰδρύθησαν εἰς παροικίας ποῦ δὲν ὑπῆρχον. Εἰς παροικίας, εἰς τὰς ὁποίας ἄλλοτε εἶχον διαμάχας σχολικὰς, τὰ μέλη ἔδωκαν τὰς χεῖρας καὶ ἐπεδόθησαν μετὰ ζήλου διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τῶν Σχολείων. Τέλος, παντοῦ ὅπου διῆλθεν, αἱ εὐχαὶ τοῦ εἰσηκουσθησαν καὶ αἱ νουθεσίαι τοῦ ἐκαρποφόρησαν. Διὰ τοῦτο εἰς ὅλας τὰς παροικίας τῶν Δυτικῶν Πολιτειῶν ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς διελεύσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου παντοῦ βασιλεὺς ἡσυχία καὶ ὅλοι μετὰ ζήλου ἐργάζονται διὰ τὴν εὐημερίαν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν Σχολείων» («Ἐκκλησία», ἔτ.

ΙΔ' τῆς 20 Ἰουνίου 1936, ἀρ. φ. 25, σ. 199).

16. Τὸ φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» τῆς 25 Ἰουλίου 1936 δημοσιεύει ἀνταπόκρισιν ἐκ τοῦ «Ὁρθοδόξου Παρατηρητοῦ», τοῦ δημοσιογραφικοῦ ὄργανου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ὑπὸ τοῦ πεπνυμένου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν ἐγκαινισθέντος, τὰ ἀξιόλογα ταῦτα διαλαμβάνουσιν: «Ἀπὸ τῆς 4ης Μαρτίου μέχρι σήμερον ἀψηφῶν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κάθε κόπωσιν, κάθε ἐνόχλησιν, περιῆλθε καὶ ἐξακολουθεῖ περιερχόμενος πλείστας ὅσας Κοινότητας καὶ ἰδιαιτέρως παροικίας καὶ χωρία ὅπου μόνον μερικοὶ, ἐλάχιστοι ὁμογενεῖς κατοικοῦν. Συμβουλευν, ἐλέγχων, ἀναδιοργανῶν, παρηγορῶν, ἐμψυχῶν, ἐπισκεπτόμενος καὶ ὁργανῶν Σχολεῖα, φέρων τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἐπισκεπτόμενος ἀσθενεῖς εἰς Νοσοκομεῖα καὶ προσευχόμενος ὑπὲρ ἀποθανόντων εἰς Νεκροταφεῖα, ἐπετέλεσε πραγματικῶς κολοσσιαῖον ἔργον. Οὔτε τὰς τεραστίας ἀποστάσεις λαμβάνων ὑπ' ὄψιν, οὔτε τὰς διαφόρους κλιματολογικὰς μεταλλάγας, οὔτε τὰς ἐπικινδύνους μετασταθμεύσεις, ὡς ἀληθῆς καὶ γνήσιος Ἱεραπόστολος καὶ «ζηλωτὴς ἔργων καὶ λόγων», ἐπετέλεσεν ἔργον ὄντως ἀποστολικόν, ἔργον τὸ ὁποῖον ὑπενθυμίζει τὰς περιοδείας τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου. Μεταβάς τελευταῖον, λόγῳ ἐκτάκτου ὑπηρεσιακῆς ἀνάγκης, καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσιν τοῦ Μεξικοῦ, ὠργάνωσε καὶ αὐτόθι Κοινότητα Ὁρθόδοξον μετὰ Σχολεῖου Ἑλληνικοῦ». Ἀλλὰ πλείονα περὶ τῆς δραστηριότητος τοῦ Μεγάλου Ἐκκλησιαστικοῦ Ἠγέτου τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς ἐν Μεξικῷ ἀναγινώσκωμεν ἐν σ. 335 τοῦ αὐτοῦ ἔτους τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» τὰ ἐξῆς ἀξιόθυμαστα: «Παρὰ τὰς οὐχὶ καὶ τόσον ἀγαθὰς διαθέσεις τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Μεξικοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐνεκα τῆς συγκρούσεως αὐτῆς πρὸς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, αἱ Προξενικαὶ Ἀρχαὶ εἰς τὰ σύνορα καὶ αἱ ἀστυνομικαὶ Ἀρχαὶ ἐπέδειξαν πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον λεπτότητα πολλήν, ὁ δὲ λαὸς εἰς τοὺς σταθμοὺς καὶ τὴν πόλιν ἐξεδήλωσεν εὐλάβειαν ἐκπληκτικὴν. Εἰς τὰ χρονικὰ τοῦ Μεξικοῦ πρώτην φοράν ἀνεγράφετο ἐπίσκεψις Ἑλλήνος Ὁρθοδόξου Ἀρχιερέως, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ παροικία πρώτην φοράν ἔβλεπε τὸν

πνευματικόν της Ἀρχηγὸν ἐν μέσῳ αὐτῆς. Εἰς τὸν σταθμὸν οἱ Ἕλληνες μὲ τὰς συζύγους καὶ τὰ τέκνα των, λευκοφορεμένα καὶ ἀνθοφοροῦντα, ἀντιπρόσωποι τῆς Ὁρθοδόξου Συριακῆς παροικίας, δημοσιογράφοι Μεξικανοὶ καὶ πλῆθος Μεξικανῶν ἀνέμενον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον. Μετὰ ἄδειαν δοθεῖσαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἡ Θεία Μυσταγωγία ἐτελέσθη ἐν Ἀγγλικῷ Ναῷ, λίαν προθύμως προσφερθέντι ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ Ἐπισκόπου «χάριν τῶν Ἑλλήνων τοῦ Μεξικοῦ καὶ τοῦ Ἑλλήνος Ἀρχιεπισκόπου». Εἰς τὴν Λειτουργίαν παρέστησαν οἱ πρεσβευταὶ Γαλλίας καὶ Ρουμανίας, ὁ Ἀγγλικανὸς Ἐπίσκοπος καὶ πλῆθος Ἑλλήνων, Σύρων, Ρώσων, Ρουμάνων, Σέρβων, καὶ πολλῶν Μεξικανῶν Ὁρθοδόξων καὶ Καθολικῶν, πρὸς οὓς πάντας ὠμίλησεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος διὰ διερμηνέως. Κατὰ τὴν παραμονὴν τοῦ ἐν Μεξικῷ ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσῃ καὶ τὴν πρότινων ἐτῶν ἐκδηλωθεῖσαν ἐκεῖ κίνησιν πρὸς ἱδρυσιν Ὁρθοδόξου Μεξικανικῆς Ἐκκλησίας, τῇ πρωτοβουλίᾳ δ' αὐτοῦ ἡ ἐν Ντένβερ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὴ Κοινότης ἀπεφάσισε νὰ ἱδρῦσῃ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον».

17. Ἀλλὰ τὸ μέγιστον ἐπίτευγμα τοῦ ἀκαμάτου εἰς ἔργα ἱστορικῆς πράγματι σπουδαιότητος διὰ τὸ μέλλον τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ὁμογενείας, ὑπῆρξεν ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀ θ η ν α γ ὁ ρ α ἱδρύσεως Ὁρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἴδου τί ἐμήνυνεν εἰς τὴν ἱστορικὴν του Ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς ἱερατικούς Προϊσταμένους τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων, τὰ διοικητικὰ Συμβούλια τῶν Κοινοτήτων, τὰς Ὁργανώσεις, τὰς Ἀδελφότητας, τὰ Σωματεῖα καὶ τὸ εὐσεβὲς χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς του: «Τὸ κύριον πρόβλημα τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ὁρθοδόξου Ὁμογενείας, ἔγραφεν, εἶναι τὸ τῆς προπαρασκευῆς τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καὶ τῶν Διδασκάλων διὰ τὸ μέλλον, ἀναγνωρισθὲν ὡς πρόβλημα ζωτικὸν καὶ ἐπεῖγον καὶ ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς γενικῶν καὶ τοπικῶν Κληρικολαϊκῶν Συνελεύσεων τῆς Ἀμερικῆς. Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν λοιπόν, ὅτι ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ ἀπεφάσισεν ὀριστικῶς τὴν ἐν Νέα Ὑόρκη ἱδρυσιν Ὁρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ἀγίας Τριά-

δος, μέλλουσας νὰ λειτουργήσῃ ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Σ/βρίου. Εἰς τὴν Σχολὴν ταύτην θὰ προσλαμβάνωνται ἀπόφοιτοι Ἀμερικανικῶν καὶ Ἑλληνικῶν Γυμνασίων, οἵτινες θὰ εἶναι ἐσωτερικοί, ἡ δὲ φοίτησίς των θὰ εἶναι διετής. Μετὰ τὴν ἐκ τῆς Σχολῆς ταύτης ἀποφοίτησίν των οἱ τρόφιμοι θὰ ἀποστέλλωνται εἰς τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς Ἀθηνῶν ἢ Χάλκης πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν των, μεθ' ἣν θὰ ἐπανέρχωνται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνισμοῦ. Ἐσωτερικὸς Κανονισμὸς θὰ κανονίσῃ τὰς λεπτομερείας» («Ἐκκλησίαν» 24ης Ἰουλίου 1937, φ. 28-29, σ. 239). Ἀλλ' ἀντὶ τῆς Νέας Ὑόρκης προεκρίθη τὸ Πάμφρετ Σέντερ τῆς Κοινεκτητικότητος. Εἰς τὴν Σχολὴν ἐνεγράφησαν οἱ πρῶτοι 15 μαθηταὶ ἐκ τῶν ὑπὲρ 25 ὑποβαλόντων αἰτήσεις. Οὗτοι καὶ σήμερον ἀποτελοῦν, ἂν μὴ πάντες, οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν, ἀληθὲς κόσμημα οὐ μόνον διὰ τὴν Ἑλληνορθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν καθόλου Ἑλληνορθόδοξον Ἐκκλησίαν! Τὴν διεύθυνσιν δὲ τῆς Σχολῆς ἀνέθεσεν εἰς τὸν ζηλωτὴν καὶ δραστηριώτατον Πρωτοσύγκελλόν του, τὸν μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπον Θυατείρων ἀοίδιμον Ἀ θ η ν α γ ὁ ρ α ν Κ α β β ἄ δ α ν. Τὸ ἔργον ὅπερ καὶ οὗτος ἐπετέλεσεν ἐν τῇ Σχολῇ εἶναι πράγματι ἄξιον ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως.

18. Ἀλλὰ τί πρῶτον καὶ τί δεύτερον νὰ ἐξάρωμεν ἐκ τῆς πολυσχιδοῦς καὶ ἀξιοθαυμάστου δράσεως τοῦ καταπληκτικοῦ εἰς εὐγενεῖς ἐπιδιώξεις καὶ εἰς ἱστορικὰς ἐπιτεύξεις Μεγάλου τούτου Ποιμενάρχου; Ἰσχνὴν ἔκθεσιν ἐδώκαμεν ἀνωτέρω. Μόνον, ἵνα προσέλθωμεν ἐγγύτερον τῆς Σεβασμίας Κεφαλῆς καὶ γνωρίσωμεν τὴν Μορφὴν ἐνὸς ἀνδρὸς ἀληθῶς ἀξιοσεβάστου, ἀξιοθαυμάστου, ἀληθοῦς Ἡρώος! Ἐκ τούτου καὶ ἡ πάνσοφος τοῦ Κυρίου βουλὴ ἀποφασίζει νὰ ἀναβιβάσῃ τοῦτον εἰς Θρόνον ὑψηλότερον, ἀλλὰ καὶ ὑπευθυνότερον καὶ ἐπικινδυνωδέστερον. Γνωρίζει ἡ πάνσοφος τοῦ Κυρίου βουλὴ τὰς δυσχειμέρους περιστάσεις, ἃς ἐπρόκειτο νὰ διέλθῃ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Γνωρίζει ὁ παντοδύναμος Κύριος τὸν δοκιμασθέντα ἐν τῷ ἀμπελῶνί Του καὶ ἄξιον ἐν ταῖς δυσχερείαις ἐν τῇ Ξένῃ ἀναδειχθέντα Ἀρχιερέα Του, τὸν ἐν αὐταπαρνήσει καὶ ἄκρα

ταπεινότητι ἐργασθέντα ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του, ἔνθα ὑπηρέτησεν. Καὶ γνωρίζει ἡ Κεφαλὴ τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὅτι ὁ δοῦλος Αὐτοῦ Ἀθηνᾶ-γόρας θὰ δουλεύσῃ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τῆς εἰς Αὐτὸν Πίστεως, ὑπὲρ τῶν Εὐαγγελικῶν διδασκῶν καὶ ἐντολῶν καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλληνορθοδόξου Ἐκκλησίας, τῆς προβολῆς καὶ ἀναγνωρίσεως τῶν κεκρυμένων πνευματικῶν της θησαυρῶν ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην σύμπαν, μεταξὺ οὐ μόνον χριστιανικῶν λαῶν, ἀλλὰ καὶ ἀλλοθρήσκων. Ὅθεν καὶ καλεῖ τὸν ἀπὸ Ἀμερικῆς καὶ Κερκύρας καὶ Παξῶν Ἀρχιερέα ν' ἀναλάβῃ τὰ ἡνία τοῦ ἐνδόξου καὶ τιμημένου Ἀποστολικοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Νέας Ρώμης, ὡς 108 Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως καὶ ἐντεῦθεν.

*

19. Ἐπὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐν Κων/πόλει. Τῇ 1 Ν/βρίου 1948 ἐκλέγεται Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ὁ Ἀθηνᾶγόρας, πρῶτος φέρων τὸ ὄνομα τοῦτο ἐν τῇ ὅλῃ σειρᾷ τῶν Πατριαρχῶν. Ἡ εἰς Κων/πολιν ἀφίξις Αὐτοῦ ἀνακοινοῦται εἰς τὸ πολὺ δημόσιον διὰ τῶν ἀπερίττων λέξεων, τῶν πολλὰ μ' ὅλα ταῦτα ὑποδηλουσῶν: «Ἡ Α.Θ.Π. ὁ νέος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηνᾶγόρας ὁ Α', ἐπιβαίνων μετὰ τῆς ἀκολουθίας Αὐτοῦ τοῦ προσωπικοῦ ἀεροπλάνου τοῦ Προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἀφίκετο τῇ 26ῃ Ἰανουαρίου 1949 εἰς Κ/πολιν. Ἐν τῷ ἀεροδρομίῳ ἐδεξιώθησαν Αὐτὸν Ἱεράρχαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, πολλοὶ ἐπίσημοι καὶ ἄπειρον πλῆθος. Τῇ δ' ἐπομένη ἐτελέσθη ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἡ ἐνθρόνισις Αὐτοῦ κατὰ τὴν καθεστηκυῖαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κ/πόλεως τάξιν, παρόντων τῶν ἐπισήμων καὶ μεγάλου πλῆθους πιστῶν. Τὸ μέγα Μήνυμα ἀνέγνω ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Σεβ. Ἰάκωβος, τὴν ποιμαντορικὴν ράβδον ἐνεχείρισεν ὁ πρῶτος τῇ τάξει Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος Θωμᾶς, τὸν δὲ νοθετῆριον λόγον εἶπεν ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Αἰνίου Γερμανός» («Ἐκκλησία» 1949, σ. 46).

20. Ἀξιομνημόνευτος εἶναι καὶ ὁ χαίρετισμός, ὃν ἀπηύθυνεν ὁ Πατριάρχης ἅμα τῇ ἐνθρονίσει πρὸς τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Πρακτορείου: «Μὲ ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν δεχόμεθα τὴν εὐκαιρίαν διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν. Ἐπιδαψιλεύομεν εἰς αὐτὸν τὴν Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐλογίαν καὶ δεόμεθα πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας αὐτοῦ καὶ τῆς πλήρους ἀποκαταστάσεως τῶν πραγμάτων. Ἀπευθύνομεν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος καὶ χαίρετιζομεν τὴν σεβασμίαν Ἱεραρχίαν καὶ τὸν ἱερὸν Κλῆρον, ὑπὸ τὴν πνευματικὴν καθοδήγησιν τῶν ὁποίων πεποιθήμεν, ὅτι θὰ ἀξιοποιηθῇ ἡ εὐλαβὴς προσήλωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς τὴν χριστιανικὴν Πίστιν καὶ τὰς ἱερὰς Παραδόσεις, ὥστε νὰ ἐπέλθῃ πλήρης ὁμαλότης καὶ γαλήνη. Ὡς ἐτονίσσαμεν ἐν τῷ ἐνθρονιστηρίῳ ἡμῶν λόγῳ, διακηρύσσομεν ἅπαξ ἔτι, ὅτι μόνον ὅταν ἡ κατὰ Χριστὸν ζωὴ καταστῇ προσωπικὴ βίωσις τῶν ἀτόμων καὶ αἱ εὐαγγελικαὶ ἀρχαὶ ἀποβοῦν κανὼν τῶν σχέσεών των, θὰ εὕρεθῇ ἡ λύσις τῶν τεραστίων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα πιέζουν τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐμπλεοι τοιαύτης πίστεως, καλοῦμεν πάντας εἰς ἐπιστροφὴν καὶ ἐμμονὴν εἰς τὰς αἰώνιους ἀρχὰς τῆς Ἀγίας ἡμῶν Πίστεως. Ἐπικαλούμεθα ἐπὶ πάντας τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ» (αὐτόθι σ. 61).

21. Ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν ὑψηλῶν Αὐτοῦ καθηκόντων, πρῶτιστον καθῆκον ἐθεώρησε νὰ καλέσῃ παρ' ἑαυτῷ τὸν ἱερὸν Κλῆρον καὶ ν' ἀπευθύνῃ λόγους παραινετικούς, νὰ ἐκφράσῃ δ' ἅμα τὸν θαυμασμόν του διὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιτελεσθὲν καὶ ἐπιτελούμενον ἔργον. «Ὁ ἕνος Κλῆρος, εἶπεν, ἀποτελεῖ τὴν δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας, διότι μὲ θυσίας διὰ τῶν αἰώνων κρατεῖ ἄσβεστον τὴν λαμπάδα τῆς Πίστεως καὶ τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως. Οἱ Κληρικοὶ σήμερον ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ κομίσουν εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον, ὅστις ἀπώλεσε τὴν ψυχὴν του, τὸ μήνυμα τῆς ἀπολυτρώσεως, τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτοὺς. Ἐχομεν ἀνάγκην μεταρρυθμίσεων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ «Νεοπατερισμού». Καθώρισε δὲ ἀνὰ 15θήμερον τὴν συγκέντρωσιν τοῦ ἱεροῦ Κλήρου ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. Τὸν Σεπτὸν Πατριάρχην ἀπασχολεῖ καὶ τὸ θέμα τῆς Ἀγίας Πό-

λεως Ἱερουσαλήμ, εἰς ὀξύτητα, λόγῳ τῶν μεταπολεμικῶν πολιτικῶν ἐξελίξεων, περιελθόν. «Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον—ἐγράφεν εἰς ἀνακοίνωσίν Του τὸν Μάιον 1949—ὡς ἡ πρώτη Ἐκκλησία τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, θεωρεῖ καθήκον νὰ τονίσῃ ἰδιαίτερώς τὴν ἀνάγκην τῆς κατοχυρώσεως ὑπὸ τοῦ ΟΗΕ τῶν αἰωνοβίων καὶ ἀπαράγραπτων δικαίων τῆς Ἱερᾶς Ἀδελφότητος τοῦ Ὁρθοδόξου Πατριαρχείου Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων καὶ δέεται εἰς τὸν Θεόν, ὅπως εὐλογῇ τὸ εἰρηνευτικὸν ἔργον τῶν Ἦν. Ἐθνῶν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος» («Ἐκκλησία», 1949 σ. 167). Τὴν προσοχὴν τοῦ Σεπτοῦ Πατριάρχου ἐλκύει τὸ «Ἅγιον Ὅρος. Τὸ θέρος τοῦ 1951 ἀποστέλλει τριμελῆ ἐκ Συνοδικῶν Ἐπιτροπῆν, ὅπως μελετήσῃ τὰ προβλήματα τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ εἰσηγηθῇ τὰ δέοντα πρὸς λυσιτελῆ ἀντιμετώπισιν αὐτῶν. Συγχρόνως παρακαλεῖ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως ἀποστείλῃ εἰς Ἅγιον Ὅρος εἰδικοὺς ἐπιστήμονας διὰ τὴν ταξινομήσιν καὶ ἐξασφάλισιν τοῦ πολυτίμου θησαυροῦ τῶν ἱερῶν Μονῶν κ.ἄ. Τὰ τέλη τοῦ 1951 ἐγκαινιάζει τὸ ἐπανιδρυθὲν ὑπ' Αὐτοῦ Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον κάτωθεν τῆς Πατρ. Βιβλιοθήκης. Τὰς ἀρχὰς τοῦ 1952 πέμπει ἀποστολὴν ἐκ τριῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων εἰς τὰ πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς (Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων) καὶ ἑτέραν Συνοδικὴν Ἐπιτροπὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἵνα προσκομίσῃ τὸν ἀδελφικὸν χαιρετισμὸν τοῦ Πατριάρχου καὶ ἀπὸ κοινοῦ μελετήσουν τὰ τε διορθόδοξα καὶ τὰ διεκκλησιαστικὰ ζητήματα. Τῇ 22 Ἀπριλίου 1952 ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν, προσκλήσει τῆς Α. Θ. Π. μετέβη εἰς προσκύνημα εἰς Κων/πόλιν καὶ Χάλκην. Δὲν θὰ λησμονήσω τὴν πειστικὴν δύναμιν τῆς ἐπιχειρηματολογίας τοῦ Σεπτοῦ Πατριάρχου ἐν τῇ συζητήσει τῶν πολλαπλῶν ζητημάτων καὶ προβλημάτων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τὴν προσήγειαν μεθ' ἧς συνδιελέγετο μεθ' ἐνὸς ἐκάστου ἐξ ἡμῶν. Ἐν συνεχείᾳ, ἀνέπτυξε καὶ τὰ ἴδια σχέδια περὶ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν εἰς αὐτὸ ὑπαγομένων Ἐκκλησιῶν. Ἀντιπροσωπείας ἐκ Συνοδικῶν ἀποστέλλει εἰς Κρήτην καὶ Δωδεκάνησα πρὸς μελέτην τῶν ἀπασχολούντων τὰς Ἐκκλησίας ταύτας προβλημάτων.

22. Ἡ σύνεσις τοῦ Σεπτοῦ Πατριάρχου καὶ ἡ θαυμαστὴ τῷ ὄντι εὐστροφία ἀνεφάνη ἐν τῷ θέματι τῆς αὐτοανακηρύξεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας εἰς Πατριαρχεῖον. Ἡ αὐτοανακήρυξις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ «Ἐθνικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου» τῆς Βουλγαρίας τὴν 8-10 Μαΐου 1953. Ὁ Πατριάρχης Ἀθηνῶν ὁ Ἀ', ἀποφάσει τῆς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐπετίμησε τὸ «πραξικόπημα» τοῦτο, ὡς ἀντικανονικόν. Διὰ τοῦ ἀπὸ 1 Αυγούστου 1961 ὁμοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος πρὸς τὰ Ὁρθόδοξα Πατριαρχεῖα καὶ τὰς Αὐτοκεφάλους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας ἀνεκοίνου τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πατριαρχείου «...δοῦναι ἀπὸ τοῦδε τὴν ἀδελφικὴν συγκατάθεσιν καὶ ἀναγνώρισιν καὶ εὐλογίαν αὐτοῦ εἰς τὰ ὅπως ποτέ, κατὰ παρέκκλισιν πάντως ἀπὸ τῆς κανονικῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως, ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Βουλγαρικῇ Ἐκκλησίᾳ συντελεσθέντα... ἕως οὗ καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο τελειωτικῶς καθορισθῇ ὑπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, μόνης ἐχούσης τὸ δικαίωμα τοῦ προάγειν τινὰ τῶν ἐπὶ μέρους Ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἀξίαν καὶ περιωπῆν, καὶ χαίροντες ἐπὶ τούτῳ μεγάλως, ἐπιδηλοῦμεν ὅτι ἐν τοῖς Ἱεροῖς Διπτύχοις τὸ ὄνομα τοῦ ἐκάστοτε Πατριάρχου Σόφιας καὶ πάσης Βουλγαρίας μέλλει μνημονεύεσθαι ἀμέσως κατόπιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Πατριάρχου Βουκουρεστίου καὶ πάσης Ρουμανίας» («Ἐκκλησία» 1961, σ. 365).

23. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὀλίγου δεῖν νὰ παρασύρῃ εἰς πολεμικὴν ἀναμέτρησιν Ἑλλάδα καὶ Τουρκίαν με ἀπροβλέπτους συνεπειάς καὶ διὰ τὰ δύο ἔθνη καὶ νὰ ἐπιφέρῃ τὸν πλήρη ἀφανισμόν τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κων/πόλεως καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐκ τῆς ἱστορικῆς Του Ἀποστολικῆς ἑδρας, ἦτο ἡ βαρβαρικὴ καταστροφικὴ μανία τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου κατὰ τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς Κων/πόλεως καὶ τοῦ Πατριαρχείου. Δὲν ἐπιθυμοῦμεν ν' ἀναξέωμεν παλαιὰς πληγὰς, τὴν σήμερον μάλιστα ἡμέραν, ὅτε σύντονοι καταβάλλονται προσπάθειαι ἀπὸ μέρους τῆς τε Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας διὰ τὴν ἐπούλωσιν τῶν τραυμάτων τοῦ παρελθόντος καὶ τὴν κοι-

νήν ἄμυναν. Ἡ ἀδέκαστος Ἱστορία ἔχει ἤδη καταγράψει τὰς βαρβαρικὰς ἐκδηλώσεις, τὰ αἵσχη καὶ τὰς ἱεροσυλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆς 6ης Σ/βρίου 1955. Καὶ ἡ αἰτία; Τὸ Κυπριακόν! Ἡ νομιμοφροσύνη καὶ ἡ εὐπείθεια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐναντι τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν, εἰς οὐδὲν ὠφέλησαν. Τοῦναντίον, πολλάκις ἡ πολιτικὴ τοῦ Πατριάρχου, παρεξηγηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, ἐκρίθη ἐπικριτέα, ὡς φιλότουρκος! Ἀκόμη καὶ τὸ Ὁρθόδοξον ποίμνιον ἐν Κων/πόλει ἐτάχθη κατὰ τοῦ Πατριάρχου! Ἀλλ' ὁ ἡρωϊκὸς Πατριάρχης δέχεται τὰ βέλη πανταχόθεν μετ' ἀληθινῆς ἀνεκτικότητος. Συνέπνιξε πρὸς στιγμὴν τὸ μένος τῆς δεδικαιολογημένης ὀργῆς Του, κεκλεισμένος ἐντὸς τοῦ κατερειπωμένου κτιρίου τοῦ Πατριαρχείου, χωρὶς σπασμωδικὰς ἀποφάσεις, ἱκανὰς νὰ ἀπειλήσουν τὴν ἱστορικὴν θέσιν τοῦ Πατριαρχείου Του. Μένει ἐκεῖ, ἀναμένων τὴν κατάλληλον στιγμὴν νὰ ἐκσπάσῃ τοὺς ἑαυτοῦ μύδρους κατὰ τῶν κεφαλῶν τῶν πρωταιτίων τῶν βαναυσότητων καὶ κατὰ τῶν κυβερνώντων τῆς Τουρκίας. Στέλλει τηλεγράφημα πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν τότε τῆς Τουρκίας Μεντερές, ἐνδεικτικὸν τῆς γενναιότητος τοῦ Μεγάλου Πατριάρχου, δι' οὗ ἀπῆται τὴν ἐντὸς τεταγμένης προθεσμίας ἀποκατάστασιν τῶν ζημιῶν, ἄλλως ἡπεῖλει νὰ κηρύξῃ τὴν Ἐκκλησίαν Του ἐν διωγμῷ! «Ἐν, Κύριε Πρωθυπουργέ Μεντερές, δὲν ἐπανορθώσητε τὰς προσγενομένας ἡμῖν ζημίας ἐντὸς τεταγμένης προθεσμίας, τότε αὐτὸ σημαίνει ὅτι σεῖς προσωπικῶς κηρύσσετε τὴν Ἐκκλησίαν ἐν διωγμῷ!» Παρὰ τὴν ἐνοχὴν τοῦ Μεντερές εἰς τὰς βιαιότητας τῆς 6 Σ/βρίου 1955 ἐν Κων/πόλει, ὁ μεγάθυμος, ἀνεξίκακος καὶ σώφρων Πατριάρχης, κληθεὶς ὡς μάρτυς εἰς τὴν δίκην τοῦ οἰκτρῶς ὕστερον ἀπαγχονισθέντος, δίκην τιμωρίας ἀπὸ Θεοῦ διὰ τὰ διαπραχθέντα ἐγκλήματα, τέως Πρωθυπουργοῦ τῆς Τουρκίας Μεντερές, οὐδὲν κατ' αὐτοῦ ἐκστομίζει. Ἡ Χριστιανικὴ αὐτὴ στάσις τοῦ Ὁρθόδοξου Πατριάρχου προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸν καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων δικαστῶν. Ἡ μεγαλοψυχία καὶ ἀνεξίκακία τοῦ Πατριάρχου εἶχε καὶ τὸ εὐχάριστον ἀποτέλεσμα, τὸ πρόσωπον τοῦ Πατριάρχου Ἀθηνᾶ γόρα τοῦ Ἀ' μετὰ τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ νὰ θεωρεῖται, τοῦλάχιστον ἀπὸ

μέρους τῶν ἐπισήμων τουρκικῶν Ἀρχῶν.

*

24. Χαρακτηρισμός. Εἰς ἄρθρον Ἐπιμνημόσυνον μιᾶς ἐνδόξου καὶ πολυκλεοῦς, ὅσον καὶ πολυπλεύρου, πολυμόχθου καὶ πολυκάρπου προσωπικότητος, τῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηνᾶ γόρα τοῦ Ἀ', εἶναι ἀδύνατον ἀκόμη καὶ δι' ἰσχυρότατης σκιαγραφίας νὰ ἐκτεθῶσι τὰ ὑπ' Αὐτῆς ἐπιτευχθέντα κατὰ τὸ 24ετὲς διάστημα τῆς διαποιμάνσεως τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καθ' ὃ ὁ Μέγας Οὗτος Ἐκκλησιαστικὸς Ἡγέτης ἐκράτει εἰς τὰς στιβαρὰς Αὐτοῦ χεῖρας τὸ πηδάλιον τοῦ σκάφους τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ὡς ἄριστος καὶ ἀτρόμητος πρὸ τῶν ποικίλων καὶ πολυταράχων θυελλῶν Οἰακοστροφος! Ὁ ἱστορικὸς τοῦ μέλλοντος θὰ καταγράψῃ ἀσφαλῶς τὰ ἔργα καὶ τὰς ἡμέρας τοῦ τετιμημένου καὶ ἐνδόξου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηνᾶ γόρα τοῦ Ἀ'. Ἡμεῖς ἐνταῦθα χαρακτηρισμοὺς ἀπλῶς τῆς Μορφῆς τοῦ Μεγάλου Ἡγέτου τῆς Ὁρθόδοξίας θὰ παράσχωμεν. Χαρακτηρισμοὺς ἰδίας κρίσεως, ἔξω προκαταλήψεων. Καὶ ἰδοὺ τί ἔγραφον ἐν τῷ Περιοδικῷ «Ἐκκλησία» (1/15 Ν/βρίου 1968, σ. 570), ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς εὐκλεοῦς Εἰκοσαετηρίδος τῆς ἀνόδου Του εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον: «Ἀγωνιστὴς ὑπὲρ τῶν εὐγενεστέρων ἀνθρωπίνων ἰδεωδῶν, ἀγαθοποιός, εἰρηνοποιός, ὁ Σεπτὸς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηνᾶ γόρας ὁ Ἀ' ἐτίμησεν, ἐδόξασε καὶ ἐμεγάλυνε τὸν τε Οἰκουμενικὸν Θρόνον καὶ σύμπασαν τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἀνεδείχθη Μέγας Ἐκκλησιαστικὸς Ἡγέτης, μάλιστα εἰς χρόνους ταραχώδεις, δυσχειμέρους καὶ διὰ τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἰδιαιτέρως κρισίμους. Οἰακοστροφος ἄριστος, δὲν πτοεῖται καὶ δὲν κάμπτεται οὔτε πρὸ τῶν δοκιμασιῶν οὔτε ἐνώπιον τῶν ἀντιξοότητων. Μάχεται γενναίως κατὰ ποικιλωνύμων ἐχθρῶν. Καὶ πάντοτε ἐξέρχεται νικητῆς! Διότι τὴν δύναμίν Του ἀντλεῖ Ἀνωθεν. Πιστεύει εἰς τὸν Θεόν, ἀγαπᾷ τὸν Ἀνθρώπον, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἐλπίζει εἰς τὴν συναδελφοσύνην λαῶν καὶ ἐθνῶν, ὁραματιζόμενος «τὴν μίαν ποίμνην ὑπὸ Ἐνα ποιμένα» (Ἰω. 10,16). Ἐρχεται πρῶτος εἰς τὰς ἐνω-

τικὰς προσπάθειας τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἀσπάζεται ἐν Ἱεροσολύμοις τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ ἔχει τείνει τὰς χεῖράς Του ἀδελφικῶς καὶ πρὸς τὰς Προτεσταντικὰς Ἐκκλησίας καὶ πρὸς τὰς Ἀρχαίας Ἀνατολικὰς Ἐκκλησίας, τὰς ἐγγύτερον ἰσταμένας πρὸς τὴν ἡμετέραν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἡ εἰλικρίνειά Του καὶ ἡ παρρησία Του προκαλοῦν πολλάκις ἀντιθέσεις καὶ ἀντιδράσεις. Ἴσως, διότι βαδίζει μεγάλους βήμασι πρὸς τὸ ταχὺ τέρμα τῶν ἐνωτικῶν Του προσπαθειῶν. Προτιμᾷ νὰ προβαδίζῃ ἢ πρᾶξις τῆς Θεολογίας, νὰ ἐπεταὶ δὲ ἡ Θεολογία τῆς γνώσεως, καίτοι ἡ πρᾶξις εἶναι θεωρίας ἐπίβασις.

25. Εὐγενῆ τὰ ἰδεώδη, ὅφ' ὧν κινεῖται καὶ δρᾷ ἡ ἡγετικὴ Μορφή τοῦ Σεπτοῦ μας Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ οἰκουμενικῆς ἡ ἀνταύγεια τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀφ' ἧς ὁ Ἀθηνῶν ὁ Ἀ' ἀνέλαβεν ὑπὸ τὰς στιβαρὰς Αὐτοῦ χεῖρας τὸ πηδάλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου. Ἡ ἀκτινοβολία τοῦ Πατριαρχείου ἐκτείνεται ἤδη εἰς τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης λαμπρά, φωσφόρος, ἀειφεγγής καὶ ἐνδοξος. Τεράστια ὄντως τὰ ἐπιτεύγματα τῆς Κορυφῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν διορθοδόξων καὶ διεκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηνῶν ὁ Ἀ' ἡ Ὁρθοδοξία ἤρξατο καὶ πάλιν προβαλλομένη ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην ὡς φωσφόρος πηγὴ Εὐαγγελικῆς Διδαχῆς καὶ κληρονόμος ἀγαθῶν πνευματικῶν ἀνεκτιμήτου ἀξίας. Προσκύνημα ἱερὸν ἀπέβη τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἀκούεται καὶ πάλιν ἐν κατανύξει καὶ εὐλαβείᾳ εἰς τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης. Ἡ πρωτόθρονος θέσις τοῦ Σεπτοῦ Κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας ἀναγνωρίζεται ὑπὸ πασῶν τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, μάλιστα μετὰ τὸ Ἀ' Πανορθόδοξον Συνέδριον τῆς Ρόδου τοῦ Σ/βρίου 1960, ὡς τοιαύτη δὲ τιμᾶται καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἑτεροδόξων. Τιμῇ, λοιπόν, καὶ ἀναγνώρισις καὶ ἐπαινος ὀφείλεται εἰς τὴν Μεγάλην ἡγετικὴν Μορφήν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηνῶν ὁ Ἀ' δι' ὅσα ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας ἐπετέλεσεν».

26. Καὶ ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπο-

λίτου Αὐστρίας κ. Χρυσόστομου ἀπὸ τοῦ 1965 ἐκδιδομένῳ ἐγκρίτῳ Περιοδικῷ «Στάχυς» (Ἰουλίου-Δ/βρίου 1965, τευχ. 1-2 σ. 7-12) καὶ ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ, ἔγραφον μεταξὺ ἄλλων τὰ ἄξια καὶ ἐνταῦθα νὰ καταχωρισθοῦν: «Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ λεχθῇ περὶ τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηνῶν ὁ Ἀ', ὅτι Οὗτος ἀποτελεῖ τὴν συνισταμένην καὶ συμπεπυκνωμένην τῶν αἰώνων ἀνταύγειαν καὶ ἀκτινοβολίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ἡ Θεία Πρόνοια ἀνέδειξε τὸν ἄνδρα καὶ αἱ σύγχρονοι δοκιμασίαι τῆς ἀνθρωπότητος ἀπέδειξαν τοῦτον μίαν τῶν μεγαλυτέρων συγχρόνων Ἡγετικῶν Μορφῶν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ τῆς 1ης Ν/βρίου 1948, ὅτε ἡ Ἀγία Πατριαρχικὴ Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως ἀνεδείξατο τὸν ἀπὸ Κερκύρας καὶ Ἀμερικῆς Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν ὁ Ἀ', ὡς τὴν Κορυφὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, Οὗτος δὲν ἐπαύσατο ἀγωνιζόμενος τὸν καλόν, ἀλλὰ καὶ δυσχερέστατον ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν εὐγενεστέρων Ἰδεωδῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκτοτε ἡ φωνὴ Αὐτοῦ ἡχεῖ πλέον ἀνὰ τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης καὶ οὐχὶ μόνον τὰς καρδίας τῶν Ὁρθοδόξων συγκινοῦσα, τῶν ἀνὰ τὴν ὑψηλὸν διεσπαρμένων, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ὁπαδῶν καὶ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν ἐλκύνουσα καὶ διεγείρουσα. Τοῦτο δέ, διότι ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηνῶν ὁ Ἀ' προσβλέπει πρὸς τοὺς πιστοὺς χριστιανοὺς καὶ τῶν ἄλλων Ὁμολογιῶν μὲ ὅμμα προσηγνὲς καὶ πατρικόν, ἐπεὶδὴ ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ Κύριος, ἡ Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀκούει τῆς φωνῆς πάντων τῶν βεβαπτισμένων καὶ ἐπικαλουμένων τὸ Ὄνομά Του καὶ δέχεται ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶναι ἐνεργὸν καὶ εἰς τὰς λοιπὰς χριστιανικὰς Ἐκκλησίας διαιροῦν τὰ χαρίσματα κατὰ τὴν ἀξίαν ἐκάστου. Οὕτω πως ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηνῶν ὁ Ἀ' ἀναγνωρίζων καὶ τὰς λοιπὰς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὡς ἀδελφάς, τέμνει νέας ὁδοὺς προσεγγίσεως, συμφιλίωσεως καὶ εἰρηνεύσεως τῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας, νυκτὸς καὶ ἡμέρας κοπιῶν καὶ ἀγωνιῶν διὰ τὴν ἐξέυρεσιν τῶν μέσων κατανόησεως, ἀναγνώρισεως, καὶ Ἐνώσεως πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ! Ἀλλὰ καὶ πέραν τούτου διαβαίνων, ἐκζητεῖ τὴν συνεργασίαν τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν

λαῶν τῆς γῆς, ἀσχέτως πίστεως καὶ θρησκευ-
ματος, διότι πιστεύει εἰς τὴν θείαν τοῦ ἀνθρώ-
που καταγωγὴν, εἰς τὴν ἄπειρον ἀξίαν τῆς
ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ εἰς τὴν πραγματοποιή-
σιν τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀποβλέπον-
τος εἰς τὴν προτέραν ἐνδοξον τοῦ ἀνθρώπου
ἀποκατάστασιν καὶ τὴν αἰωνίαν δόξαν καὶ
μακαριότητα αὐτοῦ διὰ Χριστοῦ καὶ ἐν Χρι-
στῷ!

*

27. Ἀγωνίζεται ὁ Σεπτὸς Οἰκουμενικὸς
Πατριάρχης Ἀθηνῶν ὁ Ἀ' τὸν τί-
μιον καὶ ἱερώτατον ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς Πίστεως,
τῆς Ἐλπίδος καὶ τῆς Ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ
καὶ ἀγωνιζόμενος ἀντιμάχεται κατὰ πολλῶν
καὶ ποικίλων ἐχθρῶν, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν τῆς
Ἐκκλησίας Αὐτοῦ. Ὑπὸ πολλῶν δικαίως
θαυμάζεται τὸ ἔργον Αὐτοῦ. Ὑπ' ἄλλων ὅμως
καταπολεμεῖται καὶ διαβάλλεται, ἄλλοτε ἐξ
ἀγαθῆς καὶ ἄλλοτε ἐξ ἐχθρικῆς διαθέσεως.
Ἄλλοτε ἐξ ἀγνοίας καὶ ἄλλοτε ἐν γνώσει
καὶ ἠθελημένως. Ἄλλοτε ἐξ οὐ κατ' ἐπίγνωσιν
θρησκευτικοῦ ζήλου καὶ ἄλλοτε ἐκ πολιτευτι-
κῆς ἀντιθέσεως, ἥ καὶ ἐξ ἐχθρικῆς ὑποκινή-
σεως!

Ἄλλ' ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀ-
θηνῶν ὁ Ἀ' ἵσταται εὐθυτενῆς, πη-
δαλιούχος ἰσχυρὸς καὶ οἰακοστροφὸς τέλειος,
ὁδηγῶν τὸ Ἅγιον τῆς Ἐκκλησίας Του σκά-
φος εἰς λιμένας εὐδίδους καὶ ἀσφαλεῖς. Προχω-
ρεῖ διὰ μέσου σκοπέλων καὶ περιπατεῖ ἐγγύ-
τατα καὶ διὰ μέσου παγίδων τῶν ἐχθρῶν τῆς
Πίστεως. Δέχεται βέλη καὶ ἀκόντια καὶ λίθους
ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν. Ἄλλ' ἵσταται ἄτρωτος
καὶ ἀκλόνητος, διότι ὁ θυρεὸς τῆς Πίστεως
Του ἀπομακρύνει ἀπ' Αὐτοῦ πᾶν θανάσιμον
πλήγμα. Τρέχει ἀπ' Ἀνατολῶν πρὸς Δυσμᾶς
καὶ ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον, ἵνα μεταφέρῃ τὸ
Μήνυμα τῆς Ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν·
τὸ Μήνυμα τῆς Εἰρήνης τῶν λαῶν·
τὸ Μήνυμα τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Συνα-
δελφώσεως τῶν ἀνθρώπων. Καλλιεργεῖ
στενάς μετὰ τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν
σχέσεις καὶ ἐναγκαλίζεται ἐν τῇ Ἀγίᾳ Πόλει
τῶν Ἱεροσολύμων παρὰ τὸν Πανάγιον Τά-
φον τοῦ Θεανθρώπου τὸν Πάπαν Παῦλον
τὸν ΣΤ'. Ἀνοίγει διὰ λόγον μετὰ τῶν κε-
χωρισμένων Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν χριστιαν-
ικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ παρωθεῖ τὰς Ὁρθοδό-

ξους Ἐκκλησίας εἰς στενοτέρας ἐπαφὰς πρὸς
τε τὸν Προτεσταντισμὸν καὶ μάλιστα τὴν
Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὴν
πρεσβυγενῇ Καθολικῇ Ρωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ
τῆς Δύσεως!

*

28. Οἱ Μεγάλοι ἀείποτε σημεῖον ἀντι-
λεγόμενον ἐγένοντο τῶν πολλῶν. Ἐπελθόντος
δὲ τοῦ θανάτου πᾶσα γλῶσσα σεσίγηται καὶ οἱ
τυχόν ἀντίπαλοι καταπαύουσι τὰς ἐπικρίσεις.
Ἡ Κορυφὴ τῆς Ὁρθοδοξίας ἐκοιμήθη! Ἐκοι-
μήθη ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου!
Ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ Μέγας πηδαλιούχος
τοῦ σκάφους τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκ-
κλησίας! Ἐκοιμήθη, κενὸν δυσαναπλήρωτον
ἀφιεῖς! Ἡ τιμὴ, ὁ ἔπαινος καὶ ἡ δόξα συμπο-
ρεύονται μετ' Αὐτοῦ εἰς μαρτύριον αἰώνιον
τῶν ὅσων ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἐπραξεν.
Ἄλλ' ἡ Ἀρχιερατικὴ καὶ θεία Κεφαλὴ ἃς
δεχθῇ τὴν ἱεσίαν πάντων τῶν τιμώντων τὴν
ἱεράν Αὐτοῦ μνήμην, ὅπως ἀπὸ τοῦ κόσμου
τοῦ θείου Πνεύματος, φωτίζη τὸν ἀναδεξό-
μενον τὴν ἡν κατέλιπε βαρυτάτην κληρονομίαν
νὰ διατηρήσῃ ταύτην ἀλώβητον.

29. Ἄλλ' ὦ Πάτερ Ἄγιε! Ἀκουσον τῆς
φωνῆς τῶν τέκνων Σου καὶ δέξου τὴν ἱεσίαν
ἐγγύς νῦν τῷ Παντοδυνάμῳ Θεῷ παριστάμε-
νος, ὅπως χαρίσῃται τῷ Διαδόχῳ Σου σύνεσιν,
ἔμφρονα διάθεσιν καὶ θέλῃσιν ἱκανὴν τοῦ
διαφυλάξαι τὸ Σκάφος τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν.
Τῆς μεσιτείας Σου τὰς δεήσεις μετάφερε τῷ
ἐγγύς Σοι Κυρίῳ, ὥστε νὰ καταξιώσῃ τὸν τὴν
σκυτάλην παρὰ Σοῦ λαβόντα, νὰ σπεύσῃ νὰ
καλύψῃ τὴν καταλειφθεῖσαν ὑπὸ Σοῦ ἀπόστα-
σιν τοῦ εὐτυχοῦς τέρματος, τῆς ἀσφαλείας
καὶ τῆς δόξης τοῦ Πατριαρχικοῦ Σου Θρόνου!
Μὴ κατολιγώρησῃς ἡμῶν, ἀλλ' ἐπίβλεψον
λαμπρῶ καὶ ἰλέῳ ὄμματι, ὡς καὶ ἐν ζωῇ ὦν
ἐπραττες, καὶ κράτυνον τὸ τῆς Ὁρθοδοξίας
Ποίμνιον, χειραγωγῶν αὐτὸ πρὸς τὸ καλὸν τῆς
Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὑποδεικνύων
αὐτῷ τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, τὴν φέρουσιν ἀπλανῶς
πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τέλος ποδηγετῶν τὸν Σε-
πτὸν Σου διάδοχον πρῶτον, ἵνα τέμνῃ τὸν λό-
γον τῆς Ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου ὁρθῶς
καὶ δικαίως πᾶσι τοῖς ἐκζητοῦσι τὸν Κύριον.
Τέλος, χορήγησον πνεῦμα εὐθές καὶ δίκαιον
πᾶσι τοῖς Ἠγουμένοις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκ-
κλησιῶν, πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἐν Χριστῷ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΠΙ ΤΩ, ΘΑΝΑΤΩ, ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος, εὐρισκόμενος δι' ἀνάπαυσιν εἰς Τήνον καὶ πληροφορηθεὶς τὴν εἰς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Ἀθηναγόρα, ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς:

«Μία μεγάλη μορφή τῆς Ὁρθοδοξίας ἐπέρασεν εἰς τὴν αἰωνιότητα. Ἡ προσωπικότης του καὶ τὸ ἔργον

του θὰ παραμείνουν ὡς μία χρυσή σελὶς τῆς ἱστορίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τῆς καθ' ὅλου Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Ἀφῆκε τὴν πνοήν του ἐπὶ τῶν ἐπαλξεων τῶν μεγάλων ἀγώνων του διὰ τὴν δόξαν τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Κύριος εἴθε νὰ ἀναδείξῃ τὸν ἄξιον διάδοχόν του».

Ἐκδηλώσεις εὐλαβείας τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Μυτιλήνης κ. Ἰακώβου καὶ Ἰωαννίνων κ. Σεραφεῖμ ἐνώπιον τῆς σοφοῦ τοῦ Πατριάρχου.

εἰρήνης καὶ τῆς ἀμοιβαίας κατανοήσεως, ἐν πνεύματι ἀδελφικῆς ἀγάπης ἐν Χριστῷ! Μὴ παύης δεόμενος ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἐλαχίστων, τῶν τὴν Μνήμην Σου τιμώντων!

Τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κων-

σταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Ἀθηναγόρα τοῦ Α' ἡ Μνήμη ἔστω Αἰωνία!

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμος μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων Ἀρχιερέων ἐνώπιον τῆς σεπτῆς σοροῦ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα.

Ὁ Μακαριώτατος ἔδωκεν ἐντολήν, ὅπως σημαίνουν πενθίμως ἀνά μίαν ὥραν οἱ κώδωνες τῶν Ἱερῶν Ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ ὁλοκλήρου τῆς Χώρας καὶ ὅπως εἰς τοὺς Ἱ. Ναοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τελεστοῦν μνημόσυνα ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν ἠνοιχθῇ βιβλίον συλλυπητηρίων.

Εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν Δέησιν προέστη ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Μητροπολίτου Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας κ. Γεωργίου, ὡς καὶ ὑπὸ ἄλλων Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν. Παρέστησαν ὁ Α΄ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Στ. Παττακὸς καὶ ἄλλοι Ὑπουργοί.

Ἐξ ἄλλου, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος ἀπέστειλε τὸ ἀκόλουθον συλλυπητήριον τηλεγράφημα πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον:

«Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γέροντα Χαλκηδόνης Μελίτωνα, Τοποτηρητὴν Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Συμμετέχοντες ἀφάτω ὁδύνῃ γεραρᾶς Ὁρθοδόξιας, ἐπὶ πρὸς Κύριον ἐκδημῖα σεπτοῦ προκαθημένου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἀοιδίμου Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, θαλερὸν δάκρυ χέομεν πρὸ τῆς ἱερᾶς σοροῦ αὐτοῦ, δεόμενοι Κύριος ἀναπαῦσαι μακαρίαν ψυχὴν αὐτοῦ μετὰ δικαίων, ἀναδεῖξαι ἀντάξιον διάδοχον αὐτοῦ. Ἐξόδιον ἀκολουθίαν παραστῇ ἀντιπροσωπεῖα Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἀπαρτιζομένη ἐξ ἡμῶν αὐτοῦ καὶ τῶν μητροπολιτῶν Μυτιλήνης, Ἰωαννίνων, Κοζάνης, Ξάνθης, Κερκύρας καὶ Ἀττικῆς.

Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΤΜΟΣ

Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου»

Τελικῶς, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κοζάνης κ. Διονύσιος δὲν μετέσχε τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἀεροπορικῶς μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἐξ ἄλλου ὁ Ὑπουργὸς Ἑσωτερικῶν κ. Ἀνδρουτσόπουλος ἀπέστειλε τηλεγραφικὴν διαταγὴν πρὸς τοὺς νομάρχας τῆς Χώρας, διὰ τῆς ὁποίας ὁρίζεται, ὅπως, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, ὑψωθῶσιν αἱ σημαῖαι μεσιστίοι μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς κηδείας, εἰς ἀπάσας τὰς δημοσίας, δημοτικὰς καὶ κοινοτικὰς Ὑπηρεσίας, ὡς καὶ εἰς τὰ καταστήματα Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου.

Τὰ ἰδιωτικὰ καταστήματα θὰ ὑψώσουν σημαίας μεσιστίους κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας.

Εἰς τὰς ἐπιμνημοσύνας Δεήσεις, ὁρίζεται διὰ τῆς ἰδίας διαταγῆς, θὰ παραστοῦν αἱ δημόσιαι, δημοτικαὶ καὶ λοιπαὶ Ἀρχαί.

Ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, τιμῶσα τὴν μνήμην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, διέθεσε τὸ ποσὸν τῶν δραχμῶν 100.000 διὰ τὴν μέσῳ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν βράβευσιν μελέτης, περὶ τοῦ ἔργου καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ.

Ἐπίσης, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὑπερόχου ποιμαντορίας του εἰς Ἀμερικὴν, δωρίζει εἰς τὸ «Ἴονικὸν Χωρίον» τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστὸν, ἐδημιουργήθη ὑπὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς εἰς τὸ Βαρθολομιὸ Ἡλείας, προσωπογραφίαν τοῦ αἰοιδίμου Πατριάρχου. Ἡ προσωπογραφία θὰ ἀναρτηθῇ εἰς χώρον, ὅπου κατ' ἔτος παραθερίζουν τὰ τέκνα, τῶν ὁποίων τοὺς γονεῖς ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ἐποίμανεν ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς ἐπὶ μίαν 18ετίαν.

Καθ' ἣν ὥραν ἐψάλλετο ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ νεκρώσιμος Ἀκολουθία, ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν ἐτελέσθη ἐπιμνημόσυνος Δεήσις ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Πατριάρχου Κυροῦ Ἀθηναγόρου. Τῆς Δεήσεως προέστη ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἱ. Συνόδου Σεβ. Μητροπολίτης Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Γεώργιος, συμπαραστατούμενος ὑπὸ μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Εἰς τὴν Δέησιν παρέστησαν ὁ Ἀντιβασιλεὺς-Πρωθυπουργὸς κ. Γεώργιος Παπαδόπουλος, οἱ Ἀντιπρόεδροι τῆς Κυβερνήσεως κ.κ. Στ. Παττακὸς καὶ Ν. Μακαρέζος, τὰ μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὁ Πρόεδρος τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Βογιατζῆς μετὰ μελῶν αὐτῆς, ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων στρατηγὸς κ. Ὁδ. Ἀγγελῆς, οἱ ἡγέται τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας, ἀποκρισιάρχοι καὶ ἑξάρχοι, ἐκπρόσωποι ξένων δογμάτων, οἱ Πρόεδροι τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὁ Ἐπίτροπος Διοικήσεως καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, Πρυτάνεις καὶ Καθηγηταὶ τῶν Ἀνωτάτων πνευματικῶν ἰδρυμάτων, πρέσβεις ξένων Κρατῶν καὶ πλῆθος ἄλλων ἐπισήμων.

Παρόμοιαι ἐπιμνημόσυνοι Δεήσεις ἐτελέσθησαν εἰς πάντας τοὺς μητροπολιτικούς ναοὺς τῶν Ἱ. Μητροπόλεων, παρισταμένων τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν.

Ἐνταῦθα δέον νὰ μνημονευθῇ, ὅτι καὶ ἡ Ἀθωνικὴ Πολιτεία μετέσχε τῶν ἐκδηλώσεων πένθους διὰ τὴν εἰς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ Πατριάρχου. Οἱ κώδωνες καὶ τὰ σήμαντρα τοῦ ἁγίου Ὁρους ἤχησαν πενθίμως καὶ εἰς τὸ ἱστορικὸν ναὸν τοῦ Πρωτάτου ἐγένετο Τρισάγιον παρουσία τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως, τῶν Ἀρχῶν καὶ τῶν κατοίκων τῶν Καρυῶν. Ἡ Ἱερὰ Σύναξις ἀπέστειλε πρὸς τὸν τοποτηρητὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου συλλυπητήριον τηλεγράφημα.

Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ Πατριαρχικὴ Μονὴ Βλατάδων καὶ τὸ ἐν αὐτῇ Πατριαρχικὸν Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν, ἅμα τῷ ἀγγέλματι τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ σεπτοῦ καὶ γεραροῦ προκαθημένου τῆς Οἰκουμενικῆς Ὁρθοδοξίας, Πατριάρχου Κυροῦ Ἀθηναγόρου, συνεκάλεσαν τοὺς ἀδελφούς τῆς Μονῆς καὶ συνεργάτας τοῦ Ἰδρυματος εἰς ἀρχιερατικὸν Τρισάγιον, προσεζάρχοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μιλητουπόλεως κ. Στυλιανοῦ.

Ἐκ παραλλήλου ἐψήφισαν:

α) Ὅπως ψαλῇ ἀρχιερατικὸν Τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τοῦ αἰοιδίμου Πατριάρχου καὶ μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς.

β) Ὅπως ἀναρτηθῇ ἐν τῷ χώρῳ τῆς Μονῆς μεσιστίος ἡ πατριαρχικὴ σημαία.

γ) Ὅπως κρούωνται ἐπὶ πενθήμερον πενθίμως οἱ κώδωνες τῆς Μονῆς.

δ) Ὅπως κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκφορὰν τοῦ σεπτοῦ σκήνους τὸ Ἰδρυμα ἐκπροσωπήσῃ ὁ ἐκεῖ εὐρισκόμενος διευθυντὴς αὐτοῦ καθηγητὴς κ. Παν. Χρήστου.

Διὰ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος Γέρων κ. Μελίτων ἀπέστειλε πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα:

«Ἀποφάσει Ἱερᾶς Ἐνδημούσης Συνόδου ἐκφράζομεν Ὑμετέρᾳ Σεβασμίᾳ Μακαριότητι θερμοτάτας εὐχαριστίας συμμετοχὴν Αὐτῆς ὁδύνην Ἡμῶν ἐκδημίας Κύριον πολυφιλήτου Μακαριστοῦ Πατριάρχου Ἡμῶν Ἀθηναγόρου».

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΟΙΔΙΜΟΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ

ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΝ ΤΟΝ Α'

*«'Εθνης ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον
ἐκ λίθων τιμίον· ζωὴν ᾗτήσατό Σε καὶ
ἔδωκας αὐτῷ μακρότητα ἡμερῶν»¹.*

Οἱ Πατριάρχαι εἶναι Χριστιανοί, εἶναι Ἡγέται, εἶναι Μάρτυρες. Ἡ προσομιλία Των πρὸς τὸν Θεὸν διέρχεται ἀπὸ δρόμους καθηγιασμένους, πρὸς τὰ Πληρώματά Των ἀπὸ κένωσιν εὐθύνης, πρὸς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν Των ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς θυσίας. Αἱ τρεῖς αὗται καταστάσεις, τοῦ Χριστιανοῦ, τοῦ Ἡγέτου καὶ τοῦ Μάρτυρος, ἀναστηλώνουν τὴν Μορφήν πού λέγεται «Πατριάρχης». Εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκτὸς τῶν ἀνθρώπων. Ἐντὸς τοῦ κόσμου καὶ ἐκτὸς τοῦ κόσμου. Ἡ ζωὴ Του εἶναι λόγος καὶ κυρίως ἄγραφος. Αἱ ἡμέραι Του ἱστορία. Αἱ ὥραι Του κατάνυξις, ἀλλὰ καὶ ἀγωνία. Αἱ στιγμαὶ Του μαρτυρία. Πορεύεται μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης².

Σεβασμία τῶν Ἱεραρχῶν Χορεία,
Πενθηφόρε λαὸ τοῦ Κυρίου,

Εἰς τὴν σειράν τῶν αἰοδιμῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν, ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου τῆς 6ης πρὸς τὴν 7ην Ἰουλίου 1972, προσετέθη καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ὁ Α'. Ὑπέκυψεν ἐν τοῖς Νοσοκομείοις Βαλουκλῆ, ἐνθα ἐνοσηλεύετο προνοία στοργικῇ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ ἐξαιρετικῇ περιθάλψει τῶν θεραπευτῶν Ἱατρῶν, κατόπιν ἀτυχοῦς ἐκ κατὰγματος παθήματος. Ὁ θάνατος ἐπῆλθε συνεπεία ἐμφανισθείσης ἀπροβλέπτου περιπλοκῆς, λόγω κοιλιακοῦ συνδρόμου, ἐπενεγκόντος γενικὴν ἀτονίαν ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ Σεπτοῦ Ἀσθενοῦς.

Καὶ ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ Ἀθηναγόρας ὁ Α', ὁ Πατριάρχης τῆς ἐποχῆς, ὁ Πατριάρχης «τῆς βιωματικῆς ἀποστολικότητος, ὁ τὰ μέλλοντα ὁρῶν καὶ εὐαγγελιζόμενος καὶ πράττων»³, ὁ Πατριάρχης, «Ὅστις εἶδε τὸ Πλήρωμά Του «ἐν ἀρρήτῳ χαρὰ καὶ σιγῇ» καὶ τὸ ἐγκαταλείπει «ἐν ἀρρήτῳ ὁδύνῃ καὶ σιγῇ».

Ἐκάλυψε χρόνον Πατριαρχείας ἐνὸς τετάρτου περίπου αἰῶνος. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Του, μία γενεὰ Ρωμῶν Χριστιανῶν παρῆλθε καὶ μία γενεὰ ἀνεφάνη. Εὐκόλον εἰς τὴν γλῶσσαν, θαυμαστὸν ἐν τῇ πράξει. Ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία στερεῖται ἐνὸς τῶν ἐπιφανεστέρων Πατριαρχῶν αὐτῆς, καὶ ἡ ὑπ' οὐρανὸν Ὁρθοδοξία τῆς σεπτῆς αὐτῆς Κορυφῆς. Τὸ πένθος ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τῆς Πόλεως ταύτης. Ἡ Χριστιανὸς κηδεύει Ἀθηναγόραν τὸν Α'.

1. Ἐγκώμιον κατὰ τὴν Ἀρχιερατικὴν Ἀμφίεσιν.

2. Λειτουργικόν.

3. Προσφώνησις Μητροπολίτου Χαλκηδόνος Μελίτωνος ἐπὶ τῇ 20ετηρίδι τῆς Πατριαρχείας Ἀθηναγόρου τοῦ Α'.

Ἴδου μία σύντομος βιογραφία Του.

Ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας, κατὰ κόσμον Ἀριστοκλῆς Σπύρου, τοῦ Νικολάου καὶ τῆς Κυριακούλας-Ἑλένης, ἐγεννήθη ἐν τῷ προαστείῳ Βασιλικῷ Παγωνίου τῶν Ἰωαννίνων τῷ 1886. Διακούσας τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ Σχολῇ τῆς γενετέρας Αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐν τῷ Γυμνασίῳ Ἰωαννίνων, εἰσήχθη τῷ 1903, τῇ πνευματικῇ προστασίᾳ τοῦ τότε Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου Ἀθηναγόρου, εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολήν, ἐξ ἧς εὐδοκίμως ἀπεφοίτησε τῷ 1910.

Χειροτονηθεὶς Διάκονος ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ἐλασσόνης Πολυκάρπου διωρίσθη ἐν συνεχείᾳ Ἀρχιδιάκονος τῆς τότε ἐπικαίρου Μητροπόλεως Πελαγονίας, ἐνθα ὑπηρέτησεν ἐνζήλως καὶ εὐσυνειδήτως μέχρι τοῦ 1918. Ἀκολούθως, τῷ 1919, προσελήφθη Ἀρχιδιάκονος τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ τότε Ἀθηνῶν Μελετίου καὶ μετέπειτα Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Μελετίου τοῦ Δ'. Μετ' οὐ πολὺ τῷ ἀνετέθησαν καθήκοντα Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅτε καὶ προεχειρίσθη εἰς Πρεσβύτερον, χειροθετηθεὶς ἅμα εἰς Ἀρχιμανδρίτην.

Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1922, ὅτε ἡ Ἐκκλησία ἐπιβραβεύουσα τὴν εὐορκον καὶ δόκιμον ἐν παντὶ διακονίαν Του προήγαγεν Αὐτὸν παμψηφεί εἰς Μητροπολίτην Κερκύρας καὶ Παξῶν. Μετὰ ὀκταετῇ ἐν τῇ Μητροπόλει ταύτῃ Θεοφιλῇ ποιμαντορίαν, ἐκλήθη ἵνα ποιμάνῃ τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, ἐμπερίστατον τότε οὖσαν καὶ χρῆζουσαν συνετοῦ καὶ δεδοκιμασμένου Ποιμενάρχου.

Ἐν τῇ Θεόθεν λαχούσῃ Αὐτῷ Ἀρχιεπισκοπῇ ταύτῃ ἀνέπτυξεν ἀρετὰς οὐ τὰς τυχοῦσας καὶ προσόντα σπάνια, οὕτως ὥστε ἐνωρίτατα νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ αὐτόθι πνευματικοῦ Αὐτοῦ ποιμνίου καὶ νὰ παραμείνῃ ὁ ἀγαπητὸς Ποιμενάρχης αὐτοῦ ἐπὶ δέκα καὶ ὀκτὼ συναπτὰ ἔτη.

Τὴν 1ην Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1948 ἐξελέγη Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ ἐπατριαρχεῦσε μέχρι τῆς τελευταίας Αὐτοῦ πνοῆς, διὰ μίᾶς τῶν διαρκεστέρων καὶ πλέον πολυσυνθέτων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἀγιοτάτου τούτου Θρόνου Πατριαρχείας.

Καὶ αὐτὸς μὲν εἶναι εἰς πενιχρὸς ἀντίλαλος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διαδρομῆς τοῦ ἐκλιπόντος Πρωτοεραρχοῦ. Πίσω ἀπὸ τὴν τυπικὴν αὐτὴν σελίδα τῆς κλασσικῆς βιογραφίας κεῖται ἡ οὐσία. Πίσω ἀπὸ τὸ φαινόμενον κεῖται τὸ «φαινόμενον». Ἐκεῖ ἔχει ἀπαθανατισθῇ τὸ πνεῦμα τῆς ἀποστολῆς, ἡ σιωπηρὰ Ἀκολουθία τῆς κραυγαλέας παρουσίας. Ἐκεῖ κεῖνται αἱ πλήρεις ἀνε-

κτιμήτου προσφορᾶς Ἐκκλησιαστικῆς ἀνέσπεροι ἡμέραι καὶ ἀξημέρωτοι νύκτες. Ἐκεῖ αἱ ἄλλοιαι ἐκεῖναι ἀνατολαὶ καὶ δύσεις ἡλίου, ποὺ μεταλλάσσουν τὰς ἀποχρώσεις τοῦ βίου τῶν κλητῶν ἀνθρώπων. Ἐκεῖ αἱ μυστικαὶ φωναὶ τοῦ ὑπερπεραν, αἱ συνθέτουσαι τὴν ἑκπαγλὸν φαντασμαγορίαν τῆς Πατριαρχικῆς ψυχῆς, τὰς Θείας ἐνοράσεις, τὴν ἁγίαν διάβασιν, τὴν σωστικὴν ἔξοδον. Ἰδοὺ τὸ ἄρωμα τῶν μεγάλων νεκρῶν, ποὺ ἀναδίδεται καὶ «ἐσφραγισμένου τοῦ μνήματος»⁴ ἔτι. «Κλητοὶ γὰρ Θεοῦ, πᾶν μὲν ὅπερ εἶχον θνητὸν τῇ γῇ κατέλιπον, τῇ δὲ ψυχῇ ἐν ὑψίστοις οὐρανοβατοῦσι»⁵.

Γύρω ἀπὸ τὸ ἐνθεον αὐτὸ πῦρ τῆς φοβερᾶς συντριβῆς καὶ εὐθύνης τῆς ἐνδόξου Καθέδρας τοῦ Φαναρίου, μυστικῶς καθαιρόμενος καὶ θερμαινόμενος ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας, εἰργάσθη σκληρῶς καὶ ἀγογγύστως. Συνελάμβανε σχέδια καὶ ἐπραγματοποιοῖε ταῦτα ἐν πολλοῖς. Καὶ ἀπέδωκε πολλὰ εἰς τοὺς περισσοτέρους τομεῖς τῆς εὐρυτάτης Ἀρχιεπισκοπικῆς Του μερίμνης, προκειμένου περὶ τῆς Πόλεως ταύτης, παρὰ τὰς δυσχειμέρους ἐνίοτε περιστάσεις, αἵτινες τὸν ἔθλιβον μὲν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐκράτουν ἐν τῇ θλίψει. Ἀθηναγόρας ὁ Α' ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ ἦτο ὁ πάντοτε αἰσιόδοξος καὶ ὁ ἐν πᾶσιν ἐμψυχωτής.

Ἄν εἶναι ὅμως ἀνέφικτον νὰ ἀναλυθῶσιν ἐνταῦθα τὰ ἔργα, εἶναι χρέος ἡμῶν νὰ μνησθῶμεν παροδικῶς ὀρισμένων μόνον πρωτοβουλιῶν Του, αἵτινες καὶ χρωματίζουν τὴν ἐποχὴν Του, ὡς εἶναι ἡ ἱδρυσις δεκάδων φιланθρωπικῶν καὶ Ἐκπαιδευτικῶν Σωματείων, Φιλοπτώχων Ἀδελφοτήτων καὶ Συνδέσμων Μορφωτικῶν, Καλλιτεχνικῶν καὶ Μουσικοφίλων, ἡ ἱδρυσις Παιδοπόλεως καὶ Στέγης Ἑργαζομένων Νεανίδων, ἡ ἔκδοσις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ «Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας» κ.ἄ.

Ἀλλὰ δὲν θὰ λησμονηθῶσι ποτὲ καὶ τὰ Ἱερὰ Κογκλάβια τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Ποιμὴν Ἀθηναγόρας κατῴρθε νὰ πλησιάσῃ τὰ πρόβατα κατ' ὄνομα καὶ νὰ ὑπηρετῇ τὸ ἄτομον. Δὲν θὰ λησμονηθῇ ἡ κατ' ἐπανάληψιν ἐμμονὴ εἰς τὰ ζητήματα, ἡ συνεχὴς παρακολούθησις αὐτῶν.

Αὐτὸ τὸ «ἐπαινετὸν πάθος» τῆς ἐνζήλου ἐργατικότητος θὰ τὸν ὀδηγήσῃ ἴσως εἰς γραφειοκρατίαν, ὅστις εὐρίσκει τὴν ἀνάπαυσιν μόνον εἰς τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ἐνασχολήσεως. Ἀλλὰ Αὐτὸς ἦτο ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας. Ὀλίγας μόνον ὥρας πρὸ τῆς ἐκπνοῆς Του θὰ εἶπῃ εἰς τὸν παρὰ τὸ προσκεφάλαιον Ἀρχιδιάκονόν Του: Δίδεις τακτικὰ τὰ Ἀνακρινωθέντα;

Ἀλλὰ μήπως θὰ λησμονηθῶσιν αἱ Δεσποτικάι, ἀλλὰ καὶ εὐγενικαὶ καὶ μεμετρημέναι Τελετουργικαὶ κινήσεις Του, ἡ εὐλαβεστάτη στάσις καὶ ἀκινήσια ἐν τῷ Θρόνῳ Του, ἡ Ἀρχιερατικὴ Του χάρις ὡς Κορυφαίου Μυσταγωγοῦ ἐνώπιον τοῦ Ἱεροῦ Θυσιαστηρίου, ἐν μιᾷ λέξει ἡ τέχνη τοῦ νὰ εἶναι Πρῶτος;

Ἀθηναγόρας ὁ Α' ἀπεκάλυπτεν ὅτι ἦτο «ὁ Πατριάρχης», εἴτε περιβεβλημένος τὸν Σάκκον τῆς Τιβερίადος, εἴτε καὶ τὸ ἀπλοῦν μοναχικὸν τριβώνιον. Καὶ

«φαινόμενος ἀπλῶς πολλῆς ἔγεμε χάριτος»⁶. Τὸ σχῆμα καὶ ἡ μορφή Του ἐνέπνεον προσευχήν, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος προσήυχετο ἐν ἐκάστη καταπαύσει τοῦ ἔργου.

Προσηύχετο ὑπὲρ τῆς Ἱ. Μονῆς ταύτης, ὑπὲρ τῆς Ἀγίας Ἐκκλησίας ταύτης, ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν καὶ Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν, ὑπὲρ τῆς Πόλεως ταύτης καὶ πάσης Πόλεως, πάσης Χώρας.

Ἐκεῖ ὅμως ἐνθα ἐστρέφετο διηνεκῶς ἡ προσευχὴ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, ἦτο ὁ πόθος «ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως»⁷. Ἦτο ἡ πορεία πρὸς Ἑμμάους. Ἐνα μέγιστον μέρος τῆς λάμψεως τῶν κηρίων τὰ ὁποῖα καθ' ἐκάστην ἐσπέραν καὶ πρὸ τῆς κατακλίσεώς Του ἤναπτεν εἰς τὸν Νάρθηκα τοῦ Πανσέπτου τοῦτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ, ἐφώτιζεν αὐτὸ τὸ δράμα Του, τὸ δράμα τῆς Πανορθόδοξου Ἀδελφότητος καὶ τῆς Παγχριστιανικῆς Ἑνότητος.

Αὐτὴ ἡ ἱερὰ φλόξ διήνοιξε καὶ ἐφώτισε τὰς ὁδοὺς Του πρωτοβούλως πρὸς Ἀνατολὰς καὶ Δυσμὰς, εἰς τόπους καθηγιασμένους διὰ τοῦ Αἵματος τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Μαρτύρων, εἰς τόπους Καθεδρῶν Ἀγιωτάτων καὶ Μακαριωτάτων Ἀγίων Ἀδελφῶν, εἰς ἁγίας συνομιλίας «ἐν ψυχῇ συντετριμμένη καὶ τεταπεινωμένη»⁸ εἰς δρέψιν καρπῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ αὐτὴ ἡ ἱερὰ φλόξ μετουσιώθη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Του εἰς Παγχριστιανικὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ Πανιέρου τοῦτου Κέντρου. Πανορθόδοξοι καὶ Παγχριστιανικαὶ Διασκέψεις καὶ Συναντήσεις καὶ Διάλογοι, ἔφεραν τὴν μὲν Ὁρθόδοξίαν εἰς τὰ πρόθυρα συγκλήσεως τῆς «Ἀγίας καὶ Μεγάλης αὐτῆς Συνόδου», τὸ δὲ θέμα τῆς Παγχριστιανικῆς συνδιαλλαγῆς ἐγγύς πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀποτίμησις τῆς τοιαύτης Πατριαρχείας Ἀθηναγόρου τοῦ Α' ἀνήκει εἰς τὴν Ἱστορίαν.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας!

Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ταύτης.

Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως καὶ Νέας Ρώμης.

Πατριάρχης Οἰκουμενικός.

Τὸ τρίπτυχον τῆς πνευματικῆς κινήσεως τοῦ Ἡγέτου τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐνα «μυρίπνοον ἄνθος τοῦ παραδείσου»⁹ βλαστάνει εἰς τὸν Ἱερόν αὐτὸν Περίβολον ποὺ λέγεται «Φανάριον» καὶ «Πατριαρχικὴ Αὐλὴ» καὶ «Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία». Σκιαδεῖ μὲ τὸν κορμὸν του τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην, σκεπάζει μὲ τοὺς κλώνους του τὴν Θεοφύλακτον Πόλιν, βαντίζει μὲ τὸ ἄρωμά του τὴν οἰκουμένην. Προσφέρει πάντοτε ἀναστάσιμον ἄσπασμόν.

Τὴν στιγμὴν ταύτην, πλειὰς ὅλη Ἀρχιερέων καὶ Ἱερέων καὶ Ἱεροδιακόνων, ὅσοι ἠτύχησαν νὰ συμμετάσχουν μετ' Αὐτοῦ εἰς τὸν τίμιον χορὸν τῶν μαύρων βάσεων, ἀλλὰ καὶ ἑκατομμύρια εὐσεβῶν Χριστιανῶν, ὅσοι ἔτυχε νὰ συναντήσουν εἰς τὴν ζωὴν των Αὐ-

4. Ὑμολογικὸν Ἀπολυτίκιον.

5. Ἰσιδωρος ὁ Πηλουσιώτης.

6. Ἰω. Χρυσ. εἰς Ματθ. Ὁμιλ. 27, 2, P.G. 57, 346.

7. Ἀπὸ τὴν Μεγάλην Ἐκτενή.

8. Ψαλμὸς Ν'.

9. Ἀπὸ τὸ Δοξαστικὸν τῶν Ἀγίων Πατέρων.

τὸν τὸν ἀπαθῆ καὶ διορατικὸν νοῦν»¹⁰, βλέπουν μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τῶν τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν κείμενον ἐν φερέτρῳ καὶ λάρνακι καὶ ἐκπλήσσονται. Τὸν ἐγνώρισαν ὄρθιον καὶ ἀκαταπόνητον καὶ δὲν πιστεύουν ὅτι ὑπέκυψε τελικῶς εἰς τὸν νόμον τῆς φθορᾶς.

Νοῦς διαυγής, ἀντίληψις ὀξεία, κρίσις ἐμβριθής, μνήμη ἀτέρμων καὶ χαλυβδίνη καὶ θέλησις ἐργατικότητος ἦσαν τὰ δωροφορηθέντα ὑπὸ τοῦ ἀγαθοδότου Θεοῦ. Σὺν τούτοις δὲ καὶ «ἕτερος βίος», μὲ κύρια χαρακτηριστικὰ τὴν ἀπλότητα, τὴν λιτότητα, τὴν ἀσκητικότητα. Ἰδοὺ ἡ Σφραγὶς δωρεᾶς τοῦ Ὑψίστου εἰς τὸ μέτωπον τοῦ ἀποικομένου Ἱερομένου. Ἰδοὺ τὰ συντελέσαντα εἰς μίαν εὐδοχοῦσαν Ἀρχιερατικὴν Προσωπικότητα. Διὸ καὶ βαρυαλγῶν ὁ λαὸς οὗτος κηδεύει σήμερον τὸν Δεσπότην του. «Ἡγούμενος πέπτωκεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ... καὶ συνήχθη πᾶς ὁ λαὸς τοῦ κλαῦσαι αὐτόν»¹¹.

Μέσα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν οἱ Πατριάρχαι ἀποκτοῦν καὶ μίαν ἄλλην μοναδικότητα, νὰ συνδιαλέγωνται συγχρόνως καὶ μὲ τὴν μοναξιὰν τῶν καὶ μὲ τὸν κόσμον ὅλον. Νὰ εἶναι οἱ ἱκέται καὶ τοῦ ἑαυτοῦ τῶν καὶ σύμπαντος κόσμου. Νὰ ἡ Μεγάλη Ἀρτοκλασία ποὺ παραθέτει καθημερινῶς ἡ ψυχὴ τῶν. Καὶ μέσα εἰς τὸ Μεσουκτικὸν τῆς προσωπικῆς τῶν Λειτουργίας νὰ ἀκούουν φωνὰς ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα, ὕμνους Τριαδικοὺς νὰ ἀκούουν καὶ νὰ μνημονεύουν «ὕπὲρ πάσης Ἐπισκοπῆς καὶ πάσης ψυχῆς Χριστιανῶν Ὁρθοδόξων»¹².

Λειτουργίαι καὶ ἀγρυπνίαι καὶ ὁράματα καὶ ἀγωνίαι καὶ πάθος καὶ λύτρωσις. Ἰδοὺ ἡ χρυσὴ τροχιά τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ποὺ ἀναβλύζει εὐωδίαν πνευματικὴν καὶ μαρτυρικὴν. Μία λιτανεὶα ἀπὸ θρόμβους ἰδρώτος. Καὶ μία ἐναλλαγὴ ἐσωτερικῆς καθάρσεως.

Σήμερον ἡ ταπεινὴ προσευχὴ τοῦ Μοναχοῦ Πατριάρχου πρὸ τῶν Εἰκόνων τῆς Φανερωμένης καὶ τῆς Παμμακαρίστου. Αὐριον ἡ λαμπρὰ παρουσία Του εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας. Σήμερον ὁ Ἀκροατὴς τοῦ Συναξαριστοῦ ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ. Καὶ αὐριον ὁ Προεστὸς τῆς Πανορθοδόξου Ἀκολουθίας τοῦ Ἀγίου Μύρου.

Θὰ ἐναγκαλισθῇ Πατριάρχας καὶ θὰ θωπεύσῃ παιδί. Θὰ μοχθήσῃ εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἀγάπης καὶ θὰ κληθῇ «Εἰρηνοποιός»¹³. Θὰ σκύψῃ, θὰ σκύψῃ, μέχρι νὰ ἀγγίξῃ ἡ κεφαλὴ τὴν γῆν εἰς τὴν ὥραν τοῦ «Σὲ ὑμνοῦμεν», εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ Τάφου τοῦ Κυρίου. Καὶ ὕστερα θὰ ἐγερθῇ, θὰ γιγαντωθῇ. Θὰ χειροκροτηθῇ ὡς Πρωταγωνιστὴς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Θὰ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κλίμακος. Θὰ στραφῇ πρὸς τὸν λαόν. Θὰ εὐλογήσῃ δι' ὑστάτην φοράν. Θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Κελλίον Του. Θὰ χαθῇ. Καὶ οἱ θρόμβοι τοῦ Πατριαρχικοῦ ἰδρώτος θὰ παραμείνουν ἡ μόνη κληρονομία εἰς τὸν Θρόνον Του.

10. Π. Χρήστου, «Θεωρία εἰς τὸν Παράδεισον» 48.

11. Γρηγόριος Νύσσης.

12. Β' Βασίλ. 34,38.

13. Ἐκ τῶν Διπτύχων.

Λαε τοῦ Κυρίου,

Ἡ ἐπιβλητικὴ καὶ σεβασμία φυσιογνωμία Ἀθηναγόρου τοῦ Α', τὸ εὐπροσέγγορον ἀλλὰ καὶ σοβαρὸν καὶ ἐκφραστικώτατον βλέμμα Του, τὰ ἐν τῇ μορφῇ καὶ τῇ παραστάσει χαρίσματα τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς φύσεως, τὰ ὅποια μέχρι τελευταίας πνοῆς ἐπλαισιοῦν τὸ πᾶλλευκον τῆς ἡλικίας, ἐπαυσαν νὰ φωτίζουν τὸ ἰδιάζον τοῦτο κλῆμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Καὶ τὸ «πολυχρόνιον» Αὐτοῦ ἐσταμάτησεν. Ἦν δὲ νύξ. «Ὡρα δὲ ὥσει δωδεκάτη».

Ἡ θλιψὶς τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου καὶ τῶν ἀπανταχοῦ γῆς Ἐκκλησιαστικῶν Ἡγέτων καὶ Ἱεραρχῶν, τοῦ Ἱ. Κλήρου καὶ τοῦ ἀπανταχοῦ Ὁρθοδόξου Πληρώματος, ἀλλὰ καὶ τῆς Χριστιανοσύνης γενικώτερον, εἶναι βαθυτάτη καὶ δικαία. Ἐκλείπει ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν εἰς μέγας Ἐπίσκοπος, ἕνας σπάνιος Ἐκκλησιαστικὸς Ἡγέτης. Ἀλλὰ «θάνατος ἀνδρὶ ἀνάπαυμα»¹⁴.

Σεπτὲ Νεκρέ,

Χιλιάδες χιλιάδων πιστῶν εὐλογηθέντων, ἀγιασθέντων, ἐλεηθέντων, μεταλαβόντων διὰ τῆς χειρὸς Σου τῶν Ἀρχάντων Μυστηρίων καὶ πληρωσάντων τὰς παλάμας τῶν διὰ τοῦ ἀντιδώρου τῆς διακονίας Σου, ἀλλὰ καὶ παρακολουθησάντων τὴν ἀστραπὴν τῆς φεγγόβλου ψυχῆς Σου, τὴν ὥραν ταύτην προσεύχονται. Προσεύχονται διὰ τὴν ἀνάπαυσίν Σου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐδωσιν τοῦ ἔργου, τὸ ὅποιον ἐχάραξες. Καὶ ἐνῷ εὐρίσκονται εἰσέτι τὰ «δίκτυα εἰς τὴν θάλασσαν», οἱ τίμιοι Συνεργάται Σου ἐναποθέτουν τελευταῖον ἀσπασμὸν εἰς τὴν νεκρὰν Δεξιάν Σου.

Ἡ μετ' ὀλίγον πορεία Σου πρὸς τὸν τάφον θὰ εἶναι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ μία «Εἰσόδος» τοῦ τελευταίου Μεγάλου Ἑσπερινοῦ Σου, διὰ τὴν λαμπρὰν συνέχισιν τῆς ἐνδόξου Θείας Λειτουργίας τῆς.

Πλησίον τῶν αἰοιδίμων Προκατόχων Σου εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον τῆς σιωπῆς, θὰ ἀκούσῃς ἀπόψε, «ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν», νὰ συμπάλλῃ ὅλος ὁ λαὸς αὐτὸς μὲ τὴν ψυχὴν Σου, τὸ ἀγαπητὸν Σοι «Φῶς ἱλαρὸν ἀγίας δόξης, ἀθανάτου Πατρός...».

Εὐλόγησε τὸν λαὸν αὐτόν. Εὐλόγησέ μας, ἱστορικὴ Πατριάρχα.

Καὶ ὁ Ἱ. Ἀμβων θὰ ἐπαναλάβῃ τὴν στροφὴν τῶν λόγων τοῦ Ἀγίου Προεδρεύοντος πρὸς τὴν Ἀγίαν καὶ Ἱ. Ἐνδημοῦσαν Σύνοδον:

«Οἱ Πατριάρχαι, ἔρχεται στιγμή καὶ καλοῦνται ἵνα συνεχίσωσι τὴν ἱερωρίαν τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τοῦ Θυσιαστηρίου τῆς Θριαμβευούσης Ἐκκλησίας. Ἡ δὲ στρατευομένη Ἐκκλησία συνεχίζει τὴν πορείαν τῆς στρατείας»¹⁵.

Κύριος ὁ Θεὸς ἀναπαύσαι καὶ δοξάσαι καὶ ἐν οὐρανοῖς τὸν κοιμηθέντα μακαριστὸν Πατριάρχην ἡμῶν Ἀθηναγόραν, παραμυθῆσαι δὲ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τοῦ Παρακλήτου. Ἀ μ ἡ ν.

† Ὁ Πέργης ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ

14. «Παῦλος ὁ ς' καὶ Ἀθηναγόρας ὁ Α', Εἰρηνοποιοί».

15. Περβλ. Ἰώβ, 3,23.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

Ο Μακ. Αρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμος καὶ οἱ Σεβ. Μητροπολίται Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος καὶ Ἰωαννίνων κ. Σεραφεῖμ, μετὰ τῇ ἀδελφῇ τοῦ ἐκλιπόντος Πατριάρχου.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ὁ Α' ἐξέδημψε πρὸς Κύριον τὴν 00.22' ὥραν τῆς Παρασκευῆς 7ης Ἰουλίου 1972 ἐν τῷ νοσοκομείῳ Μπαλουκλῆ, εἰς τὸ ὅποιον εἶχε εἰσαχθῇ πρὸ ἑβδομάδος μετὰ τὸ ἐκπτώσεως κάταγμα, ὅπερ εἶχεν ὑποστῇ εἰς τὸ ἀριστερὸν μηριαῖον ὁστοῦν.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀνήγγειλεν ἐπισήμως τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου διὰ τῆς ἐξῆς ἀνακοινώσεως:

«Ἡ Ἀγία καὶ Ἱερὰ Ἐνδημουσα Σύνοδος μετὰ βαθυτάτου ψυχικοῦ ἄλγους ἀγγέλει ὅτι ὁ Παναγιώτατος καὶ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ τὴν 7ην Ἰουλίου 1972,

ἡμέραν Παρασκευὴν καὶ ὥραν 00.22'. Τὸ σεπτὸν αὐτοῦ σκῆνος κατετέθη ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ. Ἡ νεκρώσιμος Ἀκολουθία ψαλίσεται τὴν προσεχῇ Τρίτην 11ην Ἰουλίου καὶ ὥραν 12ην ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ. Ὁ ἐνταφιασμὸς γενήσεται αὐθημερὸν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Νεκροταφείῳ τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῇ 8ῇ Ἰουλίου 1972».

Βραδύτερον ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸ ἐξῆς ἐκτενέστερον ἀνακοινωθέν:

«Ἐν συνεχείᾳ προηγουμένων ἀνακοινωθέντων, ἀνακοινοῦται, ὅτι ἀπὸ τῆς 14ης ὥρας τῆς χθὲς Πέμ-

πτης, καθ' ἣν συνετάχθη καὶ ὑπεγράφη ἡ ἔκθεσις τοῦ ἐκτάκτου ἱατρικοῦ συμβουλίου καὶ ἐφεξῆς, ἡ ὑγιεινὴ κατάστασις τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Πατριάρχου, παρὰ τὰς ὑπερανθρώπους προσπάθειας τῶν παρὰ τὸ προσκέφαλόν του, μετ' εὐλαβείας καὶ στοργῆς ἀγρύπνως παρακολουθούντων καὶ συνεχῶς ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ καθηγητοῦ Δρος Ρεσάτ Γκαράν ἐπεμβαίνοντων θεραπόντων ἱατρῶν κ.κ. Θ. Καραμουράτογλου, Α. Μήλα, Γ. Ἀδόσογλου, Δ. Δελαγραμμάτικα καὶ Α. Ἀποστολίδη, ἔβαινε συνεχῶς ἐπιδεινούμενη.

»Τὸ ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου τῆς προτεραίας αἰφνιδίως ἐμφανισθὲν κοιλιακὸν σύνδρομον ὠδήγησεν εἰς προϊούσαν ἀτονίαν τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ βαθμιαίως εἰς πλήρη κατὰπτωσιν, ἥτις καὶ ἐπέφερε τὸ τέλος τοῦ σεπτοῦ ἀσθενοῦς.

»Ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης, ὁ Πατριάρχης, μέχρι τελευταίας στιγμῆς διετήρησε πλήρη πνευματικὴν διαύγειαν, ἔχων συνείδησιν τῶν περὶ αὐτὸν γενομένων καὶ ἐκφράζων τὴν ἰδιαιτέραν ἱκανοποίησιν Αὐτοῦ

ἐπὶ τῇ μεταλήψει τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων.

»Ἡ τελευταῖ ἐπῆλθεν ἐν ἀπολύτῳ εἰρήνῃ τὴν 00. 22' ὥραν τῆς σήμερον Παρασκευῆς. Παρὰ τὸ προσκέφαλον Αὐτοῦ εὐρίσκοντο, πλὴν τῶν θεραπόντων ἱατρῶν καὶ νοσοκόμων, ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης ὁ Πατριαρχικὸς Ἐπίτροπος, ὁ Πανιερώτατος Πρωτοσυγκελλεύων, ὁ Μέγας Ἀρχιδιάκονος, ὁ Κωδικογράφος, ἡ ἀδελφὴ τῆς Α.Θ.Π. καὶ ἔτεροι οἰκεῖοι Αὐτοῦ.

»Ἀμα τῇ διαπιστώσει ἱατρικῶς τῆς τελευτῆς καὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταύτης τῷ Πατριαρχικῷ Ἐπιτρόπῳ, ἐντολῇ αὐτοῦ, ὁ Μέγας Ἀρχιδιάκονος, κατὰ τὴν ἀνέκαθεν πατριαρχικὴν τάξιν, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Πατριάρχου καὶ ἀκολούθως ἅπαντες οἱ παριστάμενοι, ἡγουμένου τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐπιτρόπου, ἐν βαθεῖα εὐλαβείᾳ καὶ συγκινήσει, ἡσπάζθησαν τὴν δεξιὰν Αὐτοῦ.

»Μετὰ ταῦτα, ὁ ἱερεὺς τοῦ νοσοκομείου ἀρχιμανδρίτης Γαλακτίων, φέρων τὰ ἄμφια αὐτοῦ, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἀρχιδιάκονου, ἐπεμελήθησαν, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, τοῦ εὐπρεπισμοῦ τοῦ σεπτοῦ

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καντέρμπουρν Δρ. Μάικλ Ράμσεϋ ἐνώπιον τοῦ φερέτρου τοῦ Πατριάρχου.

Ἡ ἀδελφή τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου κυρία Ἀγάθη Ἀλεξιάδου, ἐνώπιον τοῦ σεπτοῦ σκηνώματος.

σκηνώματος, μεθ' ὃ ὁ Πατριαρχικός Ἐπίτροπος φέρων ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον ἔψαλε Τρισάγιον.

»Ἐν συνεχείᾳ, περὶ τὴν 3ην πρωΐνην ὥραν, ἡ σεπτὴ σορὸς διὰ λιτανείας μετεφέρθη, ἐκ τοῦ νοσοκομειακοῦ θαλάμου, εἰς τὸν νοσοκομειακὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Χαράλαμπος, ἐνθα ἐτελέσθη καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐπιτρόπου Τρισάγιον, μετὰ τὸ ὁποῖον οἱ τρεῖς ἱερεῖς ἤρξαντο ἀναγιγνώσκοντες τὸ Ψαλτήριον.

»Ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης ὁ Πατριαρχικός Ἐπίτροπος, τὴν φορὰν ταύτην, ἐν τῇ ιδιότητι αὐτοῦ ὡς πρώτου τῇ τάξει, καὶ κατὰ τὴν κειμένην ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, ὡς προεδρεύοντος τῆς ἐνδημούσης Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, διὰ τοῦ Γραφείου τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἡγγεῖλεν εἰς τοὺς Ἀγίους Ἀρχιερεῖς τὴν ἐκδημίαν τοῦ Πατριάρχου καὶ καθ' ὃ εἶχε καθῆκον, συνεκάλεσε διὰ τὴν σήμερον εἰς συνεδρίασιν τὴν Ἀγίαν καὶ Ἱερὰν ἐνδημοῦσαν Σύνοδον πρὸς λήψιν τῶν ἐφεξῆς προσηκουσῶν ἀποφάσεων».

Ὁ θάνατος ἐπῆλθεν ἐξ ἐπιπλοκῆς νεφρικῆς παθήσεως καὶ συγχρόνως ἐκ πτώσεως τῆς ἀρτηριακῆς του πίεσεως. Κατὰ τὰς τελευταίας του στιγμὰς, καθ' ἃς ἐν πλήρει συνειδήσει ἐζήτησε νὰ μεταλάβῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, εὗρισκοντο πλησίον αὐτοῦ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μελίτων, ἡ ἀδελφή τοῦ Πατριάρχου κ. Ἀγάθη Ἀλεξιάδου καὶ ἄλλοι ἀρχιερεῖς. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μελίτων, ὅστις εἶχεν ὀρισθῇ Ἐπίτροπος τοῦ τραυματισθέντος Πατριάρχου, ἐγένετο Τοποτηρητὴς τοῦ κενοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου μετὰ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ μεταστάντος.

Ἡ σορὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου μετεφέρθη ἐκ τοῦ νοσοκομείου εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ὅπου ἐξετέθη εἰς λαϊκὸν προσκύνημα ἐντὸς μαύρου ἀργυροποικίλου φερέτρου. Κατὰ τὴν μεταφορὰν τῆς σοροῦ παρίστατο καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἐάνθης κ. Ἀντώνιος, ὅστις μετ' ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶχε μεταβῇ

εἰς Κωνσταντινούπολιν, προκειμένου νὰ μεταφέρει πρὸς τὸν ἀσθενοῦντα Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην τὰς εὐχὰς αὐτῆς ὑπὲρ ἀναρρώσεως, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἡὐχαρίστησε τὰ μέγιστα τὸν μετ' ὀλίγον ἐκδημήσαντα εἰς Κύριον.

Ἡ κηδεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Ἀθηναγόρου ἐγένετο τὴν μεσημβρίαν τῆς 11ης Ἰουλίου, ἐντὸς ἀτμοσφαίρας ἱερᾶς κατανύξεως καὶ αὐστηρᾶς λιτότητος. Πλήθη λαοῦ παρηκολούθησαν μετ' εὐλαβείας καὶ πολλῆς συγκινήσεως τόσο τὴν νεκρώσιμον Ἀκολουθίαν ἐν τῷ ἱ. ναῷ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ὅσον καὶ τὴν ταφὴν τοῦ σεπτοῦ σκηνώματος εἰς τὴν Σταυροπηγιακὴν Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Τῆς νεκρώσιμου Ἀκολουθίας προηγῆθη τὴν 9ην πρωϊνὴν Ἀρχιερατικὴ Λειτουργία εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ἐνθα εἶχε τοποθετηθῇ εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ τὸ σκῆνωμα τοῦ Πατριάρχου. Ἡ λειτουργία ἐτελέσθη ὑπὸ

τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Μελλίτωνος. Ἐπὶ τῆς κεκαλυμμένης σοροῦ τοῦ Πατριάρχου εἶχον ἀποτεθῇ ἡ Μίτρα καὶ ἡ ποιμαντορικὴ του ῥάβδος. Τεραστία λαμπὰς ἦτο ἀνημμένη παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Πατριάρχου, ἐνῶ μικρὰ κανδήλα ἔκαιεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Θείας Λειτουργίας, καθ' ἣν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος ἀπήγγειλε τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως, προσῆλθον καὶ κατέλαβον τὰς θέσεις των πάντες οἱ ἐκκλησιαστικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἐπίσημοι. Οἱ Ὀρθόδοξοι κατέλαβον τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ ναοῦ, ἐνῶ οἱ ἐτερόδοξοι παρετάχθησαν εἰς τὸ ἀριστερόν. Τὰ μέλη τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, ἐν οἷς οἱ πρέσβεις τῆς Ἑλλάδος, τῶν Η.Π.Α., τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστραλίας καὶ τοῦ Καναδᾶ ἔλαβον θέσιν ὀπισθεν τῶν κληρικῶν, ἐνῶ παραπλεύρως αὐτῶν ἴσταντο οἱ πρόξενοι Ἑλλάδος, Συρίας καὶ Περσίας.

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως κ. Μαξίμου.

Ὁ Κατάλογος τῶν ἀντιπροσώπων Ἐκκλησιῶν, μετασχουσὴν τῆς κηδείας τοῦ ἀοιδίου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Ἀθηναγόρου τοῦ Α' ἔχει ὡς ἑξῆς:

Α. ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ

- 1) Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας.
Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νουβίας κ. Συνέσιος.
Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καρθαγένης κ. Παρθένιος.
- 2) Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας.
Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Ἰγνάτιος.
Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἐπιφανείας κ. Ἀθανάσιος.
Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἀπαμείας κ. Ἡλίας.
Ὁ Πανος. Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἐλίας Χάτζ.
Ὁ Πανος. Ἀρχιμανδρίτης κ. Γρηγόριος Σαλίμπα.
Ὁ Ἐντιμολ. Δρ. Ἀλμπερ Λάχαμ.
- 3) Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων.
Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Γάζης κ. Στέφανος.
Ὁ Πανος. Μιτροφόρος Ἀρχιμ. κ. Ἰωάννης.
Ὁ Πανος. Ἀρχιμ. κ. Παλλάδιος Ἀντωνίου.
- 4) Πατριαρχεῖον Ρωσίας.
Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λένινγκραντ καὶ Νοβγκορόντ κ. Νικόδημος.
Ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Βιτάλιος Μποροβόι.
Ὁ Ἱερολ. Διάκονος κ. Βλαδίμηρος Ναζαρίν.
Ὁ Ἑλλογιμ. Καθηγητὴς κ. Γρηγόριος Σκομπέι.
- 5) Πατριαρχεῖον Σεργείας.
Ὁ Πανιερ. Ἐπίσκοπος Βανάτου κ. Βησσαρίων.
Ὁ Πανιερ. Ἐπίσκοπος Σλαβονίας κ. Αἰμιλιανός.
- 6) Πατριαρχεῖον Ρουμανίας.
Ὁ Πανιερ. Μητροπολίτης Μολδαβίας καὶ Σουτσιάβας κ. Ἰουστίνος.
Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Πλοεστίου κ. Ἀντώνιος.
- 7) Πατριαρχεῖον Βουλγαρίας.
Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Στάρας-Ζαγόρας κ. Παγκράτιος.
Ὁ Πανος. Ἀρχιμανδρίτης κ. Δομετιανός.
- 8) Ἐκκλησία Ἑλλάδος.
Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμος.
Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος.
Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰωαννίνων κ. Σεραφεῖμ.
Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Πολύκαρπος.
Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος κ. Νικόδημος.

Β. ΛΟΙΠΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ

- 1) Ἐκκλησία Ρώμης.
Ὁ Σεβ. Καρδινάλιος κ. Ἰωάννης Βίλλεμπραντς.
Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἰωάννης Μπενέλλι.
Ὁ Πανος. π. Πιέρ Ντυπρέ.
- 2) Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία.
Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας Δρ. Μιχαήλ Ράμσεϋ.

Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Φούλχαμ κ. Ἰωάννης Σάπτερθγουαίητ.

Ὁ Πανος. κ. Μιχαήλ.

- 3) Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία.
Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Οὐτρέχτης κ. Μαρίνος Κόκ.
- 4) Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία Γερμανίας.
Ὁ Πανος. κ. Ἀλμπέρτος Ράουχ.
- 5) Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία.
Ὁ Μακ. Πατριάρχης κ. Σνόρκ Καλουσιάν.
Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Σαχάμπ Σιβατσίγιάν.
Ὁ Αἰδεσιμολ. κ. Βιρντανέζ Ντερντεργιάν, Πρωτοσύγκελλος.
- 6) Αἰθιοπικὴ Ἐκκλησία.
Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Μακάριος.
- 7) Συριανὴ Ἐκκλησία.
Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Βηρυτοῦ Μάρ Ἀθανάσιος.

Γ. Π.Σ. τῶν ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ.

Ὁ Δρ. Βίσερτ' Χούφτ.

Ὁ Δρ. Εὐγένιος Μπλαίχη.

Δ. ΙΕΡΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΘΡΟΝΟΥ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ρόδου κ. Σπυρίδων.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καρπάθου καὶ Κάσου κ.

Ἀπόστολος.

Ἀντιπρόσωπος τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικής κ. Ἰακώβου ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἀμφιπόλεως κ. Σίλας.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Εὐγένιος.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων κ. Ἀθηναγόρας.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Αὐστραλίας κ. Ἰεζεκιήλ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Μελέτιος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Αὐστρίας κ. Χρυσόστομος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γερμανίας κ. Εἰρηναῖος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ρεθύμνης καὶ Ἀύλοποτάμου κ. Τίτος.

Ὁ Πανιερ. Μητροπολίτης Καλαβρίας κ. Αἰμιλιανός.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐξεπροσωπήθη ὑπὸ τοῦ πρέσβεως κ. Τζούνη.

Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐξεπροσωπήθη ὑπὸ τοῦ Νομάρχου, τοῦ Δημάρχου καὶ τοῦ Φρουράρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἵτινες, συμφώνως τῷ πρωτοκόλλῳ, κατέλαβον λίαν τιμητικὴν θέσιν εἰς τὸ πλευρὸν τῆς σοροῦ.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Θείας Λειτουργίας, πλήθη ὁρθοδόξων πιστῶν καὶ ἄλλων χριστιανῶν, ὡς καὶ Τούρκων, εἶχον ὑπερπληρώσει τὸν ναὸν καὶ τὸ προαύλιον αὐτοῦ, ὡς καὶ τὴν εἴσοδον καὶ τὰς πέριξ τοῦ Πατριαρχείου ὁδοὺς.

Ἡ νεκρώσιμος Ἀκολουθία, ἥς προέστη ὁ Σεβ. Τοποτηρητής, ἤρξατο ψαλλομένη τὴν 12ην μεσημβρινήν. Περὶ τὸ πέρας αὐτῆς ἐξεφώνησε τὸν εἰς ἄλλην σελίδα

ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ Α'

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ (1948-1972)

(Βιογραφικὸν ᾠημεῖωμα)

Ὁ κατὰ κόσμον Ἀριστοκλῆς Σπύρου ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Βασιλικὸν (πρῶην Τσαραπλανά) τοῦ Πωγωνίου Ἡπείρου τὴν 25ην Μαρτίου 1886. Ὁ πατὴρ του Ματθαῖος ἦτο κοινοτικὸς ἱατρός, ἡ δὲ μήτηρ του Ἑλένη τὸ γένος Β. Μοκόρου κατήγετο ἀπὸ τὴν Κόνιτσαν. Ἀποφοιτήσας τοῦ σχολαρχείου εἰσήχθη τὸ 1903 τῇ προστασίᾳ τοῦ τότε μ. πρωτοσυγκέλλου Ἀθηνᾶγορου Ἐλευθερίου, τοῦ κατόπιν μητροπολίτου Παραμυθίας, εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης καὶ ἐπεράτωσε τὰς σπουδὰς του τὸ 1910. Διὰ τὸν οὗτον ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ἐλασσόνης Πολυκάργου Βαρβάκη τὸν Μάρτιον τοῦ 1910 καὶ κατ' ἀρχὰς διηκόνησεν ἐν Μοναστηρίῳ τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τοὺς μητροπολίτας Στέφανον Δανιηλίδην καὶ Χρυσόστομον Καβουρίδην ὡς ἀρχιδιάκονος τῆς μητροπόλεως Πελαγονίας μέχρι τοῦ ἔτους 1918, ὅτε ἡ περιοχὴ ἐκείνη ἐξεχωρήθη εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν. Κατὰ τὸ ἔτος 1918 μετέβη χάριν μελετῶν εἰς τὸν Ἅγιον Ὄρος. Τὸ 1919 προσέλαβεν αὐτὸν ὡς ἀρχιδιάκονον ὁ τότε μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μελέτιος Μεταξάκης. Τὴν θέσιν ταύτην διετήρησε καὶ ἐπὶ τοῦ μετὰ τὸ 1920 ἐπανελθόντος ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Ἀθηνῶν Θεοκλήτου Α'. Χειροτονήθεις κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1922 εἰς πρεσβύτερον καὶ ταυτοχρόνως προχειρισθεις εἰς ἀρχιμανδρίτην ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα τοῦ ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα ἐξελέγη μητροπολίτης Κερκύρας καὶ Παξῶν καὶ χειροτονήθεις ἀρχιερεὺς ἐποίμανε τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταύτην ἐπαρχίαν ἐπὶ 8/ετίαν, ἥτοι μέχρι τοῦ ἔτους 1930. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀνέπτυξε ποικίλην ἐθνικο-ὀρθόδοξον δραστηριότητα. Οὕτως ἐστιγματίσας τὴν ἐγκληματικὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἰταλοῦ ναυάρχου, ὅστις τὸ 1923 ἐπὶ κεφαλῇς μοίρας τοῦ ἰταλικοῦ στόλου ἐκατονοβόλησε τὴν Κέρκυραν καὶ ἐπεμελήθη τῆς περιθάλψεως τῶν ὀρφανῶν τῶν κατὰ τὸ ἐπείσοδιον ἐκεῖνο φονευθέντων ἐπέτυχε τὴν ἐπανίδρυσιν τῆς Ἱερατικῆς

Σχολῆς Κερκύρας, ἡ ὁποία ἐλειτούργησε μέχρι τοῦ ἔτους 1930. Ἰδρύσεν ὑπὸ τύπον οἰκοτροφείου τὴν Κερκυραϊκὴν Σχολὴν (1924-1930)· ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Ὁ Ἅγιος Σπυρίδων» καὶ κατάρθωσεν, ὥστε νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν Βουλγαρῇ ὁ ἱερός Ναὸς τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος, ἐν ᾧ ἐναπόκειται τὸ σεπτὸν λείψανον τοῦ ἁγίου. Τὸ 1930 συμμετέσχε τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει συνελεύσεως προσυνόδου καὶ ἀντεπροσώπευσε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Λάμπεθ ἐν Ἀγγλίᾳ.

Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο (1930) ἐξελέγη ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου. Ἀναλαβὼν δὲ τὴν διαποίμανσιν τοῦ ἐν τῇ ἡπείρῳ ταύτῃ ἀποδήμου ἑλληνισμοῦ ἐπέτυχε τὴν συμφιλίωσιν τῶν λόγῳ τοῦ ἐθνικοῦ διχασμοῦ διηρημένων ἑλληνικῶν κοινοτήτων καὶ ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς διοργανώσεως τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης δι' ἰδρύσεως σχολείων, ἀνεγέρσεως ἱερῶν ναῶν, ἐν οἷς καὶ τοῦ ἐν Ν. Ὑόρκῃ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Τριάδος, συστάσεως φιλανθρωπικῶν σωματείων καὶ ἀδελφοτήτων καὶ πρὸ πάντων διὰ τῆς λειτουργίας τῆς παρὰ τὴν Βοστώνην Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ «Τιμίου Σταυροῦ» διὰ τὴν μόρφωσιν ἱερέων καὶ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ἀγίου Βασιλείου ἐν Garisson N. Ὑόρκῃς διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν διδασκαλιστῶν, ὡς καὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως μηνιαίου δημοσιογραφικοῦ ὄργανου τῆς ἀρχιεπισκοπῆς, τοῦ «Ὁρθόδοξου Παρατηρητοῦ» (1934). Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν Ἑλλάδι κατοχῆς κατὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς Greek War Relief, ἥτις τῇ βοήθειᾳ τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἀπέστειλε σῆτον καὶ ἄλλα τρόφιμα διὰ τὸν λιμῶντον ἐλληνικὸν λαόν.

Τὴν 1ην Νοεμβρίου 1948 ἐξελέγη ὁ ἱερομνηστήρ ὁ πατριάρχης εἰς διαδοχὴν τοῦ διὰ λόγους ὑγείας παραιτηθέντος Μαξίμου Ε', τοῦ ἀποσυρθέντος ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ προέδρου Ἐφέσου. Ἡ ἐνθρόνισις αὐτοῦ ἐν Φαναρίῳ ἐγένετο τὴν 27.1.1949.

τοῦ παρόντος φύλλου δημοσιευόμενον ἐπικήδειον ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πέργης κ. Εὐάγγελος.

Μετὰ τὸ πέρασ τῆς νεκρωσίμου Ἀκολουθίας, ἡ σορὸς τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου ἐτοποθετήθη ὑπὸ διακόνων ἐπὶ τῆς πρὸ τοῦ Πατριαρχείου ἀναμενούσης χρυσοποικιλίου νεκροφόρου, ἵνα, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν ἐπισήμων, οἵτινες ἐπέβησαν αὐτοκινήτων, ὁδηγηθῇ εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, 10 περίπου χιλιόμετρα μακρὰν τοῦ

Πατριαρχείου, ἐνθα εὐρίσκονται καὶ οἱ τάφοι 13 προκατόχων Πατριαρχῶν. Περὶ τὴν 2.30' μ.μ. ἐγένετο ὁ ἐνταφιασμὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυροῦ Ἀθηνᾶγορου εἰς ἀπέριττον τάφον παρὰ τὸν τάφον τοῦ προκατόχου του Μαξίμου τοῦ Ε'.

Ἡ ὅλη κηδεὶα ὑπῆρξε λιτὴ καὶ σεμνή, διότι, ὡς ἀνεκοίνωσεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λύστρων κ. Καλλίνικος, ἀδὲν εἴθισται νὰ κατατίθενται οὔτε στέφανοι, οὔτε ἄνθη εἰς τὰς κηδεῖας τῶν Πατριαρχῶν.

Ἀναλαβὼν οὕτω τὴν διακυβέρνησιν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας προσεπάθησε κατὰ πρῶτον νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐσωτερικὴν ἱεραποστολὴν ἐν τῷ κλίματι τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης ἀναδιωργανώθη διὰ τοῦ διορισμοῦ νέων καθηγητῶν, ἐπανιδρύθη τὸ πατριαρχικὸν τυπογραφεῖον καὶ ἐξεδόθη ὡς δημοσιογραφικὸν ὄργανον τοῦ πατριαρχείου ἡ ἐβδομαδιαία ἐφημερίς «Ἀπόστολος Ἀνδρέας» (1951-1964). Τέλος συνεστήθησαν διάφορα φιланθρωπικὰ καὶ μορφωτικὰ κέντρα, ἐν οἷς καὶ αἱ «θεριναὶ στέγαι» τῶν ἐργαζομένων κορασίδων ἐν Πριγκήπῳ καὶ τῶν ἀπόρων μαθητῶν ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ.

Ἐπεδίωξε παραλλήλως τὴν βελτίωσιν τῶν σχέσεων μετὰ τῆς τουρκικῆς πολιτείας, ἐμεσολάβησαν ὅμως τὰ θλιβερώτατα γεγονότα τῆς 6ης καὶ 7ης Σεπτεμβρίου 1955, ὅτε κατευθυνόμενος ἄνωθεν τουρκικὸς ὄχλος ἐληλάτησε καὶ κατέστρεψε ἐκτὸς οἰκιῶν καὶ καταστημάτων τῶν ὁμογενῶν Ἑλλήνων καὶ τοὺς πλείστους τῶν ἱερῶν ναῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν πέριξ, καθὼς καὶ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ ἱδρύματα.

Κατόπιν ἐφρόντισε διὰ τὴν καλυτέραν διοργάνωσιν τῶν ἐν Εὐρώπῃ, Ἀμερικῇ καὶ Ὁκεανίᾳ ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων, αἵτινες ὡς γνωστὸν ὑπάγονται εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Οὕτως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀνυψώθησαν εἰς ἀρχιεπισκοπὰς αἱ μητροπόλεις Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας (Ἐξαρχία Δυτικῆς Εὐρώπης, Ἱρλανδίας καὶ τῆς νήσου Μελίτης) καὶ Αὐστραλίας, πλαισιωθεῖσαι διὰ βοηθῶν ἐπισκόπων καὶ ἱδρύθησαν αἱ μητροπόλεις: α) Γαλλίας καὶ Ἐξαρχία πάσης Ἰβηρίας, β) Γερμανίας καὶ Ἐξαρχία Κεντρικῆς Εὐρώπης, γ) Αὐστρίας καὶ Ἐξαρχία Ἰταλίας, Ἑλβετίας καὶ Οὐγγαρίας, δ) Σουηδίας καὶ πάσης Σκανδιναβίας (Ἐξαρχία Βορείων Χωρῶν), ε) Βελγίου καὶ Ἐξαρχία Κάτω Χωρῶν καὶ στ) Νέας Ζηλανδίας καὶ Ἐξαρχία Ἰνδιῶν, Κορέας καὶ Ἰαπωνίας. Ἐπίσης ὠνομάσθη ἀρχιεπισκοπὴ ἡ μητρόπολις Κρήτης καὶ ἀνυψώθησαν εἰς μητροπολίτας οἱ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐπίσκοποι. Διωρίσθη δὲ μητροπολίτης ὡς μόνιμος ἀντιπρόσωπος τοῦ πατριαρχείου ἐν τῇ ἐν Γενεύῃ ἑδρᾷ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

Σημαντικὸν εἶναι τὸ ἔργον τοῦ πατριάρχου Ἀθηνάγορα διὰ τὴν σύσφιγξιν τῶν δεσμῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, καθὼς καὶ ὅλων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Οὕτως, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπέστειλε πατριαρχικὴν ἐκ μητροπολιτῶν ἀντιπροσωπείαν, ἐπεσκέφθη προσωπικῶς τὰ πρεσβυγενῆ πατριαρχεῖα Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀλεξανδρείας τὸ 1959, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος τὸ 1963 (Ἰουνίος-Αὐγούστος), τὴν Σερβίαν (11.10.1967), τὴν Ρουμανίαν (16.10.1967) καὶ τὴν Βουλγαρίαν δις (20.10.1967 καὶ Μάϊον 1969). Συνεκάλεσε δὲ τέσσαρας πανορθοδόξους διασκέψεις (Α' Ρόδου 1961, Β' Ρόδου 1963, Γ' Ρόδου 1964, Δ' Γενεύης 1968) καθὼς καὶ τὰς διασκέψεις τῶν πανορθοδόξων Ἐπιτροπῶν τοῦ Βελιγραδίου τὸ 1966 καὶ τῆς Γενεύης τὸ 1971, ὅποτε

καὶ ἀπεφασίσθη ἡ προετοιμασία Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὡς ἐπιστέγασμα δὲ τῆς ὅλης δραστηριότητος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀθηνάγορα Α' θὰ ἡδύναντο νὰ σημειωθοῦν τὰ ἱστορικὰ γεγονότα ἀφ' ἐνὸς μὲν τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν μονοφυσικῶν καὶ νεστοριανικῶν, ἐλασσόνων λεγομένων, ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν, εἰς τὸν ὁποῖον οὐκ ὀλίγον συνετέλεσε καὶ τὸ ταξίδιον τοῦ ἰδίου εἰς Μέσσην Ἀνατολὴν κατὰ τὸ 1959, ἀφ' ἑτέρου ἡ σύσφιγξις τῶν σχέσεων μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, τέλος δὲ ὁ ἀρξάμενος διάλογος μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἱστορικοὶ σταθμοὶ τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξαν αἱ συναντήσεις τοῦ προκαθημένου τῆς Ὁρθοδοξίας μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἱεροσολύμοις (5 καὶ 6 Ἰανουαρίου 1964), ἐν Κωνσταντινουπόλει (25 καὶ 26 Ἰουλίου 1967) καὶ ἐν Ρώμῃ (26-28 Ὀκτωβρίου 1967) ὡς καὶ ἡ ἄρσις τοῦ ἀναθήματος μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν (7 Δεκεμβρίου 1965). Ἐνταῦθα δέον νὰ μνημονευθοῦν καὶ ἕτερα δύο ταξίδια τοῦ πατριάρχου Ἀθηνάγορα πρὸς τὴν ἐν Γενεύῃ ἑδρὰν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν (7.11.1967) καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγγλίας (10.11.1967).

Τοιουτοτρόπως ὁ πατριάρχης Ἀθηνάγορας Α', συντελέσας προσωπικῶς τὰ μέγιστα εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, ἀνεδείχθη εἰς ἐκκλησιαστικὴν προσωπικότητα πρῶτου μεγέθους, ἀποκληθεῖς δικαίως «ὁ πατριάρχης τοῦ αἰῶνος». Ἡ ἀσθένεια αὐτοῦ κατὰ τὰ τέλη Μαρτίου ἕως ἀρχῆς Ἀπριλίου 1970, ὅποτε ἐταξίδευσεν διὰ νὰ νοσηλευθῇ εἰς Βιέννην, ἐγένετο ἀφορμὴ, ὅπως τὸ παγκόσμιον ἐνδιαφέρον στραφῇ πρὸς τὸν πολὺν προκαθήμενον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἵνα τονισθῇ ὁ πρωτοποριακὸς ρόλος αὐτοῦ εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν φλεγόντων ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας. Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1971 ἐπέπρωτο νὰ ἴδῃ παύουσαν τὴν λειτουργίαν τῆς τὴν τροφὸν τοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης. Κατ' Ἰούλιον 1972, ὑποστάς κάταγμα τοῦ ὁστοῦ τοῦ μηροῦ, μετεφέρθη ἐσπευσμένως εἰς τὸ ἐλληνορθόδοξον νοσοκομεῖον τοῦ Μπαλουκλῆ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἀπεβίωσεν ὀλίγον μετὰ τὸ μεσογύκτιον τῆς 6ης πρὸς τὴν 7ην Ἰουλίου 1972.

Ἡ διέλευσις τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀθηνάγορα ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως θὰ παραμείνῃ ἱστορικὴ ὡς μία τῶν λαμπροτέρων πατριαρχειῶν τῶν νεωτέρων χρόνων, σημειώσασα τὰ πλέον ῥηξικέλευθα ἐπιτεύγματα εἰς τὰ ζητήματα τῆς βελτιώσεως τῶν σχέσεων μετὰ τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν, καὶ δὴ διὰ τὴν ἱστορικὴν προσέγγισιν τῶν δύο μεγάλων ἐκκλησιῶν τῆς Χριστιανοσύνης, ἥτοι τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- «Καθημερινή» 'Αθηνών Τρ. 2.11.1948, σ. 3.
 — «'Ορθοδοξία» ΚΓ' 1948, σ. 344-345.
 — «'Εκκλησία» ΚΕ' 1948, σ. 368α.
 — «Ποιμήν» ΙΓ' 1948, σ. 176.
 — Π. Π. Καλονάρο, 'Αθναγόρας, περιοδικόν «'Ηλιος», τεύχος 487, σ. 601.
 — Δωροθέου [Γεωργιάδου μητροπολίτου] Πριγκηποννήσων, Τὸ Α' ἔτος τῆς πατριαρχείας 'Αθναγόρου τοῦ Α', «'Ορθοδοξία» ΚΕ' 1950, σ. 5-12.
 — Τοῦ αὐτοῦ, Μία σελὶς ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου 'Αθναγόρου, «'Ορθοδοξία» ΚΣΤ' 1951, σ. 11-15.
 — Βασιλείου 'Ατέση, μητροπολίτου πρ. Λήμνου, 'Επίτομος 'Επισκοπικὴ 'Ιστορία τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος, τ.Β'. ἐν 'Αθῆναις 1953, σ. 212-214.
 — Βασ. Θ. Ζούστη, 'Ο ἐν 'Αμερικῇ 'Ελληνισμὸς καὶ ἡ δρᾶσις αὐτοῦ. 'Ιστορία τῆς 'Ελληνικῆς 'Αρχιεπισκοπῆς 'Αμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου, NEW YORK, N.Y. 1954, σ. 207-215.
 — 'Ιω. Χ. Κωνσταντινίδου, 'Αθναγόρας, Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀπὸ τοῦ 1948, «Μεγάλῃ 'Ελληνικῇ 'Εγκυκλοπαιδεῖα», Συμπλήρωμα, τ.Α' 1958, σ. 224.
 — Τοῦ αὐτοῦ, 'Αθναγόρας Α', Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, «Πάπυρος-Λαρούς» Γενικὴ Παγκόσμιος 'Εγκυκλοπαιδεῖα, τ. Α'. 'Αθῆναι 1963 σ. 548.
 — 'Ιω. Ν. Καρμίρη, 'Η Πανορθόδοξος Διάσκεψις τῆς Ρόδου (24 Σεπτεμβρίου — 1 'Οκτωβρίου 1961) «Θεολογία», ΛΒ' 1961, σ. 497-536 καὶ ἀνάτυπον, 'Αθῆναι 1961.
 — Τοῦ αὐτοῦ, 'Η Ε' Πανορθόδοξος Διάσκεψις, 'Ανάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «'Εκκλησία», 'Αθῆναι 1968, πρβλ. τοῦ αὐτοῦ, Die V. Pan-Orthodoxe Konferenz, «Θεολογία» ΛΘ' 1968, σ. 305-414.
 — Τοῦ αὐτοῦ, 'Ορθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμὸς, Τεύχος Ι. 'Η Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τοῦ Βελιγραδίου, ἀνάτυπον ἐκ τῆς «'Εκκλησίας», 'Αθῆναι 1966.
 — Δημ. Γρ. Τσάκωνα, 'Αθναγόρας Α', Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, «Θρησκευτικὴ καὶ 'Ηθικὴ 'Εγκυκλοπαιδεῖα», τ.Α', 'Αθῆναι 1962, σ. 602-606.
 — Δωροθέου (Γεωργιάδου), μητροπολίτου Πριγκηποννήσων, 'Η πορεία τοῦ πατριάρχου εἰς τὸ 'Αγιον 'Ορος καὶ τὴν 'Ελλάδα (18 'Ιουνίου — 8 Αυγούστου 1963), Σταμπούλ 1964.
 — Π. Γρηγορίου, Χρονικὸν συναντήσεως πάπα Παύλου ΣΤ' καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου 'Αθναγόρου Α'. 'Αθῆναι 1964.
 — Σπύρου 'Αλεξίου, 'Εκκλησιαστικὰ Γεγονότα 1963, 'Αθῆναι 1964.
 — Τοῦ αὐτοῦ, 'Εκκλησιαστικὰ Γεγονότα 1964 καὶ 1965, 'Αθῆναι 1966.
 — 'Αριστείδου Πανώτη, Τὸ Χρονικὸν τῆς Γ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως. Ρόδος 1-15 Νοεμβρίου 1964. «'Ορθόδοξος Παρουσία» Α' 1964, σ. 196-240 καὶ ἀνάτυπον 'Αθῆναι 1965.
 — Τοῦ αὐτοῦ, 'Η ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων μεταξὺ Παλαιῆς καὶ Νέας Ρώμης, «'Ορθόδοξος Παρουσία» Β' 1965, σ. 273-349 καὶ ἀνάτυπον, 'Αθῆναι 1966.
 — Τοῦ αὐτοῦ, Παῦλος ΣΤ' — 'Αθναγόρας Α' Εἰρηνοποιοί, 'Αθῆναι 1971.
 — Κ. Μπασιζά, 'Ο Πατριάρχης 'Αθναγόρας Α'. περιοδικὸν «'Αλφα» 1965, «'Ανάπασις» Φεβρουαρίου 1965, σ. 12-13 (ἀρ. φύλλου 132).
 — 'Ανωσύμου, 'Αθναγόρας Α', «Στάχυς» Α' 1966, ἀρ. τεύχους 3, 'Ιαν.-'Ιουνίου 1966.
 — Athenagoras, Les quatre-vingts ans du patriarcat, «Irenikon» 39 (1966), σ. 266-272.
 — 'Η Πρώτη Πανορθόδοξος Διάσκεψις. Ρόδος ΚΔ' Σεπτεμβρίου — Α' 'Οκτωβρίου α'λξά'. Κείμενα — Πρακτικά. 'Εκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου α'λξζ'.
 — 'Αρχιμανδρίτου 'Αθανασίου Ι. Βασιλοπούλου, 'Απὸ τὴν πορείαν τῆς ἀγάπης. 'Η ἐπίσκεψις τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου 'Αθναγόρου εἰς 'Αγγλίαν-Νοέμβριος 1967. 'Αθῆναι 1968.
 — Μελλίτωνος, μητροπολίτου γέροντος Χαλκηδόνος, 'Ανακρίσεις καὶ 'Ενότης. Τρεῖς ὁμιλίαι ἐκφωνηθεῖσαι ἐνώπιον τῆς Δ' ἐν Γενεύῃ Πανορθόδοξου Διασκέψεως 1968.
 — Τοῦ αὐτοῦ, 'Η εἰκοσαετηρὶς τῆς ἐκλογῆς τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Πατριάρχου 'Αθναγόρου, «'Απογευματινὴ» Κ/Πόλεως, Πα 1.11. 1968- «'Ελεύθερος Κόσμος» 'Αθηνῶν, Σ. 8.7. 1972, σ. 7.
 — St. Castanos de Medicis, Athenagoras Ier, l'apport de l'Orthodoxie l'Oecuménisme. Lausanne 1968 (L'age d'homme).
 — Bernhard Ohse, Der Patriarch Athenagoras I, Göttingen-Regensburg 1968 πρβλ. βιβλιοκρισίαν ὑπὸ 'Αμίλκα Σ. 'Αλιβιζάτου, ἐν «Θεολογία» ΛΘ' 1969, σ. 484-485.
 — «'Απόστολος Τίτος», ΙΗ' 1969, τεύχη 1 καὶ 2, 'Ιαν.-Φεβρ. 1969 ἰδία:.
 — 'Εμμ. Α. Πετράκη, 'Ομιλία κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς 20ετηρίδος τοῦ Οἴκου. Πατριάρχου 'Αθναγόρου Α', ἔ. ἀ. σ. 5-9.
 — Βασιλείου Θ. Σταυρίδου, Βιβλιογραφικὰ δεδομένα διὰ τὴν συγγραφὴν μιᾶς βιογραφίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. 'Αθναγόρου. «'Απ. Τίτος» ΙΗ' 1969, σ. 23-30 (τεύχη 1 καὶ 2, 'Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1969—«Θεολογία» Μ' 1969, σ. 169-180 καὶ ἀνάτυπον 'Αθῆναι 1969.
 — Ol. Clément, Dialogues avec le Patriarche Athenagoras, 1969. πρβλ. καὶ ἐλληνικὴν μετάφρασιν εἰς «Τὸ Βῆμα» 'Αθηνῶν.
 — Virgil Gheorghiu, Athenagoras, 1969.
 — Λεωνίδου Ι. Φιλιππίδου, 'Η ἀπὸ Παλαιᾶς καὶ Νέας Ρώμης κίνησις πρὸς ἐπάνοδον τοῦ πληρώματος τῆς 'Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ἀρχικὴν ἐνότητα, ἔκδοσις 'Ιδρύματος Εὐρώπης ΔΡΑΓΑΝ, 'Αθῆναι 1970.
 — «Τόμος 'Αγάπης. Vatican-Phanar 1958-1970» Rome- Istanbul 1971.
 — Παύλου Παλασιολόγου, Οἱ 'Ελληνες ἔξω ἀπ' τὴν 'Ελλάδα. 'Ορθοδοξία καὶ Γένος. 'Αθναγόρας, Μακάριος, 'Ιάκωβος. Φανάρι, Κύπρος, 'Αμερικὴ, Εὐρώπη, 'Αθῆναι 1972.

ΙΩ. ΧΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Δ.Θ.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΕΤΑΣΤΑΝΤΑ

Κατωτέρω παραθέτομέν τινες ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν δηλώσεων, αἵτινες ὑπὸ ἐπισήμων προσώπων ἐγένοντο ἐπὶ τῇ πρὸς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ Οἰκουμένου Πατριάρχου Κυροῦ Ἀθηναγόρα.

Ἡ Α. Ἀγιότης ὁ Πάπας Παῦλος ὁ ΣΤ', ὁμιλήσας πρὸς προσκυνητάς, συγκεντρωθέντας εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἀγίου Πέτρου, ἐξήρε τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου διὰ τῶν ἐξῆς λόγων:

«Ὁλόκληρος ὁ κόσμος, εἶπεν, ὠμίλει διὰ τὸν Πατριάρχην μὲ τὸν θαυμασμόν καὶ τὸν σεβασμόν, πού δοῦνται εἰς τοὺς ἀνωτέρους ἐκείνους ἀνθρώπους,

οἱ ὅποιοι χαράσσουν τὰ ἱστορικά πεπρωμένα καὶ διερμηνεύουν τὴν Θεῖαν βούλησιν».

Ἀναφερόμενος εἰς τὰ συναισθήματά του, ὁ Πάπας εἶπεν: «Εἴμεθα καὶ ἡμεῖς μεταξὺ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι τὸν ἐθαύμασαν πολὺ καὶ τὸν ἠγάπησαν. Ἐτρεφε δι' ἡμᾶς φιλίαν καὶ ἐμπιστοσύνην, αἱ ὁποῖαι πάντοτε μᾶς συνεκίνηον».

Ὁ Πάπας Παῦλος ἐχαράκτηρε τὸν ἐκλιπόντα Πατριάρχην, ὡς «σταθερὸν ὑποστηρικτὴν καὶ Ἀποστολὸν» τῆς Ἐνώσεως τῆς Ἑλληνορθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, ὡς καὶ ἄλλων Ἐκκλησιῶν.

Ἐνθυμούμενος τὰς τρεῖς συναντήσεις, τὰς ὁποίας

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καντέρμπουρι Δρ. Μάικλ Ράμσεϋ, ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Πανιερ. Μητρ. Μολδαβίας κ. Ἰουστίνου.

Ἐκπρόσωποι τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ Π.Σ.Ε. ἐνώπιον τοῦ λιτοῦ φερέτρου τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα.

εἶχε μετὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα καὶ τὰς μακρὰς ἐπιστολὰς τὰς ὁποίας ἀντήλλαξαν, ὁ Ποντίφηξ εἶπεν ὅτι ἡ μεγάλη ἐλπίς τοῦ Πατριάρχου ἦτο νὰ ἀξιωθῇ «νὰ πιῇ ἀπὸ τὸ ἴδιον ποτήριον» μετὸν Πάπαν, τὸ ὅποιον σημαίνει ὅτι ἤθελε νὰ τελέσουν τὴν *Θεῖαν Εὐχαριστίαν* ὁμοῦ.

«Ἡ μὴ ἐπληρωθεῖσα αὕτη ἐπιθυμία του—κατέληξεν ὁ Πάπας—ἀποτελεῖ τὸ κληροδότημά του, ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν νὰ τὴν πραγματοποιήσωμεν».

Ὁ Καρδινάλιος Βίλλεμπραντς, Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Γραμματείας τοῦ Βατικανοῦ διὰ τὴν Χριστιανικὴν ἐνότητα, ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς διὰ τὸν μεταστάντα:

«Ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ ἀγνότης τῶν αἰσθημάτων του εἶναι ὑπεράνω πάσης ἀμφιβολίας, ἐξεφράσθησαν δὲ μετὰ αὐθορμητῶν καὶ ἐμπνευσμένων λόγων καὶ γενναίωφρονος πράξεις... Ἡ ἐλπίς διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἐνότητος δὲν ἀποτελεῖ ἰδιωτικὴν ὑπόθεσιν τοῦ πάπα καὶ τοῦ πατριάρχου, ἀλλὰ ὁλοκλήρως τῆς Ἐκ-

κλησίας. Εὐχόμεθα ὑλοποιήσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ποδὲ ἐπεδιώχθη μετὰ τὸσον ζῆλον ἀπὸ τὸν πατριάρχον, τὸν ὅποιον ὁ πάπας ἐχαράκτηριεν ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς γενναίωφρονας πρωταγωνιστὰς τῆς ἱερᾶς ὑποθέσεως τῆς ἐνότητος».

Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀνὰ τὸν κόσμον Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, Ἀρχιεπίσκοπος Κανταβρυγίας δρ Μάικλ Ράμσεϋ, εἰς μῆνυμά του ἀναγνώσθην κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς γενικῆς συνόδου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἀναφέρει:

«Πρὸ τινων ὥρῶν ἦλθεν ἡ θλιβερὰ εἰδησις τοῦ θανάτου τοῦ παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα, ὁ ὁποῖος κατεῖχε τὸ μέγα τοῦτο ἀξίωμα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1948. Ὁ Πατριάρχης ἐποίμανε τὸ Ἑλληνορθόδοξον ποιμνιὸν του ἐν Τουρκίᾳ μετὰ τεραστίου θάρρους καὶ ἀγάπης, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν δυσχερῶν ἐτῶν καὶ ἀνέλαβε δημιουργικὸν ῥόλον ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος».

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤΩ

ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ

Ἐκ τοῦ πλήθους τῶν συλλυπητηρίων τηλεγραφημάτων, ἅτινα κατέκλυσαν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὰς λοιπὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ πρὸς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ Οἴκ. Πατριάρχου κυροῦ Ἀθηναγόρα, παραθέτομεν κατωτέρω τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἡμῖν γνωσθέντων, ἅτινα ἀπεστάλησαν ἀφ' ἐνὸς ὑπὸ ἐκκλησιαστικῶν προσωποποιήσεων καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ ἄλλων ἐπισήμων προσώπων.

Α'

Ἡ Α. Ἀγιότης ὁ Πάπας Παῦλος ὁ ΣΤ' εἰς τηλεγράφημά του πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον Κωνσταντινουπόλεως λέγει:

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν Δρ Μπλαίχη ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς:

«Δὲν πενθεῖ μόνον ἡ Ὁρθοδοξία, πενθεῖ ὁ Καθολικισμός, πενθεῖ ὁ Προτεσταντισμός, πενθοῦν ὅλες οἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ τὸν θάνατον τοῦ Ἀθηναγόρα. Ἡ συγκέντρωσις τόσων ἡγετῶν τοῦ παγκοσμίου χριστιανισμοῦ, δὲν ἔγινε τυχαίως. Ἡ παρουσία μας εἶναι ἐνδεικτικὴ τοῦ ἐνδιαφέροντός μας καὶ τῶν συναισθημάτων βαθύτατης θλίψεως γιὰ τὴν μεγάλη ἀπώλεια.

»Οὐδέποτε εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ χριστιανισμοῦ ἐσημειώθη συρροή τόσων ἀρχιερέων. Πιστεύομεν ὅτι αὐτὸ καὶ μόνον τὸ γεγονός ἀρκεῖ. Προσευχόμεθα νὰ ἀφεθῇ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐλεύθερον νὰ ἐκλέξῃ τὸν Προκαθήμενόν του. Νομίζομεν ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ μόνον ποὺ ὀφείλομεν νὰ πράξωμεν».

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Regensburg κ. Rudolf Graber, ἐντεταλμένος τῆς Ἱεραρχίας τῶν Γερμανῶν (ῥωμαιοκαθολικῶν ἐπισκόπων) διὰ τὰς οἰκουμενικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα, ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς:

«Ὁ θάνατος τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα μὲ συνεκλόνησε βαθέως. Παραμένει δι' ἐμὲ ἀλησμόνητον βίωμα, ὅταν κατὰ τὴν πρώτην μου ἐπίσκεψιν, προσέφερα εἰς αὐτὸν ἐν ἱερῶν ποτήριον καὶ ἐκεῖνος μοῦ εἶπε: «Πότε θὰ πῶμεν ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ ποτηρίου τούτου»; Εἶναι ἡ βαθεῖα λύπη μας, διότι ἡ ἐπίγειος οἰκουμένη ἐγένετο πτωχοτέρα· ἀλλ' εἶναι ἡ μεγαλυτέρα μας παρηγορία, ὅτι ἡ Οἰκουμένη διὰ τῆς παρὰ τῷ Θεῷ τελειώσεως (τοῦ Πατριάρχου) ἐγένετο πλουσιωτέρα».

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος, εὐθύς ὥς ἔλαβε γνῶσιν τοῦ θανάτου τοῦ Πατριάρχου, εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Αἰσθάνομαι περίλυπος, ἐγκαταλελειμμένος, ἀποφανεμένος. Ὁ Πατριάρχης ἔφυγε γιὰ τὸ σπῆτι του.

«Πληροφορούμεθα μετὰ βαθείας συγκινήσεως τὴν ἐκδημίαν εἰς Κύριον τοῦ ἀγαπητοῦ ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ, τοῦ πατριάρχου Ἀθηναγόρα. Σὰς ἀπευθύνομεν τὰ συλλυπητήριά μας, ἐν μέσῳ βαθείας θλίψεως διὰ τὴν μεγάλην ἀπώλειαν, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ὁλόκληρος ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ προσευχόμεθα εἰς τὸν Θεόν, ὅπως δεχθῇ εἰς τὸ βασίλειόν του αὐτόν, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε μέγας πρωταγωνιστὴς τῆς συμφιλίσεως ὅλων τῶν χριστιανῶν καὶ ἰδιαίτερος τῶν Ἐκκλησιῶν μας. Ἐνθυμούμεθα τὰς συναντήσεις, τὰς ὁποίας εἶχομεν μετὰ τοῦ σεπτοῦ νεκροῦ, εἰς Ἱερουσαλὴμ, εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς Ρώμην καὶ εὐχαριστοῦμεν τὸν Κύριον μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἐργασία, τὴν ὁποίαν ἤρ-

Εἶναι τώρα μαζί με τὸν Θεό. Ὁ Ἀθηναγόρας θὰ ἀνήκῃ σὲς μέλλουσες γενεές ὡς πατέρας, στὸν κόσμον ὡς πρωταγωνιστὴς τῆς συμφιλίσεως καὶ τῆς Ἀγάπης. Ἀγάπησε τοὺς ἀνθρώπους ὅπως ὁ Χριστός».

Ὁ Σεβ. Προκαθήμενος τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας κ. Βενέδικτος Πρίντεζης εἶπε διὰ τὸν Ἀθηναγόραν τὰ ἑξῆς:

«Ὁ ἐκδημήσας εἰς Κύριον Ἀθηναγόρας ὁ Α' ὑπῆρξε μορφὴ προνοητικὴ καὶ εὐρὺ πνεῦμα, ἀναλώσας τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐν Χριστῷ ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀφιερώσας τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ ἀρχιερατικὴν ἀγάπην πρὸς πάντας, ὑπεράνω δόγματος καὶ χρώματος.

»Τὸ ἔργον καὶ ἡ ζωὴ τῆς ἀρχιερατικῆς ταύτης ὥραίας προσωποικότητος ἔχουν ἐπιδράσει βαθέως εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν συνείδησιν πολλῶν καὶ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι οἱ σκοποὶ τῆς ποιμαντορίας αὐτοῦ ἤδη ἔγιναν κτήμα καὶ σκοπὸς τῆς ζωῆς πολλῶν ἀνθρώπων.

»Τοιαῦται ὥραϊα μορφὰι δὲν λησμονοῦνται, ἀλλὰ μένουσιν πλησίον μας καὶ γίνονται ὁδηγοὶ εἰς τὴν ζωὴν μας».

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Λεωνίδα, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀθηναγόρα προέβη εἰς τὴν κατωτέρω δήλωσιν μέσῳ τοῦ ἰδιαίτερου γραφείου του:

«Ἐσβησεν ἓνας ἀστὴρ πρώτου μεγέθους. Ἐξεργιζώθη μία δροῦς ἀπὸ τὰς σπανίας, ποὺ ἐγνώρισεν ἡ Ὁρθοδοξία κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

»Ἐτεργμάτισε τὸν δρόμον του ἓνας ἀριστος μαρθανοδρόμος τοῦ πνεύματος. Ἐπεσεν ἓνας λέων τῆς φυλῆς τοῦ νέου Ἀδάμ».

Ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Σταίητ Ντηπάρτμεντ κ. Τσάρλς Μπραϊν προέβη εἰς τὴν ἑξῆς δήλωσιν:

«Ὁ ἐκλιπὼν Πατριάρχης ἦτο διακεκριμένος ἀνὴρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐξέχουσα προσωποικότης τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως».

χισεν ὁ Ἀθηναγόρας, θὰ συνεχισθῇ πρὸς μεγαλυτέραν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς τὸ καλὸν τῆς Ἐκκλησίας. Συμπεροσενχόμεθα μεθ' ὑμῶν, κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν τοῦ πόνου καὶ δεόμεθα, ὅπως ἡ Χάρις τοῦ Κυρίου εἶναι ἐπὶ τῆς ὑμετέρας Ἐκκλησίας».

Ὁ Μακ. Πατριάρχης Ρωσίας κ. Ποιμὴν ἀπέστειλε συλλυπητήριον τηλεγράφημα πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα διὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα.

Πρὸς τὸν Τοποτηρητὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα, ἀπεστάλη τὸ κάτωθι συλλυπητήριον τηλεγράφημα τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Μακαρίου:

«Ὁδὴν βαθυτάτη ἐπληροφορήθημεν τὴν τελευταίαν τοῦ Ἀρχιερέως τῆς Ὁρθοδόξιας Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυροῦ Ἀθηναγόρου, ἀναλώσαντος τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὑπὲρ προβολῆς καὶ εὐκλείας τῆς Ὁρθοδόξιας καὶ ἐνότητος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας, κεκοσμημένος διὰ πολλῶν ἀρετῶν, μέγας ὁραματιστής, ἐπετέλεσεν ἔργον τεράστιον καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἱστορίαν ὡς μία τῶν μεγαλυτέρων μορφῶν τῆς Ἐκκλησίας. Κλῆρος καὶ λαὸς τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου συμμετέχουσιν ὁλοψύχως τοῦ βαρυτάτου πένθους τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ἐκ βαθέων δέονται Κυρίου ἀναπαύσαι τὴν ψυχὴν τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχου, κραταιῶσαι τὸν σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον δι' ἀναδείξεως ἀνταξίου αὐτοῦ διαδόχου».

Ὁμοίως καὶ ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ διευθυντὴς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Περιοδικῶν κ. Κωνσταντῖνος Μπόνης ἀπέστειλε πρὸς τὸν Τοποτηρητὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Σεβ. Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα ἐπὶ τῇ πρὸς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα τοῦ Α΄:

«Παρακαλῶ εὐδοκήσητε δεχθῆτε Ὑμεῖς προσωπικῶς καὶ Σεβαστὴ Ἱερὰ Σύνοδος Πατριαρχείου θεομὰ συλλυπητήρια ἐπὶ μεταστάσει Μεγάλου Ἀρχιεπισκόπου καὶ περικλεοῦς Ἡγέτου συμπάσης Ὁρθοδόξιας κυροῦ Ἀθηναγόρου. Μεγαλειῶδες διορθόδοξον καὶ διεκκλησιαστικὸν ἔργον πεπνυμένου Πρωθιεράρχου κατατάσσει αὐτὸν μεταξὺ ἐνδόξων μεγάλων Πατέρων Πατριαρχῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Κύριος ἀναπαύσαι ψυχὴν αὐτοῦ ἐν σκηναῖς δικαίων, ἀναδείξει δὲ ἀντάξιον διάδοχον καὶ συνεχιστὴν μεγαλειώδους ἔργου Του εἰς δόξαν Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξιας».

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Λεωνίδας ἀπέστειλε τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα πρὸς τὸν Τοποτηρητὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Σεβ. Μητροπολίτην κ. Μελίτωνα:

«Κατόδυνοι ἐπληροφορήθημεν ἐκδημίαν πρὸς Κύριον μακαριστοῦ μεγάλου ὄντως Πατριάρχου Ἀθη-

ναγόρου, πρωτεργάτου ἐνότητος Ὁρθοδόξιας. Ἐκφράζοντες βαθυτάτην θλίψιν καὶ ὀδύνην ἡμῶν κλήρον καὶ λαὸν ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας Θεσσαλονίκης, δεόμεθα, ὅπως Κύριος ἀναπαύσῃ αὐτὸν μετὰ δικαίων καὶ ἀναδείξῃ ἀντάξιον διάδοχον συνεχιστὴν μεγαλοπνόου ἔργου αὐτοῦ».

Ὁ καρδινάλιος Παρισίων σεβασμιώτατος Φρανσουά Μαρτύ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γαλλίας κ. Μελέτιον τὸ ἀκόλουθον συλλυπητήριον τηλεγράφημα, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀθηναγόρου:

«Σεβασμιώτατε καὶ ἀγαπητὲ φίλε. Πληροφορηθεὶς τὸ βαρὺ πένθος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, τὸ ὅποῖον συμμερίζομαι, ἐκφράζω πρὸς ὑμᾶς, σεβασμιώτατε, καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν κοινότητα, τὴν βαθεῖαν μου συγκίνησιν καὶ τὰ ἀδελφικά μου αἰσθήματα, τὰ ὅποια εἶναι καὶ αἰσθήματα συμπάσης τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γαλλίας».

Ἐπίσης, ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς οἰκουμενικῶν σχέσεων, ἐν Γαλλίᾳ, καρδινάλιος κ. Γκυγιόν, ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην κ. Μελέτιον τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

«Βαθύτατα συγκεινημένος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, ἐποκλῖνομαι μετὰ σεβασμοῦ πρὸ τοῦ ἀσυνκρίτου πρωτεργάτου τῆς θρησκευτικῆς συμφιλίωσης, μετέχων θερμῶς τῶν προσευχῶν σας».

Ἡ Ἱερὰ Σύναξις τοῦ Ἀγίου Ὁρους ἀπέστειλε πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τὸ ἐξῆς συλλυπητήριον τηλεγράφημα:

«Βαθύτατα συγκεινημένοι ὑποβάλλομεν θερμὰ νῦκα συλλυπητήρια Μητροί ἡμῶν Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι, τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Κοινότητος Ἀγιορειτῶν Πατέρων ἐπὶ τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ πολυσεβάστου Ποιμενάρχου ἡμῶν καὶ μεγάλου Πατριάρχου Ἀθηναγόρου. Δεόμεθα ὅπως Κύριος ἀναπαύσῃ ψυχὴν αὐτοῦ ἐν σκηναῖς δικαίων μετὰ Ἱεραρχῶν Χρυσοστόμων, Γρηγορίων, Φωτίων, Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν, Διδασκάλων καὶ πάντων τῶν Ἀγίων».

Β'

Ὁ Ἀντιβασιλεὺς—Πρωθυπουργὸς κ. Γεώργιος Παπαδόπουλος ἀπέστειλε πρὸς τὸν Τοποτηρητὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Μητροπολίτην κ. Μελίτωνα συλλυπητήριον τηλεγράφημα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου τοῦ Α΄.

Εἰς τὸ συλλυπητήριον τηλεγράφημα ὁ κ. Πρωθυπουργός, μεταξὺ ἄλλων, ἐξαίρει τὴν προσωπικότητα καὶ τὴν δράσιν τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου καὶ ἐκφράζει τὴν συγκίνησιν, τὴν ὁποίαν ἡσθάνθη ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τοῦ θανάτου του.

Τὸ ὄνομα τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, κα-

ταλήγει εἰς τὸ τηλεγράφημά του ὁ κ. Πρωθυπουργός, «χαραχθήσεται χρυσοῖς γραμμασιν ἐν ταῖς δέλτοις τῆς Ἱστορίας ὡς τοῦ μεγάλου δραματιστοῦ Πατριάρχου».

Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Στ. Παττακὸς ἀπέστειλε πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

«Συμμεριζόμενοι βαθέως τὴν σκληρὰν ὁδὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ δυσαναπληρώτῳ ἀπώλειᾳ τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυροῦ Ἀθηναγόρου, συμμετέχοντες ἰσαδέλφως τοῦ βαρέος αὐτῆς πένθους. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐπεσεν ἐν τῇ μνημειώδει ἐκτελέσει τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ καθήκοντος, λιπὼν φωτεινότετον παράδειγμα σοφοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ποιμένος καὶ μεγάλου ὄντως Οἰκουμενικοῦ Ἱεράρχου. Ἐκφράζοντες καὶ αἰθίς ἐπὶ τῇ μεταστάσει αὐτοῦ τὰ εἰλικρινῆ συλλυπητήρια τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εὐχόμεθα, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ κοιμηθέντος Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυροῦ Ἀθηναγόρου, ἀναδείξῃ δὲ τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ἀντάξιον αὐτοῦ διάδοχον».

Ἐξ ἄλλου, ὁ κ. Παττακὸς ἀπέστειλε τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γέροντα Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα:

«Κατόδνου πληροφορηθέντες μετὰ στασιν πρὸς Κύριον αἰδιόμιον καὶ σεπτοῦ προκαθημένου Ὁρθοδοξίας Πατριάρχου Κυροῦ Ἀθηναγόρου, ὑποβάλλομεν Μητροὶ μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ βαθύτατα συλλυπητήρια, δεόμενοι ὑπὲρ ἀναπαύσεως μακαριστῆς αὐτοῦ ψυχῆς ἐν σκηναῖς Ἀγίων».

Ὁ ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Τσάκωνας εἰς τηλεγράφημά του πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Χαλκηδόνος Γέροντα κ. Μελίτωνα τονίζει μετὰ ξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς:

«Ἦταν μέγας, διότι μετὰ 6 αἰῶνες συνέσφιξε τὸ Πανορθόδοξον μέτωπον, ἐγκαίνιασε τὸν διάλογον τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀνοίγοντας ἔτσι νέαν περίοδον διαχριστιανικῶν σχέσεων μεταξὺ Προτεσταντισμοῦ, Καθολικισμοῦ, καὶ Ὁρθοδοξίας, σχέσεων εἰρήνης καὶ ἀμοιβαίας ἀγάπης καὶ κατανοήσεως. Ἔτσι, χάρις εἰς τὴν παγκόσμιον προσωπικότητά Του, τὸ Φανάρι ξανάγινε Οἰκουμενικὸν Κέντρον καὶ ἀνέδειξε μεγαλωσύνην τοῦ ἐλληνοχριστιανικοῦ μας πολιτισμοῦ ὡς δυτικῆς ὑποθέσεως εἰς τὸν χῶρον ἰδίᾳ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς».

Ἐδίδασκειν ὅτι εἴμεθα διηρημένοι οἱ Χριστιανοί, ὅτι ὁ ἐπανευαγγελισμὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ἀδυσώπητον αἵτημα τῶν καιρῶν μας καὶ ὅτι πέραν ἀπὸ ἐγωϊστικῆς μεγαλυνχίας ἢ ἀνοήτους δογματισμοῦς, ἴσταται τὸ ἰδεῶδες τῆς ἐνότητος, δηλ. τῆς συνεργασίας τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ αἰώνας μας, διὰ τὸν Μέγα Πρωθυπουργόν, δὲν ἦτο πλέον ὁ

αἰώνας τοῦ Δόγματος ποὺ διακινεῖσε θρησκευτικὸς πολέμους, ἀλλ' ὁ αἰώνας τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀδελφοποιίας. Ἐπίστευεν ἀκόμη, ὅτι δὲν διαλέγονται παρὰ ὅσοι δὲν δύνανται νὰ σκεφθοῦν καὶ πῶς κανένας διάλογος δὲν εἶναι ἀληθινός, ἀν δὲν γίνεται μὲ ἐνότητα καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ μέγα μήνυμά Του δὲν ἀπηρθύνετο πρὸς τοὺς θεολόγους, ἀλλ' εἰς τοὺς διανοομένους, γιατί εἶναι οἱ μόνοι ποὺ ἤμπορουν διὰ τῆς ἀγάπης νὰ σώσουν τὸν Χριστιανισμόν, ὅχι μόνον γιὰ μᾶς, ἀλλὰ δι' ὅλον τὸν κόσμον τῆς ἀνθρωπότητος».

Ἐξ ἄλλου, ὑπὸ τοῦ ὑφυπουργοῦ περιφερειακοῦ διοικητοῦ Ἀττικῆς καὶ Νήσων κ. Κ. Παπαδοπούλου ἀπεστάλη πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἀκόλουθον συλλυπητήριον τηλεγράφημα:

«Ἐπὶ τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυροῦ Ἀθηναγόρου τοῦ Α', παρακαλοῦμεν τὴν Ἀγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον Ὑμῶν, ὅπως δεχθῇ τὰς βαθύτερας τῶν συλλυπητηρίων προσορήσεων, εὐχόμενοι ἀνάπαυσιν τῆς Σεβαστῆς Ψυχῆς μιᾶς τῷ ὄντι ἡγετικῆς προσωπικότητος, ἀνηκούσης τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Ἔθνει».

Ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Δημήτριος Ρῆτσος ἀπέστειλε πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμον τὸ κατωτέρω τηλεγράφημα:

«Μακαριώτατε ἐκλεκτέ· ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου τοῦ ἀγαπητοτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, παρακαλῶ δεχθῆτε ἐκ μέρους τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου καὶ ἐμοῦ προσωπικῶς τὰ ἐκ βάθους καρδίας συλλυπητήριά μας. Ἡ μορφή τοῦ μεταστάντος ἦτο παγκόσμιον σύμβολον εἰρήνης καὶ ἀγάπης, ἡ δὲ ἀπώλειά του γεμίζει τοὺς ἀπανταχοῦ χριστιανοὺς βαθυτάτην θλίψιν. Ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐνώνει μὲ τὴν ὑμετέραν Μακαριότητα τὰς προσευχὰς του».

Ἡ Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας Ἐλισάβετ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

«Ἐλυπήθην βαθύτατα πληροφορηθεῖσα τὸν θάνατον τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ ἀποστέλλω τὰ βαθύτατά μου συλλυπητήρια. Ἐνθυμοῦμαι μετ' εὐχαριστήσεως τὴν ἐπίσκεψιν Αὐτοῦ εἰς Λονδίνον τὸ ἔτος 1967».

Ὁ Πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς κ. Ρίτσαρντ Νίξον ἀπέστειλε πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα τὸ κατωτέρω τηλεγράφημα:

«Ὁ θάνατος τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου εἶναι ἀπώλεια δι' ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα. Δυστυχῶς θέλο-

μεν στερηθῇ τῶν βαθέων καὶ διαρκῶν ἀνθρωπιστικῶν Αὐτοῦ αἰσθημάτων καὶ τῆς ἐν ἀπολύτῳ ἀφιερώσει ἐμπνευσμένης Αὐτοῦ ἡγεσίας.

Παρακαλοῦμεν, ὅπως δεχθῆτε τὴν βαθυτάτην μας συμπαθειαν ἐπὶ τῇ ἐκδημίᾳ Αὐτοῦ».

Ὁ Ἀντιπρόεδρος τῶν Η.Π.Α. κ. Σπύρος Ἀγκνιου ἀπέστειλε τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα:

«Ἐλπιήθην βαθύτατα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ θανάτου τῆς Α.Θ. Παναγιότητος. Ἐπὶ πολὺν καιρὸν θὰ παραμένῃ εἰς τὴν μνήμην μας ὡς Ἡγετικὸν φῶς εἰς τὴν προσπάθειαν ὅπως ἐπιτευχθῇ ἀπολαμβάνον τῆς ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ ἀπάντων τῶν γνωρισάντων Αὐτὸν διὰ τε τὰ ἀνθρωπιστικὰ Αὐτοῦ αἰσθήματα καὶ τὰς πεποιθήσεις. Παρακαλοῦμεν, ὅπως δεχθῆτε τὰ θερμότερα συλλυπητήριά μας διὰ τὴν ἐκδημίαν Αὐτοῦ».

Τὸ συλλυπητήριο τηλεγράφημα τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Η.Π.Α. William Rogers ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἐθλίβην πληροφορηθεὶς τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Ἀθηνᾶ. Ὁ θάνατος Αὐτοῦ ἐστέρησε τὴν ἀνθρωπότητα ἐνὸς Ἀρχηγοῦ ἀφιερωμένου εἰς τὴν εἰρήνῃ καὶ ἐνὸς ἀνδρὸς γνωρίζομένου διὰ τὰς διακεκριμένας ἀνθρωπίνους καὶ πνευματικὰς αὐτοῦ ἀρετάς. Παρακαλῶ, δεχθῆτε τὴν βαθυτάτην μου συμπαθειαν».

Ἐξ ἄλλου, τὸ τηλεγράφημα τοῦ Προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας κ. Γεωργίου Πομπιντοῦ πρὸς τὸν Τοποτηρητὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἔχει ὡς ἀκολούθως:

«Σεβασμιώτατε,

Ἐν τῷ πένθει, τὸ ὁποῖον καλύπτει τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Αὐτοῦ Παναγιότητος τοῦ Πατριάρχου Ἀθηνᾶ, ἀπευθύνω τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι τὰ πλέον θερμὰ καὶ εἰλικρινῇ μου συλλυπητήρια.

Ἡ Γαλλία θέλει διατηρήσει τὴν μνήμην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηνᾶ, τοῦ ὁποίου ἡ μακρὰ σταδιοδρομία ὑπῆρξε μίᾳ πνευματικῇ ἱεραποστολῇ συμφιλώσεως καὶ εἰρήνης».

Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αἰθιοπίας Χαϊλέ Σελασιέ ἀπέστειλε πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα:

«Μετὰ βαθυτάτης θλίψεως πληροφορηθέντες τὴν θλίβερὰν εἰδησιν τοῦ θανάτου τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἀπευθύνομεν τὰ βαθύτατα συλλυπητήρια τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ταύτῃ ἀπωλείᾳ. Ἐπὶ μακρὸν θὰ ἐνθυμούμεθα Αὐτὸν διὰ τὴν προσφορὰν καὶ τὴν δόλην ἀφιέρωσιν Αὐτοῦ εἰς τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ εὐημερίαν τῆς ἀνθρωπότητος».

Ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος τοῦ Σάχου τῶν Σαχῶν Ἀργιαμέχρ Δρ. Ἀμίρ Σιλατὺ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Χαλκηδόνας κ. Μελίτωνα τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα:

«Βαθύτατα λυπημένος διὰ τὸν θάνατον τῆς Αὐτοῦ Παναγιότητος τοῦ Πατριάρχου Ἀθηνᾶ, τοῦ ὁποίου ἡ μεγάλη μορφή θέλει παραμείνει διὰ παντός ἐγγεγραμμένη ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τὰς πλέον ὕψηλās ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς ἀξίας, παρακαλῶ τὴν ἡμετέραν Σεβασμιότητα, ὅπως δεχθῇ καὶ διαβιβάζῃ εἰς τὴν Σύνοδον τῶν ἐκλεκτόρων τὰ συλλυπητήρια, τὰ πλέον εἰλικρινῇ, τοῦ Ὑψηλοῦ μου Ἀνακτος, τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος τοῦ Σάχου τῶν Σαχῶν Ἀργιαμέχρ».

Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰορδανίας Χουσεΐν ὁ Α' ἀπέστειλεν ὁμοίως συλλυπητήριον τηλεγράφημα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηνᾶ, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Μετὰ βαθυτάτης λύπης καὶ ἄλλους ἐπληροφωρήθημεν τὴν ὀδυνηρὰν εἰδησιν τοῦ θανάτου τῆς Αὐτοῦ Παναγιότητος τοῦ Πατριάρχου Ἀθηνᾶ. Παρακαλῶ, δεχθῆτε, Σεβασμιώτατε, τὴν βαθυτάτην μου συμπαθειαν καὶ τὰ ἐγκάρδια συλλυπητήρια. Κύριος ἀναπαύσαι ψυχὴν Αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ».

Ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Τουρκίας κ. Φερίτ Μελέν καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Φερίτ Κουμπάτ, ἀπηύθυναν ἀμφότεροι συλλυπητήρια τηλεγραφήματα πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀθηνᾶ.

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ Καναδᾶ κ. Σάρπ εἰς συλλυπητήριο τηλεγράφημα πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἐτόνισεν, ὅτι πάντες οἱ Καναδοὶ μετέχουν εἰς τὸ πένθος τῶν Ὁρθοδόξων συμπατριωτῶν των διὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Ἀθηνᾶ.

Γ'.

Ἐπίσης, ὡς ἐγνώσθη, συλλυπητήρια τηλεγραφήματα ἐστάλησαν ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὑπὸ τῶν Πρυτάνεων πασῶν τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, ὑπὸ τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Ὁρθοδόξων Ἀρμενίων, ὑπὸ τῆς Ἐνώσεως Μουσουλμάνων Ἑλλάδος, ὑπὸ τῆς Ὁμοσπονδίας Λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, ὑπὸ τῆς διδασκαλικῆς Ὁμοσπονδίας Ἑλλάδος, ὑπὸ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας, ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος, ὑπὸ τῆς Παγκρητίου Ἐνώσεως, ὑπὸ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός» καὶ ὑπὸ πλῆθους Συλλόγων, Ἑταιρειῶν καὶ Ἰδρυμάτων τῆς Χώρας.

Ο ΤΥΠΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΤΑΣΤΑΝΤΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

Κατωτέρω σταχυολογοῦμεν χαρακτηριστικά ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀναριθμητῶν δημοσιευμάτων, ἅτινα ὁ ἑλληνικὸς καὶ ξένος Τύπος κατεχώρισεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Ἀθηναγόρου.

Α' Ἑλληνικὸς Τύπος.

«Πλήρης ἡμερῶν, εἰς ἡλικίαν 86 ἐτῶν, ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας. Φίλοι καὶ μὴ φίλοι του ἀνομολογοῦν ὅτι ὑπῆρξε μία μεγάλη μορφή εἰς τὴν σύγχρονον Ἐκκλησίαν. Τὸ κύρος του διεπέρασε τὰ ὅρια τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐξεχύθη καὶ πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας, ἀνεγνωρίσθη καὶ ἀπὸ τοὺς δύο ἐκατέρωθεν τοῦ Ἀτλαντικοῦ κόσμου. Ἡ εὐρεῖα μόρφωσις καὶ εἰδικώτερον ἡ θεολογικὴ του συγκρότησις, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ φωτεινότης τῆς διανοίας του, τοῦ παρεῖχον τὴν δυνατότητα νὰ ὁμιλῇ εὐχερῶς εἰς συγκεντρώσεις καὶ εἰς ἄτομα ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἄλλων θεμάτων. Συνείχετο πάντοτε ἀπὸ τὸν πόθον τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ καρδιά του ἐφλέγετο ἀπὸ τὸν ἱερὸν ζῆλον τῆς κατὰ Χριστὸν ἐνότητος αὐτῶν. Εἶχε συναρπαγῇ ἀπὸ τὸν θεοφιλῆ ὁραματισμὸν τῆς «μιάς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας», ὅπως τὴν ἱδρυσεν ὁ Κύριος καὶ τὴν παρέδωκαν οἱ Ἀπόστολοι. Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν εἶχε διαθέσει τὸν περισσότερον χρόνον καὶ τὴν μεγαλυτέραν δραστηριότητα τῆς ζωῆς του. Παρὰ τὰς μερικὰς ὑπερβολὰς, πρὸς τὰς ὁποίας ἐπάνω εἰς τὸν ἱερὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὰς μεγαλοπνόους προοπτικὰς του εἶχε χωρήσει εἰς μερικὰς περιστάσεις, κανεῖς, οὔτε οἱ πλέον φανατικοὶ πολέμιοί του, δὲν ἤμπορουν νὰ ἀρνηθοῦν τὴν ἀγαθὴν του διάθεσιν καὶ τὸν εἰλικρινῆ πόθον του. Λιτός, ἀπείριτος καὶ ταπεινόφρων δέ, καθὼς ἦτο, εἰς πᾶν ὅ,τι ἐπραττεν, ἐκινεῖτο ὅχι ἀπὸ διαθέσεων ἐπιδείξεως, προβολῆς τοῦ αὐτοῦ του καὶ θορύβου περὶ τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ ἀπὸ ἀγνῆ καὶ θεοφιλῆ ἐλατήρια. Ἐκ παραλλήλου δέ ἦτο εὐγενής, μεγάλος καὶ μακρόθυμος ἀπέναντι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ποικιλοτρόπως τὸν ἐπύκραινεν. Ποτὲ δὲν ἠκούσθη καταφερόμενος κατ' αὐτῶν καὶ ἀμυνόμενος, οὔτε καὶ ἔγραψέ τι ἐναντίον των. Ἐπὶ τούτοις δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν, ὅτι ἡ ζωὴ του ὡς Πατριάρχου ὑπῆρξε πλήρης θλίψεων καὶ ὡς ἐκ τῶν πείσεων, τῶν δεσμεύσεων, τῶν περιορισμῶν καὶ ἄλλων ταπεινώσεων, τὰς ὁποίας χωρὶς νὰ γογγύζῃ, ὑφίστατο. Ἀληθῶς μαρτυρικὴ ζωὴ. Ὅπωςδήποτε κανεῖς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ἡ σταδιοδρομία του ὡς Μητροπολίτου Κερκύρας, ὡς Ἀρχιεπισκόπου τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, μάλιστα δὲ ὡς Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἐσημείωσε σταθμόν».

(Περ. «Ζωή»)

«Ὁ μεταστάς ἀοίδιμος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ὁ Α' ὑπῆρξε προσωπικότης κατὰ πολὺ ἀνωτέρα τοῦ μετρίου καὶ τοῦ συνήθους. Δραστήριος καὶ ἀκαταπόνητος, προσηγνὴς καὶ πατρικὸς, φλογερὸς ὅχι μόνον εἰς τὰ συναισθήματα ἀλλὰ καὶ τοὺς ὁραματισμούς του, ἦτο προικισμένος ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ μὲ ἀξίολογα διανοητικὰ χαρίσματα. Ἡ περίοδος τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἀθηναγόρα, τέταρτον περίπου αἰῶνος, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπηδολιούχησε τὸ σκάφος τῆς κατὰ Ἀνατολὰς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὑπῆρξε κινδυνώδης, ὁ δὲ πλοῦς διηλύθη ἐν μέσῳ σκοπέλων καὶ ὑφάλων. Γεγονὸς εἶναι, ὅτι ὁ μεταστάς Πρωτόθρονος τῆς Ὁρθοδοξίας Πατριάρχης ἔγινε τὸ ἐπίκεντρον ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων ἐκδηλώσεων. Αἱ καινοτόμοι καὶ ῥηξικέλευθοι πρωτοβουλίαι καὶ ἐκκλησιολογικαὶ ἐνέργειαι του ἐπέσυραν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐνθουσιώδη καὶ ἀμέριστον τὴν ἐπιδοκιμασίαν καὶ ὑποστήριξιν τῶν οἰκουμενιστῶν, τῶν συμεριζομένων αὐτάς, ἀφ' ἑτέρου δὲ σθεναράν καὶ ὀξείαν τὴν ἀντίδρασιν τῶν σταθερῶς ἐχομένων τῆς πατρῴας πίστεως καὶ εὐσεβείας. Τὸ μέλλον καὶ ἡ ἱστορία, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἢ ἀδέκαστος τοῦ Θεοῦ κρίσις θὰ εἴπῃ τὴν τελικὴν ἐτυμηγορίαν».

(Περ. «Σωτήρ»)

«Ἡ ἱστορικὴ φυσιογνωμία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα τοῦ Α' ἐξέλιπε. Ἡ δεσπόζουσα μορφή τοῦ Φαναρίου, ὁ πνευματικὸς ἡγέτης ἑκατομμυρίων ἀνὰ τὸν κόσμον Ὁρθοδόξων, ὁ ἐμπνευστὴς καὶ πρωτοπόρος σκαπανεὺς τῆς ἑνότητος καὶ ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον σὲ βαθύτατο γῆρας, ἀλλὰ διατηρῶν ἀκμαῖες τίς πνευματικὲς του δυνάμεις καὶ τὸ ὑψηλὸ χριστιανικὸ καὶ φιλειρηνικὸ του πνεῦμα.

Ἡ εἰδηση τῆς ἀποδημίας τοῦ Ἀθηναγόρα, ἡ ὁποία προκάλεσε βαθύτατη συγκίνηση, μετεδόθη ὑπὸ πλειάδος ξένων πρακτορείων εἰδήσεων, τὰ ὁποῖα περιγράφουν τὸ ὑψηλὸ ἀνάστημα καὶ τὴν ἱστορικὴ ἐπιβλητικὴ προσωπικότητα τοῦ ἐκλιπόντος ἱεράρχου. Χαρακτηριστικῶς, ὁ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνταποκριτὴς τοῦ πρακτορείου Ἀσσοσιεϊτεντ Πρὲς κ. Ρόντνεϋ Πράϊντερ, σὲ τηλεγράφημά του μεταδοθὲν ἀπὸ τὴν ἔδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου χαρακτηρίζει τὸν Ἀθηναγόρα «ἀνανεωτὴν τῆς ζωῆς» καὶ «ἀναμωφωτὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας».

(«Τὸ Βῆμα»)

«Ἡ Δρῦς, ἥτις ἐδίδε τὴν αἰσθησιν μιᾶς ἀπιθάνου μακροβιότητος, ἐπεσεν ἀποτόμως, χωρὶς νὰ δυνηθῇ πλέον ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης νὰ σταθῇ ὁρθὸς καὶ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον του. Γόνος τῆς ἡρωϊκῆς

Ἡ πείρου, Ἀθηναγόρας ὁ Α', ἀνῆκε εἰς γενεάν γιγάντων. Δὲν ἦτο μόνον σωματικῶς γίγας. Ἦτο καὶ πνευματικῶς. Ἀλύγιστος, ἐπιβλητικὸς, ἀκούραστος, πεπληρωμένος Ἀγάπης. Οὐδεὶς ἐφιλοσόφησεν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Ἀγάπης πλειότερον αὐτοῦ. Διὰ τὸν Ἀθηναγόραν ἡ ἀπουσία τῆς Ἀγάπης ἀπεκάλυπτε ἔρημον ἄνυδρον καὶ καιομένην, ὅπου μόνον δαιμονικαὶ συλλήψεις εἴρπον δολίως καὶ ἀπειλητικῶς. Ἀνθρώπος ἡ περιοχὴ χωρὶς Ἀγάπην ἦσαν χῶροι ἐστερημένοι τῆς δροσερᾶς καὶ ζωογόνου ἐλπίδος, ἀνευ τῆς ὁποίας εἶναι ἀδύνατος ἡ παρουσία ἔργου. Καὶ ὁ Ἀθηναγόρας ἦτο ἄνθρωπος τῶν ἔργων καὶ ὄχι τῶν λόγων... Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ὑπῆρξε τολμηρὸς, παρὰ τὰς ἀντιδράσεις τὰς ὁποίας ἐβλεπεν εἰς ἀλλεπάλληλα κύματα νὰ κινοῦνται ἐναντίον του. Ἄν ὑπέπιπτεν εἰς λάθος ἐν ὧν ἢ ἐν μέρει, θὰ τὸ ἀποκαλύψῃ ὁ χρόνος καὶ ἡ περὶ τὸ θέμα δοκιμασία. Ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ὁ ἴδιος σαφῶς διεκήρυξεν εἶναι ὅτι οὐδέποτε ἐσκέφθη μίαν καταναγκαστικὴν ἔνωσιν, ὑπαγορευομένην ἀπὸ λόγους ἐξω-χριστιανικοὺς καὶ ἐγκοσμίους. Ἐπεζήτησε λείανσιν τῶν ἀντιθέσεων, καὶ ἐπίστευεν ὅτι, ἂν ἀντὶ μίσους ὑπάρξῃ ἀμοιβαία κατανόησις, θεμελιωμένη ἐπὶ τῆς Ἀγάπης, τοῦτο θ' ἀπετέλει προσέγγισιν πρὸς τὸν Χριστόν, ἐνῶ τὸ ἀντίθετον θὰ ἦτο ἀπομάκρυνσις ξένη πρὸς τὴν θυσίαν τοῦ Ναζωραίου.

∪ («Βραδυῆ») ∪

«Ὁ Ἀθηναγόρας, ἡ κορυφὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης δὲν ὑπάρχει πιά στὴ ζωὴ. Ἐσβησε τὸ πρωτὶ τῆς Πέμπτης, σὲ ἡλικία 87 ἐτῶν. Ὑπῆρξε μεγίστη μορφή τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ τοὺς κορυφαίους ποὺ ἔλαμψαν στὸν Θρόνον τοῦ Φαναρίου. Ἀπὸ μητροπολίτης Κερκύρας, πέρασε στὴν ἱστορία ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ ἐδημιούργησε ὁρόσημο ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης».

∪ («Ἐμπρὸς») ∪

«Ἡ Ὁρθοδοξία καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴν ὁλόκληρος ὁ ἀνὰ τὴν ὑψηλὴν Χριστιανισμὸς πενθοῦν διὰ τὸν θάνατον τῆς πλέον ἀκτινοβόλου ἐκκλησιαστικῆς προσωπικότητος τῆς ἐποχῆς μας: τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου».

∪ («Μακεδονία» Θεσσαλονίκης) ∪

«Τὸ Πανελλήνιον, ἀλλὰ καὶ ὅλος ὁ χριστιανικὸς κόσμος πενθεῖ διὰ τὸν θάνατον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀθηναγόρα. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὸν προπέμπουν εἰς τὴν αἰώνιον του κατοικίαν μὲ εὐλαβὴ σκέψιν τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος, ἀλλὰ καὶ ὅλος ὁ χριστιανικὸς κόσμος, ποὺ μὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀθηναγόρα χάνει ἓνα μέγα ὁραματιστὴν, ἓνα ὑπηρετὴν τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἀφήνουν ἀνεξάλειπτον ὄνομα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς χριστιανοσύνης».

Ἡ συγκίνησις τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου καὶ ἰδιαίτερος τοῦ ἐλληνικοῦ, εἶναι βαθύτερα ἀπὸ τὴν συνείδησιν τῶν ὥρων ποὺ ζῇ τὸ πάνσεπτον οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον καὶ ἔζησεν ὁ πατριάρχης Ἀθηναγόρας καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πατριαρχείας του. Τὸ ἐν

Τουρκία ἐλληνικὸν ἔθνος καὶ τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ἐδέχθησαν πλεῖστα ὅσα πλήγματα καὶ ἀκόμη ὁ Ἀθηναγόρας δὲν κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον καὶ ἤρχισεν ἡ συζήτησις διὰ τὸν διάδοχόν του εἰς τὸ πάνσεπτον οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον. Εἶναι καὶ ἡ συζήτησις αὕτη ἓνας σταθμὸς εἰς τὴν δραματικὴν καὶ ἀγωνιώδη πορείαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου εἰς τὴν ταπεινὴν προαιώνιον ἔδραν του, τὸ Φανάρι. Τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος μὲ βαρεῖαν τὴν ψυχὴν, ἔχει τὰ βλέμματα προσηλωμένα εἰς τὸ Φανάρι καὶ προπέμπει νοερῶς τὸν πατριάρχην Ἀθηναγόραν εἰς τὴν τελευταίαν του κατοικίαν. Τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος ἔχει ζήσει πολλὰς ἀγωνιώδεις στιγμὰς εἰς τὴν ἱστορίαν του. Τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, τμήμα τοῦ ἔθνους, ἐξακολουθεῖ νὰ ζῇ ἀγωνιώδεις στιγμὰς, νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀτέρμονα Γολγοθᾶν του, ἀλλὰ μὲ θερμὴν πίστιν, μὲ χριστιανικὴν ἐγκαρτέρησιν καὶ ἀκατάβλητον σθένος. Εἰς τὸν τάφον τοῦ πατριάρχου Ἀθηναγόρα τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος χύνει τὸ δάκρυ τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ προσηλώνει θερμὴν τὴν σκέψιν του εἰς τὴν πνευματικὴν του κοιτίδα, τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον».

∪ («Μακεδονία» Θεσσαλονίκης) ∪

«Οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ σ' ὁποιοδήποτε σημεῖο τοῦ κόσμου καὶ ἂν ζοῦν, ἔχουν αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἔστραμμένη τὴν σκέψιν τους πρὸς τὸν Μεγάλον Ἱεράρχη ποὺ ἔφυγε. Ὅσα καὶ ἂν γραφοῦν γιὰ τὸν Ἀθηναγόρα, δὲν θὰ εἶναι ἀσφαλῶς ἀρκετὰ γιὰ νὰ δώσουν ἀνάγλυφο τὸν ρόλο του στὸν γεωγραφικὸ ἐκεῖνο χῶρο, ὅπου γνώρισε ἱστορικὴ ἀκμὴ ἓνας ἀλησμόνητος καὶ ἱστορικὰ ἀθάνατος Ἑλληνισμός. Τὸ ἔργο του ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴ τῆς ἐγκαταστάσεώς του στὸ Πατριαρχεῖο ἦταν σκληρό, ἄχαρι καὶ ἴσως δίχως προοπτικές, καθὼς κυκλωνόταν ἀπὸ παντοῦ ἀπὸ τὴν ἀδυσώπητη τουρκικὴ πραγματικότητα. Μόνο μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴ γκρίζα σὰν ἀτσάλι πραγματικότητα μπορεῖ νὰ τὸν κρίνῃ κανεὶς».

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνο οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ ἐκεῖνοι ποὺ τόσο πολὺ αἰσθάνονται τὴν ἀπουσία του αὐτὴ τὴ στιγμὴ. Γενικώτερα τὸ χριστιανικὸ στοιχεῖο τοῦ πολυτάραχου κόσμου μας προσπαθεῖ νὰ τὸν κρατήσῃ ὁρθῶν, σὰν τὸν ἐμπνευσμένο ἡγέτη ποὺ προώθησε τὴν ἰδέαν τοῦ τερματισμοῦ τοῦ σχίσματος καὶ τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ σὲ μία, μόνη, ἐνιαία καὶ ἀδιαίρετη. Τὸν ἀναλογίζονται λοιπὸν εὐρύτερα οἱ Χριστιανοὶ σὰν μίαν ἀπώλεια ἱστορικῶν διαστάσεων».

∪ («Τὰ Νέα») ∪

«Γιγαντιαία προσωπικότης ὁ Ἀθηναγόρας»

(Ἄ. Ἀγγελόπουλος—Ἀχρόπολις)

«Ἡ μεγάλη καὶ ἀλύγιστη, ἐπὶ δεκαετίες ὁλόκληρες, κολώναν».

(Ἄ. Απογευματινὴ) ∪

«Ἐτάφη καὶ ὁ Ἀθηναγόρας. Ὁ καρπὸς μῆψε στὴ γῇ γιὰ νὰ βλαστήσῃ καὶ νὰ ἀποδώσῃ «καρπὸν ἑκατονταπλασίονα». Τὸ ἔργο ποὺ ἔσπειρε θὰ φουντώσῃ, θὰ ἀνθίσῃ καὶ θὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ. Τότε

Ίσως καταλάβουμε τί ήταν ό 'Αθηναγόρας... 'Εδειξε τή δύναμι και τόν πλοῦτο τῆς 'Ορθοδοξίας και πώς αὐτή εἶναι ἡ 'Εκκλησία τῆς ἀγάπης. Δέν εἶναι τυχαῖο πώς μέ τό θάνατό του συνταράχθηκε ἡ ἀνθρωπότης. 'Εχει τόσο ἀνάγκη ό σύγχρονος ἀνθρωπος ἀπό ἀγάπη, εἰρήνη, συνεργασία και διάλογο, ὥστε κατάλαβε και εἶδε πώς αὐτή ἡ βιβλική μορφή ἦταν ό μεγαλύτερος κήρυκας τοῦ μηνύματος τῆς ἐποχῆς μας: «'Ενότης και ἀγάπη».

(Σπ. 'Αλεξίου—«Βραδυνή»)

«'Ο Οἰκουμενικός Πατριάρχης 'Αθηναγόρας ό Α', ἡ ὑψηλόκορμη Δρύς τῆς 'Ορθοδοξίας, πού τώρα και εἴκοσι τέσσερις ὥρες ἀνήκει στήν 'Ιστορία—και στήν αἰωνιότητα—ἀπό πλευρᾶς χριστιανικοῦ ἥθους, δημιουργικοῦ ἔργου, θάρρους και ἡθικοῦ πνευματικοῦ παλμοῦ, συγκαταλέγεται στόν κύκλο τῶν κορυφαίων μορφῶν πού ἐλάμπρυναν τόν Οἰκουμενικόν Θρόνον και τόν ἐσθιρίζαν σέ δύσκολους καιρούς. Γι' αὐτό και εἶναι δικαιολογημένη ἡ ἀκτινοβολία και ἡ παγκόσμιος δημοτικότητα τήν ὁποῖαν ἀπέκτησε...»

«'Οραματιστής, τολμηρός, ὑπομονετικός, ὀξυδερκής, μεθοδικός, ἐπίμονος και ἐργατικός, διπλωμάτης ὅσον ἔπρεπε και ὑποχωρητικός ὅσον ἐπεβάλλετο, ό 'Αθηναγόρας Α' ἐπροχώρησε στήν πραγματικότητα τῶν μεγάλων στόχων και ὁνείρων του, μέ τήν ἡρεμῆ συνείδησι τοῦ ἀγίου και τήν ἀνεκύμαντη ψυχολογία τοῦ προσετομασμένου μάρτυρος. Γι' αὐτό και μπόρεσε νά ὑποστῇ μέχρι τέλους ἐπικρίσεις ἀβάσιμες, ἀντιδράσεις και κακεντρεχεῖς ὑπαινιγμούς και νά βαδίσει μέ ἀπόλυτη συνέπεια, ἐγρήγορσι και εὐθύτητα, τόν δύσκολο δρόμο πού ἐπέλεξε γιά τόν ἑαυτό του—δρόμο πόνου, δράματος. 'Αλλά και δρόμο μεγαλείου και θριάμβου...»

(Σ. 'Ι. 'Αρτεμάκης—«'Ελεύθερος Κόσμος»)

«'Η μορφή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχῃ 'Αθηναγόρα Α', ἡ ὁποία ἀνήκει πιά στήν 'Ιστορία και ἡ συγχίνησι τήν ὁποῖαν ό θάνατός του ἐδημιούργησε, θέτουν και πάλι τό θέμα τῆς κεφαλαιώδους σημασίας πού ἔχει γιά τόν κόσμο ἡ παρουσία τῶν ξεχωριστῶν ὑπάρξεων. 'Εκείνων πού μέ τοὺς ὁραματισμούς και τίς πρωτοβουλίες των, μέ τίς τολμηρές των συλλήψεις και μέ τίς ἀπροσδόκητες πραγματοποιήσεις των, δημιουργοῦν νέα κατὰστασι στά πράγματα τοῦ καιροῦ των, ἀνατοποθετοῦν τήν ἀντίληψι τῶν συνανθρώπων τους και τοὺς ὀδηγοῦν σέ λυτρωτικές ἀνατάσεις και ἀναζητήσεις. 'Ο 'Αθηναγόρας ἀνήκει στίς ξεχωριστές αὐτές μορφές, πού κατὰ τόν ἕνα ἢ ἄλλον τρόπο, κινοῦν εἴτε ἐπηρεάζουν πρὸς τή μιὰ ἢ ἄλλη κατεύθυνσι, μέ τόν ἕνα ἢ ἄλλον τρόπο τήν 'Ιστορία. 'Ανθρωπος μέ εὐρεῖς ὀρίζοντες, μέ ὀλοκάθαρες πνευματικές συλλήψεις οἰκουμενικῶν διαστάσεων, συνετὸς και τολμηρὸς μαζί, συνέβαλε θετικά και σέ μέγα βάθος στήν δημιουργία συνειδήσεως ὡς πρὸς τό ὅτι ἡ διαίρεσις τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου δέν εἶναι μονάχα ἀνώφελη. Εἶναι ἀκόμη ἡθικά ἀπαράδεκτη και ἱστορικά ξεπερασμένη—ἄρα και ἀκατανόητη γιά τήν ἐποχή μας. Δηλαδή γιά τήν σκέψι τοῦ συγχρόνου κόσμου. Τό γεγονός ὅμως αὐτό, πού ἐπηρεάζει σέ μεγάλη κλίμακα τὰ δεδομένα τοῦ σημερινοῦ πνευματικοῦ και κοινωνικοῦ βίου,

εἶναι ἀνάγκη νά παύσει ὑφιστάμενο σάν ἱστορικός παράγοντας. Και ἀκριβῶς πρὸς τήν ἐξουδετέρωσί του ἐκινήθηκαν μέ συνείδησι πλήρους εὐθύνης και ό 'Αθηναγόρας και οἱ δύο τελευταῖοι ἐμπνευσμένοι Πάπες, ό 'Ιωάννης ΚΓ' και ό διάδοχός του Παῦλος ΣΤ', μέ ἀποτέλεσμα νά ὑψωθοῦν στήν περιωπῇ τῶν ἡρώων τῆς ἐποχῆς μας».

(Τοῦ ιδίου)

«Σύμπας ό ὀρθόδοξος κόσμος, ἰδιαίτερος δέ βεβαίως ό ἐλληνικός, ἀλλά συγχρόνως και ό ὑπόλοιπος χριστιανικός κόσμος τῆς Οἰκουμένης, ἐν θλίψει διὰ τήν κατὰ τήν ζωὴν αὐτήν, ἐν τῷ κόσμῳ, στέρησιν τοῦ μεγάλου ἐκκλησιαστικοῦ ἡγέτου, συγκεντρώνουν, κατὰ τὰς στιγμὰς αὐτὰς τῶν πρώτων ἤδη ἐντυπώσεων ἐκ τῆς ἀναγγελθείσης εἰς Κύριον ἐκδημίας τοῦ 'Αθηναγόρου, τοὺς διαλογισμούς των εἰς τήν σκέψιν περὶ τοῦ τί ἐσήμαινεν ἀκριβῶς διὰ τήν 'Ορθοδοξίαν και τήν Χριστιανοσύνην τό ἔργον αὐτοῦ, διὰ τό ὅποιον διάχυτος ὑπάρχει ἡ ἐσχηματισμένη ἤδη βεβαότης ὅτι τοῦτο ἔχει ἀποβῆ πράγματι πανορθόδοξον, οἰκουμενικόν, παγχριστιανικόν και πανανθρώπινον».

(Καθηγητῆς 'Ιω. Καλογήρου

«'Ελληνικός Βορρᾶς» Θεσσαλονίκης)

«'Ο 'Αθηναγόρας εἶναι ἱστορικός σταθμός. Σάν ὑπεραιωνόβιο δένδρο, ἔχει βαθιὰ τίς ρίζες του στὸ ἔδαφος τῶν παραδόσεων και στρέφει τοὺς κλώνους του πρὸς τόν "Ἥλιο, πρὸς τὰς νέας πραγματικότητας. Εἶναι ἐπιτυχὲς μῦγμα ἰδεαλιστικοῦ ρομαντισμοῦ και θαρραλέου ρεαλισμοῦ.

«'Ο διεισδυτικὸς νοῦς του φθάνει εἰς τό βάθος τῶν προβλημάτων και ἡ ὀξυδερκεία του συλλαμβάνει μέ ἐκπληκτικὴ ταχύτητα νέας καταστάσεις, πού, ὅπως τό φῶς τῶν ἀστέρων, φθάνουν πολὺ ἀργότερα ἀφ' ὅτου ἐγεννήθησαν εἰς τήν ἀντίληψιν τοῦ κοινῶ ἀνθρώπου.

«'Εχει τό ἥρεμον θάρρος τοῦ γενναίου και τήν στωϊκὴν ὑπομονὴν τοῦ σοφοῦ. 'Η ὁμιλία του σέ συναρπάζει. Εἰκόνες τοῦ παρελθόντος, πτυχές τοῦ παρόντος και φωτεινὲς προφητεῖες τοῦ μέλλοντος παρελαύνουν εἰς ἕνα σύμπλεγμα σοφίας, ἀρετῆς, πειθοῦς και σέ γοητεύουν.

«'Όταν συζητῆς μαζί του, ἡ ὥρα τρέχει χωρὶς νά τό ἀντιλαμβάνεσαι... Σήμερα ἡ καρδιά μου, θλιμμένη ὅσον ποτέ, στέκει μέ εὐλάβεια δίπλα εἰς τό ἱερὸν σκῆνωμα τοῦ 'Αθηναγόρα και θρηνεῖ τήν ἀπώλεια μιᾶς θρυλικῆς μορφῆς τῆς 'Ορθοδοξίας».

(Σ. Κωνσταντόπουλος—«'Ελεύθερος Κόσμος»)

«'Ο Πατριάρχης τῆς ἀγάπης και τῆς ἀδελφοσύνης συνήνωσε σήμερα γύρω ἀπὸ τό φέρετρόν του εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ὑποβλητικωτέρας συνάξεις τῆς ἱστορίας ὀλόκληρον τήν Χριστιανοσύνην, ἡ ὁποία ἔδωσε τό ὕστατον παρὸν πρὸς τόν 'Αθηναγόραν μέ μίαν πρωτοφανοῦς κλίμακος ἐπίδειξιν ἐνότητος και ἀγάπης. Και καθὼς τὰ ἀεριωθούμενα ἀεροσκάφη μέσα εἰς τό μαγευτικὸν δειλινὸν τοῦ Βοσπόρου ἐπαναφέρουν τοὺς προσκυνητὰς τοῦ Πατριάρχου εἰς τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης, ἡ Πό-

λις ἐπιστρέφει ὁλομόναχῃ εἰς ἑαυτὴν καὶ κλαίει ὀρφανωμένη τὸν καλὸν ποιμένα της. Ἀλλὰ τὰ ἴχνη τῶν διακεκριμένων προσκυνητῶν παραμένουν εἰς τὰ στενὰ καλντιρίμια τοῦ Φαναρίου. Καὶ ὁ ἥχος τῶν βημάτων ποὺ ἤλθαν ἀπὸ κάθε γωνίαν τῆς Γῆς εἰς τὸ τεταπεινωμένον δένδρον τῆς Ὁρθοδοξίας ὑπομνήσκει ὅτι τὸ Φανάρι δὲν ἔμεινε μόνο του. Ὁ Ἀθηναγόρας τὸ φυλάσσει ἀπὸ τὸν τάφον του μὲ τὴν φρουρὰν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος».

(Ν. Ἰ. Μέρτζος—«Ἑλλην. Βορρᾶς» Θεσ/νίκης)

«Ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας δὲν φιλοσοφοῦσε. Δὲν σπαταλοῦσε τίς πλούσιες δυνάμεις του σὲ ἀσκήσεις τοῦ λογικοῦ. Σεβότανε ἀπίθανα τὸ ἐνστικτο, κι' ὅσα τούτῃ ἢ φυσικῇ πηγῇ ὑπαγορεύει. Αὐτὰ λογάριαζε βίωσιμα καὶ προσιτὰ στὸν ἄνθρωπο. Ὑπελόγιζε πολὺ τὴν φιλοσοφία τοῦ ἐνστικτοῦ. Βρέθηκα γιὰ χρόνια στὴν Ἀμερική, ὅταν ὁ Ἀθηναγόρας ἦταν Ἀρχιεπίσκοπος, κι' ἀπὸ τότε διατήρησα στενὴ ἐπαφὴ μαζί του. Αὐτὲς τίς πέντε μέρες ποὺ δὲν ζεῖ πιά, ξαναδιάβασα ἕνα ὁλόκληρο συρτάρι γράμματά του, ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ ἀνέβηκε στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριαρχικὸ θρόνο, ἐπιστολὲς ποὺ μοῦστελνε ἀπὸ τὴν Πόλη, ἀνθ' ἀπίθανου ρεαλισμοῦ. Κανεῖς δὲν ἤξερε ὅσο αὐτὸς τὴν ἀνεπάρκεια τοῦ λογικοῦ καὶ τὰ στραβοπατήματά του. Καὶ κανένας δὲν γνώριζε ὅσον αὐτός, σὲ πόσα στραβοπατήματα μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει τὸ λογικὸ, ἂν ἀφεθεῖ αὐτὸ καὶ μόνο νὰ γίνεῖ πυλὶδα ζωῆς. Κάποτε τὸ ἐνστικτο μπορεῖ νὰ κρύβει ὑλικὸ ἀπάνθρωπο... Ἀλλὰ κρύβει καὶ κάτι ἄλλο, παμμέγιστο καὶ καταπληκτικὸ. Κρύβει τὴν ΑΓΑΠΗ. Κι' ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ πᾶν. Εἶναι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὠμέγα. Δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε τὴ ρῆσιν τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς Κορινθίους ὅτι ἀκόμα καὶ «ἂν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ, καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἡχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον».

(Κωστῆς Μπασιτῆς — «Βραδυνή»)

«Ἀληθῶς μεγάλος ἦν ὁ Ἀθηναγόρας. Τὸ βλέπετε στὴν οἰκουμενικὴ δόνηση. Δὲν δονοῦνται μόνο τὰ «πρωτόκολλα». Δὲν εἶναι τὸ τυπικὸ πένθος τῆς ἐπισημότητος. Εἶναι κλάμα λαοῦ. Πανανθρώπινη ὁδὴν γιὰ τὸν Πανανθρώπινο πνευματικὸ Ἠγέτη. Θρίαμβος τοῦ πνεύματος.

Οἱ ἄλλοι μεγάλοι μεγαλύνθηκαν μὲ τὴν ὑλικὴ δύναμη, μὲ τὰ ξίφη, τὰ ὅπλα, τίς ἐδαφικὲς κατακτήσεις, τὴν ἐξόντωση τῶν πολέμων.

Ποιὰ ἡ ὑλικὴ δύναμις τοῦ Ἀθηναγόρα; Ὁ ἄοπλος κλητήρας του. Καὶ ὁ Τοῦρκος χωροφύλακας ποῦ, φανερά καὶ μυστικά, φρουροῦσε ἔξω ἀπὸ τὴν πατριαρχικὴ πύλη γιὰ νὰ καταγράφη τοὺς ἐπισκέπτες καὶ ὅχι γιὰ νὰ φρουρῇ τὸν Πατριάρχη.

Στὸ λασπώδη καὶ ὑγρὸ Τουρκομαχαλᾶ, σ' ἕνα Φανάρι χωρὶς Φαναριώτες, μὲ τὴ δέσηση τοῦ μουσελίνου ἀπὸ τοὺς γύρω μιναρέδες, μὲ τὰ θορυβώδη ραδιόφωνα τῶν γύρω μαγαζιῶν, σ' ἕνα «μέγαρο» πενέστερο ἀπὸ τὴν πιὸ φτωχὴ καλύβα, πιὸ μόνος ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ Μοναξιά, μὲ τὴν καχυποψία, τὸν αὐστηρὸ ἐλεγχὸ καὶ τὴν ἀσυμπάθεια τῆς κυρίαρχης χώρας, μὲ μοναδικὸ

ὄπλο τὸ σταυρὸ τοῦ μαρτυρίου ποῦ εἶναι καὶ σταυρὸς ἀγάπης, ὁ Ἀθηναγόρας, ἐνσάρκωση Ἀγάπης καὶ Ἀνθρωπιάς, ὑπῆρξε τὸ πνεῦμα τοῦ Καλοῦ ποῦ, ξεπερνώντας τὰ σύνορα τῆς Ἑδρας του, δίχως οὔτ' ἓνα ἀγιοβασιλιάτικο πιστολάκι στὴν ὀπλοθήκη, ἀπλώθηκε σ' ὅλη τὴ Γῆ καί, σπορέας τῆς ἀγάπης ἔδρεψε ἀγάπη καὶ εὐλάβεια».

(Π. Παλαιολόγος — «Τὸ Βῆμα»)

«Μὲ τὸν ἀκάνθινο στέφανο ἐπὶ εἰκοσιδύο χρόνια. Μιὰ ζωὴ στὸν σταυρὸ. Τὸν ἄκουσε ἄραγε κανεὶς νὰ ἐκπέμπῃ στοὺς οὐρανοὺς καὶ στοὺς ἀνθρώπους τὸ «ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;»...

Ἡ πολὺπρακτὴ τραγωδία. Κι' οὔτε μιὰ φορὰ τὸ «οὐν ἢ ψυχὴ μου τετάρακται».

Ἀλύγιστος ἡγέτης, ἀληθινὸς χριστιανός, ἀπόλυτα Ἀνθρώπος. Αὐτὸς ποῦ κατατίθεται σήμερα στὸν τάφο».

(Τοῦ ἰδίου)

«Ἦθελε ὁ Ἀθηναγόρας:

Ἕνα κόσμος ἐνωμένο καὶ ἀγαπημένο, γι' αὐτὸ ὁ ἀγαπημένος συγγραφέας του ἦταν ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ.

Τὴν ἐνωσι τῶν Ἐκκλησιῶν, γι' αὐτὸ προτιμοῦσε τὴν ὁπερα τοῦ Βάγκνερ «Πάρσιφαλ».

Τὴν συνεργασία Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας.

Τὴν ἐλευθερία τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐκφράσεως, γι' αὐτὸ δὲν κατέκρινε ποτὲ αὐτοὺς ποὺ τὸν κατηγοροῦσαν. Συνήθιζε νὰ λέῃ: «Ἐμεῖς στὴν Ἀνατολὴ ἐπιτρέπουμε τὴν ἐλευθερία τῆς ἐκφράσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐνῶ στὴν Δύσι ὑπάρχει πίεσι...».

Δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβῃ πῶς ἐκκλησιαστικῶς δικαιολογοῦνται χωριστὰ κινήματα στὴν Ὁρθοδοξία.

Πίστευε ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι πλασμένοι γιὰ ν' ἀγαποῦν κι' ὄχι νὰ μισοῦν.

(Ἀριστείδης Πανώτης—«Ἀπογευματινὴ»)

«Ἦταν μιὰ θεόρατὴ δρῦς, ὁ Ἀθηναγόρας, μιὰ πελώρια ἱερατικὴ μορφή, μὲ τὴν λευκάζουσα, μακρυὰ, βιβλικὴ του γενειάδα, ποῦ σοῦ κρατοῦσε σφιχτὰ τὸ χέρι μέσα στὸ δικό του καὶ σὲ κύτταζε ἐπίμονα στὰ μάτια—ὥρα πολλή—ὥσάν νὰ ἤθελε ν' ἀνιχνεύσῃ τὰ μύχια τῆς ψυχῆς σου καὶ νὰ σοῦ μεταδώσῃ τὴν φλόγα τῆς πίστεως του γιὰ ὅσα πίστευε σωστὰ ὁ ἴδιος.

Κι' ὅσα πίστευε ὁ ἴδιος—πέρα ἀπ' τὴν χριστιανική του πίστη—ἦταν τόσο φωτεινά, τόσο προσγειωμένα, τόσο ρεαλιστικά, καὶ ξένα πρὸς ὅ,τι ἀποκαλοῦμε «παπαδισμό» ἢ θρησκευτικὴ μισαλλοδοξία, ὥστε σὲ ξάφνιαζε μὲ τὴν κοφερὴ του σκέψη, ποῦ ἔβλεπε τὰ πράγματα ὅπως ἔχουν καὶ ὄχι ὅπως τὰ πλάθει τὸ πάθος μας—ἂν θέλετε καὶ ἡ παράδοση—μὲ τίς συναισθηματικὲς ἐπιβιώσεις τῆς πολυτάραχης ἱστορίας, Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἢ Ὁρθοδόξων καὶ Καθολικῶν».

(Δημ. Ψαθῆς—«Τὰ Νέα»)

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΠΑΥΛΟΥ ΣΤ' ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΝ Α'

Ἐκ τοῦ «Ρωμαίου Παρατηρητοῦ» (L' OSSERVATORE ROMANO), δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου τῆς Ἀγίας Ἐδρας (9 Ἰουλίου 1972) ἀναδημοσιεύομεν τὰ ἑξῆς: α' Ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν σχέσεων Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἑλληνορθόδοξου Ἐκκλησίας ὁ π. Πέτρος Ντυπρέ, ὑπογραμματεὺς τῆς ἐπὶ τῆς πρωτοῦς τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος Γραμματείας τῆς Ἀγίας Ἐδρας, μετέβη ἀπὸ 7 ἕως 9 Ἰουνίου ἐ.ξ. εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ π. Ντυπρέ ἐπέδωκεν εἰς τὸν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν γράμμα τῆς Α'. Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Παύλου ΣΤ' ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 Ἰουνίου ἐ.ξ., διὰ τοῦ ὁποίου ὑψαίρεται τὸν Πατριάρχην διὰ δῶρά τινα συμβολικά, τὰ ὅποια τῷ εἶχεν ἀποστείλει ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τοῦ Πάσχα. Ὁ Πατριάρχης ἀπήντησεν εἰς τὸν Πάπαν διὰ γράμματός του ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12 Ἰουνίου ἐ.ξ. Τὸ γράμμα τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ τελευταία ἀνταλλαγή μηνυμάτων ὑπὸ τῶν δύο Ποιμένων πρὸ τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας τοῦ Πατριάρχου. Τὸ καίμενον τοῦ παπικοῦ γράμματος ἦτο συντεταγμένον γαλλιστί, ἑλληνιστί δὲ ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Β' Ξένος Τύπος.

«Ὁ Ἀθηναγόρας—μοναχὸς ὅπως εἶναι οἱ Ὁρθόδοξοι Ἐπίσκοποι—ἦτο ἕνας μυστικιστής, ἀλλὰ καὶ πνεῦμα ἰδιαίτερα ἀνοικτὸν καὶ εὐαίσθητον εἰς τὰ αἰτήματα τῆς ἐποχῆς του. Καὶ τὸ ἀπέδειξε μεταβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα διὰ νὰ συναντήσῃ τὸν Πάπαν Παῦλον».

— (αὐτόν)

«Ὁ Ἀθηναγόρας ἐστερέωσεν ἐκ νέου τὴν χαλαρωμένην σύνδεσιν μεταξὺ τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ «εἰσήγαγε τὸν Διάλογον τῆς ἀγάπης». Ἀντιμετώπισε τὸ ζήτημα τῆς «ἐπανενώσεως» τῶν Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τὸ σύνθημά του «ἐνότης, ὄχι ἐνωσις».

(Dr. Fernau—Neue Zürcher Zeitung)

«Αἱ τολμηραὶ του πρωτοβουλίαι τοῦ ἐξησφάλισαν θέσιν εἰς τὴν Ἱστορίαν».

«Ὁ μονήρης βίος του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, περιβαλλόμενος ἀπὸ μικρὰν συγκριτικῶς κοινότητα Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων, δὲν ἔκαμψε ποτὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Πατριάρχου, ἀκόμη καὶ κατὰ τὰ προχωρημένα ἔτη τῆς ζωῆς του. Εἶχε πάντοτε συναίσθησιν, ὡς ἐσυνήθιζε νὰ λέγῃ, «τῆς ἀοράτου παρουσίας» τῶν πιστῶν, πού ἐστρέφοντο πρὸς αὐτὸν διὰ συμβουλὴν καὶ καθοδήγησιν. Καὶ ὁ Ἀθηναγόρας ποτὲ δὲν τοὺς ἀπεγοήτευσε».

— (αὐτόν)

«Ὁ Ἀθηναγόρας ἤνοιξε τὸν δρόμον διὰ τὴν χριστιανικὴν ἐνότητα. Κατὰ τὴν 18ετῇ θητείαν του ὡς Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς συνεδέθη με πολλοὺς Προέ-

— (αὐτόν)

Αἱ ὑπὸ τῆς Ὑμετέρας Ἀγιότητος πρὸς ἡμᾶς ἀνανεωθείσαι ἐνδείξεις ἀδελφότητος καὶ ἀγάπης, εὖρον βαθεῖαν ἀπήχρησιν εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν. Ὑπῆρξαν δι' ἡμᾶς ἀφορμὴ ἀληθοῦς καὶ εἰλικρινοῦς χαρᾶς. Προαγομεθα, ἵνα εὐχαριστήσωμεν Ὑμῖν ἐπ' αὐταῖς ἐνθέρμως ἐγνωμοσύνην.

Θεωροῦντες τὰ γεγονότα τῶν τελευταίων τούτων χρόνων, αἰσθανόμεθα ἐαυτὸν ἀγόμενον εἰς μυχίαν ἐκτενῆ εὐχαριστίαν τῷ Κυρίῳ, τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς συναντηθῆναι μετὰ τῆς Ὑμετέρας Ἀγιότητος καὶ ἐπιτρέψαντι ἡμῖν ἵνα οὕτω καὶ ἀπὸ κοινοῦ διακοινησώμεν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ ἐνότητι αὐτῆς.

Διητύσαμεν μεθ' Ὑμῶν ὁδὸν μακράν καὶ εὐλογημένην, βοηθοῦντες τὰς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἵνα ὑπερσηδίσωσιν ἐμπόδια αἰώνων καὶ κατὰ πολὺ ἐπουλώσωσι

δρους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ροῦζβελτ, ὁ Τροῦμαν καὶ ὁ Αἰζενχάουερ».

— (αὐτόν)

«Μὲ τὸν θάνατον τοῦ πατριάρχου Ἀθηναγόρα ἀπέθανεν ὁ θρησκευτικὸς ἀρχηγός, ὁ ὁποῖος ἐπραξε περισσότερα ἀπὸ οἷονδὴποτε ἄλλον διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἑνωσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης».

— (αὐτόν)

«Τὸ μεγαλύτερον ἔργον τοῦ Ἀθηναγόρου ἦτο ἡ προσέγγισις τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως».

— (αὐτόν)

«Ὁ θάνατος τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου εἶναι τραστία ἀπώλεια διὰ τὸν χριστιανικὸν κόσμον. Ὑπῆρξε, κατὰ τὸ διάστημα μιᾶς ζωῆς πλήρους δραστηριότητος, συγχρόνως ὁ πρωτεργάτης τῆς ἐνότητος τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ὁ κήρυξ τῆς συμφιλίσεως ἀπάντων τῶν χριστιανῶν. Παρὰ τὰς ἀναριθμήτους δυσχερεῖας αἱ ὁποῖαι δὲν ἔπαυσαν νὰ ἐμφανίζωνται πρὸ αὐτοῦ, ἐπάλαυσσε μετὰ πείσμα διὰ νὰ ἐπαναδώσῃ εἰς τὴν Ὁρθόδοξίαν τὸ γόητρον, τοῦ ὁποῖου εἶχεν ἀνάγκην».

— (αὐτόν)

«Ὑπὸ τὸν Ἀθηναγόραν τὸ Πατριαρχεῖον ἐγένετο πάλιν τὸ βασικὸν κυβερνῶν σῶμα τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅχι διὰ τῆς ἰσχύος, ἀλλὰ διὰ τῆς καθοδηγήσεως καὶ τῆς προβλεπτικότητος. Ὁ Ὁρθόδοξος κόσμος ἤρchiσε νὰ προσβλέπῃ εἰς αὐτὸ ὡς τὸ ἐπίκεντρον».

(Ρόντνεϋ Πράιντερ, τοῦ Ἀμερικανικοῦ Πρακτορείου Εἰδήσεων)

ΜΕΓΑΛΑΙ ΜΟΡΦΑΙ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ ΤΟΝ Α*

Ἀείμνηστε Πατριάρχα,

*Ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου. Δὲν ἤμποροῦσες νὰ ἀνθέξης ἄλλο. Μπροστὰ στὸν ἀδυσώπητο Νόμο τῆς φθορᾶς ἔπесες ξαφνικά, ὅπως πίπτουν τὰ μεγάλα, τὰ πανύψηλα, τὰ αἰωνόβια δένδρα καὶ ἐσείσθη «πᾶσα ἡ Οἰκουμένη». Πολλοὶ εἶναι αὐτοὶ ποὺ θὰ σὲ κλάψουν σ' ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ κόσμου, ἰδιαίτερα ὅμως ἡ Ὁρθοδοξία ποὺ ὀρφάνεψε. Ἀπὸ σήμερα θὰ ἀρχίσῃ ὁ «Ἐπιτάφιος θοῖνος» ἀπὸ ὅλους τοὺς χριστιανούς τοῦ κόσμου. Πολλοὶ θὰ ὀμιλήσουν καὶ θὰ γράψουν διὰ τὸ μεγάλο ἔργο σου, ὦ Διδάσκαλε, Μυσταγωγέ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐνότητος. Ἦσουν αὖ μέγας δραματιστὴς διὰ μίαν ἡνωμένην Χριστιανοσύνην, διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀγάπης σ' ὅλον τὸν Χριστιανικὸν κόσμον.

Παρὰ τὰς ἀντιδράσεις τῶν μικρῶν ἀνθρώπων, ποὺ δὲν λείπουν ἀπὸ καμμίαν ἐποχὴν καὶ οἱ ὅποιοι βλέπουν κάθε καλὸ καὶ κάθε πρόοδο μὲ τὸν φακὸν τῆς μισαλλοδοξίας, προχώρησες ἀλύγιστος στὸ δρόμο τῶν μεγάλων δραματισμῶν σου, χωρὶς νὰ πικραίνεσαι καὶ χωρὶς νὰ σὲ πτοῦν τὰ ἐμπόδια. Ἡ ψυχὴ σου ἦταν γεμάτη ἀπὸ καλωσύνην καὶ ἀγάπην. Προσηύχεσο γιὰ ὅλους καὶ γιὰ τοὺς «μισοῦντάς σε» καὶ γιὰ τοὺς «ἀγαπῶντάς σε».

(*) Γράφτηκε τὸ πρωὶ στίς 6 Ἰουλίου, ὅταν ἐσήμαιναν πένθιμα οἱ καμπάνες διὰ νὰ μεταδώσουν τὸ θλιβερὸ ἀγγελμα τοῦ θανάτου τοῦ Πατριάρχου.

«Κύριε, τοὺς κακοὺς, ἀγαθοὺς ποίησον», ἔλεγες πάντοτε εἰς τὴν προσευχὴν σου.

Μὲ τοὺς μεγάλους καὶ ἰσχυροὺς βραχίονάς σου εἶχες ἀγκαλιάσει ὅλην τὴν χριστιανικὴν οἰκουμένην. Ἦσο πράγματι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Μὲ ὅλους συνεργάζεσαι διὰ τὸ θέμα τῆς ἐνότητος. Δυνατὸς τὴν σκέψιν, ἰσχυρὸς τὴν βούλησιν, ἠδύνασο ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ χαράζεις νέας γραμμὰς, νὰ τέμνης νέας ὁδοὺς, νὰ δίδης νέας κατευθύνσεις διὰ νὰ στηρίξης τὰ «πιστεύματά» σου διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἰδεώδους τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, ὅπως εἶναι ἡ ἐπικράτησις τῆς ἀγάπης ὅχι μονάχα στὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα σ' ὅλον τὸν κόσμον. Τὰ ἄλλα ποὺ ἔκαμες ἦταν μεγάλα, τολμηρὰ καὶ καταπληκτικά, ὅχι μόνο στὸν Ὁρθόδοξο κόσμον, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλην τὴν χριστιανικὴν Οἰκουμένην. Οἱ διάδοχοί σου ἡ θὰ ἐμπνέωνται ἀπὸ τὸ τεράστιον, τὸ ἀεκπάγλου ἡθικῆς ωραιότητος ἔργον σου ἡ θὰ ἐλέγχωνται.

Εἶχα τὸ προνόμιον νὰ εὐρεθῶ κοντά σου, ὅταν κατὰ τὸ 1969 ἐπεσκέφθης τὴν Βουλγαρίαν δι' ἓνα ἑορταστικὸν γεγονός. Ἐθαύμασα τὸ μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς σου. Σὲ εἶδα ἐκεῖ νὰ ἐπιβάλλεσαι εἰς τοὺς δύο ἀντιθέτους κόσμους. Οἱ πιστοὶ ἐστάθησαν μὲ θαυμασμὸ καὶ εὐλάβειαν μπροστὰ στὸν Πνευματικὸ Ἠγέτη τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὅλοι μὲ σεβασμὸ ἔσκυβαν γιὰ νὰ φιλήσουν τὸ σεπτὸ

τὰς πληγὰς, αἰτνες διήρουν τὴν σκέψιν καὶ τὴν καρδίαν τῶν πιστῶν ἡμῶν. Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπανεῦρον οὕτως ἑαυτὰς εἰς βάθος ἐγγὺς ἀλλήλων ἐν τῇ συμμετοχῇ αὐτῶν εἰς τὸ μυστήριον τοῦ «Θεοῦ ὃς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλάσσων ἑαυτῷ» (Β' Κορ. 5,19).

Δόξα ἐπὶ τοῦτοις τῷ Κυρίῳ!

Τὸ Πνεῦμα ἐν τοσοῦτῳ προτρέπει ἡμᾶς εἰς συνέχισιν τοῦ ἀναληφθέντος ἔργου καὶ εἰς τελείωσιν τῆς πορείας πρὸς τὴν Ἐνότητα, ἣτις ἔδει ἵνα εὖρη τὸ πλήρωμα αὐτῆς ἐν συλλειτουργίᾳ τῆς Ἐδξαριστίας, σημείῳ τελεσφόρῳ τῆς πλήρους ἐνότητος.

Καὶ ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν, ὅπως ὀδεύσωμεν μετὰ τῆς Ὑμετέρας Ἀγιότητος τὴν ὁδὸν τῶν Ἐμμαούς, σπουδάζοντες τὰς Ἀγίας Γραφάς, ἵνα συναντήσωμεν τὸν Κύριον ἐν τῇ κλάσει τοῦ Ἄρτου.

Τὸ Πνεῦμα ὑπαγορεύει ἡμῖν ὡσαύτως, ἵνα συνεχίσωμεν τὴν ὁδὸν ταύτην ἡνωμένοι μετὰ τῶν πιστῶν

ἡμῶν. Διεγείρει ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τὴν σταθερὰν βούλησιν ὅπως πράξωμεν πᾶν τὸ δυνατόν, ἵνα τελεσφόρως ἐτοιμάσωμεν τὴν μεγάλην ταύτην ἡμέραν. Ὁφείλομεν, ἵνα ἐργασθῶμεν τοῦτο ἐν ἑκατέρῃ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν, προοδευτικῶς παραμερίζοντες, ἐν ἐπαγρουπνοῦσῃ καὶ ἐπινοητικῇ ἀγάπῃ, τὰ ἐμπόδια ἅτινα θὰ ἠδύναντο, ἵνα ἐπιβραδύνωσι τὴν ὥραν ταύτην, τὴν τοσοῦτον ἐπιθυμητήν.

Ἐν τοῖς αἰσθήμασι τούτοις ἐπαναλαμβάνομεν Ὑμῖν, Ἀδελφε λῖαν ἀγαπητέ, ἅπασαν τὴν βαθεΐαν καὶ ἀδελφικὴν ἡμῶν ἀγάπην ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Ἐκ τοῦ Βατικανοῦ, τῇ 4ῃ Ἰουνίου 1972

ΠΑΠΑΣ ΠΑΥΛΟΣ ΣΤ'»

Ὁ Ἀθηναγόρας ἀπήντησεν (22 Ἰουνίου) εἰς τὸν Παῦλον ΣΤ' ἐκ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης ἐλληνιστί. Ὁ «Ρωμαῖος Παρατηρητὴς» ἐδημοσίευσεν τὸ κείμενον τῆς Πατριαρχικῆς ἀπαντήσεως ἰταλίστι (9 Ἰουλίου ἐ.ε.).

χέρι σου. Οἱ ἄλλοι ψυχροί, ἀδιάφοροι καὶ ἀγέλαστοι, ὅπως τοὺς ἔπλασε ὁ ὕλισμός καὶ ἡ ἀθεΐα στάθηκαν μὲ σκεπτικισμό μπροστά στὸ Γίγαντα τῆς χριστιανικῆς σκέψεως. Εἰς τὸ Κυβερνεῖον, ὅπου σὲ ἐδεξιώθη ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, ἐπεβλήθη σ' ὅλους ἀμέσως μὲ τὴν ἀγάπη σου, μὲ τὴν μεγαλωσύνη σου, μὲ τὴν ἐπιβλητικὴ μορφή σου.

Στὸ Ἅγιον Ὅρος, ὅταν τοῦτο ἐώρτασε τὴν χιλιετηρίδα του, ποῖος ἔμεινε ἀσυγκίνητος μπροστά στὸ θεϊκὸ μεγαλεῖον ποὺ ἐδημιούργησε ἡ φωτεινὴ σου παρουσία; ὅταν προΐστασο ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπων μέσα εἰς τὸ ἱστορικὸν Πρωτάτον, ὅπου ἐτελέσθη ἡ ἀνεπανάληπτος καὶ μεγαλοπρεπὴς ἐκείνη Βυζαντινὴ Λειτουργία! Παντοῦ ἐσκόρπιζες τὸ φῶς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης. Δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ τὰς ἱστορικὰς στιγμὰς ποὺ ἐζήσαμε ὅλοι οἱ ἐορτάσαντες ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι, ὅσοι τύχανε νὰ εὑρεθοῦν ἔξω ἀπὸ τὸ Ναό, ὅταν πρὶν ἀρχίσῃ ἡ Θ. Λειτουργία φέρον τὸν βαρύντιμον Σάκκον καὶ τὸ Στέμμα τοῦ Αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκᾶ, ὑπεδέχεσο, ὡς ἄλλος Πατριάρχης τῆς Θεοφρουρήτου πόλεως, τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων σὺν Βυζαντινῷ Αὐτοκράτορα. Μόλις σ' ἐπλησίασεν ὁ Βασιλεὺς, ἀπλώσες τοὺς μεγάλους βραχίονά σου κλαίων ἀπὸ συγκίνησιν διὰ νὰ τὸν δεχθῇς εἰς τὰς ἀγκάλας σου! Πράγματι ἱστορικὲς στιγμὲς ποὺ δὲν ἐπαναλαμβάνονται. Καὶ τί τοῦ εἶπες; «Σὲ ἀναζητῶ ἐπὶ πέντε αἰῶνας. Ποῦ ἦσονται;». Καὶ τὰ δάκρυα ὅλων μας καὶ τὰ ἰδικά σου καὶ τοῦ Βασιλέως ἐνώθησαν σὲ μιὰ ἐθνικὴ μυσταγωγία ποὺ ἔφερε μπροστά μας τὸν Μαρμαρωμένο βασιλιά...

Σὲ ἐπεσκέφθηκα δύο φορές ἀπὸ μέρους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας μας τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1968, διὰ νὰ ζητήσω τὴν εὐλογίαν σου καὶ νὰ συνεργασθῶ δι' ὑποθέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν Ἑλλάδος καὶ Κων/πόλεως. Δὲν σὲ εὑρήκα στὰ Πατριαρχεῖα. Εἶχες ἀποσυρθῇ στὸ ὄμορφο, τὸ γραφικόν, τὸ ἀγαπημένον σου νησί, τὴν Χάλκην, ὅχι δι' ἀνάπαυσιν, διότι ἡ λέξις «ἀνάπαυσις» ἦτο ἀγνωστος εἰς τὸ ἰδικόν σου λεξιλόγιον. Μὲ ἐδέχθη ἐκεῖ μὲ πολλὴν ἀγάπην. Στὴν αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς εἶχα τὴν τιμὴν νὰ συνεργασθῶ μαζί σου, καθήμεθα δίπλα σὲ δύο πολυθρόνες καὶ κρατοῦσες σημειώσεις διὰ τὰ συζητούμενα θέματα. Σὲ ἔβλεπα διαρκῶς ἀνήσυχον. Δὲν ἠρέσκεσο νὰ ἀκούῃς τὰ θέματα μιᾶς ἢ δύο τοπικῶν Ἐκκλησιῶν. Μὲ διέκοπτες διαρκῶς καὶ μοῦ ἔθετες τὸ μεγάλο ζήτημα ποὺ ἔφλεγε τὴν τιμίαν ψυχὴν σου: «Τί θὰ γίνῃ μὲ τὸ θέμα τῆς Ἐκκλησίας», καὶ ἐγὼ ἀπαντῶν ἔλεγα: Ποίᾳς Ἐκκλησίας, τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς Κων/πόλεως. Ὅχι, διὰ τὸ μεγάλο θέμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, μοὶ ἔλεγες, διὰ τὸ θέμα τῆς ἐνότητος τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου. Μοὶ ἐζήτησες τὰς ἀπόψεις μου, τὰς ἤκουσες καὶ προσέθηκες. Τὸ κακὸν ποὺ καλύπτει τὸν κόσμον εἶναι μεγάλον. Οἱ κίνδυνοι ποὺ ἀντιμετωπίζει ὁ Χριστιανισμός καὶ πᾶσα ἄλλη πνευματικὴ ἀξία εἶναι τεράστιοι. Δὲν ἤμπορεῖ μία μόνον Ἐκκλησία ἢ ὅλαι αἱ Ἐκκλησίαι κεχωρισμέ-

ναι νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσουν. Πρέπει νὰ ἐνωθοῦν, διότι μόνον τότε θὰ νικηθῇ τὸ κακόν, τότε θὰ φανῇ ἡ δύναμις τοῦ Χριστιανισμοῦ σ' ὅλον τὸν κόσμον. Ἄλλωστε αὐτὸ τὸ θέλει ὁ Κύριος καὶ δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα προσευχόμεθα ἀδιαλείπτως, «ὕπερ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου... καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως». Πόσον συνεκινήθη! Οὐμῇθηκα τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν: «Ἡ ἐπισύστασις μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν». Αὐτὸ ἔκαμες καὶ σύ, ὦ μεγάλε Πατριάρχα, ἕως τώρα ποὺ ζοῦσες...

Ἄλλὰ καὶ ὅταν σὲ ἐπεσκέφθην εἰς τὸ Semmering τῆς Βιέννης, ὅπου εὗρίσκεσο ὑπὸ ἀνάρρωσιν μέσα εἰς τὴν στοργὴν τῶσων ἀνθρώπων, ξένων καὶ ἡμετέρων, ἔμεινα κατὰπληκτος πρὸ τοῦ ὄγκου τῆς μεγαλωσύνης σου. Ἐκεῖ, ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψηλοτέρου ὄρους τῆς Αὐστρίας, ὅπου ἦτο τὸ ἀναρρωτήριόν σου, προσήυχεσο διὰ τὴν ἐνότητα τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου, ἐπαναλαμβάνων τὸ τοῦ Κυρίου «...ὅτι πάντες ἐν ὧσιν». Ἐκεῖ στίς χιονισμένες κορυφὰς τοῦ Semmering ἐδέχεσο πολλὰς προσωπικότητας ἀπὸ τὰς ξένας Ἐκκλησίας πρὸς συνεργασίαν, διὰ τοὺς μεγάλους, τοὺς ὑψηλοὺς, τοὺς ἱεροὺς σκοποὺς σου. Τότε ἀρχίζε ἡ Μεγάλῃ Ἐβδομάς. Ἐνθυμοῦμαι μὲ πόσῃ κατάνυξιν ἐπεδόθης εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν νηστείαν. Ἐνθυμοῦμαι καὶ τοῦτο ἀκόμη. Ἀπὸ τὸ μοναστήρι τοῦ Ἀγίου Ραφαὴλ σοῦ ἔφερα λάδι ἀπὸ τὴν κανδύλαν τοῦ Ἀγίου καὶ νερὸ ἀπὸ τὸ ἅγισμα. Τὰ ἐδέχθης μὲ χαρὰν καὶ εὐλάβειαν. Καὶ τὸ πρωτὶ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, ὅταν ἐπέστρεψα ἀπὸ τὴν Λειτουργίαν, μοὶ εἶπες μὲ συγκίνησιν: «Καὶ ἐγὼ σήμερα ἐτέλεσα μίαν ἄλλην πανήγυριν. Ὑἱάλλων καὶ ἀναγινώσκων ἐν προσευχῇ ἐχρησιμοποίησα ὅσα μοῦ ἔφερον ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη σου ἀπ' τὸν θαυματουργὸν ἅγιον τῆς Μυτιλήνης, τὸν ὁποῖον ἰδιαίτερα τιμῶ καὶ εὐλαβοῦμαι. Αἰσθάνομαι πολὺ καλύτερα. Νὰ διαβιβάσῃς τὰς εὐχαριστίας μου εἰς τὴν ἡγουμένην καὶ τὰς ἀδελφάς...».

Ἀεὶ μνηστε Πατριάρχα, μεγάλε πατέρα τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐξω σημαίνουν πένθιμα οἱ καμπάνες διὰ νὰ μεταδώσουν εἰς τὸ νησί μας τὸ θλιβερόν ἄγγελμα τοῦ θανάτου σου. Πόθος μου εἶναι νὰ ἔλθω εἰς τὸ ἱστορικὸ Φανάρι διὰ νὰ προσκυνήσω τὸ τίμιον Σκήνωμά σου. Γονατίζω ἀπὸ τοῦδε νοερά πρὸ τῆς τιμίας σοροῦ σου καὶ προσεύχομαι. «Οὐκ ἔασεις ἡμᾶς ὀρφανούς». Εἰς τοὺς οὐρανίους θαλάμους ὅπου «συναυλίζεσται» ἡ μακαρία ψυχὴ σου, προσεύχου διὰ τὴν ἁγίαν Ὁρθοδοξίαν μας καὶ διὰ τὴν ἐνότητα τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου. Διὰ τὰ δύο αὐτὰ ἡγωνίσθης. Ἦσουν αὐὰ χωρὶς αἵματος μάρτυς καὶ ὁ ἄνευ πληγῶν στερφανίτης» σ' ὅλη τὴν ζωὴ σου.

Ἡ μνήμη σου θὰ εἶναι αἰωνία, διότι τὸ ἔργον σου θὰ μείνῃ αἰώνιον. Ὁ σπόρος ποὺ ἔρριψες εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν δὲν θὰ χαθῇ. Θὰ φυτρώσῃ καὶ θὰ βλαστήσῃ «καὶ θὰ φέρῃ καρπὸν πολύν», διότι ἔχει τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦτο διότι «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν».

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ

Λίαν πρωΐ τὴν 7ην Ἰουλίου 1972 ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ὁ Α', ἀφοῦ ἐζήτησε καὶ ἐτελέσθη ὑπὲρ Αὐτοῦ τὸ Μυστήριον τοῦ Εὐχελαίου καὶ ἀφοῦ μετέλαβε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων διὰ τῶν χειρῶν τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνος.

Ἡ θλίβερά εἰδησις δημιουργεῖ κατάστασιν ἀγχώδους θλίψεως εἰς τὰς ψυχὰς ὄλων μας, διότι δημιουργεῖ κενὸν δυσαναπλήρωτον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας καὶ βυθίζει εἰς πένθος ἀγνώστου διάρκειας τοὺς Ὁρθοδόξους Λαούς, τῶν ὁποίων ὁ Ἀθηναγόρας ἐστάθη Ποιμὴν ἄγρυπνος καὶ Πατὴρ φιλόστοργος καὶ ὁδηγητὴς Ὁρθόδοξος καὶ ἀπαράμιλλος τοῦ πιστοῦ Λαοῦ εἰς Χριστόν.

Ἡ ποιμαντικὴ ἀρετὴ καὶ σύνεσις τοῦ Μεγάλου Πατριάρχου ἐξεδηλώθη ποιικιλοτρόπως πρὸς τὰ ἄτομα, πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν μας καὶ πρὸς τὸ Γένος μας.

Εἰς τὸ ἄτομον ὁ Πατριάρχης ἐγνώριζε νὰ φανερώνη βάθος πολλῆς ἀγάπης. Ἦκουε μὲ προσοχὴν τὰ ἰδιαίτερα προβλήματα ἐκάστου. Ἐδίδε συμβουλὰς καὶ ἔκανεν ὑποσχέσεις, αἱ ὁποῖαι πολλάκις δὲν ἐξεπληροῦντο, ἀλλ' ἐθεράπευαν πληγὰς καὶ κατεπράυναν πόνους καὶ ἀπεκαθίστων τὴν ἡρεμίαν εἰς πολλῶν ἀνθρώπων τὴν ταραγμένην ψυχὴν. Διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι ποὺ ἔφευγαν ἀπὸ τὸ Γραφεῖόν του ἠσθάνοντο ἀνανεωμένην τὴν αὐτοπεποιθησὶν των καὶ τὴν πίστιν των εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἐκτίμησίν των πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Αὐτοῦ.

Ἡ ὑπηρεσία του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπεκάλυπτεν ἀφοσίωσιν ἀμέτρητον καὶ στάσιν ἀνυποχώρητον, ἰδίως ὅταν ἡ αὐθεντία καὶ τὸ κύρος Αὐτῆς διεκινδύνευε. Δὲν ὑπῆρχε διὰ τὸν Ἀθηναγόρα ἄλλη ἐπιδιώξις σοβαρώτερα ἀπὸ τὴν υπεράσπισιν τῶν ἀπόψεων τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἀληθῶν, οὐχὶ δὲ τῶν θεωρουμένων κατ' ἐπίφασιν Ἐκκλησιαστικῶν. Δι' αὐτὸ ἐχρησιμοποιεῖ τὴν αὐστηρότητα, ὅταν ἔβλεπε ὅτι ἡ ἀσέβεια ἢ καὶ ἡ μισαλλοδοξία προσεπάθει νὰ δείξῃ αἰχμὰς ἀπιστίας καὶ ἀδιαφορίας καὶ ἀσεβείας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς καὶ τὸ ἔθος αὐτῆς. Ἀλλ' ἡ αὐστηρότης τοῦ Ἀθηναγόρου πάντοτε ἐπλαισιοῦτο μὲ τὴν γλυκύτητα τῆς ἀγάπης καὶ τὴν θωπεῖαν τῆς ὑπομονῆς καὶ τὴν ἀνεκτικότητά τῆς στοργῆς.

Πολλοὶ Κληρικοί, ὡς ὁ γράφων, πολλάκις ἀποφασισμένοι νὰ ἀντιδράσουν κατὰ μέτωπον πρὸς τὰ σχέδια καὶ τὰς ὑποδείξεις καὶ τὰς μεθόδους τοῦ Ἀρχηγοῦ, ἀφωπλίζοντο ἐνώπιόν του, διότι ἡ παρουσία του ἔδειχνε πάντοτε φωτισμένην κατανόησιν καὶ ἀδιασάλευτον πεποίθησιν εἰς τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀξίαν μὲ βάθρον τοῦ Χριστοῦ τὴν σώζουσαν ἐπιστάσιν εἰς κάθε περίστασιν.

Ἡ θωπεία τοῦ βλέμματος καὶ ἡ καλλιλογία τῆς ἐκφράσεως καὶ ἡ γλυκύτης τῆς βαθυτάτης φωνῆς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα χαρίσματα, τὰ ὁποῖα συνεπλήρωναν τὴν ὑπέροχον προσωπικότητά του, ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ἐκάστου ἀνθρώπου καὶ ὑπὲρ τῆς Ἐκ-

κλησίας τῆς μαρτυρικῆς καὶ διηγετικῆς συκοφαντουμένης. Δι' αὐτὸ θὰ παραμένῃ ἀλησιμόνητος ὡς Ποιμὴν καὶ ἀνυπέρβλητος ὡς Ἱεράρχης καὶ παραδειγματικὸς ὡς οἰακοστρόφος τοῦ σκάφους τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς ἄνθρωπος ἀνώτερος χρημάτων μηδὲν ἔχων καὶ οὐδενὸς καταχρώμενος.

Ἐξῆσεν εἰς ἡμέρας δυσκόλους τόσον ὡς Ἀρχιεπίσκοπος, ὅσον καὶ ὡς Πατριάρχης. Ἡ φυσικὴ του ἀντοχή καὶ τὸ ψυχικόν του σθένος τὸν κατέστησαν καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀδιαμφισβήτητον Ἀρχηγὸν καὶ σοφὸν μελετητὴν Πανορθόδοξων ζητημάτων καὶ σοβαρὸν διαχειριστὴν δυσκόλων υποθέσεων Ἐθνικῶν καὶ Ὁρηκευτικῶν.

Καὶ εἰς μὲν τὴν Ἀμερικὴν ἡ διακονία του ἐπέτυχε, διότι συνεφιλίωσε τὸν διηρημένον Ἑλληνισμόν καὶ ἐδημιούργησε τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἔθεσε τὰ θεμέλια τῆς ὁργανώσεως αὐτῆς, τὰ ὁποῖα μετὰ μίαν εἰκοσαετίαν ἐπεχείρησαν νὰ διασείσουν ἀνόητοι ὑπολογισμοὶ καὶ ἀσυνέτων ἀνθρώπων ἐπιδιώξεις. Τὰ θεμέλια ὅμως τοῦ Ἀθηναγόρου ἐστάθησαν ἀτράνταχτα. Καὶ θὰ σταθοῦν, διότι οἱ ἀπόδημοι Ἕλληνες ἐμπνέονται καὶ θὰ ἐνθυμοῦνται τὰ μαθήματα καὶ τὴν παρακαταθήκην ποὺ ἀφῆκεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἢ αὐθεντία καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ σύνεσις τοῦ Ἀθηναγόρου καὶ ἡ σοβαρὰ καὶ φειδωλὴ χρῆσις τῶν ἱερῶν χρημάτων ποὺ προσέφερεν ὁ Λαὸς διὰ τὴν περιφρούρησιν τῶν Ἀγίων τῆς Φυλῆς μας. Καὶ ὅταν ἔφυγε, χρήματα προσωπικὰ δὲν εἶχε. Τὸ βιβλιάριον τοῦ προσωπικοῦ του λογαριασμοῦ εἰς τὴν Τράπεζαν ἔδειχνε χρέος περίπου ἑκατὸν δολλαρίων. Ἐφυγεν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν μὲ ἐνάμισυ ράσον καὶ μὲ ἓνα ζευγὸς ὑποδημάτων. Ταῦτα πάντα μοῦ εἶναι προσωπικῶς γνωστά, διότι ὁ ἴδιος ἐτακτοποίησα τὰ κατ' Αὐτόν.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ Πρωθιεραρχικὸν Αὐτοῦ ἔργον φαίνεται, ὅτι θὰ παραμείνῃ ἀσύγκριτον. Ἡ ὑπερκοσμητικὴ Πατριαρχεῖα του ἀποτελεῖ μίαν δυναμικὴν πληροφориαν τῆς διακονίας του μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς Οἰκουμενικότητος, ἀγνώστου ἐν τῇ ἐκτάσει τῆς εἰς τὸ παρελθόν. Παρὰ τὴν δυσκολίαν τῶν περιστάσεων καὶ τὴν πικρίαν τῶν δοκιμασιῶν ποὺ ἐδημιούργησεν ἡ καταστροφὴ τῶν Ναῶν, τῶν Σχολείων καὶ τῶν λοιπῶν Ἱδρυμάτων τοῦ Γένους, αἱ ἐξοραὶ καὶ αἱ κακώσεις καὶ ἡ ὁμαδικὴ ἔξοδος τοῦ Λαοῦ μας ἐκ τῆς κοιτίδος αὐτοῦ, ὁ Ἀθηναγόρας παρέμεινε γαλήνιος, στυλὸς ἀκλόνητος, Ποιμὴν ἄγρυπνος καὶ διερμηνεὺς δυναμικὸς τῆς Οἰκουμενικῆς αὐθεντίας τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Πατριαρχείας τοῦ Ἀθηναγόρου τὸ Σεπτὸν Κέντρον τοῦ Φαναρίου προσείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ κόσμου. Κατέστη κοιτὶ Διαχριστιανικῶν κινήσεων καὶ προγραμμάτων, καὶ ἐφῆπλωσε τὴν εὐεργετικὴν του ἐπίδρασιν εἰς ὁλόκληρον τὸν Χριστιανικὸν κόσμον μὲ τὸ κήρυγμα τῆς Ἐνότητος, ἡ ὁποία ὠρίσθη ὡς περιχώρησις, ἐντὸς τῆς ὁποίας

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

1. Πρὶν ἀπὸ ὀλίγα ἔτη ἡ Ὁρθοδοξία διεξήγε τον πόλεμον τῶν χαρακωμάτων. Εἶχεν ὑψώσει τείχη πανύψηλα γύρω της καὶ βυθισμένη μακαρίως εἰς τὴν αὐτάρκειάν της δὲν ἐννοοῦσε τὸν διάλογον μετὰ τὸν ὑπόλοιπον χριστιανικὸν κόσμον, ἀφοῦ κατεῖχε τὴν ἀπόλυτον ἀλήθειαν ποῦ τῆς ἐξήρκει διὰ τὸν ἑαυτὸν της. Ὅσαι προσπάθειαι καὶ ἂν ἐγένοντο —ὡς ἡ περίφημος Πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος τοῦ 1920— εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν, εἶχον φορμαλιστικὸν ἢ στενὰ διπλωματικὸν χαρακτήρα.

Ἡ θυελλώδης ἔλευσις τοῦ Ἀθηναγόρα Α' εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐδημιούργησεν ἀμέσως ρεύμα ἰσχυρῶν ἀνακατατάξεων. Ὁ νέος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μετὰ τὴν ἐμπειρίαν μιᾶς εἰκοσαετοῦς διακονίας εἰς τὴν Δύσιν δὲν ἐννοοῦσε νὰ συνεχίσῃ τὸν ἄκοπο, ἀλλὰ καὶ ἀνωφελεῖ πόλεμον τῶν χαρακωμάτων πρὸς τὸν ὑπόλοιπον χριστιανικὸν κόσμον.

Καὶ ἐνῶ προήρχετο ἀπὸ μεγαλύτερα γεωγραφικὰ μεγέθη —ἀπὸ τὴν ἀχανῆ Ἀμερικὴν καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν τῶν Στενῶν— ἐν τούτοις ποτὲ δὲν ἔπαυσε νὰ πιστεῦῃ βαθύτατα στὴν ἀλήθεια μιᾶς Κοινοβιακῆς Ὁρθοδοξίας καὶ στὴν ὑπεριστορικὰ ἀκατάλυτη σημασία τοῦ ἐνδοχριστιανικοῦ διαλόγου, ὡς τοῦ μόνου μέσου ποῦ θὰ ἤμποροῦσε νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὸν θρίαμβον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀληθείας. Ὑπ' αὐτὴν τὴν προφητικὴν ἐγγήγορσιν τελῶν, ὠδήγησεν, σχεδὸν ἄθελά της, τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἕως τὴν «Κοινωνίαν τῶν Ἐκκλησιῶν», διὰ νὰ τὴν κοινωνήσῃ μετὰ τὰ νάματα τοῦ ἀνατολικοῦ χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποστασιώσῃ ἑναν-

τι τοῦ Καθολικισμοῦ τὴν παμπροτεστάντικὴν αὐτὴν κίνησιν μετὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιολογίας τὴν παρουσίαν. Ἔτσι ὁ ἐπαρχιακὸς χαρακτήρ τῆς Ὁρθοδόξίας, ποῦ μέχρι τότε «πολεμοῦσε» ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἢ σκιαιμαχοῦσε «ἐντὸς τῶν στενῶν της συνόρων μετὰ τοὺς αἰρετικούς καὶ τοὺς σχισματικούς», μετετρέπετο τώρα εἰς ἀγωνιστικὴν ἐκδήλωσιν παγγχριστιανικοῦ ἐπιπέδου, καὶ δὴ ἐναντι τῶν ἐτεροδόξων, διότι ὤφειλε διὰ τῆς διαλεκτικῆς νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀναμφισβήτητον ὑπεροχὴν της καὶ νὰ διευρύνῃ εἰς τὴν Δύσιν τὴν Ὁρθόδοξον ἐπαγγελίαν της.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐπὶ Πατριαρχείας Ἀθηναγόρα τοῦ Α', ὑπερνικᾶται ἡ νοσηρὰ ψυχολογία τῶν χαρακωμάτων καὶ ἡ ἐπαρχιακὴ ἀντίληψις τῆς ὑπεροχῆς μας. Ἐπρεπε νὰ δεῖξωμεν τὴν θεολογικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ὑπεροχὴν μας στὸν δημιουργικὸν μας διάλογον μετὰ τὸν Δυτικὸν Χριστιανισμὸν καὶ ὄχι μετὰ κραυγαλέας ὑστερίες ἐντὸς τῶν ἀσφαλῶν μας συνόρων. Ἡ Ὁρθοδοξία, ἐφ' ὅσον κατέχει τὴν ἀλήθειαν, ὀφείλει νὰ τὴν συζητήσῃ καὶ νὰ τὴν μεταδώσῃ εἰς τοὺς ἄλλους, τοὺς ἐτεροδόξους. Ἡ μεγαλύτερη νίκη ἦταν ἐκείνη ποῦ ἐπετύχαμε κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ἐνίκησαμεν τὴν ὑστερικὴν σκιαιμαχίαν τῶν χαρακωμάτων. Ἐντρομος ὁ ἐκκλησιαστικὸς καὶ θεολογικὸς μας λογιωτατισμὸς, πρωτοσταδίως, ἀπεκάλεσε τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην «Μέγα Προτεστάντην». Ἀλλ' οἱ χαρακτηρισμοὶ ποῦ τὸν ἐβάρυναν, ἡλλαζον κατὰ περιόδους, ἀναλόγως τῆς σκοπιμότητος ἢ τῆς ἀνευθυνότητος τῶν Φιλοσταίων. Τὴν κατηγορίαν τοῦ φιλοπροτεστάν-

δὲν ἀφανίζουνται τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀληθοῦς πίστεως καὶ τὰ ἰδιότυπα ἥθη ἐκάστης ομάδος.

Ἀπὸ τοῦ 11ου αἰῶνος ποτὲ ἡ Παλαιὰ καὶ ἡ Νέα Ρώμη δὲν εὐρέθησαν τόσοσιν πλησίον «ἐν ἰσοῖς ὅροις» εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀδελφώσεως τῶν Χριστιανῶν, ὅσον ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας τοῦ Ἀθηναγόρου, οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς τῶν ἄλλων Χριστιανικῶν ομάδων ἠδυνήθησαν νὰ ἐκτιμήσουν τὸ βάθος τῆς Ὁρθοδόξου Διδασκαλίας ἕνεκα τῶν συνομιλιῶν τῶν μετὰ τοῦ Πατριάρχου τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν.

Ἡ διακονία αὕτη τοῦ Ἀθηναγόρου κακοποιηθεῖσα ὑπὸ τῶν σκοτεινῶν ὀργάνων τῆς μισαλλοδοξίας, τῆς ἀμαθείας καὶ τοῦ φανατισμοῦ ἐμεγάλυνε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ κατέστη πηγὴ αἰσιοδοξίας εἰς ἡμέρας πένθους καὶ θλίψεως καὶ πολλαπλῶν κινδύνων, οἱ ὅποιοι πολλάκις ἠπέλησαν τὴν ἀπόσβεσιν τοῦ φωτὸς ποῦ διατρεῖ τὸ Γένος ἡμῶν εἰς τὸ Φανάριον ἐπὶ αἰῶνας.

Διὰ τοῦτο καίτοι ἔληξεν τοῦ Ἀθηναγόρου ἡ φυσικὴ ζωὴ, δὲν ἔληξε οὔτε θὰ λήξῃ τοῦ Ἀθηναγόρου ἡ ἐποχὴ. Θὰ συνεχισθῇ ἡ δυναμικὴ πνοὴ τῆς διδασκαλίας του εἰς τῶν Ἑλλήνων τὰ στήθη καὶ εἰς τῶν Ὁρθοδόξων Λαῶν τὰ πνεύματα. Ἡ ἐποχὴ τοῦ Ἀθηναγόρου εἶναι ἐποχὴ νέας ἐκκινήσεως τῆς Ὁρθοδόξιας, τῆς διηνεκῶς ἀποβαλούσης νόθα καὶ ξένα στοιχεῖα ποῦ οἱ

καιροὶ καὶ οἱ κίνδυνοι καὶ ἡ ἀμελετησία καὶ ἡ δουλεία ἐπεσώρευσαν εἰς τὸ σῶμά της.

Τὰ στοιχεῖα ταῦτα, ἡ δυναμικὴ καὶ φωτοβόλος διάνοια τοῦ Ἀθηναγόρου ἀπεκηρύξε καὶ ἐδείξε τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὴν δυναμικὴν πρωτοβουλίαν εἰς τὴν σαφῆ διάκρισιν τοῦ γνησίου ἀπὸ τοῦ παρεισάκτου. Τὸ κήρυγμα τοῦ Νεοπατρισμοῦ τοῦ Πατριάρχου διηνεκῶς θὰ διαμορφώῃ νέαν θεώρησιν τῆς Ὁρθοδόξιας, ὡς οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τὴν προέβαλλον ὄχι νὰ εἰσάγουσιν, ἀλλὰ μετὰ νέον τρόπον τὰ παλαιὰ διερμηνεύουσιν, ὄχι ὡς ἡ μισαλλοδοξία τὴν ἐγκλωβίζει μέσα εἰς τὰ σχήματα τῆς ἀδιαλλαξίας, ἀλλ' ὡς ἡ Διδασκαλία τοῦ Χριστιανισμοῦ τὴν ἐκθέτει καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὴν ἐννοεῖ.

Εὐγνώμονες εἰς τὸν Θεὸν ὅτι ἀνέστησεν ἐξ ἡμῶν ἄνδρα σοφὸν καὶ συνετὸν, δεόμεθα, ἵνα κατατάξῃ αὐτὸν μετὰ τῶν Ἀγίων, ἀναδείξῃ δὲ ταχέως καὶ διάδοχον Αὐτοῦ ἄξιον τῶν περιστάσεων καὶ συνετὸν συνεχιστὴν τῶν μεγάλων γραμμῶν τῆς Ἀθηναγορείου Ἐποχῆς.

Ἐἴη ἡ μνήμη ἀγῆρως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου τοῦ Μεγάλου.

† Ὁ Θυατεῖρων καὶ Μ. Βρετανίας ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

του ήκολούθησεν ό φιλοπαπισμός, και άμφοτέρων τών κατηγοριών τούτων προηγήθη ό φιλοτουρκισμός, διά να μαρανθοῦν άπασαι εις τό έξωπραγματικόν άπελπισμένον περιθώριον όλων εκείνων που επιθυμοῦν να επιβιοῦν ως κακεντρεχεῖς μειοψηφίαι, άδυνατοῦσαι να υποτάξουν τό ιστορικόν γίνεσθαι εις τήν ορθόδοξον πραγματικότητά των.

2. Έάν τό «σχοινί» του Πατριάρχου εις τήν λαϊκήν ποίησιν ένεποίησεν εις τό Έθνος μεγαλύτερη έντύπωσι και από αυτόν τόν θάνατον του Κ. Παλαιολόγου, ή ανάρρησις του Άθηναγόρα εις τόν Οικουμενικόν Θρόνον έσήμανε τήν ριζικήν ανατροπήν της καθεστηκυίας εκκλησιαστικής τάξεως και απόλυτον αντίθεσιν προς κάθε έθνικιστικόν ή θρησκευτικόν μονοπώλιον. Διότι ό Μέγας ειρηνοποιός έστάθη πέραν από τις δογματικές διαφορές που είχαν ανάψει τά φοβερά πάθη της ματαιοδοξίας, του φθόνου και της έγκοσμίου κυριαρχίας. Έπίστευσε μετά πάθους ότι πρέπει να γίνωμεν διάκονοι ακαινης διαθήκης, ού γράμματος, αλλά πνεύματος, τό γάρ γράμμα αποκτείνει τό δέ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Ταπεινός Πρωθιεράρχης της Βασιλευούσης έπλυσε τά πόδια του ποιμνίου Του και στην Έπτάλοφο έσταυρώνετο. "Ηθελε να κάνη τους ανθρώπους πράους και στο έδώλιον του κατηγορούμένου συγχώρησε τους σταυρωτάς του. Μήπως και ό Ίησοῦς δέν έσταυρώθη για να άπαλλάξη εμάς από τήν σταύρωσι;

Έστάθη ό Πατριάρχης επάνω από τήν λάσπη και τά ταπεινά πάθη των όμοδόξων του, ποτέ δέν άδίκησε, ένω έδέχθη άγόγγυστα να τόν άδικούν και ήταν σωτήριος πειρασμός δι' Αυτόν, τό να πεθαίνης καθημερινά, όπως έγραφε ό Όλιβερ Κρόμβελ. Και τήν πιό πικρή άγνωμοσύνη της πιό άμαρτωλής φιλαυτίας τήν άντεπλήρωνε με χαμόγελο.

Τό δελτίον Τύπου του Βατικανού, όταν έπεσεν ή πρώτη άτομική βόμβα, έμίλησε για τήν δυσοίωνη σικιά, που ή ανακάλυψις αυτή ρίχνει επάνω στο μέλλον της ανθρωπότητας. Κατά παράλληλον και όχι ταυτόσημον τρόπον ή μεγάλη ψυχή του Άθηναγόρα ένίκησε τήν επαρχιακήν μεγαλαυχία της Όρθοδοξίας από τήν ώρα που της έδωσε τά φτερά της Οικουμενικότητας του παγγρηστιανικού διαλόγου: «Τά φτερά τά πρωτινά σου τά μεγάλα για ένα άνέβασμα καινούργιο που σε καλεῖ σε ύψη ειρηνοφορία». Έθεσε τήν αρχή ότι τό μέγαλον έργον της Έκκλησίας δέν εύρίσκεται μόνον πίσω της και ότι άρκει να άντλή από τό παρελθόν δια να ζήση συγκαρινά ένα αξιώτερον μέλλον. Ζητεί από τους ανθρώπους να πάσχουν, να πονοῦν, άρα να δροῦν. Ό πόνος είναι δράσις υπέρ του διπλανού μας.

3. Ήταν μέγας, διότι μετά 6 αιώνας σιωπής συνέσφιξε τό Πανορθόδοξον μέτωπον, εγκαινίασε τόν διάλογον των Χριστιανικών Έκκλησιών, υπερνικών τά αντιχριστιανικά χαρακώματα απομονώσεως

και μίσους με τήν άπώτερη έλπίδα ότι ή αγάπη θα άποτελέση άφετηρίαν δια περαιτέρω προσέγγισιν και μεταξύ των υπολοίπων θρησκειών. Καί ήθικά ώραῖος, ιδίως ανεξίκακος, όπως ήτο, διήνοιξεν εις τήν Δύσιν μοναδικήν ευκαιρίαν δια να έπουλώση τό τραῦμα της Άλώσεως, χάρις εις τάς συναντήσεις Έεροσολύμων, Φαναρίου και Βατικανού, ανοίγοντας έτσι νέαν περίοδον διαχριστιανικών σχέσεων μεταξύ Προτεσταντισμοῦ, Καθολικισμοῦ και Όρθοδοξίας, σχέσεων ειρήνης και άμοιβαίας αγάπης και κατανόησης. Έτσι, χάρις εις τήν Παγκόσμιον προσωπικότητά Του, τό Φανάρι ξανάγινε Οικουμενικόν Κέντρον και άνέδειξε τήν μεγαλωσύνην του έλληνοχριστιανικού μας πολιτισμοῦ ως δυτικής υποθέσεως εις τόν χώρον ιδία της Μέσης Άνατολής.

Έδίδασκεν ότι είμεθα διηρημένοι οι Χριστιανοί, ό επανευαγγελισμός του Χριστιανισμοῦ είναι τό άδυσώπητον αίτημα των καιρών μας και ότι πέραν από εγωϊστικές μεγαλαυχίας ή άνοήτους δογματισμούς, ίσταται τό ιδεώδες της ένότητας δηλ. της συνεργασίας των Χριστιανικών Έκκλησιών. Γι' αυτό και ό αιώνας μας, δια τόν Μέγα Πρωθιεράρχην, δέν ήτο πλέον ό αιώνας του Δόγματος που διακινούσε θρησκευτικούς πολέμους, άλλ' ό αιώνας της αγάπης και της άδελφοποιίας. Έπίστευεν ακόμη, ότι δέν διαλέγονται παρά όσοι δέν δύνανται να σκεφθοῦν, και πως κανένας διάλογος δέν είναι αληθινός, αν δέν γίνεται με ένότητα και αγάπην προς τόν άνθρωπον. Γι' αυτό και τό μέγα μήνυμά Του δέν άπηυθύνετο προς τους θεολόγους, και ιδίως προς εκείνους οι όποιοι έμφανίζονται μισαλλόδοξοι φορείς του Δόγματος, κι όταν ακόμη άπαξιούν να ένδυθοῦν τό ράσον, άλλ' εις τους διανοομένους, γιατί είναι οι μόνοι που ήμποροῦν δια της αγάπης να σώσουν τόν Χριστιανισμόν, όχι μόνον για μάς, αλλά δι' όλόκληρον τήν ανθρωπότητα.

Ό πρώτος Πατριάρχης της τραγικής ευγενείας του Πνεύματος έπεσεν ως διανοούμενος επί του πεδίου της μάχης των ιδεών με ίπποβάμονα και γομποπαγή ρήματα, δηλ. με παραινήσεις θεμελιωτικά γόνιμες εις τήν νέαν έκφρασιν του μεγαθηναγορικού θρησκευτικού πολιτισμοῦ μας. Τήν Έκκλησίαν ως οργανισμόν που στηρίζεται εις τήν παράδοσιν ό Κυρός Άθηναγόρας αντιμετώπισεν όχι με τήν ρουτίνα, αλλά με τό Χάρισμα, και τοῦτο, δια να ανανεώση επαναστατικά τήν αξίαν της που έχάνετο από τήν άδυναμίαν της να διαλεχθῇ με τήν εποχήν μας.

ΔΗΜ. ΤΣΑΚΩΝΑΣ

Υφυπουργός Έθν. Παιδείας και θρησκευμάτων

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΑΣΧΑΛΙΟΣ ΚΟΙΝΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΚΑΙ Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ διαστήματος ἐνεφανίσθη, καταλάμπας ὡς μετέωρον εἰς τὸ στερέωμα τῆς Οἰκουμένης, καὶ ἐνήργησεν ὡς μαγνήτης ἀμοιβαίας ἐλξεως τῶν χριστιανῶν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ὁ Α'.

Ὁ Προκαθήμενος οὗτος τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς «πόλις... ἐπάνω ὅρους κειμένη»¹, τεθεὶς ὡς λύχνος ἐπὶ τὴν λυχνίαν, «ἄπασαν ἐφώτισε τὴν οἰκουμένην» πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως, «μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ»².

Ὡς «πεφωτισμένος» καὶ «βλέπων», ὁ εὐρυτάτης ἀντιλήψεως καὶ διορατικὸς αὐτὸς «ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ», συνέλαβεν ἰδιαιτέρως ἐξ ἐπόψεως οἰκουμενιστικῆς «τά σημεῖα τῶν καιρῶν» του.

*

Α' Ἐχων ὑγιᾶ συνείδησιν τῆς οἰκουμενικῆς θέσεως καὶ ἀποστολῆς του καὶ ἀναλογιζόμενος τὰς εὐθύνas του ἐναντι τῆς καθόλου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, παντὸς τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἱστορίας ὅλης, ὁ μέγας οὗτος Οἰκουμενικὸς Ἱεράρχης ἐνδιέφερετο τόσον δι' ὅλην τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὅσον καὶ εὐρύτερον δι' ἅπασαν τὴν Χριστιανοσύνην, καθὼς καὶ πάντας τοὺς εἰς Θεὸν πιστεύοντας. Κατ' ἀκολουθίαν, ἀτενίζων πρὸς σύμπασαν τὴν Οἰκουμένην, ἀντελήφθη πλήρως καὶ συνέλαβεν ὁρθῶς καὶ καιρίως «τὰ προβλήματα τὰ διαχριστιανικά»³, ἐπιλαβόμενος τῆς ἐπιλύσεως τούτου.

Ἡ ἐκ μέρους τοῦ βιβλικῆς μορφῆς Προϋθερίας τοῦτου ἀντιμετώπισις τῶν ποικιλονύμων, πολλαῖς πολυπλόκων καὶ πολυπλεύρων χριστιανικῶν ζητημάτων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, ὡς καὶ τῶν πολλαπλῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῶν χριστιανῶν τοῦ αἰῶνος τῆς διασπάσεως τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς διαστάσεως καὶ οὐσιαστικῆς ἀποστάσεως τῶν ἀνθρώπων, ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως θαρσαλέα, ἰδιότυπος, εὐστοχος καὶ ὄντως «ἐπαναστατική».

Τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ ἀνησυχία του διὰ τὰ ὑφιστάμενα ἢ ἀναφυόμενα ἐκάστοτε ποικίλα προβλήματα καὶ πολυειδῆ ἐμπόδια, τὰ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν τοῦ Μυστικοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἰδίᾳ ἐκεῖνα τῆς συναντήσεως καὶ ἀνασυνδέσεως τῶν Χριστιανῶν, συμφώνως πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιθυμίαν, «ἵνα ὧσι τετελειωμένοι εἰς ἓν»⁴, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ

ἀνάλογος φροντὶς τούτου κατέστη παρομοία, θὰ ἐλέγομεν, ἐκείνης τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν, τὸν Ὅποιον ἐμιμήθη ὁ Πατριάρχης τῆς καταλλαγῆς ἀκόμη καὶ ὡς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ «μέριμναν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν»⁵.

Β'. Ἐπὶ τούτοις, μεταξὺ τῶν πρωτοβουλιῶν, προσπαθειῶν, «ιδεῶν» καὶ ἐνεργειῶν τοῦ «Πατριάρχου τῆς συμφιλίωσης» πρὸς προσέγγισιν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν παρ' αὐτῶν κοινὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεως ἐναντι τῶν ἐκτὸς τῆς Ποίμενης τοῦ Χριστοῦ, δύναται ἀναμφιβόλως νὰ συγκαταλεχθῇ ἡ τοιαύτη περὶ τοῦ χρονικοῦ συνεορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ὑπὸ πασῶν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Οὕτως εἰς τὴν μακραίωνα ἱστορικὴν προσπάθειαν, τὴν ὑπὸ ἐκκλησιαστικῶν ταγῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως καταβληθεῖσαν⁶ διὰ τὸν παρὰ Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν Χριστιανῶν ταυτόχρονον ἐορτασμόν τῆς ἐορτῆς ἐορτῶν, ὡς καὶ εἰς τὰς ἐνεργείας πρὸς ἀμοιβαίαν προσέγγισιν, ἀναγνώρισιν, σεβασμόν, κατανόησιν καὶ ἀγάπην πρὸς ἀλλήλους τῶν ὁπαδῶν τοῦ Θεοῦ Διδασκάλου καὶ Λυτρωτοῦ, δυνάμεθα νὰ συγκαταριθμήσωμεν καὶ αὐτὴν τὴν ὑψίστης ἀξίας καὶ σπουδαιότητος συμβολὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Νέας Ρώμης, τοῦ ἀπὸ Ἀμερικῆς.

Οὗτος ἐγένετο καὶ ἀπὸ τῆς ἐπόψεως ταύτης συνεχιστῆς τοῦ ἔργου τῶν μεγάλων ἐκείνων προκατόχων του, τῆς νεωτέρας ἐκκλησιαστικῆς περιόδου, οἵτινες ὁμολογουμένως ἐλάμπρυνον τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, ἦτοι Ἰωακείμ τοῦ Γ' καὶ Μελετίου τοῦ Δ'.

Ἡ ἐν Μοναστηρίῳ, Κερκύρα, ἰδίᾳ δὲ μεταγενεστέρως ἐν Ἀμερικῇ πικρὰ ἐμπειρία του ἐκ τῶν διαιρέσεων, καθὼς καὶ τῆς χρονικῆς διαφορᾶς τοῦ ἐορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ὑπὸ τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν⁷ καὶ Ὁμολογιῶν καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς τῆς διαστάσεως προκύ-

5. Β' Κορ. ια' 28.

6. Βλέπ. σχετικῶς Μ. Ἀθανασίου, Ἐπιστολὴ περὶ τῶν γενομένων ἐν Ἀριμνίῳ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐν Σελευκείᾳ τῆς Ἰσχυρείας συνόδων, Ρ.Γ. 42,356 ΑΒ. — πρβλ. Β' Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, Ἀθήναι 1948, σ. 99-103. — V. Peri, La date de la fête de Pâques, Vatican 1968, σ. 36,54. Ἀρ. Πανώτης, Τὸ κοινὸν Πάσχα τῆς Χριστιανοσύνης, ἐν Τόμ. Τὸ κοινὸν Ἅγιον Πάσχα τῆς Χριστιανοσύνης, Ἀθήναι 1969, σ. 21. — Ἀθ. Ἀρβανίτη, Τὸ Πάσχα κατὰ τὰς ἐλάσσονας Ἀνατολικὰς Ἐκκλησίας, ἐν Τόμ. ἐνθ' ἄνωτ. σ. 37,40. — Γ. Μπεκατώρου, Ὁ συνεορτασμός τοῦ Πάσχα καὶ ἡ ὀρθόδοξος πρᾶξις, ἐν Τόμ. ἐνθ' ἄνωτ. σ. 52.

7. Πρβλ. «Διηρημένοι, κεχωρισμένοι, ἀπληροτριωμένοι (ἀλλήλων) ἀκόμη καὶ ἐν τῇ λαμπροφύῳ ἡμέρᾳ τῆς ἐγέρσεως», Ἰω. Δρούλια, Ἡ σημασία τοῦ κοινοῦ ἐορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ἀπὸ οἰκουμενιστικῆς ἐπόψεως, ἐν Τόμ. ἐνθ' ἄνωτ. σ. 44.

1. Ματθ. ε' 14.

2. Α' Ἰωάν. δ' 16.

3. Σεραφεῖμ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων, Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ Πρακτικά, Τὸ κοινὸν Ἅγιον Πάσχα τῆς Χριστιανοσύνης, Ἀθήναι 1969, σ. 75.

4. Ἰωάν. ιζ' 23.

πτοντα ζητήματα⁸ συνέτεινον, πλὴν ἄλλων λόγων, εἰς τὴν ἐκ μέρους τοῦ Πρωτοθρόνου τῆς Ὁρθοδόξιας ἀνάληψιν πρωτοβουλίας πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ σκανδάλου καὶ ἐπίλυσιν καὶ τούτου τοῦ δυσεπιλύτου προβλήματος.

Ἐν ἀδημονίᾳ καὶ ἀνησυχίᾳ διατελῶν καὶ κυριολεκτικῶς φλεγόμενος οὗτος «ὁ Ἀπόστολος τῆς Ἐνότητος», ὡς ἀκριβῶς πρὸ 1815 ἐτῶν ὁ Ἀποστολικὸς Πατὴρ-Μαθητὴς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ τῆς ἀγάπης ἱερομάρτυς Πολύκαρπος Σμύρνης⁹, καθὼς ὀλίγον μεταγενεστέρως καὶ ὁ μαθητὴς τούτου εἰρηνοποιὸς Εἰρηναῖος ὁ Λουγδούνου¹⁰, ἐπελήφθη τοῦ πασχαλίου θέματος γενικῶς καὶ εἰδικῶς πρὸς ἄρσιν τοῦ σκανδάλου τῆς διαιρέσεως, ὅπερ καθίσταται ἐμφανέστερον τραγικὸν ἐν τῷ διαφόρῳ χρονικῶς ἑορτασμῷ τοῦ Πάσχα παρὰ τῶν κατὰ τόπους χριστιανῶν¹¹.

Πρὸς τούτοις «ἐν ταῖς ἡμέραις» καθ' αἱ ἀνέος κόσμος γεννᾶται καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀναγεννᾶται ἐξ ἑαυτῆς¹², ὁ Εἰρηνοποιὸς Πατριάρχης προέβη εἰς τὴν κατωτέρω ἀναφερομένην σχετικὴν ἐνέργειαν «ἐν πνεύματι ταπεινώσεως καὶ εὐθύνης».

Πιστεύων ὁ τῆς Νέας Ρώμης ἐπίσκοπος, ὡς ἀκριβῶς καὶ ὁ τῆς Παλαιᾶς, καθὼς καὶ πάντες οἱ ζῶντες καὶ λυπούμενοι διὰ τὸ ῥηθὲν σκάνδαλον, ὅτι «αὐτὸ γεγονὸς τῆς ἐκ νεκρῶν Ἀναστάσεως τοῦ Θεανθρώπου, δι' οὗ ὁ Σωτὴρ συνεζωοποίησε καὶ συνανέστησε τοὺς νεκρωθέντας τῇ ἁμαρτίᾳ, οὐδόλως καὶ οὐδαμοῦ δύναται νὰ διαιρῇ καὶ διαχωρίζῃ καθ' οἷον ὅποτε τρόπον, ἔστω καὶ χρονικῶς»¹³ τοὺς χριστιανούς, ἀπηύθυνε τὸ ἀκόλουθον μῆνυμα ἐν ἔτει 1969:

«Ἀπευθύνομαι πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν, τοὺς σεβασμίους Ἀρχηγούς καὶ Ποιμένας ὅλων τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, ὡς καὶ

8. Πρβλ. «Εἰς τὴν Ἀμερική καὶ Αὐστραλία... εἴχαμε δυσκολίας νὰ ἔλθουν τὰ παιδιὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν Μ. Πέμπτην γιὰ νὰ κοινωνήσουν, τὴν Μ. Παρασκευήν... διότι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ πᾶνε εἰς τὸ σχολεῖον τους. Κατόπιν μὲ τοὺς ἐργάτας μας, μὲ τοὺς ἐμπόρους μας, μὲ τοὺς Ἑλλήνας ἐπιχειρηματίας, ἡ ἰδία παρουσιάζετο δυσκολία», Ἰεζεκιὴλ Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας, Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ Πρακτικά, Τὸ κοινὸν Ἀγ. Πάσχα, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 76.

9. Β. Στεφανίδου, μνημ. ἔργ. σ. 100.

10. Δ. Μπαλάνου, Πατρολογία, Ἀθήναι 1938, σ. 50.

11. Πρβλ. «Εἶναι σκάνδαλο τὸ ὅτι ἑορτάζουμε σὲ διαφορετικὴ ἡμερομηνία τὸ Πάσχα οἱ Χριστιανοὶ τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, ... γιὰ τοὺς ξένους, γιὰ τοὺς δικούς μας», Ἰεζεκιὴλ Ἀρχιεπ. Αὐστραλίας, ἐνθ' ἄνωτ.— πρβλ. «Εἰς τὰς διχονοίας καὶ διαφωνίας, τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σχίσματα τὰ μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ Μυστικοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ... ἔχει προστεθῇ καὶ ὁ διαχωρισμὸς αὐτὸς ὁ ἑορταστικὸς... Ἡ διασχιδὴς αὕτη κατάστασις ἀποτελεῖ, μάλιστα τελευταίως, «σκάνδαλον»... τὸσον διὰ τοὺς «ἔσω» ὅσον καὶ τοὺς «ἔξω» τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ σκανδαλισμὸς δὲ αὐτὸς ἀποβαίνει εἰς βάρος τῶν πιστῶν», Ἰω. Δροῦλια, μν. ἔργον σ. 42. πρβλ.—«Ἡ ἑλλειψὶς ἐνότητος διὰ τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα σκανδαλίζει», Ἀγγ. Ζησίμου, Ὁ κοινὸς ἑορτασμὸς τοῦ Πάσχα εἰς τὴν Ἐξωτερικὴν Ἱεραποστολήν, ἐν Τόμ. μν. ἔργ. σ. 48.

12. Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, ἐπιστολὴ πρὸς γράφοντα, Κωνσταντινούπολις 5.7.69.

13. Ἰω. Δροῦλια, μνημ. ἔργ., σ. 43.

πρὸς ἀπαξάπαντας τοὺς ἐπὶ γῆς Χριστιανούς, ποιούμεθα ὀλόφυχον παράκλησιν, ὅπως ἐν πνεύματι ταπεινώσεως καὶ εὐθύνης καταστήσωμεν δραστηρίως κοινὸν ἡμῶν μέλημα τοῦτο: τὴν ἀναζήτησιν καὶ τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ τρόπου, ἵνα ἐφεξῆς ἡνωμένοι συνεορτάζωμεν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ Κυριακῇ τὴν μεγαλυτέραν ἑορτὴν τῆς Χριστιανοσύνης, τὸ Ἀγιον Πάσχα»¹⁴.

Γ'. Τὸ ἀνωτέρω μῆνυμα ἔσχεν εὐρεῖαν καὶ βαθεῖαν ἀπήχσιν εἰς σύμπαντα τὸν χριστιανικὸν κόσμον.

Μετὰ τὴν πατριαρχικὴν ἐκκλησίαν ἤρχισε πλεόν ἐντατικὴ καὶ μεθοδικὴ ἡ μελέτη τοῦ προβλήματος τοῦ «συνεορτασμοῦ τοῦ Ἀγίου Πάσχα» ὑπὸ πολλῶν ἀρμοδίων.

α'. Οὕτως ἐπελήφθη τοῦ θέματος ἐκ τῶν πρώτων, μετὰ ἐν ἔτος (27.3.70), τὸ Τμῆμα «Πίστις καὶ Τάξις» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν συνεργασίᾳ τῶν Ἐκκλησιῶν - Μελῶν αὐτοῦ, παρόντων καὶ ἐκπροσώπων τῆς Ρώμης. Συγκεκριμένως «ὑπὸ τῆς ἐν Γενεύῃ συνελθούσης διασκέψεως τῆς (ἀνωτέρω) Ἐπιτροπῆς... ἐξεφράσθη ἡ ἐπιθυμία, ὅπως τὸ Πάσχα ἑορτάζεται τὴν αὐτὴν Κυριακὴν Ἡμέραν ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου... Αἱ ἀντιπροσωπεῖται ἀνέλαβον, ὅπως ἐνημερώσουν τὰς Ἐκκλησίας των, αἱ ὁποῖαι... καὶ νὰ ὑποβάλουν τὰς ἀποφάσεις των εἰς τὴν Γραμματεῖαν τῆς μελλούσης νὰ συγκροτηθῇ Πανορθοδόξου Συνόδου»¹⁵.

β'. Ἐπακόλουθον ἄλλωστε τῆς ἀνωτέρω πατριαρχικῆς εἰσηγήσεως, προτροπῆς καὶ παρακινήσεως πρὸς ἐξέτασιν τοῦ πασχαλίου θέματος ὑπῆρξεν ὡσαύτως ἡ ἐν Ἀθῆναις, κατὰ τὴν 11ην Ἰουνίου 1969, γενομένη σύναξις εἰδημόνων καὶ ἄλλων ἐνδιαφερομένων τοῦ Β' Οἰκουμενικοῦ Εὐρωπαικοῦ Συμποσίου, ἔχοντος ὡς θέμα: «Τὸ κοινὸν Πάσχα τῆς Χριστιανοσύνης»¹⁶.

Κατ' αὐτὸ ἐξητάσθη ἐκ πολλῶν ἐπόψεων τὸ ζήτημα τοῦ χρονικοῦ συνεορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ὑπὸ τῶν πιστῶν τῶν Ἐκκλησιῶν.

Τὸ πρὸς τὴν σύναξιν ταύτην ἀποσταλὲν πατριαρχικὸν μῆνυμα εἶχεν ὡς ἐξῆς, περιέχον ἀξιολογωτάτην ἐπιχειρηματολογία:

«Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος καὶ τῆς χριστιανικῆς ὁμολογίας, διὸ καὶ φρονούμεν, ὅτι ὁ κοινὸς συνεορτασμὸς τοῦ Πάσχα ἀποτελεῖ ἐνδειξὴν καὶ κοινὴν μαρτυρίαν τῆς Χριστιανικῆς Ἐνότητος, μάλιστα ἰδιαιτέρως εἰς ἓνα κόσμον, ὅπως ὁ σημερινός, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἀξίωσιν, πλήρως δικαιολογημένην, νὰ ἀκούσῃ ἡνωμένοι τὸ κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως ἀπὸ

14. Τὸ κοινὸν Ἀγιον Πάσχα τῆς Χριστιανοσύνης, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 7.

15. Βλέπ. εἰς Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά ἐν περιοδ. Ἐκκλησία 15.4.70, σ. 181. Τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας μετέσχον ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κοζάνης κ. Διονύσιος καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς Ἀστρονομίας κ. Δ. Κατσῆς, ὡς τεχνικὸς σύμβουλος δὲ παρέστη ὁ ἀστρονόμος κ. Χασάπης (βλέπ. Ἐφημερίς Τὰ Νέα, 27-3-70).

16. Βλέπ. μνημονευθέντα σχετικὸν τόμον.

μέρους τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐχομεν ἤδη ἐκφέρει τὴν γνώμην ἡμῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, εἰς τὸ μήνυμα τὸ ὁποῖον ἀπηρθύναμεν ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τοῦ Πάσχα τῶν Δυτικῶν ἀγαπητῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ διευτύσαμεν σαφῶς τὴν πρωτό-βουλον σκέψιν, ὅπως καταβληθῇ ἐν πλήρει χριστιανικῇ ποιμαντορικῇ ὑπευθυνότητι πᾶσα προσπάθεια ἀπὸ μέρους πάντων τῶν σεβασμίων ἀδελφῶν ἡγετῶν τῶν ἐπὶ μέρους Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν κοινοῦ παγγρηστανικοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα.

Ἐχοντες, δὲ ὑπ' ὅψει τὰς μέχρι τοῦδε ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν διαφοροὺς εἰσηγήσεις, νομίζομεν, ὅτι τὸ ἅριστον θὰ ἦτο ἵνα ὁρισθῇ μία σταθερὰ Κυριακὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὅλοι οἱ ἐν τῷ πλανήτῃ τούτῳ Χριστιανοὶ θὰ ἐώρταζον ὁμοῦ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου.

Ὡς τοιαύτη δὲ Κυριακὴ προτιμότερα θὰ ἦτο ἡ δευτέρᾳ Κυριακῇ τοῦ Ἀπριλίου.

Εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ βαδίσωμεν ταχεῖ καὶ τολμηρῶ χριστιανικῶς βήματι πρὸς τὸν κοινὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα καὶ ἐν ἀπολύτῳ ἀνταποκρίσει πρὸς τὴν ἀνάγκην τοῦ αἰῶνος ἡμῶν, νὰ καθορίσωμεν μετὰ πάσης σαφηνείας τὰς θέσεις ἡμῶν, ὡς πρὸς τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα.

Διὰ τοῦτο καὶ αὖθις ἐπαναλαμβάνομεν, ἵνα εἰσηγηθῶμεν εἰς ὅλον τὸν χριστιανικὸν κόσμον, ὡς ἡμέραν κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, τὴν δευτέραν Κυριακὴν τοῦ Ἀπριλίου, ἐλπίζοντες, ὅτι ὁ κοινὸς ἑορτασμός, ὁ σταθερός, θὰ ἀποτελέσῃ ὄχι μόνον ἓν σύμβολον, ἀλλὰ καὶ μίαν θετικὴν συμβολήν, εἰς τὴν τελείωσιν τῆς Χριστιανικῆς Ἑνότητος.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων Ὑμῶν. Ἀμήν»¹⁷.

Ὑπὸ παρομοίῳ πνεύματος καὶ εὐμενοῦς διαθέσεως ἔγραψαν ὁμοίως πρὸς τὴν ὡς ἄνω «Σύναξιν» καὶ ἕτεροι προκαθήμενοι Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὡς λ.χ. οἱ Ἀλεξανδρείας Νικόλαος, Ρουμανίας Ἰουστινιανός, Κύπρου Μακάριος κ.λ.¹⁸.

Κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν σύναξιν θεολόγων καὶ ἄλλων εἰδημόνων ἢ ἐτέρων ἐνδιαφερομένων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν Ὁρθοδόξων, Ρωμαιοκαθολικῶν, Ἀντιχαλκηδονίων καὶ Εὐαγγελικῶν, διεπιστώθη, πλὴν ἄλλων, ὅτι «δὲν εἶναι ἡ πίστις ἢ αἰτία τῆς παρούσης διαφορᾶς ὡς πρὸς τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα, ἀλλὰ ἡ μαρτυρία τῆς πίστεως»¹⁹, ἄλλως ὁ τρόπος τῆς ἐκφράσεως—ἐκδηλώσεως καὶ διακηρύξεως τῆς πίστεως εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ πασχαλίου ἑορτασμοῦ, τῆς χρονικῆς δηλονότι διαφορᾶς αὐτοῦ.

Προσέτι ἐνταῦθα προεβλήθησαν καὶ ἐτονίσθησαν οἱ λόγοι, δι' οὓς ὁ παανορθόδοξος ἢ «καθολικός» πασχαλῖος ἑορτασμός ἐνδείκνυται, ὅπως μετασχηματισθῇ

εἰς παγγρηστανικόν, τῷ ὄντι οἰκουμενικόν καὶ λόγῳ τοῦ πανανθρωπίνου χαρακτήρος του, σύγχρονον συνορτασμὸν, ὅστις θὰ γίνῃ συντελεστὴς προσεγγίσεως καὶ ἐνότητος τῶν χριστιανῶν. Τοιοῦτοτρόπως²⁰ ἢ κατ' ἐξοχὴν «εἰρηνοποιὸς» ἑορτὴ θὰ καταστῇ μαρτυρία ἐνότητος καὶ οὐχὶ ὡς εἶναι σήμερον, μαρτύριον διαιρέσεως, θὰ ἀποβῇ δὲ ἀληθῶς πηγὴ χαρᾶς δι' ἅπαν τὸ πλήρωμα τῆς διηρημένης Ἐκκλησίας»²¹. «Διὰ τοῦ «Πάσχα Χριστοῦ» ἐπιτελεῖται ἄλλωστε καὶ διακηρύσσεται πανανθρωπίνη καὶ παγκόσμιος, κυριολεκτικῶς «οἰκουμενικὴ» κατὰ τὰς λέξεις, εἰρήνη καὶ συμφιλίωσις (πρβλ. Κολ. α' 20). Συνεπῶς ὡς ἐνοποιούσα ἀρχὴ τὸ χριστιανικὸν Πάσχα, δι' οὗ προβάλλεται καὶ διαγγέλλεται μάλιστα ἡ συγγνώμη καὶ ἀγάπη, ἀποκλείει ἀπολύτως τὸν διαχωρισμὸν καὶ τὴν διάστασιν τῶν μετεχόντων τῆς χαρᾶς τοῦ Κυρίου»²².

γ'. Εἰς τὸ ἐπίσημον δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐγράφησαν σχετικῶς τὰ ἀκόλουθα:

«Ἀσφαλῶς, τὸ νὰ ἐπιτευχθῇ ἐνότης ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου εἶναι λίαν ἐπιθυμητὸν καὶ ὠφέλιμον ἐξ ἐπόψεως πρακτικῆς. Ὅθεν ἀξιόπαινος εἶναι πᾶσα προσπάθεια πρὸς μελέτην αὐτοῦ... Ὡς πρὸς τὸν καθορισμὸν χρονολογίας κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα πρέπει νὰ στηριχθῇ ἂν ἑνὸς εἰς βαθυτέραν πνευματικὴν ἐνότητα καὶ ἂν ἑτέρου εἰς σχετικὴν ἀπόφασιν Πανορθοδόξου Συνόδου...»²³.

δ'. Ἐκδήλωσιν «καλῆς θελήσεως», ὡς πρὸς τὸ ἐν λόγῳ θέμα, ἐκ μέρους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἔτος μετὰ τὸ ὑπερθεῖν πατριαρχικὸν μήνυμα διὰ τὸν κοινὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα, ἀπετέλεσεν ἡ σχετικὴ ἀπόφασις τῆς Ἱεραρχίας τῆς ἐν Ἑλλάδι Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν ἐνέκρινεν ὁ Πάπας Παῦλος ΣΤ', ὅπως τὸ Πάσχα «εορτάζεται τοῦ λοιποῦ βάσει τοῦ ἑορτολογίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»²⁴.

*

Τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ συνέχειαι καὶ συνέπειαι ἁμεσοῦ τοῦ πατριαρχικοῦ ἐκεῖνου μηνύματος.

20. Βλέπ. La date de Pâques, premiers pas réalistes vers une unification, ἐν Le lien, 34/1969, No 1, σ. 44-πρβλ. A. Brunello, L' importanza ecumenica della unificazione della data di Pasqua, ἐν Oriente Cristiano, Palermo IX, 1969, 4, σ. 17.

21. Ἰω. Δρούλια, μνημ. ἔργ. σ. 45—πρβλ. «Καὶ τὸ Πάσχα, ὡς μία ἀγγελία δι' ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα... θὰ πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ τὴν τραγὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐνότητός μας, εἰς τὸν κόσμον τῶν ἀπίστων», Ἀγγ. Ζησίμου, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 49.

22. Τοῦ αὐτοῦ ἐνθ' ἄνωτ. σ. 44. Σ.Σ. Εἰς πάντα ταῦτα εὐνόητον τυγχάνει, ὅτι ὑπάρχουν καὶ οἱ ἔχοντες ἐπιφυλάξεις ἢ οἱ ἀπορρίπτοντες διαρρήδην τὰ ἀνωτέρω διαβήματα μὴ ἀποδεχόμενοι τὰς εἰρημένας ἀνάγκας. Βλέπ. σχετικῶς Σ. Μπιλάλη, Ἀπαράδεκτος ὁ συνορτασμός τοῦ Πάσχα, Ἀθήναι 1970, σ. 16.

23. Βλέπ. Τὸ ζήτημα τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, εἰς «Παρατηρήσεων Στήλην», ἐν περιοδ. Ἐκκλησία, ἀρ. 14/15.7.69, σ. 309.

24. Βλέπ. Οἱ ἐν Ἑλλάδι Καθολικοὶ θὰ εορτάζουν τὸ Πάσχα μὲ τὸς Ὁρθοδόξους, εἴδησις ἐν Ἐφημ. Ἐλευθέρος Κόσμος, 18.12.70.

17. Βλέπ. ἐν μνημ. Τόμω, σ. 9.10.

18. Βλέπ. αὐτόθι σ. 10.11.

19. Ἀγγ. Ζησίμου, μνημ. ἔργ., σ. 48.

ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΔΕΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΥΠΕΡ ΑΝΑΠΑΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΤΗΣ Α.Θ.Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΥΡΟΥ ΑΘΗΝΑΓΟΡΟΥ

Τὴν πρωτὰν τῆς 15ης Ἰουλίου εἰς τὸν Πανεπιστημιακὸν Ναὸν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου (Καπνικαρέας), χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Συνάδων, Ἐπισκόπου Β. Ἀμερικῆς, κυρίου Γερμανοῦ, ἐτελέσθη ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, πρωτοβουλία τῆς Θεολογικῆς καὶ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ἐπιμνημόσυνης Δέησις ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυροῦ Ἀθηναγόρου.

Κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὴν ἐπιμνημόσυνον Δέησιν παρηκολούθησεν ὁ Β' Ἀντιπρύτανης Καθηγητῆς κ. Δ. Κουτσογιαννόπουλος-Θηραῖος, οἱ Κοσμήτορες τῆς Θεολογικῆς καὶ τῆς Φι-

λοσοφικῆς Σχολῆς Καθηγηταὶ κ.κ. Ἀθ. Χαστούτης καὶ Φ. Μπουμπουλίδης, πλείστοι Καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ὡς καὶ πνευματικῶς ἀνώτερον εὐλαβικὸν ἐκκλησίασμα ἐπιστημόνων, δικαστικῶν ὑπαλλήλων, δημοσιογράφων, καὶ ἐκλεκτῆς μερίδος τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας.

Τὸν ἐπιμνημόσυνον λόγον ἐξεφώνησεν ὁ τακτικὸς Συγκλητικὸς Καθηγητῆς κ. Ὁρῆς τῆς Α. Λοῦριδῆς, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Ἡ πρὸς τὸν Κύριον ἐκδημία τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυροῦ Ἀθηναγόρου, τοῦ ἐπὶ εἴκοσι καὶ τέσσαρα συναπτά ἔτη εὐκλεῶς καὶ δεξιῶς ἐν κύματι οἰνοπος πόντου οἰακοστροφῆσαντος τὸν Πανσέβαστον Οἰκουμενικὸν Θρόνον τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀγίας καὶ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὑπῆρξε δι' ἅπασαν τὴν Χριστιανοσύνην, ἰδιαιτέρως δὲ διὰ τὸν ἀπανταχοῦ Ἑλληνισμόν, συγκλονιστικὸν πλήγμα καὶ ἐπλήρωσε βαρυτάτου πένθους καὶ ἀφάτου ὁδύνης τὰς ψυχὰς τῶν βαθέως σεβομένων καὶ ἀνυποκρίτως λατρευόντων τὸν Μέγαν Ἐθνικὸν Θεματοφύλακα τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς παραδόσεως, δειδικοιολογούμενον δὲ νῦν συνταράσσει ἄγχος τὰς καρδίας τῆς δεινῶς δοκιμαζομένης Ἐνορίας Αὐτοῦ.

Τούτων ἐνεκεν, πρωτοβουλία τῶν Σχολῶν Θεολογικῆς καὶ Φιλοσοφικῆς, τὸ πρῶτον Πνευματικὸν Καθίδρυμα τῆς Χώρας εὐλαβῶς τιμᾷ σήμερον διὰ τῆς ἐπιμνημοσύνης ταύτης Δέησεως τὴν πανσέβαστον μορφήν τοῦ παμφώτου Ἠλίου, τοῦ μεγίστου Μάρτυρος τῆς Πίστεως, τῆς Ἐλπίδος καὶ τῆς Ἀγάπης, τοῦ Ἱεράρχου καὶ Προφήτου τοῦ Αἰῶνος, ὅστις τόσον πολὺ τὸ θεῖον περιέκλειεν ἐντὸς Αὐτοῦ, τόσον πολὺ, ὅπου τὰς εὐλογίας τοῦ Ἀγίου Πνεύματος — εὖνον καὶ ζαπλοῦτως φωτίσαντος τὸν πεπνυμένον Ἠγήτορα τῆς Ὁρθοδοξίας — ὑπερέτησε τὸν Ἀρχοντα τῆς Ἀγάπης, τῆς Ἐλπίδος καὶ τῆς Εἰρήνης.

Ὁ «Πάνσεπτος Γέρον» τοῦ τρισενδόξου Φαναρίου, ὁ «Γεραρὸς Πλάτανος τῆς Ὁρθοδοξίας» ἐγκατέλειπε πλήρης ἡμερῶν τὸν πρόσκαιρον τοῦτον κόσμον. Παραμένουν ὅμως καὶ θὰ παραμείνουν ἑσαεὶ τὰ ἱστορικὰ Αὐτοῦ ἐπιτεύγματα εἰς τὴν μνήμην παντὸς τοῦ κατὰ Χριστὸν πληρώματος ἐν Αὐτῷ ἠνωμένου καὶ σύμπνου πορευομένου τὸν ἀνάντη δρόμον τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐν Χριστῷ τελειώσεως.

Οὕτως, ὁ ἀοίδιμος τηλαυγὴς Οὗτος Φάρος τῆς Ὁρθοδοξίας ἐνεσάρκωσε, διὰ τῆς σφριζούσης ἡγετικῆς

Ἔργον καὶ ἀποστολὴ τοῦ ἐνθέου μεγάλου αὐτοῦ Πατριάρχου, τὸν ὁποῖον δυνάμεθα νὰ ἀποκαλέσωμεν καὶ «ἄγγελον εἰρήνης», ἦτο ἡ ἐφαρμογὴ τῆς καινῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, καθόσον «ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ»²⁵.

Ὁ ἔνθεος αὐτὸς ἄνθρωπος τῆς καταλλαγῆς ἐπίστευε βαθέως, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἔργων του, τὸ χρυσοστομικόν: «οὔτε ἀκτημοσύνη, οὔτε μαρτύριον, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἡμῶν προστῆναι δυνήσεται, ἂν μὴ τὴν ἄκραν ἀγάπην ἔχωμεν»²⁶.

Ταύτην ἔζησε καὶ οὕτως ἐνήργησεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, «ποιήσας καὶ διδάξας», «ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται καὶ γινώσκει τὸν Θεόν· ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν»²⁷.

Αὐτὴν τὴν θεῖαν ἠθικὴν ἀρχὴν καὶ καινὴν ἐντολὴν ἐφήρμοσεν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τῆς καταλλαγῆς καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τῆς καταλλαγῆς τῶν Χριστιανῶν διὰ τῆς χριστιανικῆς πασχάλου κοινῆς μαρτυρίας, πεποιθὼς ἐν Κυρίῳ μάλιστα ὅτι «ἀποβαλόντες οἱ πιστοὶ Του ὡσαύτως «φῶς τοῦ κόσμου», καθίστανται μέσῳ τῆς μετ' Αὐτοῦ κοινωνίας καὶ τῆς μετ' ἀλλήλων ἀγάπης «θεοφεγγεῖς ὡς φωστῆρες, αἱ εὐλογοῦντες Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας»²⁸.

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΔΡΟΥΛΙΑΣ

25. Α' Ἰωάν. 8' 16.

26. Βλέπ. Ρ.Γ. 61,212.

27. Α' Ἰωάν. 8' 7.

28. Ἰω. Δρούλια, Ἡ λέξις καὶ ἡ ἔννοια φῶς καὶ παράγωγα αὐτοῦ ἐν τῇ Ὑμνογραφίᾳ καὶ ταῖς ἱ. ἀκολουθίαις τῆς Μ. Ἑβδομάδος καὶ τοῦ Πάσχα, Ἀθῆναι 1972, σ. 31.

φυσιογνωμίας Αὐτοῦ, τὸ ἰδεώδες πρότυπον τοῦ Προφητικοῦ Ποιμένος, τοῦ καθοδηγοῦντος καὶ φυλάττοντος, κατὰ τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου, τὸ ποίμνιον Αὐτοῦ, τοῦ πιστοῦ ἄχρι θανάτου εἰς τὰ κελεύσματα Ἐκείνου καὶ παρὰ τὰς μυρίας δοκιμασίας καὶ ἀντιξοότητας ἡξιώθη, ὁ πράγματι γενναῖος κατὰ ποικιλονόμων ἐχθρῶν, τοῦ ἁμαρτανίου τῆς αἰωνίας δόξης στεφάνου, ἀναδειχθεὶς, κατὰ παγκόσμιον ὁμολογίαν, ἄξιος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Χριστιανοσύνης.

Ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴν καλωσύνην καὶ τὴν μεγάλην καρδίαν, ἀπὸ τὸν ὀραλισμὸν, τὸ θάρρος, ἀλλὰ καὶ τὴν σύνεσιν Αὐτοῦ, ἀπὸ τὴν ἀπέραντον ἐμπειρίαν καὶ σοφίαν, ἀπὸ τὴν μεγαλοφάνταστον καὶ προφητικὴν Αὐτοῦ διάνοιαν ἀνέβλυσαν καὶ ἐξεχύθησαν ὡς χεῖμαρροι ἐπὶ τῆς Χριστιανοσύνης οἱ θεοκέλευστοι ὁραματισμοὶ Αὐτοῦ.

Ὁ ὀμιλῶν, γέννημα καὶ ἀνάθρεμμα τῆς Βασιλεί-

δος, διατηρῶν εὐγνωμόνως καὶ μετὰ καλῶς νοουμένης Χριστιανικῆς ὑπερηφανείας τὴν διηνεκὴ ἀνάμνησιν ἐπὶ τῇ συγκαταβάσει τῆς προηγηθείσης μετὰ τῆς Πανσέπτου Παναγιότητος ἀλληλογραφίας, δὲν δύναται εἰμὴ νὰ ἀναφέρῃ ἐν προκειμένῳ ἐδάφιον προφητικῆς Αὐτῆς καὶ πατρικῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς, εἰς ἣν ἀναγράφεται ἐπὶ λέξει: «Διερχόμεθα ἡμέρας μεγάλας καὶ πᾶς Ὁρθόδοξος Χριστιανὸς καὶ μάλιστα ἐπιστήμων, θεματοφύλαξ τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, βοηθεῖ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ, ἥτις σήμερον ἀκούει τὴν ἄνωθεν φωνήν, ἡ ὁποία ζητεῖ τάξιν Προφητῶν καὶ δὴ οὐ μόνον προβλεπόντων καὶ προλεγόντων τὰ μέλλοντα γενέσθαι ἀσφαλῶς, ἀλλὰ καὶ θαρραλέως προετοιμαζόντων τὴν ἔλευσιν αὐτῶν ἐν χρόνῳ κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ Ὑψίστου».

Ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη ἡμερῶν τῆς εὐκλεοῦς Πατριαρχείας Αὐτοῦ, ὁ ἐκδημήσας πρὸς Κύριον πολυσέ-

ΤΑΦΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΩΝ	
1. ΑΝΘΙΜΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟ ΚΥΖΙΚΟΥ	13.6.1842
2. ΜΕΛΕΤΙΟΥ	28.11.1845
3. ΓΕΡΜΑΝΟΥ Α ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ	15.9.1853
4. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΥ Α. ΤΟΥ ΑΠΟ ΣΙΝΑΙΟΥ	1859
5. ΙΩΑΚΕΙΜ Β. ΤΟΥ ΑΠΟ ΚΥΖΙΚΟΥ	4.8.1878
6. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Ε ΤΟΥ ΑΠΟ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ	13.8.1891
7. ΙΩΑΚΕΙΜ ΤΟΥ Γ.	13.11.1912
8. ΑΝΘΙΜΟΥ ΤΣΑΣΟΥ ΤΟΥ Ζ.	1914
9. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ζ ΤΟΥ ΑΠΟ ΧΛΑΜΥΔΟΣ	17.11.1924
10. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΤΟΥ ΑΠΟ ΝΙΚΑΙΑΣ	29.9.1929
11. ΦΩΤΙΟΥ Β.	29.12.1935
12. ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΤΟΥ Α.	17.2.1946
13. ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ Ε.	1.1.1972
14. ΑΘΗΝΑΓΟΡΟΥ ΤΟΥ Α.	7.7.1972

Ἡ πλάξ τῶν ὀνομάτων τῶν Πατριαρχῶν, οἵτινες ἀναπαύονται ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῆς Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς Ζωοδ. Πηγῆς.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑΙ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΝ

EN REGENSBURG

Ἐν τοῖς πλαισίοις τοῦ Δ' Οἰκουμενικοῦ Συμποσίου τοῦ Regensburg τῆς Γερμανίας (17-24 Ἰουλίου), περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ ὁποίου θὰ γίνῃ λόγος εἰς προσεχὲς φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας», ἐγένοντο ἐπανειλημμένως ἐπιμνημόσυνοι ἐκδηλώσεις διὰ τὸν ἀείμνηστον Πατριάρχην Ἀθηναγόραν, δοθέντος, ὅτι ἐπὶ τοῦ Συμποσίου τούτου ἐπιπτε βαρεῖα ἡ σκιά τοῦ μεγάλου πένθους τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς καθ' ὅλου Χριστιανικῆς Οἰκουμένης. Αἱ κυριώτεραι τῶν ἐκδηλώσεων τούτων ὑπῆρξαν αἱ ἑξῆς:

1) Ἡδὴ κατὰ τὴν κήρυξιν τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμποσίου (17 Ἰουλίου) ὁ Σεβασμιότατος Ἐπίσκοπος τοῦ Regensburg καὶ ἐπίσημος ἐντεταλμένος τῆς Ἱεραρχίας τῶν (ῥωμαιοκαθολικῶν) γερμανῶν ἐπισκόπων διὰ τὰ οἰκουμενικὰ ζητήματα σχέσεων μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς (Ökumenischer Beauftragter der Deutschen Bischofskonferenz

für die Kirchen des Ostens) Ροῦντολφ Γκράμπερ (Rudolf Graber) ἔθεν μὲν ἐτόνισεν, ὅτι ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης Ἀθηναγόρας θὰ μνημονεύηται εἰς τὴν Ἱστορίαν ὡς «ὁ Ἀθηναγόρας ὁ Μέγας», ἐτέρωθεν δὲ ὑπέμνησεν, ὅτι πρὸς καθιέρωσιν τῶν Οἰκουμενικῶν Συμποσίων τοῦ Regensburg συνετέλεσε τὸ ἐξῆς γεγονός: «Ὅταν πρὸ πέντε περίπου ἐτῶν ὁ Ἐπίσκοπος Rudolf Graber, ἐπισκεφθεὶς τὸν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν προσέφερεν εἰς αὐτὸν ὡς δῶρον ἓν ἱερὸν ποτήριον, τότε ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Πατριάρχης: «Τί κυρίως χωρίζει ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ κοινου ποτηρίου;». Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης ἔδωκεν ἀμέσως τὴν ἀπάντησιν: «Ἐγὼ δὲν τὸ γνωρίζω· αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ γνωρίζουν κυρίως οἱ θεολόγοι. Οὗτοι θὰ ἔπρεπε μετ' ὀλίγον νὰ εἴπουν εἰς ἡμᾶς, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ παραμερίσωμεν τὰ ἐμπόδια ταῦτα, διότι οἱ καιροὶ μᾶς ἐξαναγκάζουν (ὡθοῦν) πρὸς τοῦτο».

βαστος Ἀρχηγὸς τῆς Ὁρθοδοξίας ἀνέλαβεν ἐπὶ τῶν στιβαρῶν Αὐτοῦ ὤμων τὸν σταυρὸν τοῦ Ἑσταυρωμένου, περιεβλήθη τὸν ἀκάνθιον Αὐτοῦ στέφανον—πόσοι ἄρα γε ἐξ ἡμῶν γνωρίζουν τὸ συνεχὲς μαρτύριον Αὐτοῦ;—καὶ ὡς ἀκλόνητος βράχος καὶ θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας περιέσωσεν ὅ,τι δυσχερέστατα ἕτερος ἀντ' αὐτοῦ θὰ κατῴρθον νὰ διασώσῃ, μετὰ πείσματος ἐπάλαυσε διὰ τὸ γόητρον τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ διὰ τὸ Προτεῖον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ ὡς μέγας Ἀπόστολος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προεῖδε τὴν ἀδήριτον ἀνάγκην τῆς Παγγρωστιανικῆς ἀδελφικῆς ἀμοιβαιότητος καὶ τῆς ἐπιβιώσεως τοῦ Ἀντικοῦ Πολιτισμοῦ, μαστιζομένου ἐκ τῆς ἀποθηραιοποιήσεως.

Διὰ πάντα ταῦτα ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κύριος Ἱερόνυμος εἶπεν ὅτι «οὐδέποτε μέχοι τοῦδε εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὁ θάνατος τοῦ ἡγέτου της προεκάλεσε παγγρωστιανικὸν πένθος καὶ παγκόσμιον συγκίνησιν», ἡ δὲ Αὐτοῦ Ἀγιότης ὁ Ποντίφηξ Παῦλος ὁ ΣΤ' ἐχαράκτηρισε τὸν ἐκδημήσαντα Πατριάρχην ὡς «ἀνώτερον ἄνθρωπον, ἐκπροσωποῦντα τὴν ἰδέαν τῆς Χριστιανικῆς ἐνότητος», περαιτέρω δὲ καταλήγει εἰς τὸ ὅτι «ἡ μὴ ἐκπληρωθεῖσα ἐπιθυμία Αὐτοῦ ἀποτελεῖ κληροδότημα Αὐτοῦ, ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν νὰ τὴν πραγματοποιήσωμεν».

Τὸν θεμελιωτὴν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν Εὐρώπην, εἰς τὴν Ἀμερικὴν, εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν, τὸν συμφιλιωτὴν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, τὸν ἀκάματον καὶ ἐμπνευσμένον ἀγωνιστὴν τῶν εὐγενεστέρων ἀνθρωπίνων ιδεωδῶν, τὸν θεόπνευστον εἰρηνοποιόν,

τὸν μέγαν Ἐθνικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Ἡγέτην καὶ δὴ κατὰ τὰς χαλεπὰς διὰ τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον καὶ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἡμέρας, τὴν ἀφθιτον τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας δόξαν ἀπωλέσαμεν.

Ἐῴθε ἡ γλῶσσα, τὴν ὁποῖαν ὠμίλει ὁ ἐκδημήσας πανσέβαστος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, νὰ εἶναι ἡ γλῶσσα, τὴν ὁποῖαν θὰ ἐνστερνισθῇ ἡ σύγχρονος ἀνθρωπότης, ἡ μόνη γλῶσσα, ἡ ὁποία θὰ ὀδηγήσῃ αὐτὴν διὰ τῆς κατανοήσεως καὶ τῆς ἀγάπης εἰς τὸν πραγματικὸν πολιτισμὸν, εἰς τὴν ἀνέλιξιν καὶ τὴν εὐτυχίαν.

Ἐῴθε ἡ Ἀγάπη ἡ ἐκπορευθεῖσα ἐκ τῆς μεγάλης καρδίας τοῦ μεγίστου Πατριάρχου τῶν Αἰώνων νὰ μεταλαμπαδευθῇ ὡς παγκόσμιος ἀγάπη πρὸς δόξαν τοῦ λυτρώσαντος ἡμᾶς διὰ τοῦ ἰδίου Αὐτοῦ αἵματος Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Καὶ ὡς ἀνέφερεν ὁ ἐκδημήσας Ποιμὴν εἰς Ἀρχοντα Μέγαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, κατὰ τὸ ἑναγχος Πάσχα: «Πάντες ἡμεῖς πρέπει νὰ ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἐν λήθῃ τοῦ παρελθόντος, ἐν μεγαλοψυχίᾳ, ἐν κατανοήσει, ἐν ἐπαναδελφώσει. Αὐτὸ εἶναι σήμερον θέλημα τοῦ Θεοῦ».

Σὺν δέ, ἀοίδιμε, φιλόφρονε, πανάριστε καὶ πανσέβαστε Πατριάρχα, ἐπιδε ἐξ ἀγίου κατοικητηρίου Σου ἐπὶ τὴν τιμῶσάν Σε Πανεπιστημιακὴν Οἰκογένειαν καὶ εὐλόγησον τὸ ἔργον καὶ τὸν βίον αὐτῆς.

Τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυροῦ Ἀθηναγόρου, αἰωνία ἡ μνήμη!

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Regensburg κ. Rudolf Graber, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μιλητουπόλεως κ. Στυλιανὸς καὶ οἱ λοιποὶ Ὁρθόδοξοι Ἱεράρχαι, ἐξερχόμενοι τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Regensburg.

2) Τὸ ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου τῆς 22ας Ἰουλίου ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ παρὰ τὸ Regensburg ἐξοχικοῦ παλαιοῦ ἀρχοντικοῦ Spindlhof, ἐν ᾧ γίνονται αἱ ἐργασίαι τῶν Οἰκουμενικῶν Συμποσίων, ἐτελέσθη διορθόδοξος ἑσπερινὸς μετὰ τρισαγίου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τόσον τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ἀθηναγόρα, ὅσον καὶ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Γερμανίας Ἰακώβου.

3) Τὴν Κυριακὴν, 23ην Ἰουλίου, ὁ Σεβασμιώτατος ἐπίσκοπος Rudolf Graber ἐνώπιον πλήθους λαοῦ ἐτέλεσε μεγαλοπρεπῆ ἐπιμνημόσυνον λειτουργίαν (Trauergottesdienst, Gedächtnisgottesdienst) ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα, εἰς τὸν περίφημον καθεδρικὸν ναὸν (Dom) τοῦ Regensburg. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς λειτουργίας ταύτης, καθ' ἣν ἔψαλε ἡ περίφημος παιδικὴ χορωδία τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ, ὁ ἐπίσκοπος Rudolf Graber ἀντήλλαξε τὸν ἀσπασμὸν τῆς εἰρήνης μετὰ τῶν παρισταμένων πέντε ὀρθοδόξων ἐπισκόπων, ἥτοι μετὰ τοῦ ἐκπροσωποῦντος τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Σεβ. Μητροπολίτου Μιλητουπόλεως κ. Στυλιανοῦ, μετὰ τῶν ἐκπροσωποῦντων τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας Σεβασμιωτάτων Ἀρχιεπισκόπου τοῦ Ντύσσελντορφ κ. Ἀλεξίου καὶ Ἐπισκόπου Βιέννης καὶ Αὐστρίας κ. Γερμανοῦ, μετὰ τοῦ ἐκπροσωποῦντος τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας Σεβ. Ἐπισκόπου Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ Αὐστραλίας κ. Λαυ-

ρεντίου καὶ μετὰ τοῦ ἐκπροσωποῦντος τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρουμανίας Σεβ. Ἐπισκόπου Κωνστάντας κ. Γερασίου.

Ὁ ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου ἐπισκόπου Rudolf Graber ἐκφωνηθεὶς λόγος, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ἦτο ἐξ ὁλοκλήρου ἀφιερωμένος εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐνότητος μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ λόγος οὗτος, ὅστις εἶναι χαρακτηριστικὸς διὰ τὰς ὑπαρχούσας ἐν τῷ Ρωμαιοκαθολικισμῷ θαρραλέας θέσεις ἐναντι τοῦ ζητήματος τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐνότητος μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς, εἶχεν ὡς ἑξῆς:

«Μετὰ τῆς χαρᾶς διὰ τὴν παρουσίαν πέντε ὀρθοδόξων ἐπισκόπων καὶ τῶν μετεχόντων τοῦ 4ου Οἰκουμενικοῦ Συμποσίου, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθόνω ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν, ἀναμειγνύεται ἡ λύπη διὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα, αὐτοῦ «τοῦ πρωταγωνιστοῦ καὶ ἀποστόλου τῆς ἐπανενώσεως τῆς Ἑλληνικῆς - Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης», ὃς εἶπεν ὁ πάπας Παῦλος ΣΤ'. Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας (τοῦ Συμποσίου) ὁμιλήσαμεν πολλὰ περὶ τῆς Κοινωνίας, περὶ τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητος, ἀλλὰ τώρα θέλομεν ἐν τῇ κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ ἐν τῇ Θείᾳ Εὐχαριστίᾳ Κυρίου νὰ μνησθῶμεν τοῦ ἐκλιπόν-

τος, περὶ τοῦ ὁποίου ἔχομεν τὴν ἐλπίδα, ὅτι οὗτος ἐγένετο ἤδη δεκτὸς εἰς τὴν *Communio Sanctorum*, εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν ἁγίων.

Ἀλησμόνητος παραμένει εἰς ἐμὲ ἡ ὥρα τῆς 30ῆς Μαρτίου 1967, ὅταν ἡμεῖς, ἡ γερμανικὴ ἀντιπροσωπεία, ἀνταποκρινόμενοι εἰς πρόσκλησιν, ἐστάθημεν διὰ πρώτην φορὰν ἐνώπιον τῆς βιβλικῆς μορφῆς τοῦ Πατριάρχου, τοῦ ὁποίου ἡ καρδιά καὶ τὸ Πνεῦμα κατώπτεον τὸ μέλλον κατὰ τρόπον πληροῦντα τὸν λόγον τῆς Γραφῆς: «*Spiritu magno vidit ultima*» — «Πνεύματι μεγάλῳ εἶδε τὰ ἔσχατα» (Σοφ. Σειράχ μὴ', 24). Ἐκ τῆς συναντήσεως ταύτης αἱ σκέψεις ἡμῶν ἀνάγονται εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς (Β' Βατικανείου) Συνόδου. Ἴσως διαπράττομεν ἐν μικρὸν ἀμάρτημα παραλείψεως, ὅταν πάντοτε λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν μόνον τὰ κείμενα, τὰ ὁποῖα ἐγένοντο ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ ἀντικείμενον ἐπεξεργασίας, καὶ παραθεωρῶμεν τὰ γεγονότα, ἅτινα συνάδουν τὴν Σύνοδον. Ἀναμνήσκομαι τῆς βαθείας ἐντυπώσεως, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησε τὸ ὅτι ὁ πάπας Παῦλος ΣΤ' τὴν 4ην Δεκεμβρίου 1963 παρυσίασεν ὡς ἐπικειμένην τὴν συνάντησίν του μετ' ὁν Ἀθηναγόρου ἐν Ἱεροσολύμοις. Ἐσημείωσα τότε: «Μία κοσμοϊστορικὴ ἀπόφασις!».

Δὲν γνωρίζω, ἐὰν ἡμεῖς ὅλοι κατενοήσαμεν τότε τὸν βαθὺν συμβολισμόν. Ἀμφότεροι, ὁ Πάπας Παῦλος ΣΤ' καὶ ὁ Πατριάρχης, ἤθελον νὰ συναντηθοῦν ὑπὸ τὸν Σταυρὸν τοῦ Λυτρωτοῦ, ἐκεῖ, ἐνθα ὁ Κύριος ἤθελε «τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα νὰ συναγάγῃ εἰς ἓν» (Ἰωάν. ια', 52). Δὲν πρέπει πᾶσα ἐπιδιώξις ἐνότητος καὶ πᾶσα προσπάθεια ἐπανενώσεως νὰ ἀρχίσῃ («ὑπὸ τὸν σταυρὸν») (*sub cruce*); Πράττομεν πάντοτε αὐτό;

Ἀλλ' ἀκόμη βαθύτερα ὑπῆρξεν ἡ ἡμετέρα συγκίνησις, ὅταν τὴν 7ην Δεκεμβρίου 1965, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς λήξεως τῆς Συνόδου, τόσον ἐν Ρώμῃ, ὅσον καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἤρθῃ τὸ ἀνάθημα τοῦ 1054. Ὁ Καρδινάλιος Bea, ὅστις ἀνέγνωσε τὸ παπικὸν ἔγγραφο «*Ambulante in dilectione*», ἦτο βαθύτατα συγκινημένος, ὅταν ἀνέγνωσε τοὺς λόγους: «Θέλωμεν νὰ ἐξαλείψωμεν ἐκ τῆς μνήμης τῆς Ἐκκλησίας τὸν τότε γενόμενον ἀφορισμὸν καὶ τὸν παραδίδομεν εἰς τὴν λήθην...». Ὁ Πάπας καὶ ὁ Πατριάρχης τρέφουν τὴν σταθερὰν ἐλπίδα, «νὰ ζήσουν πάλιν ἐν τῇ πλήρει κοινῳίᾳ τῆς πίστεως, τῆς ἀδελφικῆς ὁμονοίας καὶ τῶν μυστηρίων, ὡς τοῦτο ὑφίστατο κατὰ τὴν διάδοξιν τῆς πρώτης χιλιετηρίδος τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας».

Συμφώνως πρὸς σημείωσιν, σχολιάζουσιν τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν Σύνοδον, «ἡ συνέλευσις (τῶν μετεχόντων τῆς Συνόδου) ἐχαιρέτισε τὸ ἔγγραφο αὐτὸ με παρατεταμένην καὶ ζωηροτάτην ἐπευφημίαν, καθ' ὃν χρόνον ὁ Πάπας παρέδιδεν εἰς τὸν ὁρθόδοξον Μητροπολίτην Μελίτωνα τὸ πρωτότυπον τοῦ ἔγγραφου καὶ ἐνηγκαλίζετο αὐτόν».

Ἀλλὰ πάλιν πρέπει νὰ ἐρωτήσω, ὅπως καὶ προηγουμένως: Ἐχομεν ἐξαγάγει τὰς ἀναγκαίας συνεπείας ἐκ τοῦ πράγματι τεραστίας σημασίας γεγονότος τούτου; Ἀπὸ τῆς 7ης ταύτης Δεκεμβρίου 1965 εἶναι ἐν τούτοις πραγματικὸν γεγονὸς, ὅτι ἡ σχέσις Ρώμης καὶ

Βυζαντίου εἶναι οὕτως, ὡς αὕτη ἦτο πρὸ τοῦ 1054, ὅτι δηλαδὴ ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι διεσπασμένη, ἀλλὰ μί α. Αὐτὸ οὐδόλως μεταβάλλεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ Ἀνατολὴ καὶ ἡ Δύσις ἀνεπτύχθησαν μακρὰν ἀλλήλων καὶ ὅτι συχνάκις ἐφθασαν εἰς σχίσματα. Ἀλλ' οὐδεὶς ἔλαβε τὸ γεγονὸς τοῦτο ὡς ἀφορμὴν, ἵνα διακηρύξῃ, ὅτι ὑπάρχουν δύο Ἐκκλησίαι. Παρὰ πᾶσας τὰς διαφορὰς ὁμολογεῖ τις πίστιν εἰς τὴν μί α ν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Δι' αὐτὸ ἐπρεπε ἐπὶ τέλους νὰ παύσῃ τις νὰ ἀναλογίζεται, ἐὰν ἡ μετὰ τὸ 1054 ἀνάπτυξις καὶ ἐξέλιξις π ρ α κ τ ι κ ὡς ὠδήγησεν εἰς τὸ σχίσμα ἢ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν αἵρεσιν, ἐπειδὴ ἔκτοτε ἡ Ἀνατολὴ συνέχισε περαιτέρω τὴν ἰδίαν αὐτῆς ὁδὸν καὶ δὲν μετέσχε τῆς δογματικῆς ἀναπτύξεως τῆς Δύσεως. Ὅ,τι θέλω νὰ εἶπω διὰ πάντων τούτων εἶναι τὸ ἐξῆς: Εἶναι ἡ 7η Δεκεμβρίου 1965 μία καθαρῶς ὀητορικὴ ἐνέργεια ἄνευ πραγματικοῦ ἀποτελέσματος, μία φυγὴ εἰς τὸ παρελθὸν ἄνευ νηφαλίας θέας τῶν πραγματικότητων, μία διέξοδος εἰς τὸ πάθος τῶν ἐξωραϊζόντων τὴν πραγματικότητα ὥραίων λόγων, ἐν ὁλίγοις ἐν παροδικῶν ἐπεισόδων, τὸ ὁποῖον ἐλησμονήθη ταχύτερον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν λήθην; Τὸ λέγω συνειδητῶς: Θεολόγοι καὶ ἐκκλησιαστικοὶ ἠγέται θὰ ἐπρεπεν ἐπὶ τέλους νὰ θέσουν ἑαυτοὺς πρὸ τῶν ἐρωτημάτων τούτων καὶ νὰ μὴ τὰ καλύπτουν διὰ σιγῆς. Ἐὰν τις ἐν τούτοις φθάσῃ εἰς τὴν γνώσιν, ὅτι ἡ περὶ τῆς 7ης Δεκεμβρίου 1965 εἶναι τι πλεόν ἢ μία θεατρικὴ χειρονομία, τότε προκύπτουν προφανῶς σπονδαῖαι συνέπειαι. Τότε ἡ ἀφετηρία δὲν εἶναι μία διεσπασμένη Ἐκκλησία, ἥτις μετὰ κόπον ἀναζητεῖ νὰ ἴδῃ τὴν ἐνότητα, ἀλλ' ἡ μί α Ἐκκλησία τῆς πρώτης χιλιετηρίδος. Τότε πρέπει αἱ διαφοραὶ νὰ διαλευκανθοῦν καὶ νὰ ἐρμηνευθοῦν ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς ἐ ν ὁ τ η τ ο ς τῆς Ἐκκλησίας, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει, ὅτι πρέπει νὰ ἀκολουθῶμεν δρόμον ἀντίθετον ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἠκολουθοῦμεν μέχρι σήμερον. Καὶ εἰς ἐμὲ φαίνεται, ὅτι τοῦτο εἶναι τελείως δυνατόν, ἐὰν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ἡ πορεία διαφοροποιήσεως μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἀνάγεται ἤδη εἰς αὐτὴν τὴν ἀποστολικὴν ἐποχὴν, ὅταν ὁ Παῦλος ἐγκατέλειπε τὸν ἰουδαϊκὸν καὶ ἑλληνικὸν χώρον καὶ ἐστράφη εἰς τὸν ῥωμαϊκὸν -λατινικὸν (Albert Erhard, *Urkirche und Frühkatholizismus*, Bonn 1935, σελ. 81 ἐξ. σελ. 237). Πολλὰ τῶν ἀμοιβαίων αἰτιάσεων καὶ τῶν ἰδιοτυπιῶν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν δύναται νὰ ἔχουν τὴν προέλευσίν των ἤδη εἰς αὐτὸ τὸ γεγονὸς. Προσέτι ἡ σύγχρονος φυσικὴ διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι μία οὐσιώδης κατεύθυνσις τῆς δημιουργίας, ἀκριβῶς εἰς τὰς ὑψηλότερας περιοχάς, εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς συμπληρώσεως (*Komplementarität*), ἥτις εὐκόλως δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδιοῦ μας προβλήματος (Bernard Philbert, *Der Dreieine, Anfang und Sein, Die Struktur der Schöpfung*, Christian Verlag, Stein am Rhein, 1971, σ. 52-57).

Ἀσφαλῶς δὲν θέλομεν διὰ τούτων νὰ παρίδωμεν, ὅτι ὑπάρχουν βαθεῖαι διαφοραί. Ἀλλ' αὗται χάνουν τὴν δξύτητά των, ὅταν ὁρμώμεθα ἀπὸ τῆς μί α ὡς Ἐκκλησίας τῆς πρώτης χιλιετηρίδος, πρὸς τὴν ὁποίαν μᾶς

Ο ΟΡΑΜΑΤΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Τὴν ἐπομένην τοῦ θανάτου τοῦ Οἴκου. Πατριάρχου Ἀθηναγόρου Α', ἐπισυμβάντος τὴν 7ην Ἰουλίου ἐ.ξ., ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐφημερίδα «The New York Times», ἐκτενὲς ἄρθρον τοῦ Alden Whitman ὑπὸ τὸν τίτλον «Sought Church Unity» (Ἐπεδίωξε τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας), ἐνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς ζωῆς, τοῦ ἔργου καὶ ἰδιαιτέρως περὶ τῶν προσπαθειῶν τοῦ ἀποθανόντος Πατριάρχου διὰ τὴν ἐνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ὁ ἀρθρογράφος ἀρχίζει μὲ τὴν προσδοκίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Οἴκου. Πατριάρχης Ἀθηναγόρας Α' ἐξέφρασε πρὸς τὰ ἑκατομύρια τῶν μελῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα παρεκκλίνουσιν ἀ-

τὸν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐκ νέου συνένωσιν μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας:

«Σκεφθῆτε, παρακαλῶ, σκεφθῆτε περὶ αὐτοῦ, εἶπε, μὲ τὸν Ἅγιον Πέτρον εἰς τὴν Δύσιν καὶ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην εἰς τὴν Ἀνατολήν, θὰ ἡδύνατο νὰ ριφθῇ ἐν ἀπέραντον δίκτυον εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου καὶ νὰ περικυκλώσῃ ὅλα τὰ 900 ἐκεῖνα ἑκατομύρια Χριστιανικῶν ἰχθύων».

Καὶ ὁ ἀρθρογράφος συνεχίζει, περιγράφων τὰς προσπάθειάς τοῦ Πατριάρχου πρὸς πραγματοποίησιν αὐτῆς τῆς προσδοκίας διὰ τῆς ἐνώσεως μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τὰς προσπάθειάς ἐκεῖνας

παρέπεμψεν ἡ ἀξιωματικὴ ἐκείνη ἡμέρα τῆς συνόδου. Ἀκόμη μίαν φορὰν ἀνανεῶ τὴν παράκλησίν μου, νὰ μὴ ἀφήσωμεν νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν λήθην ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐντάξωμεν εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ἐργασίαν μας κατὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἤθελον τοῦτο οἱ μεγάλοι μυσταγωγοί, ὁ Πάπας καὶ ὁ Πατριάρχης. Πῶς ἄλλως πρέπει νὰ ἐρμηνεύσωμεν ἐκεῖνους τοὺς λόγους τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα, τοὺς ὁποίους οὗτος εἶπεν εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν ἀξιωματικὴν ἀκρόασιν τῆς 30ῆς Μαρτίου 1968; «Ἐνακόσια ἔτη ἔχομεν βασανίσει ἡμᾶς αὐτοὺς μὲ τὸ λεγόμενον σχίσμα: Ἐν τούτοις ἐρωτῶ τὸν ἐαυτόν μου. Ποῖος ἔχει ἐγκρίνει ἀληθῶς τὸ σχίσμα; Ποῖος Πάπας ἔχει ἀποφανθῇ ἐπισήμως διὰ τὸ σχίσμα; Ποία σύνοδος τὸ ἔχει ἐπικυρώσει καὶ ἐπισημοποιήσει; Οὐδεμία.. Καὶ τώρα λοιπὸν ἔχομεν ἐπανέλθει εἰς τὴν πρὸ τοῦ 1054 ἐποχὴν. Βεβαίως ὑπῆρχον καὶ τότε διαφοραὶ εἰς τὰς θεολογικὰς διδασκαλίας καὶ γνώμας, ἀλλ' εἴχομεν τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν. Ἐβαπτίζόμεθα εἰς τὴν αὐτὴν κολυμβήθραν, εἴχομεν κοινὰ τὰ ἴδια ἐπτὰ μυστήρια, πρὸ πάντων τὴν θείαν Εὐχαριστίαν. Ἐπίνομεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ποτηρίου. Διατί ἔχομεν ἀπομακρυνθῇ τόσο πολὺ ἀπ' ἀλλήλων; Δὲν ὑπῆρχον βαρυσήμαντοι διαφοραὶ πρὸ τοῦ 1054—καὶ πολλὰι μεταγενέστεραι διαφοραὶ ἔχουν ἀπολέσει τὴν σημασίαν των».

Ακριβῶς εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους μοῦ φαίνεται, ὅτι εὐρίσκεται ἐν εἶδος διαθήκης τοῦ μεγάλου Πατριάρχου. Ἡ πανταχοῦ ἐκφραζομένη ἄχρωμος ἐκκλησιεὶς νὰ ἐργασθῶμεν διὰ τὴν ἐνότητα μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἀποκτᾷ ἐνταῦθα τὸν εὐκρινῆ τῆς τονισμὸν καὶ τὴν συγκεκριμένην μορφήν: Νὰ ληφθῇ τόσον σοβαρῶς ὡς ὅταν ἡ 7η Δεκεμβρίου 1965, ὡς κάποτε ἐλήφθη σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ἡ 16η Ἰουλίου 1054· αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ 1965 αἰρεῖ τὸ 1054 καὶ ἰστάμεθα—αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ πληροῖ ἡμᾶς εὐχαριστίας καὶ ἀγαλλιᾶσεως—ἐν τῇ μιᾷ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις δι' ἡμᾶς πάντας εἶναι

ἡ ἁγία καὶ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία. Δι' αὐτὴν ἔζησεν ὁ Ἀθηναγόρας, δι' αὐτὴν ἀπέθανεν. Εὐχαριστοῦμεν αὐτὸν ἤδη εἰς τὴν ἁγίαν θυσίαν τοῦ Χριστοῦ.

Ἀλλὰ τὸ «Ite, missa est» (= ἡ ἔκφρασις τῆς ἀπολύσεως τῆς ῥωμαιοκαθολικῆς λειτουργίας) εἶναι σήμερον αἱ φράσεις τοῦ ἀποθανόντος εἰς τὸν λόγον του πρὸς ἡμᾶς: «Ἡ ἐποχὴ μᾶς ὠθεῖ πιεστικῶς. Δὲν πρέπει νὰ ἱκανοποιώμεθα μὲ πολὺ μικρὰ βήματα».

4) Μετὰ τὸ πέρας τῆς ὑπὸ τοῦ Σεβ. ἐπισκόπου Rudolf Graber τελεσθείσης ῥωμαιοκαθολικῆς θείας Λειτουργίας, πάντες οἱ παριστάμενοι ὁρθόδοξοι, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῇ τοὺς μνημονευθέντας πέντε ἐπισκόπους, ἔψαλιν εἰς διαφόρους ὁρθόδοξους γλώσσας τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου, καθ' ὃ ὁ Σεβ. Μητροπ. Μιλητουπόλεως κ. Στυλιανός, ὁμιλήσας γερμανιστὶ λίαν εὐστόχως καὶ εὐσυνόπτως, ἐχαιρέτισε τὸν ἐν τῷ ἐπισκοπικῷ ἀξιώματι ἀδελφὸν («Amtsbruder») Rudolf Graber καὶ τὸ Χριστε-πώνυμον ποιμνιον τῆς παλαιᾶς πόλεως Regensburg, ἠύχθη, ὅπως ὁ Θεὸς δωρῆται πάντοτε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Του λειτουργοῦς τοιούτους, οἱ οὗτοι ὑπῆρξαν οἱ διὰ τὴν ἐνότητα αὐτῆς ἐργασθέντες Πατριάρχης Ἀθηναγόρας καὶ πάπας Παῦλος ὁ ΣΤ' καὶ τέλος ἐκ μέρους πάντων τῶν ὁρθόδοξων ἐξέφρασε θερμὰς εὐχαριστίας διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιδαφιευθεῖσαν τιμὴν καὶ φιλοξενίαν («καὶ διὰ τὴν ἀλησμόνητον ὥραν»).

Ἀληθῶς! Πάντες οἱ μετασχόντες τῶν ὠραίων τούτων οἰκουμενικῶν ἐπιμνημοσύνων ἐκδηλώσεων ἡσθάνθησαν, ὡς ἐὰν εἶχε πραγματοποιηθῇ ὁ πόθος τοῦ μεγάλου Ἀθηναγόρου, ἵνα «οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν ἐγγύς» ἔλθωσι, λυομένου «τοῦ μεσοτοιχοῦ τοῦ φραγμοῦ» (Ἐφ. β', 14).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

αΐτινες συμβολίζονται διὰ τριῶν συγκινητικῶν συναντήσεων τοῦ μετὰ τοῦ Πάπα Παύλου VI.

«Ἡ πρώτη ἐξ αὐτῶν, γράφει, ἔλαβε χώραν τῷ 1964 ἐπὶ τοῦ Ὁρους τῶν Ἑλαιῶν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτε ὁ Πάπας καὶ ὁ Πατριάρχης ἐνηγκαλίσθησαν καὶ ἀντήλλαξαν τὸν ἀσπασμὸν τῆς εἰρήνης. Ἡ δευτέρα συνάντησις συνέβη κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1967, ὅτε ὁ Παῦλος ἐπραγματοποίησε ταξίδιον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν ἑδραν τοῦ Πατριάρχου, διὰ νὰ συζητήσῃ μετὰ τοῦ Ἀθηναγόρου διάφορα θέματα περὶ τῆς ἐνώσεως. Ἀργότερον, τῷ 1967, ὁ Ἀθηναγόρας ἀνταπέδωσε τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Παύλου διὰ τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ρώμην διὰ μίαν ἱεροτελεστείαν εἰς τὴν Βασιλικὴν τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Εἰδικῶς περὶ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις συναντήσεως, ὁ Ἀθηναγόρας εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ὅταν ὁ Πάπας Παῦλος καὶ ἐγὼ συνηντήθημεν, ἐνστικτωδῶς ἐνηγκαλίσθημεν ἀλλήλους. Ἦτο μία συνάντησις ἀγάπης, μία ἀδελφικὴ συνάντησις...».

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ ἀρθρογράφος κάμνει μίαν σύντομον ἱστορικὴν ἀνασκόπησιν τοῦ σχίσματος τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, τῆς ἐπικρατείας τοῦ Πατριαρχείου ἀνὰ τὸν κόσμον καὶ τῆς ἀπονομῆς ἰδιαιτέρας τιμῆς πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ὡς «πρῶτον μετὰξὺ ἑσῶν», ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἄλλους Πατριάρχας.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς ἰδιαιτέρας διακρίσεως τοῦ ἐκάστοτε Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, «ὁ Ἀθηναγόρας—γράφει ὁ ἀρθρογράφος—ἦτο πιθανῶς ὁ πλέον γνωστὸς καὶ ὁ ὁπωσδήποτε ὁ πλέον φιλογώδης μετὰξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐπισκόπων. Ἐχων ὕψος ἑξ ποδῶν καὶ τεσσάρων ἰντσῶν (1,90 μ.) καὶ ζυγίζων 200 πάουντς (90 περίπου κιλά), ἦτο ἐντυπωσιακῶς μεγάλωσμος καὶ αὐθεντικός. Εἶτε ἐνδεδυμένος διὰ τῶν καθημερινῶν μαύρων ῥάσων του, εἴτε περιλαμπρὸς διὰ τῶν χρυσοκεντήτων ἱερῶν ἀμφίων του, ἦτο μία μεγαλοπρεπὴς μορφή μὲ μίαν μακρὰν γενειάδα. Ὅσοι ἐδέχοντο τὸν ἐναγκαλισμὸν του, ἡσθάνοντο τὰ πρόσωπά των νὰ εἰσέρχονται ἐξ ὀλοκλήρου εἰς αὐτήν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀπαλύνονται ὑπ' αὐτῆς.—Τὸ κατάλυμα τοῦ Ἀθηναγόρου εἰς τὴν Μουσουλμανικὴν Κωνσταντινούπολιν ἦτο ἐτοιμόροπον. Εἰς τὸν περίβολον, οἱ ἐπισκέπται ἠδύνατο νὰ ἴδουν διάφορα ὀρνίθια περιπλανώμενα πέριξ τῆς αὐλῆς καὶ ἓνα ἀσφυκτικὸν κλοιδὸν προσκεκλημένων, πτωχικῶς ἐνδεδυμένων, οἵτινες ἀνέμενον νὰ ἴδουν τὸν Πατριάρχην. Εἰς τὸ λιτῶς ἐπιπλωμένον γραφεῖόν του ὑπῆρχε μία φωτογραφία τοῦ Πάπα καὶ τοῦ ἰδίου. Διετῆρει τουρκικὸν («καφὲ») ἀφρίζοντα, διὰ τοὺς προσκεκλημένους του, τοὺς ὁποίους «καλωσόριζε» καὶ μετὰ τῶν ὁποίων ἠδύνατο νὰ συνδιαλεχθῇ εἰς Τουρκικὴν, Ἑλληνικὴν, Ἀγγλικὴν, Γαλλικὴν, Ἰταλικὴν, Ἰσπανικὴν καὶ εἰς μίαν ἢ δύο Βαλκανικὰς γλώσσας».

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Ἀθηναγόρου πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας καὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ὡς Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ἀρθρογράφος ἀναφέρει τὰ ἑξῆς:

«Ὁ Πατριάρχης εἶχεν ἰσχυροὺς δεσμοὺς μετὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐνθα ἤσκησε τὸ ἔργον του ὡς Ἀρχιεπισκόπου Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς

ἐπὶ 18 ἔτη. Ἐγένινεν Ἀμερικανὸς πολίτης τῷ 1938. Ἐλέχθη εὐρέως, ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ ὡς Πατριάρχου τῷ 1948 ἦτο ἀποτέλεσμα Ἀμερικανικῆς ἐπιρροῆς καὶ μίᾳ ἐπιθυμίας πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὁ Πρόεδρος Χάρρυ Τρούμαν ἐδάνεισεν εἰς αὐτὸν τὸ ἰδιωτικὸν του ἀεροπλάνον διὰ τὸ μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ταξίδιον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Μολονότι ὁ Ἀθηναγόρας ὑπεχρεώθη νὰ δεχθῇ τὴν Τουρκικὴν ὑπηκοότητα, διετῆρει ἐν βαθύ ἁίσθημα διὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. «Ἡ Ἀμερικανικὴ ζωὴ, παρετῆρσε κάποτε, δὲν εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ἐμπορικαὶ ἐπιχειρήσεις». «Γνωρίζω ἐξ ἰδίας μου πείρας ὅτι ἡ βάσις διὰ νὰ ὑπάρξῃ τις εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας εἶναι πνευματικὴ, θρησκευτικὴ καὶ φιланθρωπικὴ, ἐκφραζομένη εἰς τὴν τακτικὴν νὰ εἶσαι καλὸς γείτων».

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ ἀρθρογράφος παραθέτει διάφορα βιογραφικὰ στοιχεῖα περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀθηναγόρου (τοῦ πρόην Ἀριστοκλέους Σπύρου), τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν Θεολ. Σχολὴν τῆς Χάλκης, τῆς εισόδου του εἰς τὸ ἱερατεῖον, τῆς ἐκλογῆς του ὡς Μητροπολίτου Κερκύρας καὶ κατόπιν ὡς Ἀρχιεπισκόπου Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς.

«Μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσίν του ἐνταῦθα τῷ 1931—γράφει ὁ Ἀμερικανὸς ἀρθρογράφος—ἐπραγματοποιήσε περιοδείαν εἰς 300 ἐκκλησίας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς του. «Δὲν ὑπάρχει γωνία εἰς αὐτὴν τὴν Χώραν, εἶπε, τὴν ὁποίαν νὰ μὴ ἐπεσκέφθην. Ἡ Ἀμερικὴ εἶναι πέραν πάσης φαντασίας καὶ περιγραφῆς». Αἱ ἐπισκέψεις του εἰς τὰς Ἑλληνικὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὸν ὄχι μόνον νὰ ἀποκτήσῃ στενωτέραν γνωριμίαν μετὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ συμφιλώσῃ τὰς φιλονικούσας πατρίδας μετὰξὺ τῶν ἐκκλησιασμάτων. Παλαιῶν Βασιλόφρονας καὶ Δημοκράτας, ἀνεξαρτήτως (ἡ διαφωνία ἦτο εἰς εὐρεῖαν κλίμακα πολιτικῇ), ἔλεγε: «Ἀφήσατε τὰς πολιτικὰς συζητήσεις ἐκτὸς τοῦ χώρου τῆς ἐκκλησίας. Θὰ τὰς εὕρητε ἐκεῖ, ὅταν ἐξέλθῃτε». Ὡς ἐν περαιτέρω βῆμα πρὸς ἐλάττωσιν τῆς δυνάμεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιρροῆς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, ὁ Ἀθηναγόρας ἀπέριψε τὴν τακτικὴν νὰ εἰσαγῇ ἱερεῖς ἐξ Ἑλλάδος. Πρὸς τοῦτο ἱδρυσεν ἐνταῦθα Σχολὴν καὶ ἐξήσκησεν Ἑλληνοαμερικανούς διὰ τὸ ἱερατεῖον».

Εἰδικῶς διὰ τὸ ἔργον του, κατόπιν, ὡς Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καθὼς ἐπίσης καὶ διὰ τὰς ἐνωτικὰς του προσπάθειας, ὁ ἀρθρογράφος τῶν «New York Times» γράφει τὰ ἑξῆς: «Ὁ Πατριάρχης ἔδειξε τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ πρακτικὴν συνεργασίαν μετὰξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν. Εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπένεμεν εὐλογίας εἰς Χριστιανούς καὶ Μουσουλμάνους, ἀδιακρίτως. Συνέβαλεν ἐπίσης εἰς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντερβουρίας τῷ 1962. Ἡ ἐπίσκεψις, εἶπεν, ἐσημείωσε «τὴν ἀρχὴν μιᾶς νέας πνευματικῆς ἀνοίξεως ἐπὶ νέου ἐδάφους πρὸς μεγαλύτεραν προσέγγισιν καὶ στενωτέραν συνεργασίαν μετὰξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν». Ἀλλὰ ἡ μεγίστη προσπάθεια τοῦ Ἀθηναγόρου κατεβλήθη διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς νέας ἀτμοσφαίρας μετὰ τῆς Ρώμης. Ὑπεστήριξεν ὅτι ἐνότης ἐν τῇ ἐννοίᾳ πρακτικῆς συνεργασίας θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ,

ΤΟ ΕΠΙΜΑΧΟΝ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ

Ἡ στήλη αὕτη δὲν εἶναι ἡ ἀρμοδία, διὰ τὴν ἐπισημάνη τὰς νομικὰς ἀτελείας τοῦ ὑποβληθέντος εἰς τὴν Συμβουλευτικὴν Ἐπιτροπὴν Σχεδίου Νόμου «περὶ τοῦ αὐτομάτου διαζυγίου». Ἡ ἰδική της ἀρμοδιότης θὰ ἔπρεπε νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν καθαρῶς θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν πλευρὰν τοῦ ζητήματος. Ἐχουν ὅμως ἐπισημανθῇ καὶ προσφάτως καὶ παλαιότερον λίαν ἐπαρκῶς καὶ αἱ δύο αὗται πλευραί, ὥστε θὰ ἦτο χρησιμώτερον νὰ παρουσιασθῇ ἀπλῶς ἢ ἐκ τοῦ Νομοσχεδίου ἀπὸ ἀπόψεως δικαιοσύνης ἐντύπωσης, τὴν ὁποίαν τοῦτο ἐπροξένησεν εἰς τὸν ὑπογράφοντα, ἀσφαλῶς δὲ ὄχι μόνον εἰς αὐτόν.

Ἀνέγνωσα τὸ Σχέδιον Νομοθετικοῦ Διατάγματος, τὸ αἰδημόνως ἐπικληθὲν «περὶ διαζυγίου, λόγῳ διακοπῆς τῆς ἐγγάμου συμβιώσεως» καὶ ὁμολογῶ, ὅτι δὲν μοῦ ἦτο δυνατόν νὰ φαντασθῶ, ὅτι ἀντιστρατεύεται

μολοντόι ὄχι, πρὸς τὸ παρόν, μία ἔνωσις ὡς πρὸς τὸ δόγμα. «Οἱ Χριστιανοί—εἶπε—πρέπει νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι ἔχουν μίαν ἐκκλησίαν, ἓνα σταυρόν, ἓν Εὐαγγέλιον. Ἐκάστη ἐκκλησία ὀφείλει νὰ τοποθετήσῃ τοὺς θησαυροὺς της εἰς ἓν θησαυροφυλάκιον καὶ νὰ διαθέτουν ὁμοῦ κοινὸν χρῆμα, τὸ κοινὸν χρῆμα τῆς ἀγάπης».

Τέλος, ἀναφερόμενος ὁ ἀρθρογράφος εἰδικῶς εἰς τὴν πρώτην συνάντησιν τοῦ Ἀθηναγόρου μετὰ τοῦ Παύλου εἰς τὴν Ἀγίαν Γῆν, γράφει τὰ ἑξῆς:

«Ἐν πρακτικὸν ἀποτέλεσμα τῆς συναντήσεως αὐτῆς ἦτο ὅτι ἀμφότεραι αἱ Ρωμαϊκαὶ καὶ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἠκύρωσαν τὸν μετὰ τῶν ἀφορισμῶν τοῦ 11ου αἰῶνος. Ἐν ἄλλῳ ἀποτέλεσμα ἦτο μία συμφωνία περὶ προστασίας τῶν Ἀγίων Τόπων ἐντὸς καὶ περὶ τῆς Ἱερουσαλῆμ. Ἐν περαιτέρῳ ἀποτέλεσμα—καὶ ἐν ἐξ ἐκείνων ἄτινα ἐφαίδρυνον τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς τοῦ Πατριάρχου—ἦτο μία ἐξερεύνησις ὑπὸ τῆς Ρώμης καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ νέων ἀτραπῶν κοινῆς προσπάθειας».

Ἐκ τ α κ τ ο ς ε ἰ δ η σ ι ς

Ὅτε ὁ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος, ἐπληροφορήθη, κατὰ τὴν διάρκειαν συνεδρίου εἰς τὸ Rice Hotel, εἰς Χιούστον, περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Πατριάρχου, περιέγραψεν εἰς τοὺς παρευρισκομένους τὴν ζωὴν τοῦ ἀποθανόντος ὡς «θεοσεβῆ ζωὴν», ἀφιερωμένην «εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν συνανθρώπων του, ὡς ἔπραξεν ὁ Ἰησοῦς». Ἱερεῖς καὶ Ἐπίσκοποι, ἱστάμενοι ἐπὶ τῆς ἐξέδρας, ἐδάκρυσαν, καθὼς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐζήτησε παρ' αὐτῶν νὰ συναντηθοῦν εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ ξενοδοχείου διὰ νὰ ἀναπέμψουν εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος.

ALDEN WHITMAN

Μτφρ. Μιχ. Μακράκη

ὄχι πλέον τόσον πολὺ μόνον εἰς τὰ θρησκευτικὰ μας αἰσθήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης. Ἦτο βεβαίως ἀρκετὸν τὸ ὅτι τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο ἦτο ἀντικρὺς ἀντίθετον πρὸς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ ὅτι κατηξευτέλιζε τὸ Μυστήριον τοῦ Γάμου καὶ κατ' οὐσίαν ἐπέφερε τὴν διάλυσιν τῆς οἰκογενείας. Ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ ὅμως διεπίστωσα, ὅτι τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο ἔχει καὶ τὸ προσόν, νὰ εἶναι καὶ καταφώρως ἄδικον διὰ πολλοὺς λόγους.

Πρῶτον· διότι εὐνοεῖ μόνον ὅσους κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐξαμήνου ἰσχύος του θὰ ἔχουν συμπληρώσει ἑπτὰ ἢ καὶ περισσότερα ἔτη ἐν διαστάσει ἀπὸ τῶν νομίμων συζύγων των. Ὅσοι, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐξαμήνου ἰσχύος τοῦ Νόμου θὰ εὐρίσκωνται ἐν διαστάσει, ἀλλ' ἔστω καὶ κατὰ μίαν ἡμέραν ὀλιγώτερον τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, δὲν θὰ δύνανται νὰ «ἐπωφεληθοῦν» τῶν ὁλεθρίων «εὐεργετικῶν» του διατάξεων.

Δεύτερον· ἀφοῦ ἡ Πολιτεία ἐθεώρησεν, ὅτι εἶναι ὀρθὸν νὰ καθιερώσῃ ὡς λόγον διαζυγίου τὴν τοῦλάχιστον ἑπταετῆ τῶν συζύγων διάστασιν καὶ διαλύει τὸν γάμον των, ἔστω καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀναιτίου, διὰτὶ αὐτοὶ ἢ μεθαύριον, ὅταν καὶ ἄλλοι θὰ ἔχουν συμπληρώσει ἢ καὶ ὑπερβῇ τὴν ἑπταετίαν τῆς διαστάσεως, δὲν θὰ ἔχουν καὶ οὗτοι τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι ἕναντι τοῦ Νόμου ἴσοι πρὸς τοὺς προγενεστέρους των; Εἶναι τοῦτο δίκαιον;

Τρίτον· διὰ τῆς παραγράφου 6 τοῦ ἄρθρου τοῦ 1, καταργεῖται τὸ κατὰ τὸ ἄρθρον 1363 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος κώλυμα πρὸς τέλεσιν γάμου, ἥτοι ἡ διάταξις κατὰ τὴν ὁποίαν κωλύεται ὁ γάμος μετὰ τῶν προσώπων καταδικασθέντων ἐπὶ μοιχείᾳ. Τοιοῦτοτρόπως, δι' ἄλλους μὲν ἐξακολουθεῖ νὰ ἰσχύῃ τὸ κώλυμα τοῦτο, ἄλλοι δέ, διατελοῦντες ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας καὶ προϋποθέσεις, καὶ μάλιστα οἱ κατ' ἐξακολούθησιν διαπράττοντες τὸ ἄδίκημα τοῦτο, κηρύσσονται ὑπὸ τοῦ ὑπὸ κρίσιν Νομοσχεδίου ἀνάτιτοι καὶ ἐπιτρέπεται εἰς αὐτοὺς ἢ τέλεσις γάμου.

Τέταρτον· διὰ τοῦ ἰδίου Νομοσχεδίου καὶ διὰ τῆς προνομιακῆς μεταχειρίσεως τῶν ὑπαιτίων διαλύσεως τοῦ γάμου των, καθιεροῦται καὶ ἄλλη ἀνισότης. Διὰ τῆς παραγράφου δηλαδὴ 3 τοῦ ἄρθρου τοῦ 1, δύναται νὰ ζητήσῃ καὶ πάλιν τὴν διάζευξιν καὶ ἐκεῖνος ἐκ τῶν συζύγων, τοῦ ὁποίου προγενεστέρα ἀγωγή διαζυγίου «ἔχει ἀπορριφθῇ δι' οἰσνδήποτε λόγον, πρὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος». Ἦτοι, ἐὰν κάποιος ἢ ἀγωγή διαζυγίου ἀπερρίφθῃ ὑπὸ τῶν Δικαστηρίων μίαν ἡμέραν μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἰσχύος τοῦ Νόμου τούτου, αὗτος δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὑποβάλῃ νέαν ἀγωγὴν διαζυγίου, ἐνῶ ἐκεῖνου τοῦ ὁποίου ἢ ἀγωγή ἀπερρίφθῃ τὴν προτεραιάν τῆς ἰσχύος του, οὗτος δικαιούται νὰ ἐπανυποβάλῃ νέαν περὶ διαζυγίου ἀγωγὴν.

Πέμπτον· διὰ τῆς ἰδίας παραγράφου, εἰσάγεται καὶ ἄλλη ἀνισότης. Δηλαδή, εἰς τοὺς ὑπαιτίους διαλύσεως τοῦ γάμου των, κατὰ τρόπον προνομιακόν, θὰ παρέχεται ὑπὸ τῆς Πολιτείας καὶ ἕτερον ἑνδικον μέσον, τοῦ ὁποίου στεροῦνται ἅπαντες οἱ λοιποί, τῶν ὁποίων «δι' οἰονδήποτε λόγον ἔχει ἀπορριφθῇ ἡ ἀγωγή διαζυγίου». Διότι μόνον ὅσοι διατελοῦν ἐν διαστάσει πέραν τῶν ἐπτὰ ἐτῶν θὰ δύνανται νὰ ἐπανυποβάλουν νέαν ἀγωγήν.

Τέλος, ἕκτον, διὰ τῆς ἰδίας παραγράφου, ἡ Πολιτεία θέτει εἰς ἐφαρμογὴν κάτι τὸ ἀληθινὰ πρωτάκουστον. Δηλαδή, τιμωρεῖ τὸν δικαστικῶς ἀποδειχθέντα ἀναίτιον καὶ βραβεύει τὸν ὑπαιτίον. Διότι, εἰς ἐκεῖνον μὲν τοῦ ὁποίου ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου ἀπερρίφθη ἡ ἀγωγή διαζυγίου, δίδει ἡ Πολιτεία τὸ διαζύγιον, ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ, ὅτι τοῦλάχιστον ἐπὶ ἐπταετίαν ἐγκατέλιπε τὸ καὶ δικαστικῶς ἀποδειχθέν ἀναίτιον μέλος τῆς συζυγίας, αὐτὸ δέ, τὸ ἀναίτιον μέλος, τὸ ὑποχρεώνει νὰ δεχθῇ τὸ διαζύγιον, πᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἐπιβράβευσιν μὲν τοῦ ὑπαιτίου, τιμωρίαν δὲ τοῦ ἀναίτιου.

Νόμος ὅμως, καθιερῶν τόσας ἀνισότητες, εἶναι Νόμος Κράτους Δικαίου καὶ εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῇ ὡς Νόμος συνταγματικός;

Ἐπὶ πλέον τῶν ἀνωτέρω, θὰ εἶχε νὰ παρατηρήσῃ τις καὶ τὰ ἑξῆς:

Ἡ ἐπιψήφισις τοῦ προταθέντος Νομοσχεοῦ ἐμφανίζεται ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων ὡς μέλλουσα νὰ τακτοποιήσῃ μίαν ἀνώμαλον κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται τάχα ἑκατοντάδες ἢ, κατ' ἄλλους ὀλιγαρχεστέρους, δεκάδες χιλιάδων οἰκογενειῶν. Δηλῶ ὅμως ὑπευθύνως, ὅτι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς λεπτομεροῦς ἐρεῦνης, τὴν ὁποίαν ἐνήργησεν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, καὶ ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων διαπιστώσεων, οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ ἐλέγχονται ὅλως φανταστικοί. Διότι ἡ ἔρευνα συνεπιλήρωθη ἤδη εἰς 47 Μητροπόλεις, ὑπολειπομένων ἀκόμη μόνον 12, εἰς τὰς ὁποίας περιλαμβάνονται αἱ Ἀθῆναι καὶ ὁ Πειραιεύς. Εἰς τὰς 47, λοιπόν, Μητροπόλεις τὰ μακροχρονίως ἐν διαστάσει εὐρισκόμενα ζεύγη εἶναι μόλις περὶ τὰ 3.400. Μεταξὺ ὅμως αὐτῶν ὑπάρχουν πολλά, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται μακροχρονίως ἐν διαστάσει εἴτε διὰ λόγους κωλυμάτων συγγενείας, εἴτε διότι ἔχουν προηγηθῇ τρεῖς γάμοι, εἴτε διότι ὑπάρχουν λόγοι οἰκονομικοὶ κ.τ.δ. Ἐντεῦθεν, οὔτε καὶ τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ εὐσταθεῖ, ὅτι δηλαδή τὸ Νομοσχέδιον ἔρχεται νὰ θεραπεύσῃ μίαν ἐκτεταμένην κοινωνικὴν ἀνάγκην. Ἀλλὰ ἐκτὸς τοῦ τόσο θορύβου διὰ τὰ νόθα τέκνα, δὲν εἶναι καιρὸς νὰ σκεφθῶμεν καὶ τὰ γνήσια, τὰ νόμιμα τέκνα, τὰ ὁποῖα θὰ καταδικασθοῦν νὰ γίνουν ζωντάρφανα καὶ τὰ ὁποῖα περίπου θὰ λάβουν τὴν θέσιν τῶν νόθων;

Τὸ ὅτι ἡ προτεινομένη ἰσχὺς τοῦ Νόμου θὰ εἶναι μόνον ἐξάμηνος, ὡς ἦδη ἐλέχθη ἀνωτέρω, δὲν ἀποτελεῖ προσόν, ἀλλὰ τοῦναντίον μειονέκτημα τοῦ Νόμου. Ἐπὶ πλέον ὅμως, μετὰ ἐν ἡ δύο ἔτη, ὅταν οἱ σήμερον ἐπὶ ἐξαετίαν ἢ πενταετίαν εὐρισκόμενοι ἐν διαστάσει θὰ ἔχουν συμπληρώσει ἐπταετίαν, πῶς καὶ μὲ ποῖον δικαιολογητικὸν ἡ Πολιτεία θὰ ἀρνηθῇ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἰσχύος τοῦ Νόμου; Καὶ οἱ σήμερον ἐπὶ τετραετίαν ἢ τριετίαν ἐν διαστάσει εὐρισκόμενοι, μετὰ

τριετίαν ἢ τετραετίαν, δὲν θὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσουν καὶ αὐτοὶ τὴν ἐπὶ τῆς περιπτώσεώς των ἐφαρμογὴν τοῦ ἰδίου Νόμου; Καὶ ἐφ' ὅσον ὑποτεθῇ, ὅτι ἐφαρμόζεται ὁ Νόμος διὰ τοὺς ἐπὶ ἐπταετίαν, διατὶ δὲν θὰ ἀρχίσῃ νὰ συζητῆται ἡ μείωσις τῆς εἰς πενταετίαν ἢ τριετίαν;

Πρὸ ἐπταετίας, ὅτε ὡς Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης εἶχον ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος ὑποβάλει εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον σχετικὸν ὑπόμνημα, τὸ ὁποῖον ὡσαύτως ἀντετίθετο εἰς τὸ «αὐτόματον διαζύγιον», εἶχον προτείνει νὰ θέσουν ἐπὶ τοῦ Νομοσχεδίου τὴν ἐπιγραφὴν «περὶ προστασίας τῆς παλλακίας καὶ καταδιώξεως τῆς οἰκογενείας». Εἰς τὸ Νομοσχέδιον, τὸ ὁποῖον τώρα ὑπεβλήθη εἰς τὴν Συμβουλευτικὴν Ἐπιτροπὴν, θὰ ἡδύνατο ἡ προταθεῖσα τότε ἐπιγραφὴ νὰ συμπληρωθῇ ὡς ἑξῆς: «Περὶ ἀνταμοιβῆς τῆς μοιχείας, προστασίας τῆς παλλακίας καὶ διαλύσεως τῆς οἰκογενείας».

Σημειωτέον, ὅτι παρὰ τὰς διαβεβαιώσεις, ὅτι πρόκειται τάχα ἀπλῶς περὶ προσθήκης ἐνὸς ἐπὶ πλέον λόγου διαζυγίου καὶ ὅχι περὶ αὐτομάτου διαζυγίου, πρόκειται ὄντως περὶ αὐτομάτου διαζυγίου. Διότι θὰ ἐκδίδεται μὲν δικαστικὴ ἀπόφασις, ἀλλὰ δὲν θὰ ὑπάρχῃ δικαστικὴ κρίσις. Τὸ δικαστήριον θὰ περιορίζεται μόνον εἰς τὸ νὰ διαπιστώσῃ τὴν ἐπὶ τοῦλάχιστον ἐπτὰ ἔτη διακοπὴν τῆς ἐγγάμου συμβιώσεως, μετὰ δὲ τὴν διαπίστωσιν, ἄνευ ἐτέρου, αὐτομάτως θὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ἐκδώσῃ τὴν κατ' οὐσίαν ἀναγνωριστικὴν ἀπλῶς ἀπόφασίν του περὶ λύσεως τοῦ γάμου.

Ὁμολογῶ, ὅτι μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ κατανοήσω διὰ ποίους λόγους ἐπιδεικνύεται τοσαύτη καὶ τοιαύτη εὐνοία καὶ τόση προστασία παρέχεται εἰς μίαν μερίδα ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι τόσον καταφώρως ἔχουν καταπατήσῃ καὶ τὸν ἀνθρώπινον καὶ τὸν θεῖον Νόμον. Ἀναμφιβόλως ὑπάρχουν καὶ μεταξὺ τῶν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν εὐρισκομένων ἐν διαστάσει συζύγων συμπαθεῖς, ἴσως καὶ τραγικαὶ περιπτώσεις. Ἀλλ' ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογενείας καὶ τὰ θύματα τῶν γενομένων παραβατῶν δὲν ἔχουν ἐπίσης δικαίωμα τόσον ἐπὶ τῆς συμπαθείας, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς προστασίας μας; Ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογενείας ἀρκετὰ ἐταλαιπωρήθη καὶ αἱ σύζυγοι ὑπέστησαν ἀρκετὰ κατὰ τὴν πρὸ Χριστοῦ ἐποχὴν. Ἐπ' ἀντιφάσματός μας εἰς τὸ κατάντημα τῆς ρωμαϊκῆς παρακμῆς ἡ Ἐκκλησία δι' ὅλων τῶν δυνάμεων θὰ ἀγωνισθῇ διὰ νὰ τὴν ἀποτρέψῃ καὶ φυσικὰ πολὺ ὀλιγώτερον δὲν θὰ δεχθῇ οὔτε καὶ διὰ τῆς σιωπῆς τῆς νὰ συμπράξῃ ποτὲ εἰς αὐτήν. Καὶ ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι θὰ εὐρεθῇ ποτε Κυβερνήσις νὰ ἐκδώσῃ τοιοῦτόν τινα Νόμον, οὗτος θὰ εἶναι δῶρον ἄδωρον διὰ τοὺς ἐνδιαφερομένους. Διότι ἅπαντες οἱ Ἱεράρχαι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως, οὔτε διαζύγιον ἐκδοθὲν ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ τοῦ Νόμου θὰ ὑπογράψουν, ἀλλ' οὔτε καὶ ἄδειαν γάμου θὰ ἐκδώσουν, στηριζομένην ἐπὶ τοιοῦτου διαζυγίου. Ἄς παύσουν, λοιπόν, οἱ ἐνδιαφερόμενοι νὰ πιέζουν τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ ἐπιμάχου Νόμου. «Οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται» (Ματθ. κζ', 24).

Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

'Αθηναγόρας ὁ Μέγας.

Τὸ ὅτι ὁ εἰς Κύριον ἐκδημήσας Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κυρὸς 'Αθηναγόρας ὁ Α' θὰ γραφῇ εἰς τὰς δέλτους τῆς 'Ιστορίας ὡς Μέγας εἶναι τι, ὅπερ κατέστη τοῖς πᾶσι δῆλον μετὰ τὴν αἰφνιδίως καὶ πανταχόθεν ἐκ πάντων τῶν σημείων τῆς Οἰκουμένης διασαλισθεῖσαν καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ πλῆθος βροντῶν ἐκσπάσασαν περὶ αὐτοῦ συνείδησιν καὶ μαρτυρίαν, ἥτις κυριολεκτικῶς κατεβρόντησε καὶ ἀφῆκεν ἐνεοῦς καὶ αὐτοὺς τοὺς καλῇ ἢ κακῇ τῇ πίστει ἐπικριτὰς του.

Αἱ εἰς πᾶν ἀνθρώπινον ὄν ἀναπόφευκτοι κηλίδες κατεκαλύφθησαν πλήρως ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς λάμψεως τῆς προσωπικότητός του. Οὕτω τὸ σελαγίζον ὑπεράνω τοῦ ἀπερίττου νωποῦ τάφου του οὐράνιον τόξον, ὅπερ ἔχει τοῦτ' αὐτὸ οἰκουμενικὰς διαστάσεις, παρουσιάζει ὁλονὲν ζωηρότερα καὶ πλέον ἀκτινοβολοῦντα τὰ συναποτελοῦντα αὐτὸ χρώματα τῆς ἰριδος. Τινὰ ἀκριβῶς ἐκ τῶν ἐκπάγλων τούτων χρωμάτων παρουσιάζονται εἰς τὰς διαφόρους σελίδας τοῦ παρόντος φύλλον τῆς ('Εκκλησίας», ὅπερ σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὸν Μέγαν Πατριάρχην, ὅστις, κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν διατύπωσιν τοῦ Μακαριωτάτου 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν καὶ πάσης 'Ελλάδος κ. 'Ιερωνύμου, «ἐπὶ τὴν ἀπλὴν καὶ ἀπέρειτον προφητικὴν του ἐμφάνισιν» ἐκρυπτε τοιοῦτο καὶ τοσοῦτο μεγαλεῖον, ὥστε «ἀκόμη καὶ εἰς τὰς σφοδροτέρας θυέλλας καὶ τὰς ἀγριωτέρας καταιγίδας, τὰς ὁποίας ἀντιμετώπιζε, κα-

τώρθωνε νὰ διατηρῇ τὸν προσανατολισμὸν του, νὰ ἀκολουθῇ τὰς ἐψηλὰς του πτήσεις καὶ νὰ μὴ ἀποκλίνῃ ἀπὸ τὰς μεγάλας του γραμμάς. Τὰ βήματά του, ἀνάλογα καὶ πρὸς τὸ ὕψος του, ἦσαν ἐνίοτε τόσον μεγάλα δι' ἡμᾶς τοὺς κοινούς θνητοὺς, ὥστε κατὰ τὴν ὁδοιορίαν νὰ ἀσθμαίνωμεν καὶ μετὰ δυσκολίας νὰ τὸν παρακολουθῶμεν. 'Αλλ' ἐκεῖνος ἐπροχώρει, τέμνων πάντοτε νέας ὁδοὺς καὶ συνεχῶς διανοίγων ἀγνώστους καὶ εὐρείας λεωφόρους».

Συνενοὶ τὰς εὐχὰς της.

"Οταν παρεδίδετο εἰς τὸ Τυπογραφεῖον ἡ ὕλη τοῦ παρόντος φύλλον τῆς ('Εκκλησίας», ἡγγέλθη ἡ ἐκλογή τοῦ ἐνθρονισθέντος ἤδη νέου Προκαθημένου τῆς 'Εκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δ η μ η ρ ί ο υ τ ο Ὑ Α'.

'Η ('Εκκλησία», ἐπιφυλασσομένη ὅπως εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον αὐτῆς ἀσχοληθῇ περὶ τὴν ἐκλογὴν καὶ ἐνθρόνισιν τοῦ νέου Πατριάρχου, συνενοὶ τὰς εὐχὰς της μετὰ τῶν εὐχῶν τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος κλήρου καὶ λαοῦ τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος, εὐχομένη ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἀναδείξῃ τὸν νέον πνευματικὸν 'Ηγέτην τῆς 'Ορθοδοξίας ἀντάξιον συνεχιστὴν τοῦ ἔργου τοῦ προκατόχου του, στοιχοῦντα τοῖς ἔχουσιν αὐτοῦ καὶ μετὰ συνέσεως πηδαλιονχοῦντα τὸ σκάφος τῆς 'Ορθοδοξίας, ἵνα τοῦτο ὁλοκληρώσῃ τὸν ὑπὸ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

'Η 'Ιερὰ Σύνοδος τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος συνῆλθεν ἐκτάκτως σήμερον τῇ 4ῃ 'Ιουλίου 1972, ἵνα ἐξετάσῃ τὴν κατάστασιν, ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη μετὰ τὰ δημοσιεύματα τῆς 30ῆς παρελθόντος μηνός, περὶ τάχα καθιερώσεως τοῦ λεγομένου αὐτομάτου διαζυγίου.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν, ἡ 'Ιερὰ Σύνοδος μετὰ βαθυτάτης ἱκανοποιήσεως ἤκουσε τὰς ἀνακοινώσεις τοῦ Προέδρου Αὐτῆς Μακ. 'Αρχιεπισκόπου, ὅτι ἡ Α.Ε. ὁ κ. Πρωθυπουργὸς κατὰ τὴν συνάντησίν των τῆς 1ῆς τρέχοντος, διεβεβαίωσε Αὐτὸν σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως, ὅτι ἡ Κυβέρνησις οὐδὲν πρόκειται νὰ πράξῃ ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ διαζυγίου, ἄνευ τῆς συμφώνου γνώμης τῆς 'Εκκλησίας. Τοῦτο ἱκανοποίησεν ἀπολύτως τὴν 'Ιερὰν Σύνοδον, διότι, ὡς ἐδηλώθη εἰς τὴν Α.Ε. τὸν κ. Πρωθυπουργὸν διὰ στόματος τοῦ Προκαθημένου, ἡ 'Εκκλησία ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ καὶ κατ' οὐδέναν τρόπον θὰ ἐδέχετο νὰ ἐφαρμόσῃ Νόμον, βεβηλοῦντα τὸ

ἱερὸν Μυστήριον τοῦ Γάμου καὶ καταλύοντα τὸν θεοῦ-δρυτον θεσμόν τῆς οἰκογενείας. 'Ὡς τελευταῖον ὅριον ὑποχωρήσεως, ἡ 'Εκκλησία ἔχει δεχθῇ τὸ «περὶ κλονισμοῦ ἐγγάμου σχέσεως» ὑπ' ἀριθ. 1442 ἄρθρον τοῦ 'Αστικοῦ Κώδικος.

Πέραν αὐτοῦ ἡ 'Εκκλησία οὐδὲ κατὰ σπιθαμὴν δέχεται νὰ ὑποχωρήσῃ.

"Αλλωστε, κατόπιν τῆς ὑπὸ τῆς 'Εκκλησίας γενομένης σχετικῆς ἐρεῦνης, ἡ ὁποία εὐρίσκεται περὶ τὸ τέρμα της, διαπιστοῦται, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν παρανόμων συμβιώσεων, διὰ τὸν ὁποῖον τόσος θόρυβος γίνεται, δὲν υπερβαίνει τὰς ὀλίγας χιλιάδας.

'Η 'Ιερὰ Σύνοδος ἐξήτασεν ἐπ' εὐκαιρίᾳ καὶ τὸ πρόβλημα τῆς φορολογίας τῶν ἱερῶν Ναῶν, ἱερῶν Μονῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων καὶ ἀπεφάσισεν, ὅπως μείνῃ ἀμετακίνητος εἰς τὰς γνωστὰς ἤδη εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἀπόψεις της.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Γερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Κατά τὰ ἡμέρας τῆς Μ. Ἑβδομάδος καὶ τοῦ Πάσχα ἐπεσκέφθη τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος ὁμάς Βουλγάρων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Ἐπὶ κεφαλῇ τῆς ὁμάδος ἦσαν οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι Μακαριουπόλεως Νικόλαος, Σχολάρχης τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας Σόφιας, Βρανίτσας Γεράσιμος, Σχολάρχης τοῦ Θεολογικοῦ Σεμιναρίου, καὶ Δραγκοβίτσας Ἰωάννης, Βοηθὸς Ἐπίσκοπος τῆς Μητροπόλεως Σόφιας. Τὴν ἑσπέραν τῆς Μεγ. Πέμπτης οἱ ἀνωτέρω παρηκολούθησαν τὴν Ἀκολουθίαν τῶν Ἀγίων Παθῶν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ἱ. Ναῷ Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμά, καθ' ἣν οἱ τρεῖς Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι ἀνέγνωσαν ἰσάριθμα ἐκ τῶν 12 Εὐαγγελίων βουλγαριστί. Τόσον κατὰ τὴν ἑλευσίν των, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἐξ Ἀγίου Ὄρους ἐπιστροφῆν των οἱ ἀνωτέρω ἐπισκέπται ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν καὶ παρεκάθησαν εἰς γεῖμα, παρατεθὲν ὑπὸ τοῦ Παναγιωτάτου.

Τὴν 24.4.72 συνεκροτήθη εἰς τὸ Κυβερνεῖον τῇ προσκλήσει τοῦ Ὑφυπουργοῦ κ. Γκαντώνια ἐιδικὴ σύσκεψις πάντων τῶν παραγόντων τῆς πόλεως, με θέμα τὴν ἐξεύρεσιν πόρων διὰ τὴν διοργάνωσιν τῶν «Δημητρίων», κατόπιν τῆς ἀρνήσεως τοῦ Ε.Ο.Τ. ὅπως ἀναλάβῃ τὴν διοργάνωσιν. Εἰς τὴν σύσκεψιν κληθεῖς μετέσχε καὶ ὁ Παναγιώτατος, ὁ ὁποῖος ἐδήλωσεν, ὅτι διαθέτει πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἓνα μισθὸν του. Ἡ δὴλωσις τοῦ Παναγιωτάτου εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἐπακολουθήσουν καὶ ἄλλαι εἰσφοραὶ καὶ οὕτω νὰ ὑπερκαλυφθῇ τὸ ἀπαιτούμενον ποσόν.

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης ἐπιθυμοῦσα νὰ καταστήσῃ γνωστὴν τὴν ὑπὸ διαφόρων Ἐνώσεων καὶ Ἰδρυμάτων καταβαλλομένην ἀξιόλογον προσπάθειαν εἰς τὸν τομέα τῆς θείας λατρείας, διωργάνωσε Συνάντησιν Ἐκκλ. Χορωδιῶν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἡ συνάντησις ἐπραγματοποιήθη τὴν 7.5.72, ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 7 μ.μ. εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἀγίου Δημητρίου καὶ ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας. Ἐλαβον μέρος ὀκτὼ χορω-

τοῦ δεξιωτάτου οἰακοστρόφου Ἀθηναγόρα τολμηθέντα ἐν μέσῳ λαϊλῶν καὶ θυελλῶν πλοῦν, ὅστις ἔνθεν μὲν ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐπανένωσιν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἐτέρωθεν δὲ εἰς τὴν ἐπὶ παγκοσμίῳ κλίμακος προβολὴν καὶ ἀκτινοβολίαν τῆς Ὁρθοδόξιας.

Εἰς τὸ ἐπίκεντρον τοῦ καθολικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Ἡ ἐξ ἀφορμῆς τοῦ θανάτου καὶ τῆς κηδείας τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα καὶ τοῦ ζητήματος τῆς διαδοχῆς αὐτοῦ κινητοποιήσις ἐπὶ παγκοσμίῳ κλίμακος τοῦ ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προβλημάτων ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ ἡμερησίου καὶ περιοδικοῦ Τύπου, ὡς καὶ τῶν ῥαδιοφωνικῶν καὶ τηλεοπτικῶν δικτύων, δὲν εἶναι μόνον ἀποτέλεσμα τῆς παγκοσμίῳ πνευματικῆς ἀκτινοβολίας τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐκλιπόντος Πατριάρχου, ἀλλὰ καὶ ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία καὶ ἡ Ἐκκλησία, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἀθεϊστικὰ καὶ ἀντιχριστιανικὰ ῥεύματα κατακλύζουν τὸν κόσμον, ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποτελῇ τὴν ζωτικὴν ἐντελέχειαν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ νὰ εὐρίσκηται εἰς τὸ ἐπίκεντρον τοῦ καθολικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Ἀληθῶς! Ἡ ἰσχυρὰ τῷ ἀνθρώπῳ Ὁρθοδοξία, ὡς ἔχουσα τὰς ῥίζας αὐτῆς συμφνεῖς εἰς τὰς μυχαϊτάς πτυχὰς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ ὡς ἀποτελοῦσα τὴν πεμπτοσύνην τῶν ἰδανικῶν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας καὶ τοῦ καθ' ὅλον πολιτισμοῦ, θὰ ἐλκύνῃ πάντοτε τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ ἀποτελῇ πόλον ἐλξεως οὐ μόνον τῶν ἐχόντων φιλικὰς σχέσεις πρὸς αὐτήν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἐχθρικῶς ἐναντι αὐτῆς διακειμένων.

Ὅσον ἀφορᾷ ἐιδικώτερον εἰς τὴν ἑλληνικὴν πραγματικότητα, δεόν μεθ' ἱκανοποιήσεως νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἡ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Πατριάρχου κινητοποιήσις τοῦ ἑλληνικοῦ Τύπου ὑπῆρξέ τι τὸ συγκινητικόν. Τὸ διὰ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ζωηρὸν ἐνδιαφέρον τῶν Ἑλλήνων δημοσιογραφικῶν ἐκινήθη κατὰ κανόνα ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς δημοσιογραφικῆς δεοντολογίας καὶ ἐδημιούργησε τὰ κατάλληλα βιώματα ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀναγνωστῶν.

Ὅλως δεδικαιολογημένη.

Ἡ καθολικὴ ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀντίδρασις κατὰ τοῦ ὑποβληθέντος εἰς τὴν Συμβουλευτικὴν Ἐπιτροπὴν Σχεδίου Νόμου «περὶ τοῦ αὐτοματόν διαζυγίου» δὲν ἀπορρέει οὔτε ἐκ πείσματος, οὔτε ἐκ στενότητος ἀντιλήψεως, οὔτε ἐξ ἐλλείψεως κατανοήσεως τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, ἀλλ' ἐκ βαθείας συναισθήσεως τοῦ καθήκοντός της ἐναντι τοῦ Θεοῦ Ἰδρυτοῦ της, τοῦ ἀληθοῦς συμφέροντος τῶν τέκνων της καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Πατρίδος, («ἡ ὁποία, ὡς τονίζεται εἰς ἑκτακτὸν ἐκδοσιν τῆς «Φωνῆς Κυρίου»—, πρέπει νὰ μεγαλοουργήσῃ καὶ οὐχὶ νὰ κηρυχθῇ εἰς τὸ βάραν, εἰς τὸ ὁποῖον μὲ βεβαιότητα θὰ τὴν ὁδηγήσῃ τοιαῦτα Νομοθετήματα, τὰ ὁποῖα θέτουν νάρκην εἰς τὰ θεμέλια τῆς οἰκογενείας, τοῦ βασικοῦ αὐτοῦ πυρῆνος πάσης κοινωνίας καὶ παντὸς ἔθνους»).

Τούτων οὕτως ἐχόντων, εἶναι ὅλως δεδικαιολογημένη ἡ ἱκανοποίησις τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῆς σχετικῆς διακηρύξεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν συνισταμένην παρομοίων διακηρύξεων πολλῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν. Κατὰ τὴν διακήρυξιν ταύτην, «ἐπ'ἀνδρόν μας εἰς τὸ κατάντημα τῆς ρωμαϊκῆς παρακμῆς ἡ Ἐκκλησία δι' ὅλον της τῶν δυνάμεων θὰ ἀγωνισθῇ διὰ νὰ τὴν ἀποτρέψῃ καὶ φυσικὰ πολὺ ὀλιγώτερον δὲν θὰ δεχθῇ οὔτε καὶ διὰ τῆς σιωπῆς της νὰ συμπράξῃ ποτὲ εἰς αὐτήν. Καὶ ἂν ὑποθεθῇ, ὅτι θὰ εὐρεθῇ ποτε Κυβέρνησις νὰ ἐκδώσῃ τοιοῦτόν τινα Νόμον, οὗτος θὰ εἶναι δῶρον ἄδωρον διὰ τοὺς ἐνδιαφερομένους. Διότι ἅπαντες οἱ Ἱεράρχαι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀνεὺ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως, οὔτε διαζύγιον ἐκδοθὲν ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ τοῦ Νόμου θὰ ὑπογράψουν, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀδειαν γάμον θὰ ἐκδώσουν, στηριζομένην ἐπὶ τοιοῦτον διαζύγιον. Ἀς παύσουν, λοιπόν, οἱ ἐνδιαφερόμενοι νὰ πιέζουν τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἐπιμάχου Νόμου».

δία, αί όποιαί έμαλον έν άρχή από κοινού τώ Χριστώ άνέστη και τά άπολυτικά τών 'Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου και τού 'Αγίου Δημητρίου, έπειτα δέ έκάστη έξ αυτών παρουσίασεν όλιγόλεπτον έκκλησιαστικόν πρόγραμμα. Τήν πρωτότυπον ταύτην έκδήλωσιν παρηκολούθησε πλήθος λαού.

Τήν 11.5.72 επί τή μνήμη τών άγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου, τών Θεσσαλονικέων ίσαποστόλων και φωτιστών τών Σλάβων, έτελέσθη πανηγυρική Θ. Λειτουργία έν τώ καθεδρικό 'Ι. Ναώ τής τού Θεού Σοφίας, προεξάρχοντος τού Παναγιωτάτου Μητροπολίτου κ. Λεωνίδου.

Τήν Κυριακήν 14.5.72 έληξαν τά μαθήματα τών Κατηχητικών Σχολείων. Είς τόν άρχαίον 'Ι. Ναόν τού 'Αγίου Γεωργίου (Rotonda) έτέλεσε χάριν τών μαθητών και μαθητριών τών Μέσων και 'Ανωτέρων Κατηχητικών Σχολείων τήν Θ. Λειτουργίαν ό Μητροπολίτης κ. Λεωνίδας, ό όποίος όμιλών έκάλεσεν αύτούς νά συνεχίσουν τόν άρσιν και εύγενή άγώνα τών ίδανικών όμολογούντες, ως ό τυφλός τού Εύαγγελίου, παντού και πάντοτε, ότι ό Χριστός είναι ό Σωτήρ τού κόσμου. 'Ο Γεν. Δ/ντής τών Κατηχ. Σχολείων Καθηγητής κ. Κων/νος Φράγκος προέβη είς άπολογισμόν τού Κατηχητικού έργου, συμφώνως πρός τόν όποιον κατά τό λήξαν έτος είς 20.000 περίπου μαθητών και μαθητριών έδίδαξαν 322 Κατηχηται και Κατηχήτριαι, προερχόμενοι έκ τών 'Ενοριών και τών Χριστιανικών 'Οργανώσεων και τελούντες υπό ένιαίαν έκκλησιαστικήν και παιδαγωγικήν κατεύθυνσιν.

'Οκταμελής οίκογένεια Μωαμεθανών κατοίκων Διαβατών Θεσσαλονίκης προσήλθεν είς τήν 'Ορθοδοξίαν. Τό Μυστήριον τού Βαπτίσματος έτέλεσε τήν έσπέραν τής 10.5.72 είς τόν 'Ι. Ναόν τής τού Θεού Σοφίας ό Θεοφιλέστατος 'Επίσκοπος Ταλαντίου κ. Στέφανος.

Τήν 13.5.72 άφίχθη είς Θεσσαλονίκην ή χορωδία τού Καθεδρικού Ναού τού Βελιγραδίου, ή όποία άμέσως άνεχώρησεν είς 'Αγιον 'Όρος. Κατά τήν επιστροφήν της έκείθεν ό Παναγιώτατος παρέθεσεν είς τά μέλη της γεύμα είς τό Χαρίσειον Γηροκομείον.

'Επίσης τήν 23.5.72 άφίχθησαν 90 Γερμανοί Ρωμαιοκαθολικοί κληρικοί έν τώ πλαισίω έκδρομής επί τά ίχνη τής έν 'Ελλάδι πορείας τού 'Αποστόλου Παύλου. 'Ο Παναγιώτατος παρέθεσε και είς αύτούς γεύμα είς τό Χαρίσειον Γηροκομείον.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

*Ιερά 'Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μ. Βρετανίας

Πρός

Τούς Εύλαβεστάτους 'Ιερείς, τούς 'Εντιμολογιωτάτους 'Οφφικιάλους τής Μεγάλης τού Χριστού 'Εκκλησίας, τούς Τιμωτάτους Προέδρους και Συμβούλους τών Κοινοτήτων, τούς 'Ελλογιμωτάτους Διδασκάλους και τούς Σχολικούς 'Εφόρους τών Κοινοτήτων τής καθ' ήμās 'Ιεράς 'Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας.

Χάρις και έλεος παρά τού ζωής και τού θανάτου δεσπόζοντος Κυρίου ήμών.

'Αγαπητοί,

Μετά βαθείας θλίψεως αναγγέλλομεν πρός ήμās τήν πρός Κύριον έκδημίαν τού 'Αρχηγού τής 'Ορθοδόξου ήμών 'Εκκλησίας, τού Οικουμενικού Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρού 'Αθηνάγρου.

Συμφώνως πρός τηλεφωνικάς έκ τού Πατριαρχείου πληροφορίες, τό έσπέρας τής χθές 6ης 'Ιουλίου ό Πατριάρχης νοσηλευόμενος είς τό 'Ελληνικόν Νοσοκομείον τού Βαλουκλή υπέστη κρίσιν, με άποτέλεσμα τήν υποπίεσιν.

'Αντιληφθείς τήν κατάστασιν του ό Πατριάρχης έζήτησε νά

τελεσθῇ Εύχέλαιον και όπως μεταλάβη τών 'Αχράντων Μυστηρίων. 'Ο Πατριαρχικός 'Επίτροπος Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνας κ. Μελίτων έτέλεσε μετ' άλλων Κληρικών τό Μυστήριον τού Εύχελαίου παρά τήν κλίνην τού Πατριάρχου και μετέδωκεν είς αύτόν τήν Θείαν Κοινωνίαν.

Μετά ταύτα ό Πατριάρχης έχαιρέτισε τούς παρισταμένους, ηύχαρίστησε και ηύλόγησεν αύτούς και άφού έκαμε τόν σταυρόν του, έκοιμήθη έν Κυρίω, πολύ πρωί τής σήμερον 7ης 'Ιουλίου 1972.

'Η άποφραμισθείσα 'Εκκλησία μας θλίβεται, διότι έχασε τόν πνευματικόν της καθοδηγητήν και έμπνευστήν. 'Η άκεραιότης τής 'Ορθοδόξου αύτου πίστεως, ό άγνός βίος και ή άφωσιωμένη διακονία και ή προσήλωσις είς τό έργον τής διατηρήσεως τών γωρισμάτων τού Γένους μας, ή στοργή και τό Οικουμενικόν ενδιαφέρον του υπέρ τού Χριστιανικού Κόσμου και ιδιαιτέρως ή άγρυπνος παρακολούθησις τής προόδου ήμών τών 'Αποδήμων 'Ελλήνων 'Ορθοδόξων Χριστιανών, θά παραμείνουν δι' όλους μας μαθήματα έμπνεύσεως και χειραγωγία αδιάσειστος διά τήν περιφρούρησιν μας μέσα είς τήν ιεράν Κιβωτόν τού 'Ελληνισμού και τής 'Ορθοδοξίας.

Παραγγέλλομεν πατρικώς, όπως τήν Κυριακήν 9ην 'Ιουλίου τελέσγητε μνημόσυνα υπέρ άναπαύσεως τού Μεγάλου Πατριάρχου τής 'Ορθοδοξίας.

'Επί τούτοις διατελώ Κοινωνός ήμών έν τῇ θλίψει και τῇ προσδοκίᾳ τής αναδείξεως άναταξίου Διαδόχου τού 'Αθηνάγρου είς τόν Οικουμενικόν Θρόνον.

Εύχέτης πρός Κύριον πάντων ήμών

ό 'Αρχιεπίσκοπος

† 'Ο Θυατείρων και Μ. Βρετανίας 'Αθηνάγρος

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

'Υπό τού Βιβλικού και 'Ιεραποστολικού 'Ινστιτούτου τού Πατριαρχείου Ρουμανίας έξεδόθη ό 10ος τόμος τού έργου τού Μακαριωτάτου Πατριάρχου κ. 'Ιουστινιανού «Κοινωνική άποστολή τής 'Εκκλησίας» υπό τόν ειδικόν τίτλον «Είς τήν ύπηρεσίαν τού Θεού και τών άνθρώπων», Βουκουρέστιον 1971, σελίδες 351.

'Όπως προσδιορίζεται είς τόν πρόλογον τού έν λόγφ τόμου, πρόκειται περί συλλογής τών «ποιμαντικών όμιλίων, τών ειρηνικών γραμμάτων και τών άρθρων, τά όποια άπηύθυνε και έδημοσίευσεν ό Μακαριώτατος Πατριάρχης κ. 'Ιουστινιανός κατά τό δεύτερον ήμισιον τού έτους 1968 και κατά τά έτη 1969 και 1970, ήτοι από τού έορτασμού τής συμπληρώσεως είκοσι έτών πατριαρχίας (6 'Ιουνίου 1968), έως περίπου τής συμπληρώσεως τού έβδομηκοστού έτους τής ηλικίας αύτου (22 Φεβρουαρίου 1971).

Τά περιεχόμενα τού τόμου άκολουθούν τήν χρονολογικήν σειράν. Τά κείμενα έκάστου έτους άποτελούν κεφάλαιον, φέρον ως γενικόν τίτλον σύντομον φράσιν, ή όποία έκφράζει και τās κεντρικάς ιδέας όλων τών περιεχομένων αύτου. Συγκεκριμένως, τό κεφάλαιον τού έτους 1968 φέρει τόν τίτλον: «'Υπηρετείν τόν Θεόν ως ιερείς... σημαίνει υπηρετείν τούς ανθρώπους». Τό κεφάλαιον τού έτους 1969 έχει ως τίτλον τήν φράσιν: «Ουδέμία πράξις μονομερής, ουδέμία πράξις έκτός τής γενικής άρμονίας τής 'Ορθοδοξίας». Τό έτος 1970 φέρει τόν τίτλον: «'Η ένότης τών 'Εκκλησιών έν τῇ ποικιλίᾳ πρέπει νά προηγηθῇ τῆς ένώσεως αύτών». Τέλος, τό κεφάλαιον τού πρώτου κύκλου τού έτους 1971 έχει ως τίτλον τήν φράσιν: «'Αληθῆ θεμέλια τῆς έκκλησιαστικῆς ζωῆς».

Τὰ κείμενα τοῦ τόμου συνοδεύονται ὑπὸ φωτογραφιῶν ἐκ τῶν διαφορῶν δραστηριοτήτων τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου Ἰουστινιανοῦ τόσο ἐντὸς τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος τοῦ Βιβλικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ τῆς Ὁρθόδοξου ἀποστολῆς εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἐτύπωσε νέαν ἐκδοσὶν τοῦ Ὠρολογίου εἰς τὴν ρουμανικὴν. Ὄταν ἡ Ρουμανία διετέλει ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ σλαβικοῦ πολιτισμοῦ, εἰς τοὺς ναοὺς τῆς Ρουμανίας αἱ ἱεουργαὶ ἐτελοῦντο εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν σλαβικὴν γλῶσσαν, ἡ ὁποία ἦτο τότε καὶ διὰ τοὺς Ρουμάνους «σύμβολον Ὁρθοδοξίας». Τὸ πρῶτον γνωστὸν Ὠρολόγιον εἰς τὴν Ρουμανίαν ἐτυπώθη εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν σλαβικὴν γλῶσσαν τὸ 1638, εἰς δὲ τὴν ρουμανικὴν τὸ 1640.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς 100ετηρίδος τῆς Ἐξαρχίας εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἔλαβον χώραν συναντήσεις καὶ συσκέψεις τῶν ἱερέων, εἰς τὰς ὁποίας ἐγένοντο ὁμιλίες περὶ τῆς σημασίας καὶ τοῦ ἔργου τῆς Ἐξαρχίας. Κατ' αὐτὰς οἱ ἱερεῖς ἐτόνιζον μετὰ τῶν ἄλλων ὅτι «μετ' εὐχαριστήσεως ὑποστηρίζουν καὶ θὰ ἐξακολουθήσουν πάντοτε νὰ ὑποστηρίζουν τὴν ἐσωτερικὴν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐκκλησιαστικὴν πολιτικὴν, τὴν ὁποίαν σοφῶς ἀκολουθεῖ ἡ Α. Ἀγιοτῆς ὁ Πατριάρχης Μάξιμος καὶ ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Βουλγαρικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὁλονέν καὶ περισσότερον ἀναπτύσσεται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς διοίκησιν, στερεώνει καὶ ἀναπτύσσει εὐρέως τοὺς δεσμοὺς μεθ' ὧν τῶν κατὰ τόπους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, τὰ μάλιστα δὲ μετὰ τῆς Ὁρθόδοξου Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ὁ νεοεκλεγὼς Πατριάρχης Ποιμὴν, μετὰ τῶν ὧν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, κατὰ πρῶτον ἐπισκέφθη τὴν ἰδικὴν μας Ἐκκλησίαν».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Ἀρτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 33 παράγρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἀρτης τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ πρὸς κατάληψιν τῆς χρησεύσεως θέσεως Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Σγάρας.

Ἐν Ἀρτῇ τῇ 3ῃ Ἰουλίου 1972

† Ὁ Ἀρτης ΠΝΑΤΙΟΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 33 παράγρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,

υποβάλλωσιν εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἀρτης τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ πρὸς κατάληψιν τῆς χρησεύσεως θέσεως Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ἐνοριακοῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Διὰ σέ λ ο υ .

Ἐν Ἀρτῇ τῇ 29ῃ Ἰουλίου 1972

† Ὁ Ἀρτης ΠΝΑΤΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὴν παράγρ. 2 τοῦ ἁρθροῦ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 Κανονισμοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου, «Περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ ἐν Βόλῳ ἐνοριακοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, παρακαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῆς παραγράφου 1β τοῦ ἰδίου ὡς ἄνω ἁρθροῦ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2 Κανονισμοῦ ὀριζόμενα προσόντα, ἵνα ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ σχετικὰ δικαιολογητικά.

Ἐν Βόλῳ τῇ 26ῃ Ἰουλίου 1972

† Ὁ Δημητριάδος ΗΛΙΑΣ

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἁρθρῶν 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὰς κενὰς ὁργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱ. Ναῶν:

1) Ἀγίας Αἰκατερίνης Θεσσαλονίκης, 2) Προφῆτου Ἡλιού Θεσσαλονίκης, 3) Κοιμ. Θεοτόκου Σίνδου Θεσσαλονίκης ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἵτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν, ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων.

Ἐν Θεσσαλονικῇ τῇ 18ῃ Ἰουλίου 1972

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΛΕΩΝΙΔΑΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μαντινείας καὶ Κυνουρίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ ἁρθροῦ 33 παρ. 2 καὶ 3 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ προτιθέμενοι νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων: α) Ἀγίου Κωνσταντίνου Ἀρτεμειοῦ, β) Ἀγίου Γεωργίου Ἀλεποχωρίου, γ) Τιμίου Προδρόμου Δορρίτζης, δ) Γενήσεως Θεοτόκου Κολλινῶν, ε) Κοιμήσεως Θεοτόκου Λίμνης, στ) Ἀγίου Νικολάου Λυκοχίων, ζ) Ἀγίου Νικολάου Μαρίου, η) Ζωοδόχου Πηγῆς Νεοχωρίου Κυνουρίας, θ) Κοιμήσεως Θεοτόκου Παλαιοπύργου, ι) Κοιμήσεως Θεοτόκου Περδικόβρυσης καὶ ια) Ζωοδόχου Πηγῆς Στόλου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ

της δημοσιεύσεως της παρούσης διακηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα πιστοποιητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Τριπόλει τῇ 4ῃ Αὐγούστου 1972

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας

Προκειμένου νὰ πληρωθῇ ἡ θέσις τακτικοῦ Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ἑνοριακοῦ Ναοῦ «ΠΑΝΑΓΙΑΣ» πόλεως Καρπενησίου-Εὐρυτανίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν ταύτην πτυχιούχους Θεολογικῆς Σχολῆς, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Ναυπάκτῳ τῇ 12ῃ Ἰουλίου 1972

† Ὁ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 33, 34, 35 καὶ 36 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πληρῶσιν τῆς κενῆς Ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Χαραυγῆς-Φιλιατῶν, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Παραμυθίᾳ τῇ 5ῃ Αὐγούστου 1972

† Ὁ Παραμυθίας ΠΑΥΛΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἁρθρῶν 33-36 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πληρῶσιν τῶν κάτωθι κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) Εὐαγγελισμοῦ Θεοτόκου Κυψέλης-Αἰγίνης, 2) Ἀγίου Διονυσίου Παχειαράχης Αἰγίνης, 3) Ἀγίου Νικολάου Διδύμων Ἑρμιονίδος καὶ 4) Ἀγίων Ἀποστόλων Ἡλιοκάστρου Ἑρμιονίδος, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων, τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων καὶ Κανονισμῶν ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης Προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά καὶ πιστοποιητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ὑδρᾷ τῇ 24ῃ Ἰουνίου 1972

† Ὁ Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Φθιώτιδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Ἐκκλησ. Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τακτικοῦ Διακόνου τοῦ Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Λαμίας «Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου», ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν ΕΚΚΛΗΣΙΑ ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα δικαιολογητικά μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως.

Ἐν Λαμίᾳ τῇ 26ῃ Ἰουνίου 1972

† Ὁ Φθιώτιδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/69 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Ἐκκλησ. Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τοῦ Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Νικολάου Ὑπάτης, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ περιοδικῷ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα πιστοποιητικά μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως.

Ἐν Λαμίᾳ τῇ 26ῃ Ἰουνίου 1972

† Ὁ Φθιώτιδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Ἐκκλησ. Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τοῦ Ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Ἀνάβρας Λοκρίδος, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα πιστοποιητικά μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως.

Ἐν Λαμίᾳ τῇ 26ῃ Ἰουνίου 1972

† Ὁ Φθιώτιδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Περὶ λήψεως Συμβάσεως

Προσλήψεως ὑπαλλήλου ἐπὶ συμβάσει ἐργασίας ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 15/23-6-72 ἀποφάσεως τοῦ Κεντρικοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΟΔΔΕΠ ληφθείσης συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 124 παράγρ. 3 τοῦ Συντάγματος, τὸ ἄρθρον 38 παράγρ. 4 τοῦ Ν.Δ. 126/69 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας», τὰ ἄρθρα 11, 27, 34, 35 καὶ 177 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9/1970 Κανονισμοῦ ὡς καὶ τὸ ἄρθρον 7 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 36/1972 Κανονισμοῦ προσελήφθη εἰς τὸν ΟΔΔΕΠ ἡ Αἰκατερίνη σύζυγος Φωτίου Καλλιβωκᾶ, ἐπὶ συμβάσει ἐργασίας ἰδιωτικοῦ δικαίου διὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 24-6-1972 μέχρι 31-12-1973.

Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ

ΦΩΤΙΟΣ Α. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΑΙΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ «ΘΕΟΛΟΓΙΑΝ»,

Ὡς ἤδη ἀνεκοινώθη ἀπὸ τῶν σελίδων τῆς «Ἐκκλησίας», ἐκυκλοφορήθη πρὸ διμήνου περίπου ὁ ἀπὸ πολλοῦ ἀναμενόμενος ΜΒ' Τόμος τῆς «Θεολογίας» (1971), ἀφιερωμένος εἰς τὴν ἐθνικὴν 150ετηρίδα (1821-1971). Ὁ τόμος οὗτος ἐχαιρετίσθη ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων δι' ἐπαίνων καὶ ἐγκωμίων, διὰ τε τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν του ἐμφάνισιν. Κατωτέρω δημοσιεύομεν τὸ ἐπίσημον ἐπαινετικὸν γράμμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν Διευθυντὴν τῶν Περιοδικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Καθηγητὴν κ. Κωνσταντῖνον Γ. Μπόννην:

Πρὸς τὸν Ἐλλογιμώτατον Καθηγητὴν
κ. Κωνσταντῖνον Μπόννην

Διευθυντὴν Θεολογικοῦ Δελτίου

«ΘΕΟΛΟΓΙΑ»

Ἐνταῦθα

Ἐλλογιμώτατε,

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἐν ἀγαλλιᾷσει κομισαμένη τὸν πρότερον κυκλοφορηθέντα ὀγκώδη τόμον τοῦ δελτίου «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», ἔτους 1971, ἀφιερωμένον εἰς τὸ μέγα γεγονός τῆς Ἑθνικῆς 150ετηρίδος καὶ δι' ἐπικαίρου καὶ ἐκλεκτῆς ὕλης, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ἀριτίας ἐκτυπώσεως καὶ καλλιτεχνικῆς καθόλου ἐμφανίσεως τιμῶντος τὴν ἀγιωτάτην ἡμῶν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν τῆς Θεολογίας Ἱερὰν Ἐπιστήμην, ἔγνω σὺν ταῖς εὐχαριστίαις Αὐτῆς ἀπονεῖμαι ὑμῖν ὡς Διευθυντῇ συντάξεως αὐτοῦ, τὸν δίκαιον Αὐτῆς ἐπαινον ἐπὶ τῷ ἐκδοτικῷ τούτῳ ἐπιτεύγματι, ἐπεύξασθαι δ' ὑμῖν δαψιλῇ τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορος εὐλογία καὶ χάριν πρὸς ἀπαρμελίωτον καὶ ἀπρόσκοπτον συνέχισιν τοῦ ὑφ' ὑμῶν ἐπιτελουμένου ἔργου.

Ἐπὶ τούτοις ἐπευλογοῦντες ὑμᾶς, διατελοῦμεν

Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἰωαννῖνων ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἑσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 200 ἑτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 9 ἑτησίως.

Τιμὴ ἑκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 9.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου, Ἀθηναγόρας δ' Α'.

Κωνστ. Γ. Μπόννη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀθηναγόρας δ' Α'. Οἰκουμενικός Πατριάρχης (1/11/1948-7/7/1972).

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα.

Μητρ. Πέργης Εὐαγγέλου, Λόγος Ἐπικλήδους εἰς τὸν αἰδίδιμον Οἶκ. Πατριάρχην Ἀθηναγόραν τὸν Α'.

Ὁ θάνατος καὶ ἡ κηδεὶα τοῦ Πατριάρχου.

Ἱ. Κωνσταντινίδου, δ.Θ. Ἀθηναγόρας Α' Οἴκου. Πατριάρχης (1948-1972). Βιογραφικὸν σημεῖωμα.

Χαρακτηριστικαὶ δηλώσεις Ἐπισήμων διὰ τὸν μεταστάντα.

Τηλεγραφήματα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα.

Ὁ τύπος περὶ τοῦ μεταστάντος Πατριάρχου.

Τελευταῖον μήνυμα τοῦ Πάπα Παύλου ΣΤ' πρὸς τὸν Ἀθηναγόραν Α'.

Μητροπ. Μυτιλήνης Ἰακώβου, Σκέψεις καὶ στοχασμοὶ γιὰ τὸν μέγαν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν Α'.

Σεβ. Ἀρχ/που Θυατείρων Ἀθηναγόρου, Ἡ ἐποχὴ τοῦ Ἀθηναγόρα.

Δημ. Τσάκωνα, Ὁ Πατριάρχης τῆς ἀγάπης.

Ἰωάννου Δρούλια, Ἡ χριστιανικὴ πασχάλιος κοινὴ μαρτυρία καὶ ὁ Πατριάρχης τῆς καταλλαγῆς τῶν Χριστιανῶν.

Ἐπιμνημόσυνος Δέσεις τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου.

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Οἰκουμενικαὶ ἐπιμνημόσυνοι ἐκδηλώσεις διὰ τὸν Πατ/χην Ἀθηναγόραν ἐν Regensburg.

Ὁ ὁραματιστὴς τῆς ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν.

Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου, Τὸ ἐπίμαχον νομοσχέδιον.

Ἀνακοινωθέν Ἱ. Συνόδου. Παρατηρήσεων στήλη. Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά. Παράρτημα.